

መጽሐፈ ሳሙኤል አንደኛ

መግቢያ

1. ርእስ

በአይሁድ ቀኖና ውስጥ ሁለቱ የሳሙኤል መጻሕፍት ከመጀመሪያ እንደ አንድ መጽሐፍ ይታዩ ነበር። ከመጽሐፈ ሳሙኤል በመጠኑ እንደሚረዘመው እንደ መጻሕፍተ ነገሥትና መጻሕፍተ ዜና መዋዕል፤ የመጽሐፈ ሳሙኤል ጥቅልል በቀላሉ ሊያዝ የማይችል አስቸጋሪ መጠን ስለ ነበረው፤ በሰብዓ ሊቃናት ትርጉም ውስጥ በሁለት ተከፈለ። የዕብራይስጡ የመጽሐፈ ሳሙኤል ጽሑፍ እስከ ዐሥራ ዐምስተኛው ምእት ዓመት ድረስ በሁለት አልተከፈለም ነበር። በመጽሐፉ የመጀመሪያ ምዕራፎች ውስጥ ጉልቶ የሚታየው ነቢዩ ሳሙኤል ስለ ሆነ፤ የመጽሐፉ ጥንታዊ የዕብራይስጥ ርእስ “ሳሙኤል” መሆኑ ግልጽ ነው።

2. የመጽሐፉ ጸሐፊና የተጻፈበት ጊዜ

በባቢሎናዊው ታልሙድ መሠረት መስፍኑና ነቢዩ ሳሙኤል የጻፈው የአንደኛ ሳሙኤልን የመጀመሪያ ሃያ አራት ምዕራፎች ነው (1ኛው 25፥1 የሳሙኤልን መሞት ይናገራል)። የቀረው የመጽሐፉ አካል የናታንና የጋድ ሥራ ነበረ (የኋለኛው ንድፈ ሐሳብ በዚህ 29፥29 ላይ የተመሠረተ ነው)። ይሁን እንጂ ጉዳዩ ይህ ነው ብለን በርግጠኝነት መናገር አንችልም። ካህናቱ አኪማአስ (ከ2ኛው 15፥27-36፤ ከ17፥17-20፤ ከ18፥19-22-23-27-29 ጋር ያነጻ) እና ዛቡድ (ከነገ 4፥5 ጋር ያነጻ) ከሌሎች ጸሐፊዎች መካከል እነርሱም ሳይጽፉት እንዳልቀሩ ታስበው ተጠቅሰዋል። ስለዚህ መጽሐፉ ጸሐፊ የሚቀርቡት ክርክሮች ሁሉ አሳማኝ አይደሉም። በጥቅሉ የመጽሐፈ ሳሙኤል ጸሐፊ ስም ባለመገለጹና ባለመታወቁ በዚሁ ልንረከብና ነገሩን ልንተውወው ይገባል። በመጨረሻ በርግጥ የመጽሐፉ ደራሲ መንፈስ ቅዱስ ነው።

ይህን መጽሐፍ ማን እንደ ጻፈው በሚካሄደው ክርክር ውስጥ፤ “ጸግላግም” ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የይሁዳ ነገሥታት ይዞታ ሆነች” የሚለው የ1ኛው 27፥6 አረፍተ ነገር ይጠቀሳል። ይህ ጥቅስ በ931 ዓ.ቅ.ክ. የሰሎሞንን ሞት ተከትሎ የእስራኤል መንግሥት እስከ ተከፋፈለበት ጊዜ ድረስ መጽሐፈ ሳሙኤል እንዳልተጻፈ ይጠቀማል። ነገር ግን ቈይተው የመጡ መጠነኛ የአርትዖት ለውጦች ወይም የመጀመሪያውን ሥራ የማዘመን ሁኔታዎች ሳይኖሩ እንደማይቀሩ ማስብ ይገባናል። መጻሕፍተ ሳሙኤል የተጻፉበትን ዘመን በሚመለከት፤ በርግጠኝነት መባል የሚችለው “የዳዊት” የመጨረሻ ቃሉ” (2ኛው 23፥1) የሚለውን ዘግበው ስለሚገኙ፤ ከዐሥረኛው መቶ ዓ.ቅ.ክ. ሁለተኛ ሩብ በፊት የመጨረሻዎቹ ምዕራፎች መጻፍ የማይችሉ መሆናቸው ነው (ዳዊት በ970 ዓ.ቅ.ክ. ገደማ ሞተ)።

3. ታሪካዊ ዐውድ

ከነዓን በኢያሱ መሪነት ከተያዘች በኋላ፤ እስራኤላውያን ተወርረው በተያዙ ዐዲስ አገሮች ውስጥ የሚገኙ ቅኝ ገዢዎች ያጋጣሟቸውን የተለመዱ ችግሮችን መለማመድ ጀመሩ። የነበሩበትን ሁኔታ በይበልጥ ያባባሰው ግን በወረራ የተያዘውን መልሶ እንዲረጋጋ የማድረግ ተግባር ብቻ ሳይሆን፤ ከነዓንን ወርሮ የያዘውን ሕዝብ ሞራላዊ፤ መንፈሳዊና ወታደራዊ ውድቀት የማስወገዱም ጉዳይ ጭምር ነበር። እግዚአብሔር በሲና ተራራ ላይ ከእነርሱ ጋር በገባው ኪዳን ላይ የተነሣው ዐመፃቸው መለኮታዊ ሑጣን አስከተለ፤ ከሕዝቡ ንስሐ የተነሣ የተገኘው ተሐድሶም የቈየው ሕዝቡ ድጋሚ እስከሚያምፁ ድረስ ነበር (ከመጻ 2፥10-19፤ ከነህ 9፥24-29 ጋር ያነጻ)። የመሳፍንት ዘመን ሲፈጸም በምድሪቱ ውስጥ የነበረው ሁኔታ ሊታገሡት የማይቻል ሆነ። እስራኤል ከገደብ በላይ ሆነች፤ ሥርዐት አልበኝነትም ነገሠ (መጻ 17፥6፤ 21፥25)። ከምስት መቶ ዓመታት ለበለጠ የእስራኤል ሁኔታ መሻሻል አሳሳየም፤

ከዚህ የተነሣም ዐሳቢ ሰዎች ለውጥ ይመጣ ዘንድ ሳያለቅሱ አልቀረም።

በመለኮታዊ ንይል ተግባራዊ የሆነው አምላካዊ አስተዳደር የመሳፍንት ዘመን ልዩ መታወቂያ ከሆነ (ከመጻ 8፥28-29 ጋር ያነጻ)፤ መለኮታዊ ፈቃድን አግኝቶ በተቋቋመው ንጉሣዊ አስተዳደር አማካይነት የተሰጠው አመራር በእስራኤል ሕዝብ ታሪክ ውስጥ ቀጥሎ ያለውን ክፍል ገጽታ የሚያሳይ ይሆናል። በመሳፍንት ዘመን፤ በእስራኤል ንጉሥ አልነበረም (መጻ 17፥6፤ 18፥1፤ 19፥1፤ 21፥25)፤ ስለሆነም እስራኤል አንድ መሪ በከፍተኛ መጠን የሚያስፈልጋት መሆኑ ለብዙዎች የበለጠ ግልጽ እየሆነ ነበር። በቃሉ ትክክለኛ ሐሳብ መሠረት ሕዝቡ ሳኦል እስከ ነገሠበት ጊዜ ድረስ ንጉሥ ያልነበራቸው መሆኑ ብቻ ሳይሆን፤ እንዲመራቸውና እንዲፈርድላቸውም እንኳ ይጠብቁ እንደ ነበር ይታያል (ከ1ኛው 8፥5-6፤ 20 ጋር ያነጻ)።

ከታሪክ አንጻር የንጉሣዊ አስተዳደር መከፋፈል የታየው በ931/30 ዓ.ቅ.ክ. የሰሎሞንን ሞት ተከትሎ ነበር። መጽሐፍ ቅዱሳዊ አጋዞችን ቃል በቃል የምንተረጉማቸው ከሆነን፤ ሰሎሞን ከ970 እስከ 931 (አርባ ዓመት፤ ነገ 11፥42)፤ ዳዊት ከ1010 እስከ 970 (አርባ ዓመት ከስድስት ወር፤ 2ኛው 5፥5)፤ ሳኦል ከ1052 እስከ 1010 (አርባ ሁለት ዓመት፤ 1ኛው 13፥1) ገዝተዋል። ሳኦልን ለንጉሥነት ሲቀባው ሳሙኤል የሠላሳ ዓመት ያህል ዕድሜ እንደ ነበረው በመገመት በመጻሕፍተ ሳሙኤል ውስጥ የተሸፈነው የጊዜ መጠን በግምት ከ1080 (ሳሙኤል የተወለደበት) እስከ 970 ዓ.ቅ.ክ (ዳዊት የሞተበት) ያለው እንደ ሆነ እናስባለን።

4. ዐላማ

በመጻሕፍተ ሳሙኤል ውስጥ ንጉሣዊ አስተዳደር እውን ይሆናል። በመጽሐፉ ውስጥ ዋናውን ስፍራ ይዘው የሚታዩት ሦስት ሰዎች ናቸው፤ ንጉሥ ሺሚው ሳሙኤል፤ ፍሬ አልባው ንጉሥ ሳኦልና ትክክለኛው ንጉሥ ዳዊት። የመጽሐፉ ዐቢይ ዐላማ ታዲያ ንጉሣዊ አስተዳደር ለተመረጠው ሕዝቡ የተሰጠ የእግዚአብሔር የጸጋ ስጦታ እንደ ሆነ መግለጽ ነው። ሳሙኤል በመጀመሪያ ደስ ባይሰኝም እንኳ (1ኛው 8፥6)፤ የሕዝቡ ንጉሥን መፈለግ (1ኛው 8፥5) በራሱ ትክክል አይደለም የሚባል አልነበረም። “እንደ ሌሎቹ ሕዝቦች” ንጉሥ እንዲኖራቸው (ቍ 5:20) መጠየቃቸውም ቢሆን ስሕተት አይደለም። ንጢአታቸው፤ “የሚመራንና ከፊታችን የሚሄድ፤ ጦርነታችንንም የሚዋጋል” ንጉሥ ይንገሥልን ብለው መጠየቃቸው ነው (ቍ 20)። ሁሉን ቻይ በሆነው በእግዚአብሔር (1ኛው 1፥3) ንይልና ጥበቃ ውስጥ የነበራቸውን ፍጹም እምነት ከንቱ በሆነውና በማያበተማምነው የእስራኤል ሰራዊት ተዋጊዎች ብርታት (2ኛው 24፥4) ላይ በመደገፍ ለመለወጥ ፈቃደኞች ነበሩ።

5. ሥነ ጽሑፋዊ ቅርጽ

ለመጽሐፍ ቅዱስ መለኮታዊ እውነትና ግብረ ገባዊ ልቀት ማረጋገጫ የሆነው ተግባር የተሟላ ውበቱን እንዳናይ ዐይናችንን ሊያሳውረን አይገባም። መጻሕፍተ ሳሙኤል በአብዛኛው የእስራኤልን ንጉሣዊ አስተዳደር አመጣጥ፤ አመራራሪትና ጥንካሬ ተከታታይ በሆነ ታሪካዊ ሂደት በሚገባ በሚገልጹ የስድ ንባብ ትራኬዎች መልክ የተጻፉ ናቸው። የተለያዩ የሥነ ጽሑፍ ክፍሎችን ከአጠቃላይ የመጽሐፉ አካል ለይቶ ማሳየት ይቻላል። ለምሳሌ፡- የታቦቱ ትራኬዎች (1ኛው 4፥1ሉ-7፥17)፤ የሳኦል አነሣሥ (ም 8-12)፤ የሳኦል አወዳደቅ (ም. 13-15)፤ የዳዊት አነሣሥ (16፥2-28፥2) ወዘተ። ይሁን እንጂ እነዚህ ትራኬዎች የሚለዩበትን መስፈርት አስመልክቶ ከፍተኛ ክርክር አለ።

በቅርብ ዓመታት ውስጥ የመጻሕፍተ ሳሙኤል የተለያዩ ክፍሎች የሳሙኤልን ያማረ ሥነ ጽሑፋዊ ውቅር ባሕርያት

መግለጽ ይቻል ዘንድ በጥልቀት ይነበቡ ነበር። ምንም በሌለበት ስንጥቆችን ማበጀት የመጽሐፉ ፍካሬ በማንኛውም ሁኔታ ሊያስወግደው የሚገባ የዘወትር ፈተና ነው። የመጽሐፈ ሳሙኤል ጸሐፊ በብዙ ሁኔታዎች ላይ ልዩ የሆነ የአጻጻፍ ስልቶችን የተጠቀመ ይመስላል። ለዚህ ግልጽ ምሳሌ የሚሆነው የዳዊት መዝሙር (2ኛው 22) እና የዳዊት የመጨረሻ ቃላት (23፥1-7) በአጻፋው በእግዚአብሔር ሕዝብ ላይ በወረደው አምላካዊ ቁጣ ዘገባ በተቀነባበሩ (21፥1-14፤24) ሁለት የጦርነት ትራኬዎች (21፥15-22፤ 23፥8-39) መካከል ተቀራርበው የሚገኙበት መደምደሚያ ነው።

ሁለተኛ ሳሙኤል 1-20 በርግጥ ማራኪ የሆነ ባለ አራት ክፍል ንድፋዊ ውቅርን ያሳያል። በይሁዳ ላይ የዳዊት ሥርዐተ ንግሥና (1፥1-3፥5) በክብርን ለዳዊት የተወለዱለትን ልጆች በሚዘረዝሩ አራት ጥቅሶች ይደመደማል (3፥2-5)፤ በእስራኤል ላይ የዳዊት ሥርዐተ ንግሥና (3፥6-5፥16) በኢየሩሳሌም የተወለዱትን ልጆች በሚዘረዝሩ አራት ጥቅሶች ይደመደማል (5፥13-16)፤ የዳዊት ገናና አገዛዝ (5፥17-8፥18) እና የቤተ መንግሥቱ ታሪክ (ም 9-20) እያንዳንዱ በአራት ጥቅስ የመኳንንቱ ዝርዝር ይደመደማል (8፥15-18፤ 20፥23-26)። በዚህ ዐይነት መጠን የሚቀርበው ተመጣጣኝ ሥነ ጽሑፋዊ ማራኪ ንድፍ በድንገት ሊሆን የሚችል አይደለም።

ግጥም የሥነ ቃሉን ስብስብ እዚህም እዚያም በሥርዐተ ነጥብ ይከፍለዋል፤ ይህን የሚያደርገውም በማይረሳ ሁኔታና ልብን በሚነካ መንገድ ነው። ለምሳሌ የሐና መዝሙርና የዳዊት መዝሙር፤ አንደኛው መዝሙር በመጽሐፉ መጀመሪያ ላይ (2ኛው 2፥1-11) እና ሁለተኛው መዝሙር በመጽሐፉ መደምደሚያ አጠገብ (2ኛው 22) ሁለቱ መጻሕፍት ዋና ይዘቶቻቸውን በማቀነባበር፤ በተመሳሳይ መንገድ በመጀመርና በመደምደም፤ የዳዊትን ሥርዐተ መንግሥት መሲሐዊ አድማስ በመጀመሪያው የተሰፋ ቃል (1ኛው 2፥10) እና በዘላለማዊ ፍጻሜው (2ኛው 22፥51) ውስጥ በጉልህ በማሳየት በመጀመሪያ አንድ መጽሐፍ እንደ ነበሩ ያስታውሱናል።

6. ነገረ መለኮታውያን ዕሴቶች

ፓለቲካዊ ሁኔታውን በሚመለከት፤ በአንደኛ ሳሙኤል መጀመሪያ ላይ የነበረችዋ እስራኤል ፍልስጥኤማውያንንና ሌሎች ጠላቶችን በባሕር ወሽመጡ ላይ እምብዛም መግታት ያልቻሉ ደም የሚያንሳቸው የነገሩ ግዛቶች ልል ፌዴሬሽን ነበረች። በሁለተኛ ሳሙኤል መጨረሻ ላይ ግን በዳዊት አመራር ሥር እስራኤል በምሥራቁ የሜድትራኒያን ክልል በጣም ኃያል መንግሥት ሆና ነበር፤ በውስጥ ጥንካሬ፤ በውጭም መፈራት ነበራት። ሃይማኖታዊውን ገጽታ በሚመለከት ደግሞ፤ የአንደኛ ሳሙኤል የመጀመሪያ ምዕራፎች እስራኤልን የሚያገኛት በተበከለ የክህነት ተግባር ይመራ በነበረ እጅግ መናኛ ቤተ መቅደስ ውስጥ ስታመልክ ነው። ነገር ግን የሁለተኛ ሳሙኤል የመጨረሻ ምዕራፍ የሰሎሞን ቤተ መቅደስ የሚሠራበትን ቦታ በኢየሩሳሌም ዳዊት የገዛ መሆኑን ዘግቦአል። የሚያናውጥ ለውጥ የመጽሐፈ ሳሙኤል ትራኬዎች መለያ ምልክት ነው፤ ለውጦቹ እግዚአብሔር ራሱ የመራቸውና እንደዚሁም ሳሙኤልን፤ ሳኦልንና ዳዊትን በመሳሰሉ ሰዎች አማካይነት ንይል የሰጣቸው ናቸው።

መመረጥ እንዲሁ በመጻሕፍተ ሳሙኤል ውስጥ ጠቃሚ ነው። የእግዚአብሔር የመምረጥ ዐላማ የሚያቅፈው ሳሙኤልን (ከ2ኛው 1፥19-20 ጋር ያነጻ)፤ ሳኦልን (ከ10፥20-24 ጋር ያነጻ) እና ዳዊትን (ከ16፥6-13 ጋር ያነጻ) ነው። 2ኛው ሳሙኤል 7 የዳዊትን ሥርዐተ መንግሥት የወደፊት ነገሥታት (መሲሐኑም ጭምር) መንግሥት አድርጎ እግዚአብሔር የመረጠ መሆኑን ይገልጻል። በሁለተኛ ሳሙኤል 7 ላይ ንጉሥነትና ኪዳን እርስ በርስ ይሳሳማሉ።

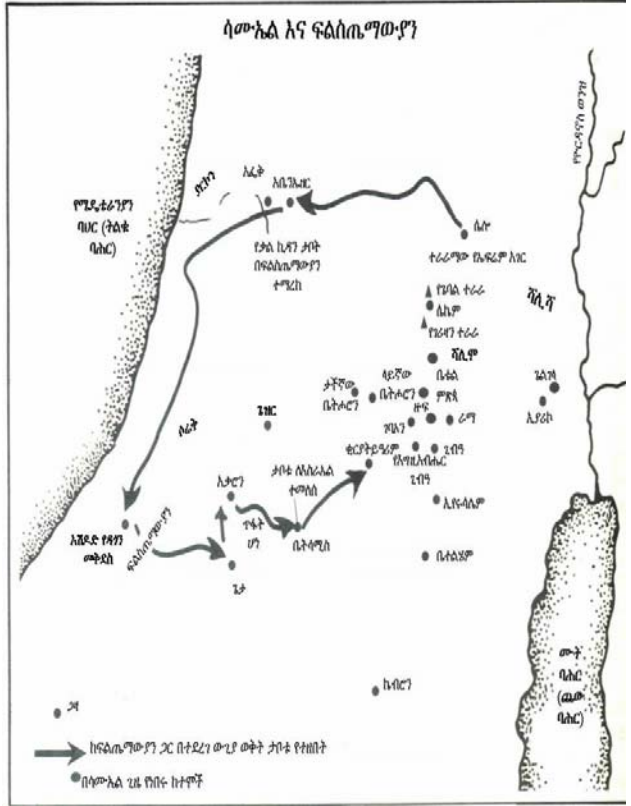
መለኮታዊ ሉዓላዊነትንና ጸጋን በማመልከቻነት የሚታየው የዕድል መገለባበጥ ሌላው የዚህ መጽሐፍ ዕውቅ ዐቢይ ሐሳብ ነው። መካኒ ሴት ሐና የስድስት ልጆች እናት ስትሆን ይታያል (ከ2ኛው 1-2 ጋር ያነጻ)። መብት ያላቸው ሰዎች (የዔሊ ልጆችን የመሳሰሉት) በጥፋረት ይሞታሉ (ከ4፥11 ጋር ያነጻ)። ቀድሞ ያልተነገረለት አንድ አሀያ ጠባቂ (ከ9፥2-3 ጋር ያነጻ) እና የተደበቀ አንድ የበግ እረኛ (ከ16፥11 ጋር ያነጻ) የመጀመሪያዎች የእስራኤል ነገሥታት ሆነው ተቀብተዋል።

የታቦቱ ትራኬዎች ቊልፍ ዐቢይ ሐሳብ በማንም ሆነ በምንም መመራትን እግዚአብሔር አለመቀበሉ ነው። ታቦቱን ወደ ጦር ሜዳ ይዞ መሄድ ለእስራኤል ድል ማድረግ ዋስትና አይሰጥም (ከ4፥3-11 ጋር ያነጻ)፤ ታቦቱን በፍልስጥኤማውያን ቤተ መቅደስ ውስጥ ማስቀመጥ መለኮታዊ በረከትን እውን አያደርግም (5፥1-6፥12 ጋር ያነጻ)፤ ወደ ታቦቱ መመልከትም ሞትን ያስከትላል (ከ6፥19፤ ከ2ኛው 6፥6-7 ጋር ያነጻ)። ታቦቱ ከኪዳን ጽላቶች ጋር በሕይወታቸው እግዚአብሔር የሚያደርጋቸውን አስፈላጊ ነገሮች እስራኤላውያን ሁልጊዜ እንዲያስተውሉ አገልግሎቱል።

በአራት ዘዳግም ውስጥ የሚገኘው የመታዘዝ በረከትና ያለመታዘዝ መርገም ዐቢይ ሐሳብ በመጻሕፍተ ሳሙኤል ውስጥ ይቀጥላል። የሰብአዊ ንጉሥነቱ ሚና የመለኮታዊውን ንጉሥ (የእስራኤል እውነተኛ ገዢ) ኃላፊነት መወጣት መሆኑን ዳዊት ባስተዋለ መጠን በረከት ይከተላል (ከ2ኛው 6፥11-15፤ 17-19፤ ከ7፥27-29 ጋር ያነጻ)። የእግዚአብሔርን ፈቃድ ላለመፈጸም ዳዊት ሆነ ብሎ ሲያምፅ ግን፤ በተመሳሳይ ሁኔታ መርገምም የሚመጣበት የመሆኑን እውነታ ማሰብ ችሎአል (ከ12፥1-18 ጋር ያነጻ)። መንግሥቱ የሚያቋረጥ ከመሆኑ አንጻር ዳዊታዊው ኪዳን ዘላለማዊ ከነበረ (ከ7፥12-16፤25-29፤ ከመዝ 89፥27-29፤ 33-37 ጋር ያነጻ)፤ በመንግሥቱ ውስጥ የሚሳተፉ ግለሰቦች ንጢአት ሲፈጽሙ የሚቀጡ ከመሆናቸው አንጻርም ጭምር ይወሰን ነበር (ከ1ነገ 2፥4፤ 8፥25፤ ከመዝ 89፥30-32 ጋር ያነጻ)።

የንጉሥነትና የነቢይነት ሚና በእስራኤል ውስጥ መታየት የጀመረው በተመሳሳይ ወቅት ነበረ። የመጀመሪያው ንጉሥ ሳኦል በነቢያዊው መሥመር ክፍተኛውን ስፍራ በሚይዘው በሳሙኤል ተቀባ (ከ1ኛው 9፥6-10፤19፤ ከሐሥ 3፥24፤ 13፥20 ጋር ያነጻ)፤ ይህም የሆነው ለመሴ ቃል በተገባው መሠረት ነው (ዘዳ 18፥15-18)። የንጉሡ ተግባር ኪዳንን መምራትና ማስተዳደር ከሆነ፤ የነቢይ ተግባር ደግሞ ኪዳን ውስጥ ያሉ አስፈላጊ ነገሮችን መተርጉም ነበረ። እስከ ንጉሣዊ አስተዳደር ፍጻሜ ነቢያት በንጉሥነት ላይ የነበራቸውን ሥልጣናዊ መብት በቅዱስ ቅናት ሲከላከሉትና ሲጠብቁት ኖረዋል።

ታቦቱ በየት በየት በኩል እንደ ተወሰደ የሚያሳይ ካርታ

ትንተና

፩. በእስራኤል ውስጥ የንጉሣዊ አስተዳደር አጀማመር (1፥1-7፥17)

አንደኛ ሳሙኤል ከመጨረሻዎቹ የእስራኤል ሁለት መሳፍንት (ያልተሳካለቱ ዓሊ፣ ስኬታማው ሳሙኤል) እና የመጀመሪያዎቹ ሁለት ነገሥታት (ያልተሳካለቱ ሳኦል፣ ስኬታማው ዳዊት) ጋር ያስተዋውቀናል። የእስራኤል ንጉሣዊ አስተዳደር ታሪክ በትክክል የሚጀምረው፡- ነቢይ ካህን፣ መስፍንና ይልቁንም ንጉሥ አድራጊ በሆነው በሳሙኤል የልጅነት ታሪክ ነው። የእስራኤልን የመጀመሪያ ሁለት ነገሥታት ይቀበቸው ዘንድ እግዚአብሔር ሳሙኤልን መረጠ። እያንዳንዱ ንጉሥ የሕዝቡ “መሪ” መሆን ነበረበት (10፥1፣ 13፥14፣ 16፥13)።

ሀ. የሳሙኤል የልጅነት ጊዜ (1፥1-4፥10)

1 የሳሙኤል መወለድና ለእግዚአብሔር መሰጠት (1፥1-28)

1-2 “አርማቱም”፡- ሳሙኤል የተወለደበት፣ የኖረበትና የተቀበረበት ከተማ ናት። አርማቱም ማለት “ሁለት ከፍታዎች” ማለት ነው። በሌላ ስፍራ ከተማዋ ራማ “ከፍታ” ተብላ ተጠርታለች (1፥19፣ 2፥11፣ 7፥17)።

የሳሙኤል አባት “ጸፋዊ” ተብሎ የሚጠራ ለኤፍሬም በተመደበው አካባቢ ይኖር የነበረ ሰው ነው። የዜና መዋዕል የትውልድ ታሪኮች ሳሙኤልን ከሊዊ ነገድ የቀዓት ወገን አባል፣ የመገናኛው ድንኳንና የቤተ መቅደስ መዘምራን ቅድም አያት እንደ ነበረ ይገልጻል (ዜና 6፥16፡22፡31-33)። ለእነርሱ የተመደበ ምንም ርስት ስላልነበረ፣ ሊዋውያን የኖሩት በሌሎች ነገዶች መካከል ነው (ኢያ 21፥20-22 ይመ)። “ሕልቃና” በጥንቷ እስራኤል ውስጥ ተወዳጅ ስም ሲሆን፣ ትርጉሙ “እግዚአብሔር [አንድን ልጅ] ፈጥሮአል” ማለት ነው። በመጻሕፍተ ሳሙኤልና በመጻሕፍተ ነገሥት ውስጥ ከአንድ ሚስት በላይ በማግባት በተለየ መንገድ በመገለጽ የሚታወቀው እርሱ ብቻ ነው። ብዙ ሚስቶችን ማግባት የእግዚአብሔር ቀዳሚ ፍላጎት ባይሆንም (ከዘፍ 2፥24፣ ከሚል 2፥15 ጋር ያነጻ)፣ ሁለት ሚስቶችን ማግባት የሚታየው፣ ከጥንታዊው ዓለም ብዙ ሚስት የማግባት ባህል ጋር ተጣምሮ ነው።

ሐና (በቁሙ፡- “ጸጋ”) በመጀመሪያ ምናልባት በባሏ በሕልቃና የምትወደድ ከመሆኗ የተነሣ ቅድሚያ የሚሰጠን ሚስት ነን የሚል ትዕቢት ነበረበት። ቄዶቹ ግን ፍናና (በቁሙ፡- “ቀይ ዕንቁጥ”) በመጀመሪያ ተጠቅሳለች፤ ይኸውም እርሷ ብዙ ልጆችን ትወልድ የነበረች ከመሆኗ የተነሣ እንደ ሆነ አያጠራጥርም (ከቀ. 4 ጋር ያነጻ)። መካንነት ላገባች ሴት የመጨረሻው አሳዛኝ ነገር ነበር (ከዘፍ 11፥30፣ 15፥2-4፣ 16፥1-2፣ 25፥5 ጋር ያነጻ)።

3-8 እስራኤላውያን ወንዶች ሁሉ በዓመት ሦስት ጊዜ በዋና ዋና ሃይማኖታዊያን በዓላት ወቅት መሥዋዕት ለማቅረብ ወደ ማእከላዊው ቤተ መቅደስ ይሄዱ ነበር (ዘፀ 34፥23፣ ዘጸ 12፥5-7፣ 16፥16፣ ከሉቃ 2፥41 ጋር ያነጻ)። ሴሎ (ከራማ በስተ ምሥራቅ 16 ማይል ርቆ የሚገኝ) የመገናኛው ድንኳንና የቃል ኪዳኑ ታቦት የሚገኙበት ስፍራ ነበር (4፥3-4፣ ኢሱ 18፥1፣ መሳ 18፥31)። ዓሊ (“የተዋገሰ ነው [ጌታ]” የሴሎው ካህን (ቀ. 9፣ 21) እና የእስራኤል መስፍን (4፥18) ከአሮን ልጅ ከኢታማር ተወለደ (14፥3፣ 22፥20)። ባለጌዎችና እንዳጋጣሚ እነርሱም ጭምር ካህናት የነበሩት ሁለቱ የዓሊ ልጆች የግብፅ ስም ነበራቸው፤ አፍኒን (“ታድፖል”)፣ ፊንሐስ ደግሞ (“ኑብያዊው”) ይባሉ ነበር።

እዚህ ላይ የተጠቀሰው በዓል ምናልባት የዳስ በዓል ነው። መሥዋዕቶቹ ይቀርቡ የነበሩት ለ“ሁሉን ቻዩ እግዚአብሔር” (ወይም “ሰበራዊት ጌታ”) ነው። በዓላት በእግዚአብሔር የልግስና በረከቶች፣ በተለይም በተትረፈረፈው የመከር በረከት የመደሰቻ ጊዜያት ነበሩ። ሕልቃና ለመሥዋዕት የቀረበውን ሥጋ ድርሻ (ከዘፀ 29፥26፣ ከዘሌ 7፥33፣ 8፥29 ጋር ያነጻ) ለፍናናና ለልጆቿ አከፋፈለ፤ የቤተ ሰብእ አባላት ከመሥዋዕቱ

የተወሰነውን ድርሻ ይካፈላሉና (ከዘጸ 12፥17-18፣ 16፥13-14 ጋር ያነጻ)። ሕልቃና ለሐና የሰጣት ለእርሷ ካለው ፍቅር የተነሣ ዕጥፍ ድርሻ ነው። የሐና መካንነት ፍናናን ሁለተኛ ሚስቱ አድርጎ እንዲያገባት ሳያስገድደው አልቀረም። ስለዚህ የሐና “ተቀናቃኝ” ሆነች። ሐና እንድትበላጭና እንድታዝን መተንኮስ ቀጠለች (ቀ. 16)። መንፈስ ጽኑዋ ሐና የተፈጸመበትን በደል ይበቃልላት ዘንድ ለጌታ ልትፈቅድለት ደስተኛ ነበረች (ከ2ሳሙ 3፥39 ጋር ያነጻ)።

“የእግዚአብሔር ቤት” የመገናኛውን ድንኳን የሚመለከት ነው፤ ይሁን እንጂ በተጨማሪም ግልጽ በሆነ መንገድ በሮች (3፥15) እና የመኝታ ስፍራዎች (ቀ. 9) የነበሯቸውን ቋሚ ውቅሮች አካትቶ ይዞአል። እነዚህ የተቀደሱ ሕንጻዎች የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ተብለው ይጠራሉ (ከ3፥3 ጋር ያነጻ)።

ሕልቃና የሐናን ሐዘን በመረዳት (ቃል በቃል) “ልብሽ ለምን ያዝናል?” በማለት ጠየቃት። “በዐዘነ ልብ” አንድ ነገር የሚደረገው ቅር በመሰኘት ወይም በመናደድ ነው። ግልጽ በሆነ ሁኔታ ሐና ተናድዳ ወይም በእልክ ተሞልታ እንደ ነበር ሕልቃና ዐለበ ምክንያቱም ልጆች አልነበሯትም። አንግዲህ ሕልቃና ሐናን የጠየቃት፣ “ለምን ተናድድሽ? እኔ በጣም የምወድሽ ባልሽ ከዐሥር ወንዶች ልጆች አልበልጥብሽም?” እያለ ነበር።

9-11 የሐና አሳዛኝ ሁኔታ በአንድ ሃይማኖታዊ ጉዞ ወቅት በሴሎ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደረሰ። ሐዘኗና “የነፍስ ምሬቷ” እንድትጸልይና እንደዚሁም ለራሷና ለአንድ ልጅ ስትል ለእግዚአብሔር እንድትሳል አደረጋት። ናዝራዊው ስእለት (እዚህ የተገለጸው) የሚከተሉትን ያካትታል፡- (1) የወይን ጠጅን በማንኛውም መልኩ ከመጠጣት መቆጠብ፤ (2) የራስ ፀጉርን አለመሳጨትን (3) ራሷን አለመንኮትን (ዘጉ 6፥3-7)። እንደሚታወቀው የናዝራዊነት ስእለት ሲደረግ በጊዜያዊነት ተብሎ የሚደረግ አልነበረም፤ ይልቁንም የመሳ ሕይወት ስእለት ነበረ።

ሐና ራሷን፣ “ባሪያህ” ብላ በትሕትና ትጠራለች፤ ይህ ቃል በትልቅ ሰው ፊት የነበራትን ታዛዥነት ያሳያል (ከቀ. 16፣ ከ3፥9-10 ጋር ያነጻ)፤ እግዚአብሔር ሐዘኗን እንዲመለከትም ትጠይቃለች (ከዘፍ 29፥32፣ ከ2ሳሙ 16፥12 ጋር ያነጻ)። የእግዚአብሔር ማስታወስ የአእምሮ ትውስታ ጉዳይ አይደለም፤ ነገር ግን ለአንድ ጉዳይ ልዩ ትኩረት መስጠት ወይም ለአንድ ሰው ላይ የተለየ እንክብካቤን ማፍሰስ ነው (ከመዝ 8፥4 ጋር ያነጻ)። ሐና ልጆች ሁልጊዜ የእግዚአብሔር ስጦታዎች እንደ ሆኑ ታውቃለች። እግዚአብሔር ልጅ በሰጣት፣ በደስታ ልጅን መልሳ ለእርሱ ትሰጠዋለች (ሆኖም ከዘፀ 22፥29 ጋር ያነጻ)።

12-18 የሐና ጸሎት ከእግዚአብሔር ጋር ያላትን ጠንካራ ኅብረት ያሳያል። ወደ እግዚአብሔር ጸለየች፤ “በልቧ ውስጥ” ጸለየች፤ በጸጥታም ጸለየች። ካሁኑ ዓሊ የሐናን ተግባራት አልተረዳም። በጥንታዊው ዓለም ጸሎት ሲቀርብ አብዛኛውን ጊዜ ድምፅ ይሰማ ነበር (ከመዝ 3፥4፣ 4፥1፣ 6፥9፣ ከዳን 6፥10-11 ጋር ያነጻ)፤ ስካርም በበዓላት ወቅት ያልተለመደ አልነበረም። ዓሊ ሳሳየው መንፈሳዊ ግድየለሽነት ይቆርታን ማግኘቱ እጅግ አዳጋች ነው፤ የሚንቀሳቀሱት የሐና ከንፈሮች የስካር ማነብብን የሚያሳዩ መሆናቸውን ሳይሆን፣ የእምነት ጸሎት ትጸልይ እንደ ነበር የሚያረጋግጡ መሆናቸውን መገንዘብ ይገባው ነበር። ስለዚህ እርሷን የገሠጸት በስሕተት ነው።

ሐና ነፍሷን በእግዚአብሔር ፊት እያፈሰሰች እንደ ነበር ከካሁኑ ከዓሊ የተሰነዘረበትን በትክክል በመቃወም ተናገረች፤ ነፍሱን በእግዚአብሔር ፊት ማፍሰስ በእምነት ጸንቶ መጸልይን የሚያመለክት የታወቀ ፈሊጣዊ አነጋገር ነው (ከመዝ 42፥4፣ 62፥8፣ ከሰቆ 2፥19 ጋር ያነጻ)። ሐና ራሷን “ልቧ ክፋኛ የታወቀበት” ሴት እንደ ሆነች ትገልጻለች፤ ዓሊም “እንደ ምናምንቱ ሴት” እንዲቈጥራት አትፈልግም። ዓሊ በሐና አነጋገር በመርካት “በሰላም ሂጂ” አላት (ከ25፥35 ጋር ያነጻ)። በእግዚአብሔር የሐናን ልመና እንደሚሰማላት ዓሊ የነበረው ተስፋ በሳሙኤል መወለድ በፍጥነት ተፈጸመ (ቀ. 27፣ ከ2፥20 ጋር ያነጻ)። ሐና ዓሊ በተናገረው ርግጠኛ በመሆን ራሷ

የወሰነችውን የጾም ጊዜ አበቃች፤ “ከዚያም በኋላ በፊቷ ላይ ሐዘን አልታየም”።

19÷20 በሚቀጥለው ቀን የሕልቃና ቤተ ሰብ እግዚአብሔርን አመለከ፤ ይኸውም በተለይ በዚህ ጊዜ ለሐና የተለየ ትርጉም ነበረው። ከሴሎ ወደ ራማ ከተመለሱ በኋላ፤ ሕልቃና ከሐና ጋር ተኛ (ቃል በቃል፡- ዐውቃት ማለት ነው)፤ ከዘፍ 4÷18፡17፡25 ጋር ያነጻ። እግዚአብሔር ልጅ እንድትወልድ በማድረግ አስታወሳት። ሐና ልጇን ሳሙኤል ብላ ጠራችው (ቃል በቃል የእግዚአብሔር ስም ማለት ነው)፤ ከዚያም ከእግዚአብሔር ለምናው እንደ ነበር የሚያሳየውን የስምና ወርቅ ትርጉም በስሙ ላይ ጨመረች (“መጠየቅ” የሚለውን ቃል የሚተረጎመው የዕብራይስጥ ቃል “ሳሙኤል” በሚለው ቃል ውስጥ ይገኛል)።

21-23 ሳሙኤል ከተወለደ በኋላ ለእግዚአብሔር መሥዋዕት ለማቅረብ ሕልቃና ቤተ ሰቡን ወደ ሴሎ ይዞ መሄዱን ቀጠለ (1÷3፤ 2÷19)። ቢያንስ አንድ ወቅት ላይ ሕልቃና ሐና ተስላው የነበረውን ስእለት በመደገፍ (ቍ 11) ተጨማሪ ስእለትን የመፈጸም ዐላማ ነበረው። በዚህ ጊዜ ሐና ዐብራው ወደ ሴሎ ላለመንዝ ወሰነች። ሳሙኤል ጡት እስኪጥል ድረስ መቆየትን መረጠች። ከዚያም ለእግዚአብሔር በገባችው ቃል መሠረት በሕይወት ዘመኑ ሁሉ እግዚአብሔርን እንዲያገለግል ሕፃኑን በዚያ መተው ቻለች። ከሳሙኤል ጡት መጣል በኋላ ሐና በእግዚአብሔር ፊት ልታቀርበው ፈለገች። ሕልቃናም ስእለቷ ይፈጸም ዘንድ በሚስቱ ሐሳብ ተስማማ።

24-28 በመጨረሻ ታላቁ ቀን ደረሰና ሐና ተዘጋጀች። ከራማ ወደ ሴሎ ለሚደረገው ጉዞ ከበቂ በላይ የሆኑ ስጦታዎችን ያዙ። የሦስት ዓመቱ ወይሬን ለእግዚአብሔር የሚሠዋ መሆኑ አጠራጣሪ አልነበረም። ዱቄቱና የወይን ጠጃ የተወሰደበት ዐላማ ግልጽ ይደረግ (ከ28÷24፤ ከመሳ 6÷19 ጋር ያነጻ)። በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ያሉት መሥዋዕት አቅራቢዎች ወይሬኑን ሲሠውት፤ ሐናና ሕልቃና ሳሙኤልን በካህኑ በዔሊ ፊት አቀረቡት። ለዔሊ ስትናገር፤ ሐና “በኖስህ እምላለሁ” የሚለውን የተለመደ የመሐላ ቀመር ተጠቀመች። በተረጋጋ ሁኔታም ዔሊ ከጥቂት ዓመታት በፊት አይቶአት የነበረችዋ ተመሳሳይ ድንኳን እንደ አረጋገጠች፤ ለእሱ፡- መልስ በመሆን የተሰጣት ልጇ ሳሙኤልም አሁን ለእግዚአብሔር ተመልሶ እንደሚሰጥ ተናገረች። ዔሊም ሁለቱም ላገለገሉት ለእግዚአብሔር በመስገድ ምላሽ ሰጠ።

2. የሐና መዝሙር (2÷1-11)

1-2 ቍጥር 1-10 አብዛኛውን ጊዜ “የሐና መዝሙር” በመባል ይታወቃል ምክንያቱም ከሌሎች ጥንታውያን የብሉይ ኪዳን ዝማሬዎች ጋር ተመሳሳይነት አላቸው (ለምሳሌ፤ ዘፀ 15÷1-8፡21፤ ዘፍ 32÷1-43፤ መሳ 5፤ ደግሞም በተለይ 2ሳሙ 22)። ይህ ዐይነቱ መዝሙር እስራኤል በጠላት ላይ ከተቀዳጀችው ድል ጋር በተያያዘ በሴሎ ቤተ መቅደስ የድል መዝሙር በመሆን መቅረብ የጀመረ ሳይሆን አልቀረም። እንደዚህ ያሉ መዝሙሮችን አምልኮ አቅራቢዎች እንዲማሯቸው ሳይደረግ አልቀረም፤ ይህኛው ግን ሐና በግል ትወደው የነበረ መዝሙር ሊሆን ይችላል። ስለ ሆነም ይህን መዝሙር ሕይወትን ለሚሰጠው ለእግዚአብሔር (በተለይ ከቍ 5 ጋር ያነጻ) ያላትን ምስጋናና ውዳሴ እንድትገልጽበት ዘመረችው። የሐና መዝሙር ለማርያም ዝማሬ የዘር መሬት ሳይሆን አልቀረም (ሉቃ 146-55፤ ደግሞም በቍ. 68-79 ካለው ከዘክርያስ መዝሙር ጋር ያነጻ)።

መዝሙሩ በግሩም ደስታ ይጀምራል፤ የሐና ልብ በእግዚአብሔር ማለትም “በትድግናው” (ወይም “በማዳኑ” ሐሌት ያደርጋል (መዝ 9÷14፤ 13÷5፤ 35÷9፤ ኢሳ 25÷9 ይመ)። ከፍ ከፍ ያለውን “ቀንድ” የሚመለከተው ዘይቤያዊ አነጋገር ምናልባት አጋዘኖች በጨዋታ ወይም በመገዳደል ትግል ወቅት ቀንዶቻቸውን የሚጠቀሙ ከመሆናቸው የመጣ ሊሆን ይችላል። ከዚህ በመነሣት “ቀንድ” እንግዲህ ጥንካሬን ያሳያል።

ለሐና እግዚአብሔር ቅዱስ፤ ልዩና ንጾታ ነው። ስለዚህ የእግዚአብሔርን ቅድስና በጻድቅ ድል ታከብራለች። ከዚያም የእግዚአብሔርን ልዩ መሆን ዐለቱን በሚመለከት ከተነገረው

ዘይቤ ጋር ታያይዘዋለች (ከ2ሳሙ 22÷32፤ ደግሞም ከዘፍ 49÷24፤ ከዘፍ 32÷4፤ ከኢሳ 26÷4 ጋር ያነጻ)።

3-8^መ የእግዚአብሔርን ክብርና ንጾታ ከገለጸች በኋላ፤ በትዕቢታቸው ራሳቸውን የሚያደንቁትን ሁሉ (ፍናናንም ጭምር) ሐና ታስጠነቅቃለች። እብራት ሞኝነትም ከንቱም ነው (መዝ 31÷18፤ 75÷4፤ 138÷6)። እግዚአብሔር በልብ ላይ ይፈርዳል፤ ከውጫዊ ገጽታም ይልቅ ይመዝነዋል (ከ16÷7 ጋር ያነጻ)። “የተሰባበሩ” ቀስቶች ቍ 10 ላይ በሚታዩት የደቀቁ ጠበኞች እንደ ገና ተስተጋብተዋል። ጠንካራውን ደካማ፤ ደካማውን ደግሞ ጠንካራ ማድረግ የእግዚአብሔር ሥራ ነው (ከዕብ 11÷32-34 ጋር ያነጻ)።

የቍጥር 5 የመጨረሻ አጋማሽ በአንድ ወቅት መካን ለነበረችዋ ለሐና የተለየ ትርጉም ነበረው (ከመሳ 13÷2-3 ጋር ያነጻ)። “ሰባት” ከዚህ ላይ እንዲሁ “ብዙ” ማለት ነው፤ ይሁን እንጂ ትክክለኛውን ሐሳብም ደግሞ ይወክላል (ከኢዮ 1÷2፤ 42÷13 ጋር ያነጻ)። ብዙ ልጆች የነበሯት መካን እንደምትሆን ሁሉ፤ የሰባት ልጆች እናትም በመገረም ትሞላለች። ቀድሞ መካን የነበረችዋ ሐና መጨረሻ ላይ በጠቅላላ ስድስት ልጆች ነበሯት (ቍ 21)።

በመጨረሻ ልዑል እግዚአብሔር ጥቂቶችን ይባርካል፤ ሌሎችንም ይፈርድባቸዋል (ከቍ 9ሐ-10ሐ ጋር ያነጻ)። ቍጥር 6 ሞትን ከሕይወት ጋር ያነጻጽራል፤ ምንም እንኳ ከከባድ በሽታ በኋላ ከሞት አፋፍ የመታደግን ሁኔታም ጭምር የሚመለከት ቢሆንም፤ ሁለተኛው አጋማሽም እንዲሁ ይህንኑ የሚያደርግ ይመስላል (እንግዲህ በሽታን ከጤና ጋር በማነጻጸር፤ ከመዝ 30÷2-3 ጋር ያነጻ)።

እግዚአብሔር የድኸችንና የባለ ጸጎችን ዕድል ፈንታ መገልበጥ ይችላል፤ ይገለብጣልም (ዘካ 9÷3-4)፤ የትሑታንንና የትዕቢተኞችንም እንዲሁ (ኢዮ 5÷11፤ መዝ 75÷7፤ በተለይም 2ሳሙ 22÷28)። እግዚአብሔር ምስኪኑን ከትቢያ ማንግትና በኋላም ሊጠቀምበት ይችላል (1ነገ 16÷2-3)፤ አንድን ኢዮብ በዐመድ ክምር ላይ አደላድሎ ማስቀመጥና በኋላም መልሶ ማንግት ይችላል (ኢዮ 42÷10)።

8ሠ-10 “የምድር መሠረቶች” (ከ2ሳሙ 22÷16 ጋር ያነጻ) የሚለው ሐረግ ሁልጊዜ በእርሱ ሉዓላዊ ቍጥጥር ሥር የሚገኘውን የእግዚአብሔር ፍጥረት ጽናትና ጥንካሬ ሥዕላዊ በሆነ መንገድ ያሳያል። እግዚአብሔር ሕዝቡን ምን ያህል የበለጠ መጠበቅ የሚችል ነው (ምሳ 3÷26) ጠላቶቹንስ (ጠላቶቻቸውንም) ምን ያህል ማሸነፍ የሚችል ነው (ዘፍ 32÷35)!

ብዙ ጊዜ “ቅዱስ” ተብሎ የሚተረጎመው ቃል እግዚአብሔር የፍቅር ኪዳኑን ሊገልጽለት ቃል የገባለት ሰው ማለት ነው (ከመዝ 12÷1፡8፤ 50÷5፡16፤ 97÷10፤ 145÷10፡20 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔርን የማይፈሩት የመጨረሻ ዕጣ ፈንታ ግን የሲኦል ፀጥታ፤ ሙሉ በሙሉ ጨለማ ያለበት (ኢዮ 10÷21-22፤ 17÷13፤ 18÷18፤ ደግሞም ከማቴ 8÷12 ጋር ያነጻ) መቃብር (ቍ 6) ነው።

በሕይወት ውስጥ በሚደረግ ትግል ድልን ማስገኘት የሚችለው አካላዊ ጥንካሬ እንዳልሆነ ሐና ተገነዘበች። በሰው አማካይነትም ሆነ በቀጥታ እግዚአብሔር ጠላትን ሁልጊዜ ይበታተናል (ከዘፀ 15÷6፤ ከመዝ 2÷9 ጋር ያነጻ)። ፍናና በሐና ላይ ሳታንግደጉድባት አልቀረችም (1÷6 ቃል በቃል)፤ ሐና ግን እግዚአብሔር በመጨረሻ በፍናና እና በሚቃወሙት ሁሉ ላይ እንደሚያንግደጉድባቸው ሙሉ በሙሉ ተረዳች።

የሐና ጸሎት “ቀንድን” በመጠቀም እንደ ጀመረ ሁሉ ፤ የሚደመደመውም “ጥንካሬን” የሚያሳየውን ቀንድን በመጠቀም ነው። ሐና ለሚመጣው “ንጉሥ” ማለት ከመሲሐውያን አንድምታዎች ጋር ሥርወ መንግሥትን በመጀመሪያ ለሚመራተው ለዳዊት የተገባውን መለኮታዊ የተስፋ ቃል ታስማለች። ንጉሡ ማለትም “የተቀባው” በእግዚአብሔር ትእዛዝ መሠረት ይገዛል፤ ሥጋና ነፍስም እንግዲህ የእርሱ ይሆናሉ። ንጉሡ “የእርሱ” ይሆናል (2ሳሙ 22÷51)።

11 ሳሙኤል ለእግዚአብሔር እንደ ተሰጠና የሐናም ጸሎት እንደ ተፈጸመ፤ የሁልጊዜ አገልግሎቱን በቤተ መቅደሱ ከጀመረው ከሳሙኤል በቀር ቤተ ሰቡ ወደ ራማ ተመለሰ።

3. ምናምንቱዎቹ የዔሊ ልጆች (2፥12-26)

12-17 አፍኒንና ፊንሐስ “ምናምንቱዎች” መባላቸው ራሷን እንደ “ምናምንቱ ሴት” ካልቆጠረችዋ ከሐና ጋር ያነጻጽራቸዋል (1፥16)። በተጨማሪም የዔሊ ልጆች ለእግዚአብሔር ደንታ አልነበራቸውም፤ ይኸውም እግዚአብሔርን ገና ካላወቀው ከሳሙኤል የተለየ ነበር (3፥7)።

ለካህኑ በሚኖረው ድርሻ (ከዘሌ 7፥34 ጋር ያነጻ) ባለመርካት፤ የዔሊ ልጆች አገልጋይ፤ “ሜንጦው ያወጣውን ማናቸውንም ሥጋ” (ለራሳቸው) ይወስደዋል። ያ ብቻም አይደለም፤ “ሥቡ ገና ከመቃጠሉ በፊት” ሳይቀር (ዘሌ 7፥31) አፍኒንና ፊንሐስ ጥሬ ሥጋ እንዲሰጣቸው ይጠይቁ ነበር። የዔሊ ልጆች ዐልፎ ዐልፎ ከተቀቀለ ሥጋ ይልቅ የተጠበሰ ሥጋን መብላት ይመርጡ ነበር፤ ይኸውም አስፈላጊ በነበረው በመጀመሪያው የፋሲካ ምግብ ፈጣን የአዘገጃጀት ዘዴ ላይ እንደ ማላገጥ የሚቆጠር ድርጊት ነው (ዘሌ 12፥8-11)። ለእግዚአብሔር የሚገባው ሕጋዊ ድርሻ ከመቅረቡ በፊት ሕገ ወጥ የሆነ ድርሻቸውን ለማግኘት ፈለጉ። ዐመባቸው፤ ዐይን አውጣታቸውና ትዕግሥት ማጣታቸው ትልልቅ በደሎች ነበሩ። እነዚህ የቅድመ ንጉሣዊ አገዛዝ ካህናት ለእግዚአብሔር የሚቀርቡትን መሥዋዕቶች ወደ ሞት ብቻ በሚመራ ንቀት ተመለከቷቸው (ከዘሌ 16፥30-32 ጋር ያነጻ)።

18-26 ሳሙኤል እንደ ወጣት ሠልጣኝ ካህን በዔሊ ቊጥጥር ሥር በመሆን ከበፍታ የተሠራ ኤፋድ፤ የካህኑን ቀሚስ ለበሰ። በርግጥ እናቱ እያደገ ሲሄድ በያመቱ የምትሠራለት ትንሽ “ቀሚስ” በትክክል “የኤፋዱ ቀሚስ” ምሳሌ ሳይሆን አልቀረም (ዘሌ 28፥31)። እግዚአብሔር ለሐና ተጨማሪ ልጆችን በመስጠት ቸርነቱን ለእርሷ ማሳየት ቀጠለ (ከዘፍ 21፥1 ጋር ያነጻ)። በእግዚአብሔር ፊት በቁመት፤ በእግዚአብሔርና በሕዝቡ ዘንድ ባለ ሞገስ የሳሙኤል ዕድገት እየጨመረ መሄድ ሉቃስ የገለጸውን የኢየሱስን የወጣትነት ዕድሜ ከወዲሁ ያመለክታል (ሉቃ 2፥40፡52)።

የተገባደደው ዕድሜው ከዚህ ነጥብ ጀምሮ እንዲያጥር የተደረገው ዕድል ቢሱ ዔሊ (4፥15፡18)፤ የልጆቹን ንጢአታዊ ባሕርይ ማረቅ አልቻለም ነበር። ልጆቹ በእስራኤላውያን ንደኞቻቸው ላይ በማፈጽመት ርኅራኄ ቢስ ድርጊት ላይ (ቊ 13-16) ወሲባዊ ሴሳኝነትን ጨመሩበት፤ ይልቁንም በመገናኛው ድንኳን ከሚያገለግሉ ሴቶች ጋር (ከዘሌ 38፥8 ጋር ያነጻ)፤ እንደዚህ ዐይነቱ ልቅ ዝሙት በእግዚአብሔር ሕዝብ ዘንድ እንዳይፈጸም በግልጽ ተከልክሎ ነበር (ዘኁ 25፥1-5፤ ዘዳ 23፥17፤ አሞ 2፥7-8)። በሕዝብ ዘንድ በስፋት እየተሠራ ካለውና በሁሉም ስፍራ እየተሠራጨ ካለው የልጆቹ ክፉ ሥራ የተነሣ፤ የተሰነዘረው የዔሊ ተግሣጽ ያረፈው በደነቄሩት ጆሮዎቹ ላይ ነበር። እጅግ በጣም ደካማ የነበሩ ነገረ መለኮታውያን ክርክሮችም አንዳች ፈይዳ አላስገኙም፤ በተለይም እግዚአብሔር አፍኒንና ፊንሐስን በሞት ለመቅጣት ወስኖ ነበርና። ከዚህ በኋላ ቊጥጥ ብሎ የሚታየው፤ የዔሊ ልጆች ሕይወት እንዲያበቃ እግዚአብሔር የወሰነው የማይሻር መሆኑ ነበር። ሐና እንደነዚህ ዐይነት ውሳኔዎችን በመለኮታዊ ሥልጣን ክልል ውስጥ ለመተው ያላትን ፈቃደኝነት ፈጽማ ገልጿ ነበር (ቊ 6)፤ እኛም እንደዚህ ልናደርግ ይገባል።

4. በዔሊ ቤተ ሰብ ላይ የተነገረ ትንቢት (2፥27-36)

27-36 ምዕራፉ የዔሊን ልጆች በሞት ለመቅጣት እግዚአብሔር ያለውን ሐሳብ በማጥላት ይደመደማል (ቊ 25)። ለዔሊ (በቤተ ሰቡም ላይ) የተነገረው ትንቢታዊ ንግር፤ “እግዚአብሔር እንዲህ ይላል” የሚለውን የመልእክተኛ ቀመር ይጠቀማል፤ ስሙ በተደበቀ “አንድ የእግዚአብሔር ሰው” አማካይነትም የእግዚአብሔርን ቃል ይገልጻል። “የእግዚአብሔር ሰው” የሚለው ሐረግ ዐልፎ ዐልፎ መልእክን ያመለክታል (ከመሳ 13፥3፡6፡8-9 ጋር ያነጻ) ይሁን እንጂ ብዙ ጊዜ ነቢይ ከሚለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ነው (ከ1ሳሙ 9፥9-10 ጋር ያነጻ)። ይህ የእግዚአብሔር ሰው ከፀሐተ እስራኤል በፊት ለጥንት ወገኑ

ለላይ ቤት (በኦሮን ውስጥ ዘፀ 4፥14-16 ይመ) እግዚአብሔር ራሱን ገልጦ እንደ ነበር ዔሊን የሚያስታውስ ነው። በርግጥ አርን በረጅሙ የካህናት ትውልድ ውስጥ የመጀመሪያው ካህን በመሆን እግዚአብሔርን ለማገልገል የልዩ መለኮታዊ ምርጫ ዐላማ ነበር (ዘሌ 28፥1-4)። አርን ለእግዚአብሔር መሥዋዕት ወደሚቀርብበት ወደ መሠዊያው ይወጣ ነበር፤ የካህነት ተግባሩን በሚያከናውንበትም ጊዜ ኤፋዱን ይለብስ ነበር (ከዘሌ 8፥7 ጋር ያነጻ)።

የእንደዚህ ዐይነቱ መብት ተቀባዮች ዔሊና ልጆቹ ግን ለእግዚአብሔር እንዲቀርቡ የታዘዙትን መሥዋዕቶች ናቋቸው። “ናቀ” የሚለው ግስ ቃል በቃል “ረገጠ” ማለት ሲሆን፤ ቃሉ በብሉይ ኪዳን ውስጥ በሌላ ስፍራ የሚገኘውም አንድ ቦታ ላይ ብቻ ነው (ዘዳ 32፥15)። ምንም እንኳን በዚህ ክፍል “ሥብ” እና “ደንዳና” ለሚሉት ቃላት የሚገቡት የዕብራይስጥ ቃላት በዚህ ክፍል “መወፈር” ከሚለው ቃል የተለዩ ቢሆኑም፤ ጉድኝቱ ልብን የሚነካ ነው። ከምእት ዐመታት በፊት እስራኤላውያን እንዳደረጉት፤ የዔሊ ቤተ ሰብ እጅግ በተሻለው የመሥዋዕቱ ክፍል ሆኛቸውን በቊንጣን በመወጠር የእግዚአብሔርን መሥዋዕት “ረገጡት” (ቊ 13-17)። የአፍኒንና የፊንሐስን ንጢአት ችላ በማለት ከእግዚአብሔር ይልቅ ልጆቹን የበለጠ እንደሚወዳቸው ዔሊ አሳይቶአል፤ ከዚህም የተነሣ የማይቋረጠው የእግዚአብሔር በረከት የማይገባው ሰው ሆነ (ማቴ 10፥37)።

እግዚአብሔር የአርን ልጆች ሁልጊዜ ካህናት ሆነው እንዲያገለግሉ ቃል ገብቶ ነበር (ከዘሌ 29፥9 ጋር ያነጻ)፤ ይህንም የተስፋ ቃል በኪዳን ቃል መሐላ አረጋግጦት ነበር (ዘኁ 25፥13)። እነዚህ ካህናት በእግዚአብሔር ፊት ሁልጊዜ ያገለግሉ ነበር። ነገር ግን ድፍረት ከተመሳበት አለመታዘዝ የተነሣ እግዚአብሔር በዔሊ ቤተ ሰብ ላይ ይፈርድበታል። አርናዊው ካህንነት የሁልጊዜ ካህንነት ቢሆንም እንኳን ንጢአት የሠሩ አንዳንድ ካህናት ኪዳናዊውን በረከት ለማጣት በቅተዋል። የመለኮታዊው ፍርድ አገላለጽ ቃል በቃል ሲተረጎም ግልጽ ነው፤ “የአንተን እጅና የአባትህን ቤት እጅ አቆርጣለሁ”። በተጨማሪም ዔሊ በቤተ ሰቡ ውስጥ የመጨረሻው ሽማግሌ ነው የሚሆነው ምክንያቱም እግዚአብሔር እርሱን በሞት የመቅጣቱ ርምጃ ፈጣንና ርግጠኛ ነው (4፥11፡18፤ 22፥17-29፤ 1ኛ 22፥6-27)።

በእግዚአብሔር “ማደሪያ” (በመገናኛው ድንኳን ማለት ነው) ውስጥ ይደርሳል ተበሎ አስቀድሞ የተነገረው አሳዛኝ ሁኔታ ምሳሌዎች የታቡቱ በፍልስጥኤማውያን መማረክ (4፥11) እና የሴሉ ውድመት ናቸው (ከኤር 7፥12፤ 14፤ 26፥6፡9 ጋር ያነጻ)። በዔሊ ዘር ውስጥ ሽማግሌ ሰው ፈጽሞ ባይገኝም እንኳን እርሱን በሚተካው ትውልድ ውስጥ “ለዘለዓለም” የታመነ ካህን ይኖራል። ከዔሊ ትውልድ በሕይወት የቆየው አብያታር ብቻ ሲሆን፤ እርሱም ቢሆን በኋላ ላይ ከካህነት ተግባር እንዲወገድ ተደርጎአል (1ኛ 2፥26-27)።

አፍኒንና ፊንሐስ በተመሳሳይ ቀን ተገደሉ (4፥11)፤ ይኸውም በቅርቡ በራሱ ላይ የሚደርሰውን ሞት ብቻ ሳይሆን፤ በእግዚአብሔር ሰው ንግር ውስጥ ያሉት ሌሎች ክፍሎችም ጭምር የተፈጸሙ መሆናቸውን ለዔሊ የሚያረጋግጥ ትንቢታዊ ምልክት ነበረ። እግዚአብሔር በመድረኩ ላይ አንድ “የታመነ” ካህን ብቅ እንዲል ያደርጋል፤ ይህም ካህን ለእግዚአብሔር መሠረታዊ ሐሳቦች እንግዳ፤ ለእርሱም የሚታዘዝ ይሆናል።

የታመነ የሚለው ቃል ከዔሊ ልጆች ዐመፅ ጋር በእጅጉ ይነጻጸራል፤ ቀጥሎ ባለው ዐውድ ውስጥ በቅርብም ሆነ በሩቅ ጢቃሚ ሚናን ይጫወታል። በዚህ ተመሳሳይ ጥቅስ ውስጥ እግዚአብሔር “ቤቱን አጽንቼ አቆማለሁ” ይላል፤ ይኸውም ቃል በቃል “የታመነ ቤት እሠራለሁለሁ” ማለት ነው (ከ2ሳሙ 7፥27 ጋር ያነጻ)። በዚህ ዐውድ ውስጥ ቤቱን እግዚአብሔር የሚሠራለት የታመነ ካህን በቅድሚያ የሚያመለክተው ሳሙኤልን ነው (3፥1፤ 7፥9፤ 9፥12-13፤ በተለይ ደግሞ ከ 3፥20 ጋር ያነጻ)። ቈይቶ ግን የዔሊ ዘር የሆነው የአብያታር ክህነት በሳዶቅ ዘር የሚተካ ይሆናል (2ሳሙ 8፥17፤ 15፥24-29፤ 1ኛ 2፥35)፤ ይህም አተካክ የእግዚአብሔርን ሰው ንግር አብላጫውን ፍጻሜ ያያዘ ነው። ሳይቅና የእርሱ ዘሮች እንግዲህ እግዚአብሔር በቀላሉ ማለት በዳዊት ልጅ በሰሎሞን (1ኛ

2፥27-35) እና በዘሮቹ ፊት ለዘለዓለም ያገለግላሉ። የመጨረሻው ፍጻሜ እውን የሚሆነው፤ በከፍተኛ ሁኔታ በተቀበው፤ ለዘለዓለም በመልክ ጼዲቅ ሹመት (ዕብ 6፥20) ሊቀ ካህናት እንዲሆን በእግዚአብሔር በተሾመው (ዕብ 5፥10) በኢየሱስ ክርስቶስ ብቻ ነው።

በካህናት ጥቅማ ጥቅሞች የወፈሩትን የዔሊን ቤተ ሰብ አባላት በሚመለከት፤ በካህናት የምትገኝዎ እጅግ በጣም አነስተኛ ጥቅም እንኳ በፍጥነት የአነርሱ አትሆንም።

5. የሳሙኤል መጠራት (3፥1-4፥10)

1 በመሳፍንት ዘመን የእግዚአብሔርን ቃል መስማት ብርቅ ነበር። የነበሩት ጥቂት ራእዮችም በስፋት የሚታወቁ አልነበሩም (ከአሞ 8፥11-12 ጋር ያነጻ)። “ራእይ” የሚለው ቃል በነቢዩ አማካይነት የሚመጣ የእግዚአብሔር መገለጥ (አስተርእዮ) ማለት ነው።

2 ያረጁት የዔሊ ዐይኖች “ደክመው” ስለ ነበር፤ ማየት የቻሉት ትንሽ ነበር (በመጨረሻ ዔሊ ሙሉ በሙሉ ዕውር ይሆናል ከ4፥15 ጋር ያነጻ)። በአካልም ሆነ በመንፈስ በግልጽ የሚያዩ ዐይኖች ካሉት ከሳሙኤል ዔሊ ምን ያህል ልዩ ይሆን (ቍ 15)!

3 ባለ ሰባቱ ቅርንጫፍ መቅረዝ ላይ ያሉት መብራቶች (ዘፀ 25፥31-37) የወይራ ዘይት ተሞልተው ተቀጣጥለው ነበር (30፥8)፤ “ከምሽት እስከ ንጋት ድረስ በእግዚአብሔር ፊት” ይበሩ ነበር (27፥20-21 ይመ፤ ከዘሊ 24፥2-4፤ ከ2ዜመ 13፥11 ጋር ያነጻ)። እንግዲህ ሳሙኤል በቤተ መቅደሱ ግቢ ውስጥ ተገኝቶ ሳለ ከእግዚአብሔር ጋር የተገናኘው ሌሊት ላይ ነበር፤ “የእግዚአብሔር መብራት ገና አልጠፋም ነበርና።”

4-10 ምንም እንኳ ሳሙኤል እያነጋገረው ያለው እግዚአብሔር እንደ ነበር ገና ያላወቀ ቢሆንም፤ መልሱ መለኮታዊውን ጥሪ የሚሰማውንና የሚታዘዘውን አገልጋይ መልስ ይመስል ነበር (ዘፍ 22፥1-11፤ ዘፀ 3፥4፤ ኢሳ 6፥8)። እግዚአብሔርን ለማገልገል ሳሙኤል ያሳየው ግልጽነት፤ የዔሊ ልጆች ፈጽሞ ባልተጓዙበት የአገልግሎት መንገድ እግዚአብሔርን በፍጥነት ለማወቅ ሳያስችለው አልቀረም (2፥12)። ወዲያውኑ ተግባራዊ የሚሆነው፤ የእግዚአብሔር ቃል ገና ለሳሙኤል የተገለጠ ባይሆንም እንኳ (ቍ 11)፤ እግዚአብሔርም በዓመታት ውስጥ ሳሙኤልን ማነጋገር ቢቀጥልም (ቍ 21)፤ ከራሱ “ከሳሙኤል ቃል” (ቍ 4፥1) ቅንጣት ታህል እስከማይለይ ድረስ የእግዚአብሔር ቃል ሙሉ በሙሉ ማረከው። ካህኑ ሳሙኤል ነቢዩ ሳሙኤል ሆኖአል (ቍ 20)።

ሳሙኤል ያሰበው ዔሊ ይጠራው እንደ ነበር ነው። ወደ መኝታው ተመልሶ ሄዶ እንዲተኛ ዔሊ ለሳሙኤል ሁለት ጊዜ ነገረው፤ በሦስተኛው ጊዜ ግን መጨረሻ ላይ ሳሙኤልን ይጠራው የነበረው እግዚአብሔር መሆን እንዳለበት በሽማግሌው ካህን ላይ ጎሳ ቀደደ። ስለዚህ በሚቀጥለው ጊዜ፤ “ባሪያህ ይሰማልኝ ተናገር” በማለት ሳሙኤል ለእግዚአብሔር መልስ መስጠት እንዳለበት ዔሊ ነገረው። በዚህ ጊዜ ሳሙኤል ሊያየውም ሊሰማውም እንደሚችል በመናገር እግዚአብሔር “መጣና ከዚያ ቆመ” እግዚአብሔር የችኩላንና የፍጻሜን ሁኔታ በማስገንዘብ እንደ ገና ሳሙኤልን ሁለት ጊዜ ጠራው። ሳሙኤልም ምንም እንኳ “እግዚአብሔር” የሚለውን ቃል ቢተውውም፤ ዔሊ በመከረው መሠረት ምላሽ ሰጠ።

11-14 ለሳሙኤል የተነገረው የእግዚአብሔር ቃል የዔሊን ቤተ ሰብ የቅርብ ጉዳይ ብቻ ሳይሆን፤ በርቀት ያለውን የወደፊቱንም ጨምሮ የሚመለከት ነው (2፥27-36)። በዔሊና በልጆቹ ላይ የደረሰው አደጋ (የሴሎ ውድመት ጭምር) የሰሚውን ሁሉ ጆሮ ጭው የሚያደርግ ነበር። ካህናትን ለሚገቅ (ዘፍ 17፥12)፤ ወላጅም ለማይታዘዝ (21፥18-21) ቅጣቱ የሞት ቅጣት ነው፤ ዔሊም ልጆቹን አፍኒንንና ፊንሐስን “መቁጣጠር” ስላልቻለ ተባባሪ ሆኖ ተቆጠረ። የዔሊ ቤተ ሰብ እንግዲህ በግልጽ የታወቁ በደሎችን በእግዚአብሔር ላይ ፈጽመው ነበር፤ ምንም ዐይነት ጸጸት አልታየባቸውም። በመጨረሻ ለመለኮታዊው የሞት ቅጣት የተዳረጉ ሆኑ (2፥25፤

ከዕብ 12፥16-17 ጋር ያነጻ)፤ በደላቸውንም ማስተስሪያ የሚችል መሥዋዕት ወይም ስጦታ አልነበረም።

15-18 ሳሙኤል ጠዋት ሲነሣ፤ የቤተ መቅደሱን በሮች ከፈተ፤ አይቶትና ሰምቶት የነበረውን ለዔሊ ላለመናገር ራሱን በሌሎች ተግባራት እንዲጠመድ ማድረጉ የሚያጠራጥር አልነበረም። ሆኖም ሽማግሌው ካህን ሁኔታው ላይነገረው የሚችል አልነበረምና፤ የተሟላ ዘገባ እንዲቀርብለት ጠየቀ። ሳሙኤል የተረዳውን ሁሉ ለመናገር ፈቃደኛ ሆኖ ካልተገኘ፤ ዔሊ የርግማን መሐላን በእውነት ምሎአል። ቍጥር 18 ላይ ሳሙኤል በመታዘዝ የሰጠው ምላሽ ከቍጥር 17 ቍልፍ ቃላትን ያስተጋባል (የግል ትርጉም)፡- “ሳሙኤል ቃላቱን በሙሉ ነገረው፤ ከእርሱ [ምንም ነገር] አልደበቀም።” ዔሊ ያሳየው አጸፋ መንፈሳዊነትም ፍጹም ትሕትናም የነበረበት ነው፤ ራሱን ለመለኮታዊ ሥልጣን ማዋረዱ ታይቶአል።

3፥19-4፥10 ሀልዎተ እግዚአብሔር ቈይቶ በዳዊት ላይ እንደሚሆን (16፥18፤ 18፥12)፤ ከሳሙኤልም ጋር እግዚአብሔር ነበረ፤ ይህም በእስራኤላውያን ሁሉ ዘንድ የተረጋገጠ እውነት ነበር። “ሳሙኤል ከሚናገረው ቃል አንዳች በምድር አይወድቅም ነበር” ማለት ሳሙኤል በመለኮታዊ ሥልጣን የተናገረውን ሁሉ እግዚአብሔር አረጋግጦታል ማለት ነው። ምንም እንኳ እግዚአብሔር ቃል አስቀድሞ ለሳሙኤል ያልተገለጠ ቢሆንም (ቍ 7)፤ በኋላ ግን ተገልጦለታል፤ እግዚአብሔር አስቀድሞ እንደ ተገለጠለትም (ቍ 10-14)፤ በሴሎም እንዲሁ ለእርሱ መገለጡን ቀጠለ። የእግዚአብሔር ቃልና የሳሙኤል ቃል አንድ ዐይነት ሆነ (4፥1፤ 3፥4-10 ላይ የተሰጠውን ማብራሪያ ይመ)።

የዚህ ክፍል ትኩረት እንግዲህ በዔሊ ቤተ ሰብ ላይ እግዚአብሔር የወሰነው የሞት ቅጣት ነው። ሕፃኑ ሳሙኤል “የእግዚአብሔር ሰው” በመሆን (9፥6-14)፤ በምስጢራዊው “የእግዚአብሔር ሰው” ቀደም ሲል ተነግሮ የነበረውን ትንቢት አረጋግጦአል (2፥27-36)።

ሐ. ታቦቱን የሚመለከቱ ታሪኮች (4፥1ሉ-7፥17)

1. የታቦቱ መማረክ (4፥1ሉ-11)

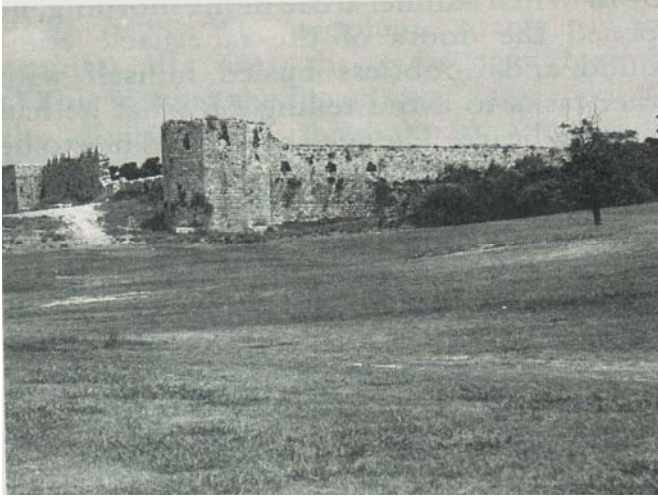
1ሉ የእስራኤል ዋና ጠላት የሆኑት ፍልስጥኤማውያን በአንደኛ ና በሁለተኛ መጻሕፍተ ሳሙኤል ውስጥ 150 ጊዜ ያህል ተጠቅሰዋል። ፍልስጥኤማውያን በከነዓን ጠረፋማና ኩረብታማ ስፍራዎች መሸገው የሚኖሩ ከሁሉም የሚበልጡ ሕዝቦች ስለ ነበሩ፤ በመጨረሻ ለዚያ አካባቢ መሬት ሁሉ መጠሪያቸውን (ፓለስታይን) የሚል ስያሜ ሰጡት። ፍልስጥኤማውያን ከተለያዩ የኤጅያን ባህሎች ጋር የነበሯቸው ግንኙነቶች በረጅም ዓመታት ከፍተኛ ምርምር የተረጋገጡ ቢሆንም እንኳ፤ አመጣጣቸው ከየት እንደ ሆነ አሁንም ድረስ ግልጽ አይደለም። ብሉይ ኪዳን ፍልስጥኤማውያንን ከቀፍቶር ጋር ያዛምዳቸዋል (ዘፍ 10፥14፤ 1ዜና 1፥12፤ ኤር 47፥4፤ አሞ 97)፤ ቀፍቶር ምናልባት ቀርጤስ ሳይሆን አልቀረም። የሳሙኤል ዘመን ፍልስጥኤማውያን ወራሪና ተስፋፊ ቅድመ አያቶች በግልጽ ከነዓን የደረሱት ከ1200 ዓ.ቅ.ክ በኋላ ወዲያውኑ ነበር።

በእስራኤልና በፍልስጥኤማውያን መካከል የተካሄደውን ይህን በመጀመሪያ ተመዝግቦ የሚገኘውን ጦርነት ማን እንደ ቄሰቁሰው መናገር አዳጋች ነው። ፍልስጥኤማውያን በመጽሐፍ ቅዱስ ዘመን ሁሉ ጠቃሚ መኖሪያ በነበረው በአፌቅ ሰፈሩ። እስራኤላውያን የሰፈሩበት አቤንኤዘር ከአፌቅ በስተ ምሥራቅ ወደ ሴሎ በሚወስደው መንገድ ላይ ሁለት ማይል ያህል ይርቃል።

2-3 እስራኤላውያን በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ድል ሆነው የሚታዩት አንድ ጊዜ ሳይሆን ሁለት ጊዜ ነው (ቍ.2:10)። እስራኤላውያን እስከ 7፥10-11 ድረስ ፍልስጥኤማውያንን በጦር ሜዳ አላሸነፏቸውም ነበር፤ በኋላም ያሸነፏቸው (ሁልጊዜም እንደሚሆነው) በመለኮታዊ ድጋፍ ብቻ ነበር። በጦርነቱ እስራኤላውያን አራት ሺ ሰዎችን ዐጥተዋል፤ ይህ እጅግ አስደንጋጭ ሐዘን ነበር። በጦር ሜዳ በደረሰባቸው ሽንፈትና መበታተን የእስራኤል ሽማግሌዎች ግራ ተጋብተው ነበር። መፍትሔ ብለው ያሰቡትም እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር መኖሩን ለማረጋገጥ የቃል ኪዳንን ታቦት ወደ ሰፈር ማምጣት

ነበር። ታቦቱ በዚህ ክፍል ውስጥ ታላቅ የዋና ሐሳብ አካል ነው።

የታየው፣ ፍልስጥኤማውያን ታቦቱን ሲማርኩትና ሴሎ ሲወድም ነው፤ ምናልባትም ራሱ የመገናኛው ድንኳንም ቢሆን ከዚያ ብዙ የሚርቅ አልነበረም።

እስራኤላውያን በእቤንኤዘር፣ ፍልስጥኤማውያንም በአፈቅ ከዚህ በላይ በሚታየው መሠረት ሰፍረው ነበር። በመስቀል ጦርነት ተዋጊ ግንብ ፍርስራሽ ላይ የተሠራው የቱርክ የከተማ ቅጥር ይታያል። ፍልስጥኤማውያን እስራኤል ያደረሱት ጥፋት በቅጥሩ ላይ ይታያል። በስተ ቀኝ በኩል የሚታየው ጥሩር የለበሰና ባለባቱ የጸፋ ፍልስጥኤማዊ ወታደር ነው (ዝርዝር ሁኔታው በግብጽ ውስጥ በተገኘው የፍልስጥኤማውያን ቅርጽ ማውጣት አግኝቶ ዘዴ ላይ የተመሠረተ)። ሠዓሊት፡- ራሱል ቤርሊንግ

የእስራኤል ሽማግሌዎች በኢያሱ መሪነት ኢያሪኮ ላይ የተገናኝተውን ድል ማስታወሳቸው አያጠራጥርም (ኢያ 6፥2-20 ይመ፤ እንደዚሁም ከዘኁ 10፥35 ጋር ያነጻ)። እስራኤላውያን ማስተዋል ያቃታቸው ግን ታቦቱ የድል ዋስትና አለመሆኑን ነው። ሕዝቡ እንዲሸነፍ የእግዚአብሔር ፈቃድ ከሆነ፣ አንድ ሺህ ታቦቶች እንኳ ድል አያስገኙም። እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ከሌለ፣ ሽንፈት መምጣቱ እንደማይቀር ሽማግሌዎቹ በግልጽ ተረዱ (ዘኁ 14፥42፤ ዘዳ 1፥42)። ይሁን እንጂ ታቦቱ ባለበት ቦታ ሁሉ እግዚአብሔር እንደሚገኝ በተሳሳተ መንገድ ገመቱ።

4-9 ስለዚህ ታቦቱን ለማምጣት እስራኤላውያን ከሰፈሩበት ከእቤንኤዘር ሰዎች ወደ ሴሎ ተላኩ። ታቦቱ ከዚህ ላይ፣ “በከሩቤል መካከል በዙፋኑ ላይ የተቀመጠውን የሰራዊት ጌታ የእግዚአብሔርን የኪዳን ታቦት” ተብሎ አስደናቂ በሆነ መንገድ ተገልጾል (ከ2ኛው 6፥2፤ ከ2ኛው 19፥15 ጋር ያነጻ)። በጥንቱ ቅርብ ምሥራቅ የአሣሣል ጥበብ ንጉሥ ሁልጊዜ ይሣል የነበረው፤ ጉዳቸው በከሩቤል (የሰው ራስ ባለው ባለ ክንፍ አንበሳ) ተደግፈው ተይዘው ዙፋን ላይ ተቀምጦ ነው። የኪዳን ታቦት አንዱ ተግባር የማይታየው ታላቅ ንጉሥ ባለ ኪሩቤል ዙፋን ትእምርት ሆኖ ማገልገል ነበር።

አፍኒንና ፊንሐስ አጅበው የወሰዱት የኪዳን ታቦት እስራኤል ጦር ሰፈር ሲደርስ ታላቅ የደስታ ጩኸት ተሰማ። ሕዝቡ ታላቅ ጩኸት አሰማ (ከኢሱ 6፥5:20 ጋር ያነጻ)። ጩኸቱ በአቅራቢያው የሰፈሩትን ፍልስጥኤማውያንን ቀስቀሰ፤ የእነርሱ ግምታዊ አጻፋም የእስራኤል ሽማግሌዎችን ሐሳብ አስተጋባ። የታቦቱ ከዚያ ቦታ መድረስ የአንድን አምላክ ወይም የአማልክትን በዚያ መምጣት የሚያበሥር እንደ ሆነ አመኑ። ዕብራውያን የእነርሱ ባሮች እንደ ነበሩ (ከመሳ 13፥1 ጋር ያነጻ)፤ እነርሱም የዕብራውያን ባሮች እንዳይሆኑ ጠንክረው እንደ አንድ ሰው ለመዋጋት እርስ በርስ ተነሣሡ።

10-11 የታቦቱ በዚያ የመገኘት ውጤት ሌላ የእስራኤልን ሽንፈት ማስከተል ነበር፤ ይህኛው ሽንፈት ከቀድሞው የሚብስ ከባድ ሽንፈት ስለ ነበር፣ “ታላቅ ዕልቂት” ተብሎ ተገልጿል። የፍልስጥኤማውያን ተራ ይደርሳል (14፥13፤ 19፥8፤ 23፥5)፤ ሆኖም ለጊዜው ከፍተኛ ጉዳት የደረሰባቸው እስራኤላውያን ናቸው። የዒሊ ልጆች ንጢአት በእስራኤል እግረኛ ጦር ላይ አስደንጋጭ ጉዳትን አድርሰዋል (ከዘዳ 28፥15:25 ጋር ያነጻ)። በእግዚአብሔር ሰው አስቀድሞ ተነሣሪ እንደ ነበረው (2፥34)፣ አፍኒንና ፊንሐስ ሞቱ። የሽማግሌዎች ሞትን ተገልጦ

2. የዒሊ መሞት (4፥12-22)

12-18 ከፍልስጥኤማውያን ጋር የተካሄደው ሁለተኛው ጋራ ያበቃው አሳዛኝ የሽንፈት ወሬ ሴሎ ከመድረሱ ቀደም ብሎ ነበር። አንድ ብንደማዊ መልእክተኛ ልብሱን ቀዶ፣ በራሱም ላይ ትቢያ ነስሶ (ከኢያ 7፥6፤ ከነህ 9፥1 ጋር ያነጻ)፤ የእስራኤልን የጦር ሜዳ ላይ ሽሽትና በፍልስጥኤማውያን መገደል፣ እንደዚሁም የሁለቱን ታዋቂ ካህናት ሞት ተናገረ። ዒሊ በመንገድ ዳር ወንበሩ ላይ ተቀምጦ ነበር (ከ1፥9 ጋር ያነጻ)። ምናልባት ከእንግዲህ ወዲያ አስቀድሞ በነበረበት መልክ ካህን እንደማይሆን ራሱን በመገመት ለታቦቱ ደኅንነት በመሥጋት በፍርሀት ተጨንቆአል።

መልእክተኛው በመጀመሪያ ወሬውን የተናገረው፣ ታቦቱ ድል ያላስገኘለትና ከእንግዲህ ወዲያ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር የሌላ መሆኑን ሲረዳ፣ “በጩኸት ተናወጠ” ተብሎ ለተነገረለት ለሴሎ ከተማ ሕዝብ ነበር። ታቦቱን እንዲሁ ይዞ መገኘት ብቻ ለእስራኤላውያንም ሆነ ለፍልስጥኤማውያን ታቦቱ ለሀልዎቱ ምልክት የሆነለትን እግዚአብሔርን ለመጠምዘዝ አልረዳቸውም።

ዒሊ የከተማውን ጩኸት ሰምቶ ለምን እንደሚጮኽ ማወቅ ፈለገ። ዕድሜው ዘጠና ስምንት ስለ ሆነ፣ በጣም ወፍራም ስለ ነበረና ዐይኑም ስለ ታወረ፣ ዒሊ ምናልባት ያለ ሁነኛ ድጋፍ ወደ ከተማው መግባት አይችልም ነበር፤ በዚህ ምክንያት መልእክተኛው ወደ እርሱ ሄደ። ወሬው በርግጥ መጥፎ ነበር። የልጆቹ መሞት ምናልባት አስቀድሞ ከንቱነታቸውን በመገንዘብ ተስፋ ቈርጠባቸው የነበረውን ዒሊን እስከዚህ የሚያወራጨው አይመስልም ነበር። ታቦቱ የተማረከ

መሆኑን አስደንጋጭ በሆነ ሁኔታ መስማቱ ግን ለእርሱ ከሁሉም በጣም የበለጠ ትርጉም ነበረው። ከተቀመጠበት ወንበር “ወደቀ”፤ ዐንገቱ ተሰበረ፤ ሞተም። የዔሊ ሕይወት አሳዛኝ ሁኔታ ከሳኦል ሕይወት ጋር ተዛማጅነት አለው፤ ይኸውም አንዳንድ ጊዜ እግዚአብሔርን በታማኝነት በማገልገል፤ በሌላ ጊዜ ደግሞ እጅግ አነስተኛ የሆነውን የቅድስና መስፈርት እንኳ አሟልቶ ባለመገኘት የሚታይ ነበር። በአብዛኛው የጉልማሳነት ዕድሜው በሌላ ካህን ሆኖ ያገለግል የነበረው ዔሊ እስራኤልን ለአርባ ዓመት መርቶአል።

19-22 የዔሊ ሞት በቤተ ሰቡ ውስጥም እንኳ ሐዘኑ እንዲያበቃ አሳደረገም። የዔሊና የፊንሐስ ሞት ወሬ ከታቦቱ መማረክ ጋር ተጣምሮ ነፍሱ ጡር የነበረችዋን የፊንሐስ ሚስት የመውለጃ ጊዜዋ ገና ሳይደርስ ምጥ አስነሣባት። አስደንጋጩ ዜና ምጡ እንዲጠናባት አደረገ። ይህ ሁሉ በአንድነት ሲገናኝ ከፍተኛ አደጋ ሊያስከትል የሚችል ነበር። የፊንሐስ ሚስት በወሊድ ሞተች። ከመሞቷ አስቀድሞ የተወለደውን ልጇን ኢካቦድ (“ክብር የለም” ከ14፥3 ጋር ያነጻ)፤ “ክብር . . . ተለይቶአል [ቃል በቃል፡- ተማርኮ ሂደአል ማለት ነው] ከእስራኤል የእግዚአብሔር ታቦት ተማርኮአልና . . .” ከዐአተ እስራኤል በኋላ የመገናኛውን ድንኳን በክብር እንደሚቀድሰው እግዚአብሔር ቃል ገብቶ ነበር (ዘፀ 29፥43)፤ የመገናኛው ድንኳን ከተሠራ በኋላ ክብር ሞለው፤ ደመናውም ሽፈነው (ዘፀ 40፥34-35)። “ክብር” በመገናኛው ድንኳን ውስጥ እውን የሚሆነውን ሀልዎተ እግዚአብሔርን ይወክላል (መዝ 26፥8 ይመ፤ ደግሞም ከዘፀ 25፥8፤ 29፥44-46 ጋር ያነጻ)፤ ይህም “ሽካይና ግሉሪ” (የሀልዎቱ ክብር) ለሚለው ቁየት ብሎ ለሚገኘው ነገረ መለኮታዊ ቃል ትኩረት የሚጨምር ነው (ከዕብ 9፥5 ጋርም ያነጻ)። የፊንሐስ ሚስት ልትሞት ስትል ምናልባት ከምታውቀው የተሻለ ሳትናገር አልቀረችም።

3. እግዚአብሔር በፍልስጥኤማውያን ላይ ያመጣው ሥቃይ (5፥1-12)

1-5 ፍልስጥኤማውያን ከአቤንኤዘር የጦር ሜዳ ታቦቱን በዋና ከተማነት ትታወቅ ወደ ነበረችው ወደ ኤሽዶድ ወሰዱት (6፥17)። ኤሽዶድ ከአቤንኤዘር በስተ ደቡብ ሠላሳ ማይል ያህል ርቃ ከሜድትራኒያን ጠረፍ ሦስት ማይል ላይ የምትገኝ ከተማ ነበረች። ታቦቱ የፍልስጥኤማውያን ብሔራዊ አምላክ ወደ ነበረው ወደ ዳጎን ቤተ መቅደስ ተወለደ፤ በትልቁ የዳጎን ምስል አጠገብም እንዲቀመጥ ተደረገ። በሚቀጥለው ቀን የዳጎን ምስል በእስራኤል አምላክ ድል ተመትቶ በግንባር ተደፍቶ ወደቀ (17፥49 ይመ)፤ በታቦቱ ፊትም በአምልኮ መልክ ተዘርሮ ተጋደመ። የኤሽዶድ ሰዎች ጣቶቱን እንደ ገና በቦታው ላይ አንሥተው አስቀመጡት (ከቍ 11 ጋር ያነጻ)።

በሚቀጥለው ቀን ጧት ዳጎን እንደ ገና በታቦቱ ፊት በግንባር ተደፍቶ ተገኘ፤ በዚህ ጊዜ ራሱና እጆቹ ተሰባብረው ነበር (ከ17፥51 ጋር ያነጻ)። በጥንቱ ዓለም ውስጥ የተቈራረጡ ራሶችና እጆች (ከመሳ 8፥6 ጋር ያነጻ) የጦር ሜዳ መርከቦች ነበሩ። ስለዚህ እግዚአብሔር ዳጎንን በገዛ ቤተ መቅደሱ ውስጥ ድል አደረገው። በቤተ መቅደሱ መግቢያ በር ላይ የወደቁት የዳጎን ምስል ራስና እጆች የዳጎን ቅድስና ምልክቶች (በአምላኪዎቹ አስተሳሰብ መሠረት) ስለ ሆኑ፤ የሚዳሰሱ አልነበሩም (ከሶፎ 1፥49 ጋር ያነጻ)።

6-12 የዳጎንን እጆች መሰባሰብ በሚመለከት በታሪኩ ውስጥ አንድ ዋና ጭብጥ ተገልጦአል፤ ይኸውም፤ የእግዚአብሔር እጅ የሚለው ነው። ከዚህ ላይ “የእግዚአብሔር እጅ” ለሚለው የተሰነዘረው የመጀመሪያው ሐሳብ የተሰማው መለኮታዊውን እጅ ከግብፅ መቅሠፍት ጋር ካገናኙት ከፍልስጥኤማውያን አንደበት ነው (4፥8)፤ በትክክልም እንደ ግብፅ መቅሠፍት ነበር (ዘፀ 9፥3 ይመ፤ ደግሞም ከኤር 2፥15-6 ጋር ያነጻ)። በግብፃውያን ላይ የደረሰው በእነርሱም ላይ የሚደርስ የመሆኑን ጉዳይ በቀላሉ አልተመለከቱትም (6፥6)።

ዕባጭ እስራኤላውያን ለእግዚአብሔር የማይታዘዙ ሆነው ሲገኙ በላያቸው ደርሶ የሚያሠቃያቸው ዋና የወደፊት መርገም ነበረ (ዘፈ 28፥58-60)። ከዚህ ላይ የእግዚአብሔር እጅ በእነርሱ ላይ የጠነከረ መሆኑን በተረዱት ፍልስጥኤማውያን ሥቃይ ደርሶባቸዋል (ከቍ 11 ጋር ያነጻ)። የእስራኤልን አምላክ በአካል

ተክቶ የሚዋጋ መሆኑንና መቅሠፍቱም በእርሱ ምክንያት እንደ መጣ ያወቁት ዐምስቱ ገዢዎቻቸው (6፥18) ታቦቱን ከእነርሱ ከተማ አውጥተው ወደ ጌት (ከአሽዶድ በስተ ምሥራቅ ደቡብ ዐሥራ ሁለት ማይል ያህል ርቀት ላይ የሚገኝ) እንዲወስዱት መከራቸው። የእግዚአብሔር እጅ በጌትም ላይ እንደዚሁ በረታ (ከ7፥13 ጋር ያነጻ)፤ ኗሪዎችንም ሁሉ በዕባጭ መታቸው።

የእግዚአብሔር ታቦት ከጌት በፍጥነት ወደ አቃሮን (ከጌት በስተ ሰሜን ስድስት ማይል ያህል ርቆ የሚገኝ) ተወሰደ። ይሁን እንጂ የታቦቱ አቃሮን መግባት ያስከተለው ውጤት የመማረኩ ዜና ሲሰማ በሌሎ የተከሠተውን ይመስል ነበር፤ የእስራኤል አምላክ “እንደሚገድላቸው” በመፍራት ሕዝቡ ለርዳታ ጨኽተው አለሙ። የእስራኤል አምላክ በርግጥ ጎይል አለው (ከ2፥6:25 ጋር ያነጻ)። የአቃሮን ሰዎች ታቦቱ ከእነርሱ እንዲሄድላቸው ለገዢዎቻቸው ተናገሩ። ያልሞቱትም እንኳ በዕባጩ ይሠቃዩ ነበር፤ ከአስቃቂው መቅሠፍት ያመለጠ ምንም ሰው አልነበረም።

4 የታቦቱ መመለስ (6፥1-7፥1)

1-6 ምዕራፍ 4 ስለ ታቦቱ መማረክ ይናገራል፤ ምዕራፍ 5 በፍልስጥኤም ውስጥ ከቦታ ወደ ቦታ መንቀሳቀሱን ሲገልጽ፤ ምዕራፍ 6 ደግሞ በፍልስጥኤም መሬት ለአያሌ ወራት ከቁየ በኋላ ወደ እስራኤል የተመለሰ መሆኑን ይናገራል። ፍልስጥኤማውያን ከታቦቱና አደጋን ከሚያቀርቡ ጫናው ሁሉ ራሳቸውን ነጻ ለማድረግ በመንጓጎት ታቦቱን ወደ “[ትክክለኛ] ስፍራው” መልሶ ለመላክ ዲበ ተፈጥሮታዊ ምሪትን ለማግኘት ፈለጉ። ዐረማውያን አማካሪዎቻቸውን፤ “ወደ ስፍራው እንዴት መመለስ እንደሚገባን ንገሩን” አሏቸው።

የጥንቱ ሃይማኖታዊ ሥርዐት አምልኮን የሚያቀርብ ሰው ወደ አምላኩ (አማልክቱ) ባይ እጁን እንዳይቀርብ አዝዞአል (ከዘፀ 23፥15፤ ከዘፈ 16፥16 ጋር ያነጻ)። ስለዚህ የፍልስጥኤም ካህናትና ጠንቋዮች የበደል መሥዋዕት ከታቦቱ ጋር ዐብሮ ወደ እስራኤል መሄድ እንዳለበት ምክር ሰጡ። ምንም እንኳ እንደዚህ ዐይነቱ መሥዋዕት የእንስሳ መሥዋዕት መሆኑ የተለመደ ቢሆንም፤ ዐልፎ ዐልፎ ገንዘብ ወይም ሌሎች ውድ ዕቃዎች ቢቀርቡ ተቀባይነት ነበራቸው። እግዚአብሔር የፍልስጥኤማውያንን መሥዋዕት ቢቀበለው ኖሮ፤ ሰዎቻቸው ይፈውሱ እንደ ነበርና ከዚያም በኋላ ለደረሰባቸው ሥቃይ ሁሉ የእግዚአብሔር እጅ ጎላፊ እንደ ሆነ ዐሰበው ነበር።

የዕባጭ፤ የአይጦችና የመቅሠፍት መጣመር አገርን ማጥፋት በሚችሉ አይጦች ወረራ ለተሠራጨው የደም ሥር ዕባጭ መቅሠፍት ምልክት መሆኑን ያሳያል (ከኤር 36፥29፤ ከዳጎ 11፥16 ጋር ያነጻ)። የፍልስጥኤም አማካሪዎች ከወርቅ የተሠሩ የዕባጭና የአይጥ ምስሎች የእስራኤልን አምላክ ቍጣ ለማብረድ የበደል መሥዋዕት ሆነው እንዲቀርቡ ሐሳብ አቀረቡ። ፍልስጥኤማውያን የወርቅ ምስሎችን የሚያሳዝኑ ምትሐቶች ሆነው እንዲያገለግሏቸውም ያሰቡ ይመስላል፤ ይኸውም ምስሎቹን ከአገራቸው በመላክ ትክክለኛ ዕቃዎቹም እንዲሁ እንዲለዩ ነበር።

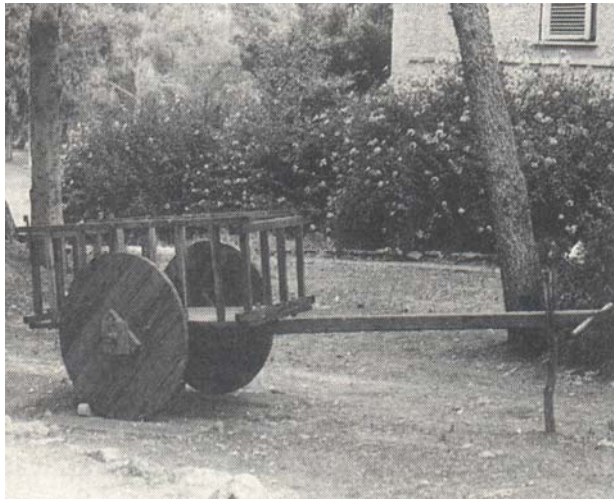
መቅሠፍት የሚለው ቃል በዚህና በቀድሞው መዓት መካከል ያለውን ጉድኝት አጉልቶ በማሳየት በዘፀ 9፥14 ላይ የተገለጹትን የግብፅ መቅሠፍቶች ያስታውሳል (እንደ ገና ከቍ 6 ጋር ያነጻ)። ከዚህ ክፍል የሚገኘው ትምህርት ግልጽ ነው፡- የልብ ድንዳኔ የእግዚአብሔር ሰዎች በጠላቶቻቸው ላይ የሚገናኝጹትን ድል በማስከተል አምላካዊ ቅጣትን ብቻ ያመጣል (ዘፀ 12፥31-32)። ከዚህ የተነሣ ፍልስጥኤማውያን የሚደርስባቸውን ጉዳት በታቸለ መጠን ለመቀነስ በሚገባ ተመክሩ።

7-12 ታቦቱ “ቀንበር ያልተጫነባቸውና ሁለት የሚያጠቡ ላሞች” በሚገቡትቱት ዐዲስ ሠረገላ ላይ ተጭኖ መወሰድ ነበረበት። ላሞቹ በኋላ ላይ በአልዓዛር የታረደችዋን ቀይ ጊደር በግልጽ ለማስታወስ (ዘኁ 19፥2-3) በእስራኤላውያን ይሠዋሉ (ቍ 14)። ፍልስጥኤማውያን ጥጆቹን ከእናቶቻቸው መውሰድ፤ ዕቃዎችን በበደል መሥዋዕትነት ለእግዚአብሔር መላክና ታቦቱንም ወደ እርሱና ወደ ሕዝቡ መመለስ ነበረባቸው (ቍ 21)።

ታቦቱ በመጀመሪያ እንዲሄድ የተደረገው በእስራኤል ምድር ውስጥ ወደ ቤት ሳሚስ ነበረ። ቤት ሳሚስ ዐረማዊ መሠረት የነበራት ስፍራ ናት (የሶሚ ትርጉም የፀሐይ አምላክ ቤተ መቅደስ) ማለት ነው። በሳሙኤል ዘመን የነበሩ ፍልስጥኤማውያን ቤት ሳሚስ በእስራኤል ቊጥጥር ሥር መሆኗን ያውቁ ነበር። ቀንበር የተጫነባቸው ላሞች ከሆኑ የወለዱቸውን ጥጆች ለጊዜውም እንኳ ቢሆን ትተዋቸው ሠረገላውን ወደ ቤት ሳሚስ ጉትተው ከወሰዱት፤ መስከታዊ የሆነው የታቦቱ ባለቤት መቅሠፍቱን በእነርሱ ላይ እንዳመጣባቸው በማሰብ፤ ላሞቹ ታቦቱን ወደዚያ ስፍራ እንደሚወስዱት ተስፋ አደረጉ። ነገር ግን ታቦቱ ቤት ሳሚስ ካልደረሰ፤ የእግዚአብሔር እጅ በመቅሠፍት እንዳልመታቸውና ጉዳቱ እንዲሁ እንዳጋጣሚ የደረሰባቸው እንደ ሆነ ያንን እውነታ እንደ ማረጋገጫ ሊቁጥሩት ነበር።

በደመ ነፍስ (“መንገዳቸውን ይዘው እምቧ እምቧ እያሉ ጥጆቻቸው ከእነርሱ ጋር ስላልነበሩ”) እና በመስከታዊ ግፊት (ወደ ቀኝም ወደ ግራም ሳይሉ “ቀጥ ብለው” ማለትም ዋናውን መንገድ ሳይለቁ፤ ላሞቹ ሠረገላውን በቀጥታ ወደ ቤት ሳሚስ እየገቡት ወሰዱት። ዐምስቱ የፍልስጥኤም ገዢ ላሞችን እስከ ድንበሩ ድረስ በመከተል ታቦቱ በእስራኤላውያን እጅ በደኅና የገባ መሆኑን ለማረጋገጥ ረጅም ጊዜ ቆዩ።

6÷13-7÷1 ታቦቱ ከፀደይ ዝናብ በኋላ በስንዴ ሰብል መከር ወቅት በሰኔ ወር ውስጥ ደረሰ (ከ12÷16-18 ጋር ያነጻ)። ታቦቱን በማየት በመደሰት ሕዝቡ ሠረገላውን ፈልጠው በማንደድ ላሞቹን የሚቃጠል መሥዋዕት አድርገው ለማቅረብ ወሰኑ። “ዕንጨቱን ፈለጡት” (ከዘፍ 22÷3 ጋር ያነጻ)። በቤት ሳሚስ ባለ በኢያሱ ዕርሻ ውስጥ የሚገኝ አንድ ትልቅ ድንጋይ የታቦቱ ጊዜያዊ ቦታ ሆነ። ታቦቱን መያዝ የተፈቀደላቸው ሌዋውያኑ (ከኢያ 3÷3፤ ከ2ሳሙ 15÷24 ጋር ያነጻ) ታቦቱን ከሠረገላው ላይ አንገሥተው ወደ አገሩ የተመለሰ ለመሆኑ በምስክርነት ባገለገለው በትልቁ ድንጋይ ላይ አስቀመጡት።

ታቦቱን ለመውሰድ አገልግሎት የሰጠውን የሚመስሉ እንደዚህ ያሉ በበራ የሚገቡት የጥንት ቅርብ ምሥራቅ ሠረገላዎች ይሠሩ እንደ ነበር ከሥነ ቅርስ ቅሪቶች መረዳት ተችሎአል።

በመካከሉ ዐምስቱ የፍልስጥኤም ገዢ ወደ ዐምስቱ ከተጥቻቸው ተመልሰው ሄዱ (ከኢያ 13÷3 ጋር ያነጻ)። እያንዳንዱ ከተማ የተመሸገና በአቅራቢያ ባሉ በርካታ መንደሮች የሚደገፍ ነበረ (በተመሳሳይ መንገድ ከዘፍ 3÷5፤ ከአስ 9÷19 ጋር ያነጻ)።

መስከታዊ ቅጣት ታቦቱን ያለአግባብ በነኩት ሰዎች ላይ ድንገት መድረስ ቀጠለ። በዚህ ጊዜ ጥቂት የቤት ሳሚስ ሰዎች ወደ እግዚአብሔር ታቦት ውስጥ ተመለከቱ፤ ይኸውም ወዲያውኑ የሚፈጸም የሞት ቅጣትን ያስከተለ ንጢአት ነው (ዘኁ 4÷5:20 ይመ፤ ከ2ሳሙ 6÷6-7 ጋር ያነጻ)። ከደረሰው የሞት መቅሠፍት የተነሣ ያልቅሱ የነበሩት ታቦቱ ቅድስናውን መቅረብ የማይችሉት “ቅዱስ እግዚአብሔር” የመገኘቱ ምልክት እንደ ሆነ ዐሰቡ (ከዘሌ 11÷44-45 ጋር ያነጻ)። ስለዚህ ከእነርሱ ተለይቶ እንደሚሄድ ተስፋ አደረጉ።

ቂርያትይዓሪም (ከቤት ሳሚስ ሰሜን ምሥራቅ ዐሥር ማይል ያህል ርቆ የሚገኝ) ለሚቀጥሉት ሃያ ዓመታት የታቦቱ መቀመጫ ስፍራ ነበረ (7÷2)። ታቦቱ በተለይ የተቀመጠው በኩረብታማው ቦታ ላይ በሚገኘው በአሚናዳብ ቤት ውስጥ ነው (7÷1፤ 2ሳሙ 6÷3)። የአሚናዳብ ልጅ አልዓዛር ታቦቱን እንዲጠብቅ ተቀደሰ። የታቦቱ ክብር ሊቀንስ የቻለው በከፊል ሌሎ በፍልስጥኤማውያን በመፈራረስ (በመዝ 78÷60፤ በኤር 7÷12:14፤ 26÷6:9 ላይ ተነግሮአል) እና ምናልባትም የመገናኛ ድንኳኑም ተመሳሳይ ችግር ስለ ደረሰበት ሳይሆን አልቀረም። ዳዊት በኢየሩሳሌም እስከ ነገሠበት ጊዜ ድረስ ታቦቱ ወደ ትክክለኛ የክብር ስፍራው እንደ ገና ተመልሶ አልተቀመጠም (2ሳሙ 6)።

5. መስፍኑ ሳሙኤል (7÷2-17)

2-4 በቂርያትይዓሪም ታቦቱ የቆየባቸው ሃያ ዓመታት የእስራኤል “ሕዝብ” (ቃል በቃል “ቤት”) በእውነተኛ ጸጸት በግልጽ “ያለቀሱበትን” የ“ማማሽ ትውልድ” ዘመን በዘይቤያዊ መንገድ ሊያሳስቡ ይችላሉ። ከእንግዲህ ወዲያ በመገናኛው ድንኳን ውስጥ የማይቀመጠው የእግዚአብሔር ታቦት ክብሩ በመቀነሱ የተሰማቸውን ሐዘንና ያደረባቸውን ቅሬታ ይገልጽ ነበር። ሳሙኤል ግን እርሱ በግሉ ቆይቶ እንደሚያደርገው፤ ንስሐ እንዲገቡና በሙሉ ልብ እግዚአብሔርን እንዲያመልኩት ሕዝቡን አነሣሣቸው (12÷20:24)።

ሳሙኤል በመካከላቸው ያሉ የሚመለከቱ ባዕዳን አማልክትን (“በአልንና አስታሮትን” በ12÷20 ላይ ያነጻ) እንዲያስወግዱ ሕዝቡን አሳሰበ (ከዘፍ 12÷3፤ ከመሳ 10÷16፤ ከ2ዜና 19÷3፤ 33÷15 ጋርም ያነጻ)። በዚያ ዘመን በአልና አስታሮት በከነዓናውያን ቤተ መቅደስ ውስጥ የተቀመጡ ዋና ዋና ተባዕትና እንስት አማልክት ነበሩ። ሳሙኤል እስራኤላውያን ራሳቸውን ሙሉ በሙሉ ለእግዚአብሔር እንዲሰጡ ተማጽኖ አቀረበ። የእግዚአብሔር ሕዝብ በሁለትተኛቸው እግዚአብሔርን ሊያመልኩት ይገባል (ዘፍ 6÷13 ይመ)።

5-6 የመላው እስራኤል ስብሰባ ከየገንዱ የተወከሉ ሰዎች የተሳተፉበት መሆኑን በአብዛኛው የሚያመለክት እንጂ በምድሪቱ የሚኖር እያንዳንዱ እስራኤላዊ እንዲገኝ አስፈላጊ አልነበረም። በመሳፍንት ዘመንና በንጉሣዊው አስተዳደር ጅማራ ወቅት በብንያሚን ምጽጳ ሕዝቡን ለስብሰባ መጥራት ያልተለመደ ጉዳይ አልነበረም (ከ10÷17፤ ከመሳ 20÷1፤ 21÷8 ጋር ያነጻ)። በዚያ ስፍራ ሳሙኤል ለሕዝቡ ጸለየ (ከቊ 8-9፤ 8÷6፤ 12÷19:23፤ 15÷11፤ ከኤር 15÷1 ጋርም ያነጻ)። ሕዝቡም በዚያ ምናልባት ጸጸት ያደረባቸው መሆኑን እንዲያመለክት [ውሃ] “ቀድተው በእግዚአብሔር ፊት አፈሰሱ” (ከ2ሳሙ 23÷16 ጋር ያነጻ)።

ከሳሙኤል የፍርድ ማሳሰቢያ በኋላ ወዲያውኑ ፍልስጥኤማውያን እስራኤልን ለማጥቃት እንደሚፈልጉ ተሰማ። በዚህ ጊዜ የአንድ “ፈራጅ” ተግባር ከፈራጅነት ይልቅ የውሳኔ አስፈጻሚነትን ሚና ይመለከት ነበር። ፈራጅ የሚለው ቃል አብዛኛውን ጊዜ “ገዢ” ወይም “መስፍን” ከሚለው ቃል ጋር ይጉዳድራል (ከዘፀ 2÷14 ጋር ያነጻ)፤ ከተለመዱት የአንድ ፈራጅ ሚናዎች መካከልም ወራሪዎችን መክቶ መመለስ አንደኛ ው ነበረ (መሳ 2÷16:18 ይመ)።

7-9 በፍልስጥኤማውያን ሰራዊት በመርበትበት እስራኤላውያን ወዲያውኑ ከእነርሱ ጋር ስለሚካሄደው ጦርነት ሲሰሙ ከፍተኛ ፍርሀት ዐደረባቸው (17÷11፤ 28÷5)። ነገር ግን ፍልስጥኤማውያን እስራኤልን ለማጥቃት “ሲሰለፉ” ሳሙኤል የሚቃጠል መሥዋዕት ለእግዚአብሔር በጸሎት “አቀረበ”። መሥዋዕቱ ቢያንስ የ8 ቀን ዕድሜ ያለው ጡት የሚጠባ ጥጃ ነበር (ከዘሌ 22÷27 ጋር ያነጻ)።

10-12 መሥዋዕቱ ገና እየቀረበ ሳለ የፍልስጥኤም ወታደሮች ወደፊት ግሥጋሜያቸውን ቀጠሉ። ይሁን እንጂ ጦርነቱ ከመጀመሩ አስቀድሞ እግዚአብሔር ከባድ የነጉድጓድ ድምፅን በጠላት ላይ አንጉደጉደ (2÷10፤ 2ሳሙ 22÷14-15 ይመ)። እግዚአብሔር የነጉድጓድና የወጀብ አምላክ፤ ነገሮችንም ለመልካምና ለክፉ ተቁጣጥሮ መጠቀም የሚችል እውነተኛ አምላክ እርሱ እንጂ የፍልስጥኤሙ ዳጎን፤ የዳጎን ልጅ የከነዓን

በአል እንዳልሆነ አሳየ (ከ12፥17-18 ጋር ያነጻ)። ከባድ የነገሩን ድምፅ የሚለው ሐረግ ነገሩን የእግዚአብሔር ድምፅ እንደ ሆነ የሚያመለክተውን የብሉይ ኪዳንን ግልጽ ምሳሌ ጉልሕ ያደርገዋል (መዝ 29፥3-9 ይመ)።

በተሰለፉበት ቦታ በተከታታይ የደረሰባቸው ሽብር (ከ24ሳሙ 22፥14-15 ጋር ያነጻ) ፍልስጥኤማውያንን ሙሉ በሙሉ እንዲሸኹ አደረጋቸው፤ ይህም እስራኤላውያን እያሳደዱ እንዲገድሏቸው ምቹ ሁኔታ ፈጠረ። በቍጥር 12 ላይ የተገለጸው አቤንኤዘር በቍጥር 4፥1 እና በቍጥር 5፥1 ላይ የተገለጸው እቤንኤዘር ጋር በአብዛኛው ሲታይ አንድ አይደለም፤ ምክንያቱም በዚህ ክፍል የሚገኘው አቤንኤዘር ለምድጻ መገኛ ስፍራ የርቀት ማንጸጸሪያ ሆኖ ለማገልገል ከሰሜን ምዕራብ እጅግ ሩቅ ነው። አቤንኤዘር “የ[አምላካዊ] ርዳታ ድንጋይ”፤ በሳሙኤል የቆመ ድንጋይ፤ ድልን እርሱ ብቻ ለሚያገኝጽፈው ለእግዚአብሔር ግብር ትክፍል ነበር (ከዘፍ 35፥14፤ ከኢያ 4፥9፤ 24፥26 ጋር ያነጻ)።

የቍጥር 13 ሁለተኛ አጋማሽ (ምንም እንኳን በእጅጉ የቀነሰ ቢሆንም) በተከታታይ በእስራኤላውያን ላይ የተከሰተ የፍልስጥኤማ ግፊት መኖሩን ይጠቅሳል፤ ይህም እንግዲህ በመጀመሪያው አጋማሽ ፍልስጥኤማውያን እስራኤላውያንን አላስጨነቁም ብለን እንዳናስብ እኛን ያስጠነቅቃል (በተለይ ከ9፥16 ጋር ያነጻ)። በምድሪቱ ከረብታማ ክልል መኖርን የመረጡት አሞራውያን (ከዘኁ 13፥29፤ ከዘዳ 1፥7 ጋር ያነጻ) በጠረፋማው ክፍል ይኖሩ ከነበሩት ክፍልስጥኤማውያን ጋር ሲነጻጸሩ በዚያ ጊዜ ጦረኞች አልነበሩም።

የሳሙኤል የፍርድ ዑደት በመጠኑ የተገደበ ነበር፤ ቤቱ፤ ጌልጌላ፤ ምጽጳ ሁሉም እያንዳንዳቸው ከሌላው የተወሰነ ማይል ርቀት ነበራቸው። ሦስቱ ከተሞች በሙሉ ሳሙኤል የተወለደበት ራማ ሆኖ እንደ ነበረች ሁሉ በአንድ ወይም በሌላ ወቅት የአምልኮ ማእከል ሆነው አገልግለዋል። የኋለኛው ከተማ ከሌሎች ሦስት ከተሞች ሩቅ አልነበረም (ከምጽጳ ሰሜን ምዕራብ ዐሥራ አራት ማይል ያህል)። በጥንታዊቷ እስራኤል ውስጥ የነበረው የመፍረድ ተግባር ክልላዊ ባሕርይ ንጉሥ የመፈለግ ዝንባሌ መኖሩን በምስጢር ያስታውቀናል።

፪. በእስራኤል ውስጥ ንጉሣዊ አስተዳደር ስለ መጀመሩ (8፥1-15፥35)

ንጉሣዊ አስተዳደር ከሐብርሃም ዘመን ጀምሮ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ባለው ዕቅድ ውስጥ ዐይነተኛ ክፍል ነበረ (ዘፍ 17፥6-16)። የያዕቆብ በረከት ተከታታይ ሥርወ መንግሥት የሚመሠረት ለመሆኑ ፍንጭ ይሰጣል (ዘፍ 49፥10)። እስራኤል የመንግሥት ካህናትና የተቀደሰ ሕዝብ መሆን ነበረበት (ዘፀ 19፥6)። አራተኛው የበለጸገ ግንባር ንጉሣዊውን አገዛዝ (ዘኁ 24፥17-19) እና የእስራኤል ነገሥታት የሚያጋጥሟቸው የወደፊት ተስፋዎች የሚገኙባቸውን የሙሴን ዋና ዋና ሐሳቦች የሚመለከት ነው (ዘዳ 17፥14-20)።

ይሁን እንጂ ከጥንት ጀምሮ እግዚአብሔር ራሱ ንጉሥ እንደ ነበረ መጨረሻ ላይ ይታወቅ ነበር (ዘፀ 15፥18፤ ዘኁ 23፥21፤ ዘዳ 33፥5)፤ ፍጹም ኀይልና ሥልጣን ያለው እግዚአብሔር ብቻ ነው (ዘፀ 15፥6-11፤ መሳ 5፥3-5)። ማንኛውም የእስራኤል ንጉሥ በእግዚአብሔር ሥር ሆኖ እስራኤልን ማስተዳደር በመጀመሩ፤ ለተሰጠው ኀላፊነት ተገቢ የጋና ትኩረት መስጠት ነበረበት። በእስራኤል ውስጥ የንጉሣዊ አስተዳደር እውን የመሆን ታሪኮች ትክክለኛ ግንዛቤ ማግኘት የሚችሉት በዚህ ዐይነተኛ ነገረ መለኮታዊ መሠረት ላይ ብቻ በመመርኮዝ ነው።

ሀ. የሳላል አነሣሥ (8፥1-12፥25)

1. ንጉሥን የማግኘት ፍላጎት (8፥1-22)

1-3 ሳሙኤል እያረጀ መሄዱ ሲታይ (ቍ 1፥5፤ 12፥2)፤ ነባሩ ሥርዐት (መሳፍንትን (ፈራጆችን) የሚመለከተው) በማለፍ ላይ ነው፤ የዐዲሱ ሥርዐት (ንጉሣዊውን አስተዳደር የሚመለከተው) ነሕ በመቅደድ ላይ ነው። በራማና በአቅራቢያ በሚገኙት ከተሞች ሳሙኤል የፈራጅነቱን ተግባር እየቀጠለ ሳለ (7፥ 15-17)፤ በአገሪቱ ደቡባዊ ወሰን ላይ በቤርሳቤህ ሁለት ልጆቹን

በተመሳሳይ ዐቅምና ችሎታ እንዲያገለግሉ ሾመ (ከ3፥20 ጋር ያነጻ)። የልጆቹ ድርጊት በሕዝቡ ዘንድ የነበራቸው ዝና (ቍ 5) ኢዩኤል (“እግዚአብሔር አምላክ ነው”)፤ አብያ (“[መለኮታዊ] አባቱ ጌታ ነው”) ለሚሉት ስሞቻቸው የተሳሳተ ትርጉም እንዲሰጥ አድርገዋል፤ ሆኖም በእነርሱና በሳሙኤል መካከል የነበረው መልክአ ምድራዊ ርቀት (ቤርሳቤህ ከራማ ደቡብ ምዕራብ ዐምሳ ሰባት ማይል ያህል ርቀት አላት) ሳሙኤልን በክፉ ድርጊቶቻቸው በቀጥታ ከማበር ነጻ አድርጎታል።

ፈራጅነት መለኮታዊ አቋም ሆኖ ሁልጊዜ የሚታወቅ ከመሆኑ አንጻር፤ የገዛ ልጆቹን መሳፍንት አድርጎ በመጀመሪያው ቦታ ላይ የመሾም ጉዳይ ሳሙኤልን ራሱን የሚመለከት መሆኑ በእጅጉ አጠያያቂ ነው። በማንኛውም ሁኔታ ልጆቹ የአባታቸውን ፈለግ አልተከተሉም። “ከመንገድ ወጡ” እና “ፍርድም አጣመሙ” (ሁለቱ) ሦስቱን ነጢአቶቻቸውን በአንድነት የሚያጣምሩ ናቸው። የአባታቸውን (12፥3-4) ወይም የአምላካቸውን ባሕርይ መላበስ ባለመቻል ኢዩኤልና አብያ ጉቦ ተቀበሉ፤ ይህም ፍርድን ከማጣመምና ከመንሣት ያልተለየ ወንጀል ነው (ምሳ 17፥23)። በሽሙጥ ሁለቱ የዲሊ ልጆች ክፉዎች የነበሩትን ያህል፤ የሳሙኤል ልጆችም በገዛ መንገዳቸው ክፉዎች ነበሩ።

4-9 አረጋውያን (“ሽማግሌዎች”) በዕድሜ ያረጀውን ሰው ይጋፈጡታል፤ ምናልባትም ሆን ብለው ሳይሆን በዘዴ በእሱና በሞተው በዲሊ መካከል ያለውን የክፋት ጉድጓት ያስታውሱታል (ከ2፥22 ጋር ያነጻ)። ሳሙኤል ስላረጀ፤ ዐመፀኛ ልጆቹን የሚያካትተውን ሥርወ መንግሥታዊውን ተከታታይነት በሚመለከትም የሚፈልጉት ምንም ነገር ስለሌለ፤ የእስራኤል ሽማግሌዎች ንጉሥ ፍላጎታቸውን የግድ ማሟላት የሚችል ሰው መሆን እንዳለበት ወሰኑ። ሳሙኤል ልጆቹን “መሳፍንት” አድርጎ “ሾማቸው”፤ ሽማግሌዎች ግን እስራኤልን የሚገዛ ንጉሥ እንዲሾማላቸው ፈለጉ።

ይህ ንጉሥ፤ ሌሎች ሕዝቦች እንደሚያደርጉት ሁሉ እነርሱን የሚመራ ንጉሥ መሆን ነበረበት። ቍጥር 20 የሕዝቡን ስርወ ዐላማ ይገልጻል፤ ንጉሡ፤ “ከፊታችን የሚሄድ፤ በርካታችንም የሚዋጋልን ንጉሥ” ይሆናል። ሕዝቡ ማንኛውንም ወራሪ ኀይል መክቶ የመመለስ ብቃት ያለውን መደበኛ ሰራዊት መገንባት የሚችል አንድ ቋሚ ወታደራዊ መሪ እንዲኖራቸው በመፈለግ ላይ ናቸው (ከዘዳ 17፥14፤ 15-17 ጋር ያነጻ)። የአካሄዳቸውን አደገኛነት ሙሉ በሙሉ ስላወቀ፤ ሳሙኤል በሽማግሌዎቹ ጥያቄ አልተደሰተበትም፤ እግዚአብሔርም እንዲሁ እንዳልተደሰተበት ሳሙኤል ተገንዝቦአል (12፥17 ይመ፤ እንደዚሁም ከ15፥17 ጋር ያነጻ)።

ነገር ግን ሳሙኤል በጉዳዩ ላይ እግዚአብሔር ስለ ነበረው ሐሳብ እያሰላሰለ ሳለ፤ በሽማግሌዎች በኩል የቀረበውን ጥያቄ “አድምጥ” (ወይም “ፈጽም”) በማለት እግዚአብሔር ሲነግረው ያለጥርጥር ተደንቋል። እስራኤላውያን የናቀትና ያቃለሉት እግዚአብሔርን ራሱን እንጂ በእግዚአብሔር የተመረጠውን መሪ አልነበረም (10፥19ንም ይመ)። ከግብጽ ከወጡበት ጊዜ ጀምሮ በተከታታይ ሕዝቡ ከእግዚአብሔርና እርሱን ከመረጣቸው አገልጋዮች ይልቅ ባዕዳን አማልክትንና ሌላ ሌላ መሪዎችን ሲመርጡ ኖረዋል።

እግዚአብሔር በቸርነቱ ወደ ሕዝቡ ፍላጎት (በራሱ ስሕተት ያልነበረበት፤ ከበስተ ጀርባው ባለ አነሣሽ ምክንያት ግን የጉደፈ ፍላጎት) ራሱን ዝቅ በማድረግ፤ የንጉሥ ደንብና ሥርዐት ከሕዝቡ የሚጠበቀው ምን እንደ ሆነ (10፥25)፤ በተለይም (ፍጹማዊ በሆነ) ንጉሣዊ አገዛዝ ውስጥ ነጻነታቸውን የሚያጡ ስለ መሆናቸው እንዲያስጠነቅቃቸው ለሳሙኤል ነገረው።

10-18 ሳሙኤል (በእግዚአብሔር አነሣሽነትና ፈቃድ) የገለጸቸው የንጉሥ ደንቦች የመታደግ ባሕርይ የማይታይባቸውና በጨቋኝ ግዴታዎች ብቻ የተሞሉ ናቸው። በኋላ ላይ ከታዩት መካከል አስገዳጅ የጉልበት ሥራ፤ ለዐዲስ ተቀጣሪዎችም ሆነ በዕርሻ ውስጥና በብረት ማቅለጫ ድርጅቶች ለሚሠሩ ሠራተኞች የሚሰጡ አስገዳጅ መደበኛ ሥልጠናዎች ጭምር ዋና ዋናዎቹ ናቸው።

ለቤተ መንግሥት ፈረሶች በብዛት ያስፈልጉት ነበር (ከዘፃ 17፥16 ጋር ያነጻ)፤ የነገሥታቱ ሠረገሎችም ከፊት ለፊታቸው የሚረጡ ሰዎችን ይጠይቁ ነበር (ከ24ሙ 15፥1፤ ከ1ነገ 1፥5 ጋር ያነጻ)። ሻለቆችና ዐምሳ አለቆች መጠቀሳቸው አንድ ታላቅ ቋሚ ሰራዊት ከጦር መሣሪያ ጋር መኖሩን ያመለክታል። ሴቶች ለመንግሥታዊ አገልግሎት ከመመልመል ነጻ አልነበሩም። በተስፋ አስቈራጭ ወቅትም እንኳ ንጉሡ ሁልጊዜ ድርሻውን ያገኝ ነበር (አጥ 7፥1)፤ ይህም ከዕርሻ ሰብልና ከእንስሳት ቢያንስ ዐሥር በመቶ ነበር።

ለንጉሡ በሚገባው ወገና ሥርዐት ውስጥ “መውሰድ” እና “ምርጥ” የተሰኙት ቁልፍ ቃላት ናቸው። ንጉሣዊ ቤተ ሰብ በባሕርይ ከመስጠት ይልቅ ጥገኝነት ይታይበታል፤ ከዚህ የተነሣም ነገሥታት እጅግ የተሻለውን አግኝተው ፈጽሞ አይረኩም። የሳሙኤል ደንበች በወቅቱ የነበረውን ከፊል ጉልታዊ ከነዓናዊ ማኅበረ ሰብን ተከትለው ነው የመጡት። ፈራጅ በነበረበት ወቅት ከታየው የሳሙኤል ደንበትና ታማኝነት ታሪክ አንጻር (በተለይ ከ12፥3-5 ጋር ያነጻ)፤ ምሳሌነት ያለውንና ትክክለኛውን ምሥራቃዊ የንጉሥ አስተዳደር በመመሥረቱ እይታ መንቃቱ አስገራሚ አይሆንም።

እነዚህ የንጉሡ ደንበች ሙሉ ተፈጻሚነት ካገኙ፤ መካከለኛ ደረጃ ላይ ያለው እስራኤላዊ ወዲያውኑ በገዢ ቁጥጥር ሥር በመውደቅ ከተንቀሳቃሽ ንብረት የበለጠ የሚቃልል ይሆናል። “አገልጋይ” እና “ባሪያ” የሚሉት ቃላት ተደጋግሞ መገለጽ እንግዲህ በተለየ መንገድ መጥፎ የሆነ ሐሳብ መኖሩን ይጠቁማል። በቁጥር 17 ላይ ሳሙኤል ሕዝቡ የንጉሡ ባሪያዎች እንደሚሆኑ ማስጠንቀቂያ ይሰጣል፤ ባሪያ የሚለው ቃል በሌላ ስፍራ በወራሪ የሚመጣውን እስራት ለማመልከት ጥቅም ላይ ውሎአል (17፥9)። እስራኤላውያን በጣም ዘግይተው ሳሙኤል ፈራጅ በነበረባቸው ዓመታት ከሆነው በተለየ መንገድ መልስ ወደማይሰጣቸው አምላክ ጮኹ (7፥8-9)።

19-22 ሳሙኤል ያደረገው ከፍተኛ ጥረት ሁሉ ከንቱ ነበረ። ሳሙኤል ስለ ንጉሡ ወገና ሥርዐት አሉታዊ በሆነ መንገድ ለሕዝቡ በሚገባ በዝርዝር ቢያስረዳም፤ ሊያዳምጡት (ወይም “ሊታዘዙት”) አልፈለጉም። ሕዝቡ ንጉሥ እንዲነግሥላቸው ፈለጉ፤ ይኸውም ሕዝቡ መለኮታዊ አገዛዝን አንፈልገን ባለበት ዐውድ ውስጥ ሳሙኤል ሁለት ጊዜ በቁጥጥ ወደ እነርሱ መልሶ የወረወረው ጥያቄ ነው (10፥19፤ 12፥12)። ሕዝቡ በመጀመሪያው ጥያቄያቸው ላይ ችክ ብለው ተጣበቁ (ቁ. 5)። በደንብ ያልተገለጸው ወታደራዊ ይዘት የነበረው ሐሳባቸው በዚህ ጊዜ ግልጽ ይሆናል፤ ምንም እንኳ አንድ መንፈሳዊ የእስራኤል ንጉሥ ከመጀመሪያው ይህን ተግባር ለሕዝቡ ሲል እግዚአብሔር በደስታ የሚፈጽመው መሆኑን ቢያውቅም፤ ንጉሣቸው፤ “ጦርነታችንንም የሚዋጋልን” ነው ተብሎአል (2ዜና 3፥28)።

እግዚአብሔር ለሳሙኤል አስቀድሞ ነግሮት እንደ ነበር (ቁ. 7) በዚህ ወቅትም ነገረው። “አድምጣቸው፤ ንጉሥም አንግሥላቸው” አለው። በዚያ አሉታዊ ማሳሰቢያ (ለሳሙኤል በተሰጠው) ምዕራፉ ይደመደማል፤ ቀጥሎም ለእስራኤላውያን ሳሙኤል ያደረገው የስንብት ንግግር ይጀምራል (12፥1)።

2. ሳኦል ለንግሥና ስለ መቀባቱ (9፥1-10፥16)

1-2 የሳኦል አባት ቂስ “ጽኑ ሰው” ተብሎ ይጠራ ነበር (ከሩት 2፥1፤ ከነገ 11፥28 ጋር ያነጻ)። ቃሉ አብዛኛውን ጊዜ ወታደራዊ ፍች የሚሰጠው ቃል ሲሆን፤ የሳኦል አገልጋይ ስለ ዳዊት ማንነት በገለጸበትም “ጀግና ሰው” ተብሎ ተተርጉሞአል (16፥18)። ይህ አባባል ስለ ሳኦል ስለ ራሱ በየትኛውም ስፍራ ጥቅም ላይ ውሎ አይታይም። የቂስ ቤተ ሰባዊ መሥመር ከነገዶቹ ውስጥ እጅግ በጣም አነስተኛ ከሆነው ከብንደማዊው ወገን ነው። የእስራኤል የመጀመሪያ ንጉሥ የመጣው ትሑታን ከሆኑ ከእነዚህ ነገዶች ነው። (ከእግዚአብሔር) ጠየቀ የሚል ትርጉም ያለው “ሳኦል” የሚለው መጠሪያ ስም ዕብራዊ መሠረት ሕዝቡ ንጉሥ እንዲነግሥላቸው ጥያቄ ባቀረቡበት በ8፥10 ላይ ይታያል።

ሳኦል “መልክ ቀና” ወጣት (ከዘፍ 39፥6፤ ከ24ሙ 14፥25 ጋር ያነጻ) እና ከእስራኤላውያን መካከል ተወዳዳሪ የማይገኝለት

ሰው እንደ ነበረ ተገልጿል። ይሁን እንጂ ያ በመጨረሻ ተለውጦአል፤ መንግሥቱ ከእርሱ ተቀደደ፤ ከእርሱም ለሚሻል ለዳዊት ተሰጠ (15፥28)። በተጨማሪም ሳኦል ከእስራኤላውያን ወገኖቹ ሁሉ ይልቅ “ከትከሻው በላይ ዘለግ ያለ” ነበር፤ ይህም ቁመናው ጠቃሚ ሆኖ እንደ ገና ተገልጾ አይታይም (10፥23-24)። ንጉሣዊ ሞገስን በሚመለከትም፤ ሳኦል ንጉሥ የመሆን ሰፊ ዕድል ነበረው። ሳኦል ንጉሥ ሆኖ በተከታታይ የታየበት ድክመት በ16፥7 ላይ የተለገጸውን መለኮታዊ ማስጠንቀቂያ ሁሉ የበለጠ መራራ ያደርገዋል።

3-14 እግዚአብሔር ሳኦልን ከሳሙኤል ጋር ለማገናኘት በጠፉ አህዮች ተጠቀመ። የጠፉትን አህዮች በመፈለግ ሳኦልና አገልጋዩ በብንደምና በኤፍራም መካከል ያሉትን የወሰን መሥመሮች አቋርጠው ሄዱ፤ ነገር ግን ምንም አልረዳቸውም። ጹፍ በ1፥1 ላይ ከኩረብታማው አገር ጋር አንድ ሆኖ ስለ ተገለጸ፤ ፍለጋውን የጀመሩትም የጨረሱትም “በኩረብታማው በኤፍራም አገር” ነው። በቁጥር 6 ላይ ስሟ ያልተጠቀሰው ከተማ እንግዲህ ራማ ሳትሆን አልቀረችም።

ሳኦል አባቱ እንዳይጨነቅ በማሰብ ፍለጋውን አቁሞ ወደ ብንደማን ለመመለስ ፈለገ። ሆኖም አገልጋዩ ሊረዳቸው የሚችል አንድ “የእግዚአብሔር ሰው” በአቅራቢያው እንደሚገኝ ተናገረ። አገልጋዩ ከሳኦል ይልቅ በአስተሳሰቡ የበለጠ ጽኑ የሆነና የወደፊቱን የሚያስብ ይመስላል፤ ይህም በአመራር ላይ ሳኦል ስለሚያደርገው የወደፊት መከራ ደኅና ነገርን የሚፈነጥቅ አይደለም። ምንም እንኳ የእግዚአብሔር ሰው የተባለው በመጀመሪያ ማን እንደ ሆነ ስሙ ባይገለጽም፤ ያ ሰው በርግጥ ሳሙኤል መሆኑን ቈይተን እንገነዘባለን።

ሳኦል ለነቢዩ የሚያቀርቡት ምንም ዐይነት ስጦታ የሌለ መሆኑን ለአገልጋዩ በማሳሰብ አገልጋዩ የተናገረውን መቃወም ቀጠለ፤ “ስልቻዎቻቸው” ባይ ነበሩ። ስለ አንድ ጉዳይ ነቢይን ለማማከር መጠነኛ (ነገ 14፥3) ወይም የተተረፈረፈ (2ነገ 8፥8-9) ስጦታን ይዞ መቅረብ (አጥ 7፥12) የተለመደና ተቀባይነት የነበረው አሠራር ነው። አገልጋዩ ለነቢዩ ለመስጠት የአንድ ሰቅል ጥሬ ብር ሩብ እንደ ነበረው መልሶ ተናገረ። ምንም እንኳ የሳንቲም ገንዘብ እስከ ሰባተኛው ዓ.ቅ.ክ ድረስ ባይሠራም፤ ከዚያ ጊዜ አስቀድሞ በጣም ጥንታዊ በሆነው ዘመን የተወሰነ ክብደት ያላቸው የጥሬ ብር ገንዘቦች ሳይኖሩ አልቀረም።

ቁጥር 9-10 ነቢያዊ ኅላፊነትን የሚገልጹ ሦስት ቃላትን አጣምረው ይገልጻሉ፤ ቃላቱም “ባለ ራሕይ”፤ “ነቢይ” እና “የእግዚአብሔር ሰው” የሚሉት ናቸው። ሳሙኤል ብዙ ጊዜ (በርግጥም ይስማማዋል) “የመጨረሻው መስፍንና የመጀመሪያው ነቢይ” በመባል ይጠራል፤ የኋለኛው ማለት የመጀመሪያው ነቢይ ሊባል የቻለው፤ የታወቀው የነቢይነት ሥልጣን ከንጉሣዊ አስተዳደር ጋር የተጀመረ፤ የንጉሣዊው አስተዳደር ጊዜ ካከተመ በኋላም ወዲያውኑ የተፈጸመ መሆኑን ከማሰብ የተነሣ ነው (የሳሙኤልን ልዩ የሆነ ሚና ለማየት፤ ከ2ዜና 35፥18፤ ከመዝ 99፥6፤ ከኤር 15፥1፤ እደዚሁም በተለይ ከሐሥ 3፥24፤ 13፥20፤ ከዕብ 11፥32 ጋር ያነጻ)።

“ባለራሕይ” ማለት የዕብራይስጡ (እና የእንግሊዝኛው) ሥርወ ቃል እንደሚያመለክተው፤ በዐይን ከሚታየው ዐልፎ በመለኮታዊው ሐሳብ አቅጣጫ ላይ በማተኮር በመንፈሳዊ ዐይን በጥልቀት የሚያይ ማለት ነው። ባለ ራሕይ የ(መንፈሳዊ) ራሕይ ባለቤት የሆነ ሰው ነበር (ከኢሳ 1፥1፤ 6፥1-5፤ ከኤር 1፥11-19፤ ከአጥ 7፥9-8፥1-2፤ ከዘካ 1፥7-6፥8 ጋር ያነጻ)።

ነቢይ ይጠራ የነበረው በእግዚአብሔር ነው፤ የሚጠራውም አፈ እግዚአብሔር ለመሆን ነው (ከዘፀ 4፥16፤ 7፥1-2 ጋር ያነጻ)። ነቢይ የእግዚአብሔር “አፍ” መሆን ነበረበት፤ የእርሱ “ጥሪ” ያ ነበር። ነቢይነት በጥሪ እንጂ በምርጫ አይሆንም።

ሳኦልና አገልጋዩ ወደ ከተማዬቱ ለመሄድ (ምናልባት ከፍታ የሚል ትርጉም ያላት ራማ ሳትሆን አትቀርም) በኩረብታው ላይ ወጡ። ልጃገረዶች የጉድጉድ ውሃ ለመቅዳት የሚወጡበት ጊዜ ስለ ነበር፤ ገና መምሸቱ ነበር (ዘፍ 24፥11፤ ከቁ. 19 ጋርም ያነጻ)። ልጃገረዶቹ ባለራሕዩ በዚያ ስለ መኖሩ በተጠየቁ ጊዜ፤ “በማምለኪያ ኩረብታው በሚከናወነው መሥዋዕታዊ ሥርዐት ላይ ለመሳተፍ በቅርቡ ወደዚያ ቦታ እንደ መጣ ለሰዎች ተናገሩ። በአብዛኛው ሁልጊዜ በግልጽ

በሚታይ ጉብታ ላይና ምንጊዜም ከከተማ ውጭ በሆነ ቦታ (ቍ 14፡ 15) ላይ፤ ከራብታዎች ዐልፎ ዐልፎ አምልኮ የሚፈጸምባቸው አብያተ መቅደስ ወይም ሌሎች ሕንጻዎች (ቍ 22) ጋር ሜዳ ላይ የሚዘጋጁ የአምልኮ ስፍራዎች ነበሩ። ከራብታዎች ከአምልኮ ባላቸው ጋር ተዛምደው መገኘታቸው ሌሎ መለኮታዊ ተቀባይነት እንዲያጣና ታቦቱ ተማርኮ እንዲወሰድ አስተዋዕክ አድርጎ ነበር (መዝ 78፡58-61)።

ከ12-13 ያሉት ቍጥሮች የአስቸኳይነት ባሕርይ ባለው ሐሳብ የተሞሉ ናቸው፤ “ከፈታችሁ ነው፤ ፈጠን በሉ፤ . . . ገና ዛሬ መምጣቱ ነው፤ . . . አሁኑኑ ውጡ፤”

15-24 ሳኦል ከእግዚአብሔር ጋር የተገናኘው፤ እግዚአብሔር ፈቃዱን በገለጠለት (ቃል በቃል፡- “ጀርን መግለጥ” ምስጢርን እንደ መናገር ማለት ነው) በሳሙኤል አማካይነት ነው (ከ24መ 7፡27፤ ከ1ዜና 17፡25 ጋር ያነጻ)። ወደ ሕዝቡ ጥያቄ በቸርነቱ ዝቅ ብሎ (ሐሥ 13፡21) እግዚአብሔር በጉዳዩ ላይ ያለውን መለኮታዊ ተነሣሽነት አጉልቶ በማሳየት ድብቅ የሆነ አንድ ብንያማዊ ሰውን ወደ ሳሙኤል ለመላክ ቃል ገባ። ሳሙኤል ያን ሰው መቅባት ነበረበት (በዘይት ፡- ከ10፡1፤ ደግሞም ከ15፡1፡17 ጋር ያነጻ)።

የመቅባት ተግባር የሚከናወነው በነቢይና ወይም በሰዎች ነበር፤ ነቢይም ሆነ ሰዎች ሁለቱም ይህን ተግባር የሚያከናውኑት የእግዚአብሔር ወኪሎች ሆነው ነው (ከ16፡12-13፤ ከ24መ 24፤ 53 ጋር ያነጻ)። የመንፈስ ቅዱስን በጎይል መምጣት በምሳሌነት አመለካከት (16፡13፤ ኢሳ 61፡1-3)። በተለይ በንጉሣዊው አገዛዝ መጀመሪያ ላይ፤ መቅባት ከንጉሥ ይልቅ የመሪን መሾም የሚመለከት ነበር (ከ10፡1፤ 13፡14፤ 25፡30፤ ከ24መ 5፡2፤ 6፡21፤ 7፡8 ጋር ያነጻ)። የሠለጠነ ንግሥናን (ከአሱታዊ እንድምታዎቹ ሁሉ ጋር፤ እንደገና ከ8፡10-18 ያነጻ) ለመመሥረት የሳሙኤልን ግልጽ ፈቃደኛ ያለመሆን የሚወክል ከመምለሱ ባሻገር፤ ቃሉ ከወታደራዊ ትርጉም ጋር ንጉሥን የማንገሥ፤ ንጉሥን የመምረጥ (ከ2ዜና 11፡22 ጋር ያነጻ) ማዕረግ ሳይሆን አልቀረም።

ሕዝቡ ከግብፅ የወጡበትን ሁኔታ አጥብቆ በሚያሳስብ ቋንቋ እግዚአብሔር ወደ እርሱ የደረሰ ጩኸት ያስሙትን የእስራኤልን ሰዎች ተመለከተ (ከዘፀ 3፡9 ጋር ያነጻ)። ያን ብርቱ ተግባር የማከናወን ችሎታ ለሳኦል ያለው ስለ መሆኑ ጥቂት ሰዎች በእጅጉ ቢጠራጠሩም እንኳ (10፡27)፤ ዐዲሱ መሪ እስራኤልን ከፍልስጥኤማውያን የመታደግ ዕምቅ ዐቅም ይኖረዋል (ከ4፡3 ጋር ያነጻ)።

ባለራእዩ ሳሙኤል ሳኦልን አየው፤ ወደ መሪነትም ከፍ አደረገው ምክንያቱም እግዚአብሔር ሕዝቡን ከላይ ተመልክቶአል። ይህ ተግባር ከጥቂት ዓመታት በኋላ በመለበተኛ መንገዶች ብቻ በሚከናወንበት መድረክ (ከ16፡12 ጋር ያነጻ)፤ እግዚአብሔር ሳሙኤልን “ያ የነገርሁህ ሰው እነሆ” አለው። ከዚያም በኋላ ሳሙኤል ራሱን ለሳኦል ገለጠ። ሳኦልን ወደ ሳሙኤል ለመላክ ቃል ገብቶ እንደ ነበር ሁሉ፤ ሳሙኤልም እንዲሁ ሳኦልን መለኮታዊ ሹመቱን ከተቀበለ በኋላ (10፡9)፤ “አሰናብትሃለሁ” (ቃል በቃል ሳኦልን በጎሳፊነቱ አቅጣጫ “መላክ” በቍ 26 ላይ እንደ ታየው ማለት ነው) አለው። ባለ ራእዩ ሳሙኤል የሳኦልን የልብ ሐሳብ በመግለጥ የነቢያዊ ሚናውን ትክክለኛነት አረጋገጠ፤ ሳኦልንም የአባቱ አህዮች መገኘታቸውን በመንገር አክምሮው ዕረፍት እንዲያገኝ አደረገ። ከዚያም መላው እስራኤል የእርሱን መልካም አስተዳደር በጉጉት እየተጠበቀ እንዳለ ሳሙኤል ለሳኦል ነገረው።

ሳኦል ለቀረበለት ሐሳብ ያለውን ተቃውሞ በአክብሮት ገለጸ። የእርሱ ነገድ የሆነው የብንያም ወገን በእስራኤል ውስጥ በጣም ትንሹ መሆኑን (ይኸውም አስቀድሞ በነበሩት አስደንጋጭ የጭፍጨፋ ዘመናት ከታየው ዕልቂት የተነሣ እንደ ሆነ አያጠራጥርም፤ ከመሳ 20፡46-48 ጋር ያነጻ) እና የእርሱ ጉሣ በነገድ ውስጥ እጅግ በጣም ደካማ እንደ ነበር ገለጸ (ከመሳ 6፡15 ጋር ያነጻ)። የሳኦል ትሕትና (ከ10፡22 ጋር ያነጻ) በታላቁ የነቢያትና የመሳፍንት ትውፊት ውስጥ ነበረ።

ሳሙኤል ግን ሳኦል የእግዚአብሔር ምርጫ መሆኑን በማወቅ፤ የሳኦልን ተቃውሞ ወደ ጉን ትቶ እርሱና አገልጋዩ ወደ “አዳራሹ” ከራማ ውጭ በከፍተኛ ስፍራ ላይ ወደ

ተሠራው ሕንጻ እንዲገቡ መራቸው። ይህ የዕብራይስጥ ቃል አብዛኛውን ጊዜ የሚያሳየው በቤተ መቅደስ ውስጥ የሚገኝን አንድ ክፍል ነው። እንደነዚህ ያሉ ክፍሎች ሁልጊዜ የሚያገለግሉት ለአምልኮ ስፍራነት ወይም ለግምጃ ቤትነት ነበር (ከነህ 10፡39፤ ከኤር 35፡2፡4 ጋር ያነጻ)። በራማ ያለው አዳራሽ ሠላሳ ሰዎችን ለማስቀመጥ የሚበቃ ትልቅ አደራሽ ነበረ።

ሳኦልና አገልጋዩ፤ የክብር እንግዶቹም በጠረጴዛው ዙሪያ ተቀምጠው ነበር። ለሳኦል የቀረበው ተለይቶ የተቀመጠው የሥጋ ብልት ለካህናት የሚቀመጠው የመሥዋዕቱ “ክፍል” ሳይሆን አልቀረም (ከዘሌ 7፡33 ጋር ያነጻ)። ይህ በርግጥ የተለየ “ወቅት”፤ የደስታ ጊዜም ነበረ፤ ይኸውም ወደፊት “በተወሰነ ጊዜ” (13፡8፡11) የሳኦል ትዕግሥት ማጣትና አለመታዘዝ ውድቀቱን በሚያስከትሉበት ጊዜ ከሚሆነው የተለየ ነበር (13፡13-14)።

25-27 የተከበረ ምግብ በተቀደሰው ስፍራ ላይ ባለ የአምልኮ ቤት ውስጥ ከተበላ፤ ድሎት ሳይሰማ አልቀረምና ከምግቡ በኋላ ሳሙኤል፤ ሳኦልና የሳኦል አገልጋይ ወደ ራማ ገለል አሉ፤ በሳሙኤል ቤት “ሰገነት” ላይም ለተወሰነ ጊዜ ተነጋገሩ። ሳሙኤል እስራኤልን እንዲገዛ ለተሰጠው መለኮታዊ ጎሳፊነት እያዘጋጀው ነበር። በቤት ሰገነት ላይ ተኝቶ ማደር በአሁኑ ዘመንም እንኳ ቢሆን በመካከለኛው ምሥራቅ ውስጥ የተለመደ ድርጊት ነው። በሚቀጥለው ቀን ሟት አገልጋዩ ለተወሰነ ጊዜ ከእርሱ ገለል እንዲል ሳሙኤል ለሳኦል ነገረው (10፡14 ይመ)። ሳኦል ራሱ ግን ከእግዚአብሔር መልእክት ለመቀበልና በእግዚአብሔር ርስት ላይ መሪ ሆኖ እንዲቀባ (10፡1) በራማ ለዐጭር ጊዜ መቄየት ነበረበት (10፡2)።

10፡1-8 የሳኦል ወደ ንጉሥነት የማደግ ጉዳይ ተግባራዊ የሆነው በሦስት ግልጽ ደረጃዎች ነው፤ (1) በሳሙኤል ተቀባ (9፡1-10፡16)፤ (2) በዕጣ ተመረጠ (10፡17-27) እና (3) በሕዝባዊ አድናቆት ሹመቱ ተረጋግጠለት (1፡11-15)። ሳኦልን በሕዝቡ በእስራኤል ላይ መሪ አድርጎ እንዲቀባው እግዚአብሔር ለሳሙኤል ነግሮት ነበር (9፡16)። ሳሙኤል ያንን ትእዛዝ ለመፈጸም፤ ቅባቱ ከእግዚአብሔር መሆኑን ለሳኦል በጥንቃቄ ለመንገር በዚህ ጊዜ ወደፊት እንቅስቃሴ ጀምሮአል። እስራኤላውያን ከዚህ ላይ የእግዚአብሔር “ርስት” ተብለዋል፤ ይህም የአባት ውርስ በሆነው በእርሱ ምድር መኖራቸውንና ፈጣሪ፤ አዳኝና ድል አድራጊ የሆነው የእግዚአብሔር ልዩ ገንዘቦች መሆናቸውን ከማየት አንጻር የተሰጠ መጠሪያ ነው (ዘዳ 4፡20፤ 9፡26፤ 32፡8-9፤ መዝ 78፡70-71)። የመቅቢያው ዘይት በጣም ልዩ የሆነ ቀመር ነበረ (ዘፀ 30፡23-33)፤ ዘይቱ “ቅዱስ” ነበረ (መዝ 89፡20)። ሳሙኤልም አክብሮትንና ታኅሻርነትን ለመግለጽ ሳኦልን ሳመው (ከመዝ 2፡11-12 ጋር ያነጻ)።

ከ7-9 ያሉት ቍጥሮች ሳኦል የእግዚአብሔር ምርጫ መሆኑን ስለሚያረጋግጡ ስለ ሦስት “ምልክቶች” ያወሃሉ፤ (1) ሳኦልን ሁለት ሰዎች እንደሚያገኙት፤ እነዚያም ሰዎች የአባቱ የቂስ አህዮች በእውነት መገኘታቸውንና አባቱ ስለ አህዮች መጨነቅ ትቶ ስለ ልጁ ደኅንነት እንዲያስብ እንደሚያደርጉ ሳሙኤል ተናገረ። (2) ከሳኦል ጋር ሦስት ሰዎች እንደሚገናኙና የሚቀበላቸውን ሁለት ዳቦ እንዲሟሰጡት ተናገረ። ሰዎቹ እግዚአብሔርን ለማምለክና ከእርሱ ጋር ኅብረት ለማድረግ “ወደ እግዚአብሔር” ይወጡ ነበር። እግረ መንገዳቸውን ለሳኦል ሰላምታ ያቀርባሉ። (3) ይህ ምልክት ካለው ጉልሕ ጠቀሜታ የተነሣ የተገለጸው ሰፋ ብሎ ነው። የመጀመሪያው ምልክት ሁለት ሰዎች የተካተቱበት ሲሆን፤ ሁለተኛው ምልክት ያካተተው ሦስት ሰዎች ነው፤ ሦስተኛው በሰልፍ ላይ፤ ማለት በነቢያት ጉባኤ ላይ (ቍ 5፡10) ያተኮረ ነው። ሳኦል ከነቢያቱ ጋር የሚገናኘው ከከተማው ውጭ በ“እግዚአብሔር ተራራ . . . ጊብዓ” ነው።

የእስራኤል ንጉሣዊ አስተዳደር ጅማራ የነቢያት ልጆች በመባል የሚታወቀውን ነቢያዊ እንቅስቃሴ መምጣት አበሠረ (ከነገ 20፡35 ጋር ያነጻ)። “ልጆች” የሚለው ቃል ከዚህ ላይ ጥቅም ሲጥቀ የሚታየው “የአንድ ቡድን አባላት” መሆንን በማመልከት መልክ ነው (ከ2ነገ 2፡3፡5፡7፡15 ጋር ያነጻ)። ጉባኤዎቹ አብዛኛውን ጊዜ ትልቅ ቍጥር ነበራቸው (“ዐምሳ”

277 2፡7፤ “አንድ መቶ” 177 18፡4-13፤ 277 4፡43)። አብዛኛውን ጊዜ የተወሰነ ወቅት ክብርና ፋይዳ ከነበራቸው ማለት ራማን (19፡18-20)፤ ቤቱልን (277 2፡3)፤ ኢያሪኮን (2፡5) እና ጌልጌላን (438) ከመሳሰሉ ስፍራዎች ጋር የተዛመዱ ነበሩ። የእነዚህ ቡድኖች ዋና ተግባር የነበረው አብዛኛውን ጊዜ “የሐሢት ውዳሴዎችን ማቅረብ” ተብሎ የሚተረጎመው “ትንቢትን መናገር/ንግር” ነው። የነቢያት ጉባኤዎች እንቅስቃሴዎች ዐልፎ ዐልፎ በመብቃት የታደሱ ነበሩ (277 3፡15፤ 1ዘክ 25፡1-7)።

የግል ወይም የቡድን ትንቢት ይነገር የነበረው፤ የእግዚአብሔር መንፈስ በአንድ ሰው ላይ በጎይል ሲወርድ ነው (19፡20-23፤ ዘክ 11፡25-29)። በእንደዚህ ዐይነቱ ጊዜ ነቢዩ የተቀየረ አስተሳሰብ ባለቤት ይሆናል፤ እንደ ሌላ ሰውም ይለወጣል (ከቍ 9 ጋርም ያነጻ)። እንደዚህ ዐይነቱ በመንፈሳዊ ሐሢት የመሞላቱ ሁኔታ ሁልጊዜ ከሰው ወደ ሰው ተዛማች ነበር (19፡20-24)። ተመሳሳይ በመንፈሳዊ ሐሢት የመሞላት ክሥተቶች ምንም እንኳን በአሁኑኑ መልክ ቢገለጡም፤ በአንድ ሰው ላይ ክፉ ወይም የሚገጥም መንፈስ ሲያድርበት ይነግሡ ነበር (18፡10፤ እንደዚሁም ከ16፡14-16-23 ጋር ያነጻ)። የነቢያት ጉባኤ አባላት ብዙ ጊዜ ወጣቶች ነበሩ (277 5፡22፤ 9-4)፤ ሁልጊዜ በአንድነት ይኖሩ ነበር (277 6፡1-2)፤ በአንድነትም ይመገቡ ነበር (277 4፡38)፤ በእስራኤላውያን ወገኖቻቸው ልግስናም ድጋፍ ይደረግላቸው ነበር (277 4፡42-43)። ሳሙኤል በእንቅስቃሴው የመጀመሪያ ደረጃ ወቅት አመራር ሰጥቶአል። የአንድ የነቢያት ጉባኤ የበላይ የሚሆነው አባት (277 2፡12) ወይም መሪ (19፡20) ነው።

ሦስቱ ምልክቶች ከተፈጸሙ በኋላ እጁ ማድረግ የምትችለውን ሁሉ እንዲያደርግ ሳሙኤል ለሳኦል ነገረው (ከመክ 9፡10 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር እንደ ነበረም አረጋገጠለት፤ ይኸውም በሳኦል ላይ ውድቀት መታየት እንዳይችል የሚያመለክት ነው (ከኢያ 1፡5 ጋር ያነጻ)።

ቀጥሎ አንድ ከባድ ማስጠንቀቂያ መጣ፡- ትንሽ ቄዴቶ ሳሙኤል በጌልጌላ ከሳኦል ጋር ተገናኘ። የሳኦልን ንጉሥ መሆን ለማረጋገጥ (11፡14-15) የመጀመሪያ ደረጃ ስብሰባ በዚያ ቦታ ይካሄድ ነበር፤ ንግሥናው የሚረጋገጠውም ተገቢውን የኅብረት መሥዋዕት በማቅረብና ዐብሮ በሚከናወነው ክብረ በዓል ነበር። ከዚያም በኋላ በነበረው ጊዜ ሳሙኤል እንደ ገና ከሳኦል ጋር በጌልጌላ ተገናኘ፤ በዚህ ጊዜ የተገናኙት የሚቃጠል መሥዋዕት (ከዘሌ 1፡3-17፤ 6፡8-13 ጋር ያነጻ) እና የኅብረት መሥዋዕት (ከዘሌ 3፡1-17፤ 7፡11-21 ጋር ያነጻ) ለማቅረብ ነበረ። በዚህ በኋለኛው ጊዜ ሳኦል ሰባት ቀን መቄየት ነበረበት፤ የሚቆየውም ሳሙኤል መጥቶ ማድረግ ያለበትን እስኪነግረው ጊዜ ድረስ ነው። ሳኦል የቀድሞውን ግዴታ በታማኝነት ተወጣ (13፡8)፤ ነገር ግን ተዕግሥት ማጣት የተሻለውን ከእርሱ አገኘ። የሳሙኤልን ከተጨማሪ መመሪያ ጋር ወደ እርሱ መምጣት በተዕግሥት መጠበቅ ተሳነው፤ ያለመታዘዙ ድርጊትም ለመንግሥቱ ፍጻሜ መጀመሪያ ሆነ (13፡9-14)።

9-16 ሆኖም በተመሳሳይ ጊዜ ሳኦል ለሳሙኤል ትእዛዛትና ለእግዚአብሔር አመራር ግልጽና የተመቸ ሰው ነበር። ለመተውላቱ ፊቱን መለስ፤ ይህንን እንዳደረገም፤ እግዚአብሔር የሳኦልን ልብ ለወጠው (ከሦስተኛው ምልክት፤ ቍ 6 ጋር ያነጻ)። የሳኦልና የአገልጋዩ ወደ እግዚአብሔር ተራራ ወደ ጊብዓ (ቍ 5) መምጣት የእግዚአብሔር መንፈስ በሳኦል ላይ በጎይል መወረድን አስከተለ፤ ይህም ሳኦልን የነቢያትን ጉባኤ መንፈሳዊ ሐሢትን በመሞላት ልምምዳቸው እንዲቀላቀል አደረገ (ከ11፡6 ጋር ያነጻ)።

የእግዚአብሔር ጊብዓ የዐዲሱ የእስራኤል ገዥ የትውልድ ከተማ ከሆነችው ከሳኦል ጊብዓ ስሜን ምሥራቅ አራት ማይል ያህል ርቀት አላት። የሳኦልን መምጣት በከተማዬቱ ያሉ ሰዎች ሲሰሙ በቂስ ልጅ ላይ የሆነውን ለማየት በጎይል ግልብጥ ብለው ወጡ። በሳኦል ላይ በጎይል የወረደው የእግዚአብሔር መንፈስ ሳኦል የሚቀጥለው የእስራኤል ገዥ መሆኑን አረጋገጠ፤ በዐይን የታየውን በመንፈሳዊ ሐሢት የመሞላት ባሕርይም በማስረጃነት አስገኘ። በዚያ ባሕርይ ትክክለኛነት ላይ ጥያቄ ማቅረብ ለተሰጠው ዐዲስ ኅላፊነት ሳኦል ባለው ሕጋዊነት ላይ ጥያቄ ማቅረብ ነበር።

“የእንርሱስ አባት ማን ነው?” የሚለው ጥያቄ የቀረበው፤ “የነቢያት ጉባኤ” መሪ የሆነውን ሰው ማንነት ለማወቅ ነበር (ከ277 2፡12 ጋር ያነጻ)። ምናልባት ሳኦል “የቂስ ልጅ” በመባሉ ከመገፋፋት የተነሣ ሊሆን ቢችልም፤ ስለ ሳኦል አባት መረጃ መጠየቁ እንግዳ ነገር አልነበረም።

ከ14-16 ያሉት ቍጥሮች ሳኦል የት እንደ ደረሰና ደገንነቱ እንዴት እንደ ሆነ ቂስ የተጨነቀበትን ዋና ሐሳብ ይደመድማሉ። የሳኦል አጎት ለቂስና ለራሱ መረጃ ያፈላልግ እንደ ነበር አጠራጣሪ አይደለም። የቂስን የጠፋ አሀዮች የማግኘት ታሪክ እንደ ገና አንድ ጊዜ ተወሥቶአል፤ ነገር ግን ሳኦል ስለ ሳሙኤል ንጉሥ የማንገሥ ሐሳብ ወይም ስለ ራሱ ተሳትፎ ለአጎቱ ምንም ነገር አልነገረውም (ከ8፡6-22 ጋር ያነጻ)። እስራኤልን መግዛት በዐጭር ጊዜ በእውነት የሳኦል ኅላፊነት ይሆናል (11፡14)፤ ኅላፊነቱን እግዚአብሔር እንደ ልቤ ለሚለው አንድ ሰው እንደሚሰጥ (18፡8) ለሳኦል የሚነገረው ግን ብዙ ሳይቆይ ነው።

3. የሳኦል በዕጣ መመረጥ (10፡17-27)

17-24 እስራኤላውያንን በምጽጳ በመሰብሰብ በመሳ 6፡8-9ሀ ላይ አንድ ነቢይ የተናገራቸውን ቃላት አጥብቀው በሚያስታውሱ ቃላት ንግግር አደረገላቸው። እግዚአብሔር የምርጥ ሕዝቡ የእስራኤል አምላክ ይባላል። እግዚአብሔር “እናንተ ግን” ከሚለው በጉልሕ ከተነገረው ተውላጠ ስም ጋር በጥንክር ያለ ንጽጽር ለማድረግ ጉላ ያለ ስፍራ ባለው ተውላጠ ስም “እኔ” በሚለው በመጠቀም በአንደኛ ምድብ ተውላጠ ስም ሐሳቡን ይገልጻል። የተለመደው የዘፀአት የቤዛነት ቀመር እግዚአብሔር ሕዝቡን ከግብፅ ብቻ ሳይሆን፤ ከጨቋኗቸው መንግሥታት ጭምር እንደ ታደገ ማስታወስን የሚያስከትል ነው። ምንም እንኳን እግዚአብሔር ከመከራቸውና ከጭንቀታቸው ሁሉ ያዳናቸው ቢሆንም ሕዝቡ አልተቀበሉትም ነበር (የ8፡7ን ሐሳብ በማስተጋባት፤ ከዘክ 11፡20 ጋርም ያነጻ)። እስራኤላውያን ንጉሥ እንደሚፈልጉ እውነተኛ ባልሆኑ ቃላት መውትወት ቀጠሉ (8፡5-19 ይመ)። ሳሙኤል ሳይፈልግ በግድ በሐሳባቸው በመስማማት ሕዝቡን በየገዳቸውና በየወገናቸው በእግዚአብሔር ፊት እንደሚያቀርባቸው ነገራቸው።

ኡሪም (“መርገሞች”፤ አሉታውያን ምላሾችን የሚሰጡ) እና ቱሚም (“ቅድስናዎች”፤ አዎንታውያን ምላሾችን የሚሰጡ) በመባል የሚታወቁት ዕጣዎች ከሊቀ ካህናቱ ኤፋድ ጋር በተያየዘው የደረት ኪሱ ውስጥ ይቀመጡ ነበር (ዘፀ 28፡28-30)፤ “አዎን” ወይም “የለም” ማለት በሚያበቃበትም ጊዜ ሁሉ ከዚያ አየመጡ ይጣሉ ነበር። ዕጣን መጣል ምንም እንኳን ካርታ መጣልን ሊመስል ቢችልም፤ ውጤቱን ይቆጣጠርና ይመራ የነበረው እግዚአብሔር ራሱ ነው (ምሳ 16፡33)። ከ20-21 ያሉ ቍጥሮች ብንያም ከዐሥራ ሁለቱ ነገዶች፤ ማጥሪ (በሌላ ስፍራ የማይታወቅ) ከብንያም ጉሣ እና ሳኦል፤ እርሱም የእግዚአብሔር ሰው ከማጥሪ ቤተ ሰብ ለዚህ ዐላማ በዕጣ መመረጡን ያሳያሉ። በሽሙጥ አነጋገር አስቀድሞ ብዙ የጭንቀት ጊዜን ከፈላጊዎቻቸው እንደ ጠየቁት ጠፍተው እንደ ነበሩት አሀዮች ሁሉ፤ ሳኦል ተፈልጎ አልተገኘም።

እንግዲህ ሌላ መለኮታዊ ንግር አስፈላጊ ነበረ፤ ነገር ግን ጥያቄው የሚፈልገው መልስ “አዎን” ወይም “የለም” ከማለት የበለጠ ነው። ስለዚህ የበለጠ ቀጥተኛ በሆነ መንገድ ሳኦል የት እንደሚገኝ “እግዚአብሔርን ጠየቁ” ፈቃደኛ ያልሆነው “መሪ” በመጨረሻ በወታደራዊ ዕቃዎች መካከል ተሸሽጎ ተገኘ (ከ17፡22፤ 25፡13፤ 30፡24 ጋር ያነጻ)።

ለዐዲሱ ንጉሣቸው ጮኸው ሰላምታ ለማቅረብ በመጓጓት፤ ሕዝቡ ከተደበቀበት ስፍራ ለማምጣት ሮጠው ሄዱ። ሳኦል ከተደበቀበት ቦታ ወጣ፤ በመካከላቸውም ራሱን አቀረበ። አስደናቂ ቁመቱ እንደ ገና አጽንዖት ተሰጥቶታል (9፡2)። ሳሙኤል ሳኦልን እግዚአብሔር እንደ መረጠው ለእስራኤላውያን ነገራቸው።

“ንጉሡ ለዘላለም ይኑር” የሚለው ሕዝባዊ አድናቆት ንጉሣዊ አመራር ሕዝቡ የጓጉለትን ሕልም የሚያሳካ ይሆን ዘንድ ጤናማና የተሟላ ሆኖ እንዲኖር ያላቸውን ጽኑ ተስፋ ይወክላል። በሳኦል ዘመን የነበሩት ሰዎች የሳኦልን ንጉሥ መሆን የተቀበሉት በመጮኽ ነበር።

25-27 ሕዝቡ አድናቆታቸውን ለንጉሣቸው ለሳኦል ከገለጹ በኋላ፤ ሳሙኤል “ለንጉሥ የሚገባውን ወግና ሥርዐት” ማለት በኋላ በጥቅልል መጽሐፍ ላይ ጽፎት የነበረውን በዝርዝር አስረዳቸው (ከዘፀ 17፥14፤ ከኢሱ 18፥9 ጋር ያነጻ)። ሳሙኤል ጥቅልሉን መጽሐፍ በደህና ስፍራ በእግዚአብሔር ፊት አስቀመጠው፤ ቦታው በዚያን ጊዜ በምጽጳ የነበረው የመገኛኛ ድንኳን ሳይሆን አልቀረም (ከቀ፡ 17 ጋር ያነጻ)። ይኸውም (1) ለወደፊት አገልግሎት እንዲጠቅም እና (2) ሥርዐቶቹ ተጥለው ከተገኙ፤ በንጉሡ ወይም በሕዝቡ ላይ ምስክር ሆኖ እንዲያገለግል ነው (ከዘፄ 31፥26፤ ከኢያ 24፥26-27 ጋር ያነጻ)።

በኋላም ሳሙኤል ሕዝቡ ሁሉ ወደየቤታቸው እንዲመለሱ ፈቀደላቸው። በቅርቡ ንጉሥ ሆኖ የተቀባው ሳኦል ጊብዓ ውስጥ ወደሚገኘው ቤቱ ሄደ። መደበኛ በዓላቱ ካለፉ በኋላ፤ ሁለት የተቃውሞ አፀፋዊ መልሶች ለዐዲሱ የእስራኤል መሪ ረቡ፤ የሳኦልን መመሪያ ለማረጋገጥ ጉጉት የነበረባቸው “ንያላን ሰዎች” ከሳኦል ጋር ዐብረውት ወደ ጊብዓ ሄዱ፤ “ምናምንቱ ሰዎች” ደግሞ ናቁት። ምናምንቶቹ ሰዎች “እንዲህ ያለ ሰው እንዴት ሊያድነን ይችላል?” የሚለውን የጌዴዎን የቀድሞ አባባል (መሳ 6፥15) ለሳኦል በግልጽ አስተጋቡ። የሚያድን እግዚአብሔር እንጂ ሰው እንዳልሆነ ጌዴዎንም ሆነ ምናምንቶቹ ሰዎች አላስተዋሉም (መሳ 61፥6፤ 1ሳ 10፥19)።

4. የአሞናውያን ሽንፈት (11፥1-11)

1-2 ኢያቢስ ገለጻድን አሞናውያን በናዖስ አመራር መክበባቸው ከኗሪዎቹ የዕርቅ ምላሽ አስገኘ። ከእኛ ጋር ቃል ኪዳን አድርግ በማለት ለናዖስ ጥያቄ አቀረቡ፤ ጥያቄያቸውም ናዖስን እነርሱን የሚገዛ ጌታ አድርገው የሚቀበሉት መሆኑን፤ እነርሱ ደግሞ የእርሱ ባሮች እንዲሆኑ የሚያመለክት ነው (ከሕዝ 17፥13-14 ጋር ያነጻ)። ቃል ኪዳንን መቀረጥ የሚለው ሐረግ በጥንቱ ዘመን የቃል ኪዳን ማጽደቂያ ሥርዐትን ለመፈጸም አንድ ወይም ከዚያ በላይ የእስሳ ለመሥዋዕት መቀረጥን የሚያመለክት መሆኑ በሁሉም ዘንድ ይታወቃል። የእያንዳንዱን ኢያቢስ-ሳዊ ዐይን አውጥቶ ለመውሰድ ናዖስ የፈጠረው ሥጋት አስቀድሞ በተመሠረተው የጌታና የባሪያ ግንኙነት ላይ ሕዝቡ የሚያሳየውን ዐመፅ የሚመለከት ነው። በጥንቱ ቅርብ ምሥራቅ ውስጥ እንዲዚህ ዐይነቱ ውል ሲጣሰ የአካል መቁራረጥ፤ ወይም የእንስሳ ሞት ወይም ሰብአዊ ሰለባ የማይቀሩ ቅጣቶች ሆነው ይታሰባሉ።

3 የናዖስ ዛቻ (ቍ 2) ኅብረተ ሰቡን በመወከል ከሚያገለግሉት ሽማግሌዎች አሳዛኝ ምላሽ እንዲሰማ አደረገ (ከ4፥3፤ 8፥4፤ 16፥4 ጋር ያነጻ)። መልእክተኞችን በመላክ ጊዜ ለመግዛት መከራ አደረጉ። ናዖስ በነበረው ወታደራዊ የበላይነት በመተማመን ሽማግሌዎቹ ያቀረቡለትን ጥያቄ የተቀበለው ይመስላል።

4 የኢያቢስ መልእክተኞች የናዖስን ፍላጎት የሚገልጹ ቃላትን በአጸምሯቸው ይዘው ወደ ሳኦል ጊብዓ ሲደርሱ፤ ሕዝቡ ድምዳሜቸውን ከፍ አድርገው አለቀሱ፤ ይህም ከባድ ሐዘንን፤ መከራንና ጸጸትን ለመግለጽ የተለመደ መንገድ ነበረ (ከመሳ 2፥4፤ ከኢሳ 24፥16፤ ከ2ሳሙ 3፥32፤ 13፥36 ጋር ያነጻ)። የሳኦል ያገር ልጆች በታሪካቸው ወሳኝ በሆነው በዚህ ወቅት በሳኦል የገዛ ከተማ ውስጥ በነበረው አመራር በግልጽ ተስፋ ቈርጠው ታይተዋል።

5-6 ነገር ግን በዚያ ወሳኝ ጊዜ ሳኦል ከዕርሻ ሥራው ተመልሶ በመምጣት ላይ ነበርና፤ “ሕዝቡ ምን ችግር አጋጠማቸው? የሚያለቅሱት ለምንድን ነው?” በማለት ሁለት ጥያቄዎችን ጠየቀ። የኢያቢስ ሰዎች ያሉትን ሲሰማ፤ ሳኦል የእግዚአብሔር መንፈስ በንግድ ወረደበትና ጉልበት አገኘ። ቀደም ብሎም ሳኦል የመንፈስ ቅዱስን በንግድ መውረድ ተለማምዶታል (10፥6-10)። በዚህ ጊዜ በመሳፍንት ዘመን እንደ ታየው፤ የእግዚአብሔር መንፈስ ሳኦልን በመለኮታዊ ቍጣ ሞላው፤ የጦር መሪ በማድረግም ንግድ ሰጠው። ቀደም ሲል የተለማመደው የመንፈስ ቅዱስ መውረድ ጊዜያዊ ነበረ፤ ይህኛው ግን የዘላቂነት ባሕርይ በበለጠ የሚታይበትና ዳዊትን በእርሱ ምትክ ንጉሥ አድርጎ ሳሙኤል እስከ ቀባው ድረስ በግልጽ እየታየ ቈይቶአል (16፥13-14)።

7 በዚያን የተሳሰረ ጌታን፤ አገልጋይን ወይም ወንድምን መከላከል ይቻል ዘንድ ሰራዊትን አሰባስቦ ማሰለፍ በጥንት ስምምነቶች ውስጥ መኖሩ የተለመደ አሠራር ነበር። በመሳፍንት 19፥29፤ 20፥6 ላይ ሊሞቂው አስቀድሞ እንዳደረገው፤ ሳኦል ሁለት በሪዎቹን ቈራረጣቸው፤ ወደ መላው እስራኤልም ላካቸው። ይህን ያደረገውም የተወሰነውን ሰራዊት አዋጥቶ ባልሰጠና ባልተሳተፈ ማንኛውም ነገድ ላይ ምን እንደሚፈጸምበት ሥዕላዊ በሆነ መንገድ ለማሳየት ነው (ከመሳ 21፥5-10 ጋር ያነጻ)። በዚህ ስፍራ “ታላቅ ፍርሀት ከእግዚአብሔር ዘንድ በሕዝቡ ላይ ወደቀ” የተባለው የመለኮታዊ ቅጣት ፍርሀት ተደርጎ መታየት የለበትም።

8 ሰራዊቱን ማሰባሰብና ቈጠራ የተደረገው (ከ13፥15፤ 14፥17፤ ከ2ሳሙ 242፥4 ጋር ያነጻ) በዜቅ በተባለ ስፍራ ነበር። ቍጥሮቹ የተደረገውን ትክክለኛ የወታደር መዋጮ የሚያመለክቱ ናቸው። ወታደሮቹ ከእስራኤልና ከይሁዳ ተብለው ተለያይተው መቈጠራቸው መንግሥቱ የሰሜንና የደቡብ መንግሥት ተብሎ በመጨረሻ የሚከፈሉ መሆኑን ከወዲሁ ያሳያል።

9 ወደ ኢያቢስ ገለጻድ እንዲመለሱና በሚቀጥለው ቀን፤ “ፀሐይ ሞቅ በሚልበት ጊዜ” (ከዘፀ 16፥21፤ ከነህ 7፥3 ጋር ያነጻ)፤ የቀትር ጊዜን በትክክል የሚያመለክት ሐረግ ነው። እግዚአብሔር እንደሚታደጋቸው ለተደናገጡት ዜጎቹ እንዲያሳውቁ ሳኦልና ወታደሮቹ ለመልእክተኞቹ ነገሯቸው። የመልእክተኞቹ ዜና የኢያቢስን ሰዎች በደስታ አስፈነድቃቸው (ከቀ፡ 15 ጋር ያነጻ)።

10 በድል በመተማመን የኢያቢስ ሰዎች በሚቀጥለው ቀን እጅ እንደሚሰጡና ከዚያም አሞናውያን በእነርሱ ላይ የወደዱትን “መልካም መስሎ የታያችሁን” (ቃል በቃል፤ “በዐይናችሁ መልካም መስሎ የታያችሁን ሁሉ”) የማንኛውንም ዐማላ የኢያቢስ ሰው የቀኝ ዐይን ለማውጣት ቀደም ሲል ናዖስ በሰነዝረው ዛቻ ላይ የተነገረ የሰማና ወርቅ አሸሙር፤ ከ14፥36 ጋር ያነጻ) የማድረግ ነጻነት እንደሚኖራቸው ለአሞናውያን ቃል ገቡላቸው።

11 ሳኦል በአሞናውያን ላይ ጥቃት ለመሰንዘር ሰራዊቱን በማንቀሳቀስ ረገድ ምንም ጊዜ አሳባክነም። “በማግስቱ” የሚለው የሳኦል መልእክት ለኢያቢስ ሰዎች የደረሰበትን ቀን ምሽት የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ቍ 9)። ምክንያቱም በእስራኤላውያን ዘንድ እያንዳንዱ ዐዲስ ቀን የሚጀምረው ፀሐይ ከገባች በኋላ ነው። ሳኦል በዚያ ዘመን በአብዛኛው ይሠራበት የነበረውን ወታደራዊ ስትራቴጂ በመጠቀም (13፥17-18 ይመ)፤ ሰራዊቱን በሦስት ምድብ ክፈለው። ይህ ከማጥቃት አንጻር ለሰራዊቱ ብዙ አማራጭ እንዲገኝ፤ ሰፊ እንቅስቃሴም እንዲደረግ ዕድል ሰጥቶአል። በመከላከል ረገድም በድንገተኛ የጠላት ጥቃት ሊመጣ የሚችለውን የሞት አደጋ ሁሉ እንዲቀንስ አድርጎአል። እስራኤላውያን በሳኦል አመራር በመጨረሻው የሌሊት ክፍለ ጊዜ የአሞናውያንን የጦር ሰፈር ጥሰው ገቡ (ከዘፀ 14፥24 ጋር ያነጻ)። ሳኦል የሰነዝረው ጥቃት አሞናውያንን ድንገት በቀላሉ እንዲሸነፉ አደረገ፤ ቃል እንደ ተገባውም (ቍ 9) በቀትር ላይ እግዚአብሔር ፈጃቸው፤ የተረፈውን የጠላት ርዝራዥም ተከታትሎ በመምታትና በየቅጣጫው በመበታተን ሕዝቡን ነጻ አወጣቸው (ከዘኁ 10፥35፤ ከመዝ 68፥1 ጋርም ያነጻ)።

5. የሳኦል ንጉሥነት ተረጋገጠ (11፥12-12፥25)

12-15 የሳኦል ወታደሮችና የኢያቢስ ሰዎች በሳኦል አመራር ሥር ሆነው በአሞን ላይ እግዚአብሔር ያጐናጸፋቸውን ድል በማረጋገጥ፤ ሳኦል ከባዕድ አገዛዝ እንዴት ሊታደገን ይችላል? በማለት ችግር ፈጥረው የነበሩትን ሁሉ በሞት ይቀጡ ዘንድ ሳሙኤል እንዲሰጣቸው ጠየቀ (10፥27)። ሳኦል ግን ምን ያህል ቸር እንደ ሆነ በማሳየት ዕድሉ ተሰጥቶት ሳል መለኮታዊው ትድግና የምስጋና ምክንያት መሆንን እንጂ በቂም በቀል የተሞላ ቅጣትን ማሳያ እንዳልሆነ አረጋገጠ (ከ2ሳሙ 19፥22 ጋር ያነጻ)።

የእስራኤል ንጉሥ ለመሆን አስፈላጊ የሆነውን የአመራር ብቃቱን ሳኦል ማሳየቱ ሳሙኤልን ጌልጎላ ላይ አንድ ጠቃሚ የሆነ ስብሰባ እንዲጠራ አደረገው። ብሉይ ኪዳን ሳሙኤልና

ሳኦል ያካሄዷቸውን ሦስት ስብሰባዎች መዝገብ ይታያል፤ እያንዳንዱ ስብሰባ በተለይ ለሳኦል አስፈላጊና ወሳኝ ነበረ፤ (1) በአሞን ላይ በተገናኝፈው ድሉ ወቅት ሳኦል የአስራኤል ንጉሥ መሆኑ እንደ ገና በጉባኤ ተረጋገጠ (11፥14-15)፤ (2) የሳሙኤልን መምጣት በሚጠባበቅበት ጊዜ፤ ከትዕግሥት አልባነቱ የተነሣ ሳኦል በመንፈሳዊ ሁኔታ ከሚከታተለውና ከሚያሳድገው ሳሙኤል ተግባሩ ደርሶበት ነበር (13፥7-14)፤ (3) አማሌቃውያን ድል ከተመቱ በኋላ ካደረጉት ትዕቢት የተነሣ፤ ሳኦል ንግሥናውን ተቀማ (15፥10-26)።

የመጀመሪያው ስብሰባ ዐላማ ራማ ላይ የተቀበውንና (10፥1) ምጽጳ ላይ በዕጣ የተመረጠውን የሳኦልን ንጉሥነት ማጽናት ነበረ (10፥17-25)። ንጉሥነቱን በዚህ መንገድ ማጽናቱን በሕዝብ ሆታ ማረጋገጥ በአስራኤል ላይ ንጉሣዊ አገዛዝን ካስፈነባቸው ሦስት ደረጃዎች ውስጥ የመጨረሻው ነው።

የሳኦልን ንጉሥነት ለማጽደቅ ሳሙኤል ለሕዝቡ ያቀረበው ጥሪ ተቀባይነትን ያገኘው በከፍተኛ የደስታ ስሜት ነው። ሕዝቡ የቀድሞ ምርጫቸውን “በእግዚአብሔር ፊት” አጸደቁ፤ እንደዚሁም በእግዚአብሔር ፊት መሥዋዕቶቻቸውን አቀረቡ። የኅብረት መሥዋዕቶች ለአስራኤል ሕዝብ ትክክለኛ ምላሾች ነበሩ፤ አስራኤላውያን እነዚህን መሥዋዕቶች በማቅረብ ራሳቸውን በኪዳናዊ ኅብረትና ታማኝነት ለእግዚአብሔር ለማቅረብ ያላቸውን ጽኑ ፍላጎት ይገልጹ ነበር። የሳኦል ሰፋፋን ላይ መውጣት በዚህ ጊዜ ተፈጽሞአል፤ የመሥዋዕት አቀራረብ ሥርዐትን አስከትሎ የተካሄደውም ታላቅ በዓል ሕዝቡ የአሞናውያንን በቅርብ ድል የመመታት ዜና ከመልእክተኞቹ ሲሰሙ፤ ቀደም ሲል ከተሰማቸው ታላቅ ደስታ ጋር (ቁ. 9) በእጅጉ የሚመጣጠን ደስታ ፈጥሮ ነበር።

12፥1 ሳሙኤል የመሰነባበቻ ንግግሩን የሚጀምረው ሕዝቡን እንዳይመጣቸው ማለትም እንደ ታዘዛቸውና ንጉሥ እንዳይገመላቸው በማስታወስ ነው (ከቁ. 14-15 ጋር ያነጻ።) ይህ ሐረግ 8፥7-9፡22ን ያስተጋባል፤ ምንም እንኳን ሳሙኤል የራሱ የመቄጠብ ዝንባሌዎች ቢኖሩበትም፤ ለእግዚአብሔር ፈቃድ ያሳየውን ታማኝነትም አጉልቶ ይገልጻል። ይህ ሁሉ ቢሆንም ሳኦል በዚህ ጊዜ “እግዚአብሔር የመረጠው ሰው”፤ ንጉሥነቱ በሕዝብ ሆታ የተረጋገጠለት ሰው ሆኖአል (10፥24)።

2 ምንም እንኳን ፈቃደኝነት ባይኖርበትም፤ ሳሙኤል የአስራኤል አመራር ከራሱ ወደ ሳኦል መተላለፉን በግልጽ ተገንዝቦአል። ከወጣትነት ጊዜው ጀምሮ እስካሁን ድረስ የታወቀ የሕዝብ “መሪ” ሆኖ የቆየው ሳሙኤል ቢሆንም (ከ3፥10፤ ከ3፥19-41፤ ከ7፥15 ጋር ያነጻ)፤ በአሁኑ ጊዜ የሕዝቡ “መሪ” ንጉሥ ሳኦል ነው። ዕድሜዬ ገፍቶአል፤ ጠጉራም ሽብቶአል በማለት ሳሙኤል ስለ ራሱ የተናገረው ምናልባት ለጥበብ ሲባል የተሰነዘረ የትሕትና አገላለጽ ነው (ከኢዮ 15፥9-10 ጋር ያነጻ)። ሳሙኤል ልጆቹን እዚህ ላይ መጥቀሱ የአስራኤልን ሕዝብ ለማገልገል ዕድል አስገኝቶለት የነበረውን የጊዜ ርዝመት በጉልሕ ያሳያል፤ ምናልባትም ልጆቹ እሱን በመተካት መስፍን እንዲሆኑ ቀደም ሲል ፈቃደኛ ያልሆኑበትን ደስ የሚያሰኝ ትውስታ በሕዝቡ ላይ የሚያመጣ ሊሆንም ይችላል (8፥5)።

3 “እነሆ ከፊታችሁ ቆሜአለሁ” የሚለው በመጀመሪያ ተጽፈው በሚገኙት በሳሙኤል አባባሎች ውስጥ (ከ34፡5፡6፡8፡16 ጋር ያነጻ) አንድ ጠቃሚ የሆነ የአገልጋይ ጭብጥን ያስተጋባል (ምሳ ዘፍ 22፥1፡11) ሳሙኤል የጣበው ኪዳናዊ ሕግ እንዳለ በእርሱ ላይ እንዲመሰክሩበት ሕዝቡን ይጋብዛል። በሳሙኤል ላይ የሚደረገው ምርመራ የሚካሄደው ልክ እንደ ፍርድ ቤት አሠራር በሳሙኤል ሰማያዊና ምድራዊ አለቆች ፊት ነው።

በራሱ ላይ የሚደረገው ምርመራ የግል በደለኝነትን የሚያስከትል እንደ ሆነ ቢታወቅም (ከ2ሳሙ. 1፥16 ጋር ያነጻ)፤ ንጽሕናውን በሚመለከት ሳሙኤል ትንሽ የታቃውሞ ሁኔታ ውስጥ እንኳ አልገባም። “ወሰድሁ” የሚለው ግስ ሳሙኤል ሕዝቡን አስቀድሞ አስጠንቅቆበት ከነበረው (አምባገነን) ንጉሥ ጨቋኝ ፍላጎት ጋር (8፥11፡13-17) የራሱን አስደናቂ ጠባይ ለማገንጸር ዐይነተኛ መሣሪያ አድርጎ የተጠቀመበት ዋና ግስ ነው። የዘፀአት 20፥17ን ኪዳናዊ ሕግ ሐሳብ በግልጽ በመጠቁም ሳሙኤል ከሕዝቡ መካከል ከማንም ሰው በሬ ወይም አህያ

ወስዶ እንደ ሆነ ሕዝቡን በግልጽ ይጠይቃል (8፥16፤ 22፥19፤ 27፥9 ያስተያየ፤ ከዘኁ. 16፥15፤ ከሐ.ሥ 20፥33 ጋር ያነጻ)።

ሳሙኤል ማንንም ያላታለለ፤ በማንም ላይም ግፍ ያልፈጸመ መሆኑን በሕዝቡ ፊት ማረጋገጠን ይቀጥላል። ሌሎችን ሰዎች ለማታለልም ሆነ ለመጨቁን ሳሙኤል ያሳየው ፈቃደኛ አለመሆኑ፤ በጉብ መቀበል ተግባር ውስጥ ራሱን ላለማስገባት ቀደም ሲል ወስዶት ወደ ነበረው የተለየ አቋም ያመለክታል። ጉብ መቀበል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ፈጽሞ የተወገዘ ተግባር ነው፤ ስለሆነም ሳሙኤል የገዛ ልጆቹን ካዋረደው ከዚያ ልምምድ ራሱን በጥንቃቄ አራቀ (8፥3 ይመ፤ ከመዝ 15፥5፤ ከአሞ 5፥11 ጋር ያነጻ)። ችግሩ እንደዚያ ዐይነት ችግር ቢሆን ሳሙኤል ካሣ ሊክሥ ቃል ይገባል (ከ2ሳሙ. 9፥7 ጋር ያነጻ)።

4 ሕዝቡ የሳሙኤልን ሐሳብ በሚገባ ተቀበሉና ተስማሙ። በነቢያዊው ሥልጣን ላለመነገድ ያለውን ቍርጠኛ ውሳኔ ሳሙኤል ገለጸ (ከሚክ 2፥6-11፤ 3፥11 ጋር ያነጻ)።

5 ሳሙኤል ከማንኛውም ስሕተት ነጻና ንጽሕ መሆኑን በትክክል ካረጋገጠ በኋላ፤ የተናገራቸው ቃላት እውነት ለመሆናቸው ምስክሮቹ እግዚአብሔርና ሳኦል (ቁ. 3) እንደ ሆኑ ተናገረ። እርሱ ምስክር ነው የሚለው የሕዝቡ ምላሽ እግዚአብሔርን ወይም ሳኦልን ሊያመለክት ይችላል፤ ከዚህም የተነሣ ሆነ ተብሎ የአሻሚነት ባሕርይ እንዲኖረው ተደርጎአል።

6 ከ6-12 ያሉት ቍጥሮች ከሙሴና ከዐአተ አስራኤል ዘመን ጀምሮ በመሳፍንት ዘመን ወቅት የነበረውን፤ አምላካዊውን አመራር በሰመቀበል ምድራዊ ንጉሥ እንዲነግሥ በነጢአት ጥያቄ ባረበሰበትን፤ ወደ አንድ ዐይነት የኪዳን ታማኝነት እንዲመለሱ ሲጠየቁ አስራኤላውያን የሳዩትን የአምልኮተ ጣዖት ልማድ ታሪክ አሳጥረው ይገልጹታል። ሳሙኤል ከመጀመሪያው የእግዚአብሔርን ስም አጉልቶ በማሳየት እግዚአብሔር ሁልጊዜ የአስራኤል መሪ ሆኖ መኖሩን ሲገልጽ ምንም ጥርጥር አላሳየም። እግዚአብሔር ከሙሴና ከአርን ጋር በመስማማትና በአነርሱም ተጠቅሞ በመሥራት ሕዝቡን ከግብጽ ባርነት ነጻ አወጣቸው (ከዘፀ 6፥13፡ 26-27 ጋር ያነጻ)። የአስራኤል ከግብጽ መውጣት ሕዝቡን ለመታደግ ከተከናወኑት ታላላቅ አምላካዊያት የትድግና ተግባራት ውስጥ እጅግ በጣም ታላቁ የትድግና ሥራ ሆኖ ሲታወስ ኖሮአል (ዘፀ 20፥2 ይመ።)

7 ሳሙኤል ሕዝቡን በሰልፍና በእግዚአብሔር የፍትሕ አደባባይ ፊት የሚሆነውን አስቀድሞ በማየት “ቁመ” ብሎ ሲያዘዝ የፍርድ ቤት ቋንቋ መጠቀሙን ይቀጥላል። እግዚአብሔር የሰጣቸውን በረከት፤ ይልቁንም ጨለማና መከራ ውስጥ ገብተው የነበረባቸውን ክሕደት በማስወገድ በታሪካቸው የተደረገላቸውን ሁሉ ማስረጃ በማድረግ ሳሙኤል ሕዝቡን ሊሞግታቸው ይፈልጋል። ማስረጃው እግዚአብሔር ያደረገው የጽድቅ ሥራ ነው (ከመሳ 5፥11፤ ከዳን 9፥16፤ ከሚክ 6፥5 ጋር ያነጻ)።

8-9 ከ8-12 ያሉት ቍጥሮች በ8፥7-8 ላይ የሚያጠነጥኑና የእነዚህን ቍጥሮች ሐሳብ የሚያጠቃልሉ ናቸው። ያዕቆብ የአስራኤላውያን ቀዳማዊ አባት የሆነውን ራሱንና ደግሞም በስፋት ሕዝብ አስራኤልን ያመለክታል። እግዚአብሔር (ደግሞም ከቁ. 10 ጋር ያነጻ) አስራኤላውያን ከእርሱ ዘንድ ርዳታ ያገኙ ዘንድ ያሰሙትን ጩሽታቸውን (ዘፀ 2፥23-24) በቸርነቱ ሰማ (ዘፀ 2፥25)። አስራኤላውያንን ከግብጽ እንዲያወጡና እንዲመሩ (ከ1ሳሙ. 10፥18 ጋር ያነጻ) ፤ (ይህ እውነት በአስራኤላውያን ጠላቶች ዘንድ ሳይቀር ይታወቅ ነበር) ወደ ተስፋይቱ ምድርም እንዲያስገቡ ሙሴን (ዘፀ 3፥10) እና አርንን ላከ። የመጽሐፈ መሳፍንት ሐሳብ አሳዛኝ ታሪካዊ ዑደት ከ9-11 ባሉት ቍጥሮች ላይ እንደ ገና ተጠቅሶአል፤ ታሪካዊ ዑደቱ ሲገለጽም ዐመፅ (ቁ. 9)፤ ቅጣት (ቁ. 9A)፤ ንስሐ (ቁ. 10) እና ተሐድሶ (ቁ. 11) ላይ ነው።

በአምላካቸው ላይ በማመፅ በታሪካቸው የተደረገላቸውንና ፈጽሞ እግዚአብሔርን ራሱን ረሱት (ከመሳ 37 ጋር ያነጻ)፤ ሌሎችን አማልክት ሲያመልኩም (ከቁ. 10 ጋር ያነጻ)፤ አምላካቸውን በግል ትተውት ዘወር አሉ። ሕዝቡ ላሳዩት ክሕደትና ለፈጸሙት ንጢአት የቅጣት አጸፋ እንዲሆን፤ እግዚአብሔር ልክ በባሪያ ገበያ ላይ ባሪያ እንደሚሸጥ

ለጠላቶቻቸው ማለት ለሐጸር የጦር አዛዥ ለሲሣራ (መሳ 42 ይመጣ፤ ከመዝ 83÷9 ጋር ያነጻ)፤ ለፍልስጥኤማውያን (መሳ 3÷31፤ 10÷7፤ 13÷1) እና ለሞላብ ንጉሥ ለዔግሎን (መሳ 3÷12-14 “ሸጣቸው” (“አሳልፎ ሰጣቸው”))።

10 ሳሙኤል አሁን እየተናገረ ያለው በዘመነ መሳፍንት በሙሉ ስለ ፈጸሙት ንጢአት ዐልፎ ዐልፎ ንስሐ ይገቡ ስለ ነበሩት እስራኤላውያን ነው። ደጋግመው እግዚአብሔርን ቢረሱትና በአሊምን (ተባት አማልክት) እና አስታሮትን (እንስት አማልክት) በማምለክ ከእነርሱ ጋር የገባውን ኪዳንን አፍርሰው ቢያምፁቡትም፤ ይታደጋቸው ዘንድ ተማጽኑት፤ ከጠላት የጭቁና እግር ብረት ነጻ ካወጣቸውም፤ እርሱን ብቻ እንደሚያመልኩት ቃል ገቡ።

11 መሳፍንትን ለትድግናቸው በመላክ እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ቀድሞ ወደ ነበራቸው ኪዳናዊ ግንኙነት እንዲመለሱ አደረጋቸው። ይሩብኣል (ጌዴዎን) በመጀመሪያ ሊጠቀስ ይቻለው፤ ምናልባት በሚከተሉት ምክንያቶች ሊሆን ይችላል፡- (1) በመጽሐፈ መሳፍንት ውስጥ የተጠቀሰ ዋነኛ ሰው ስለ ሆነና በእከራካሪ ሁኔታ እርሱ ከመሳፍንት መካከል እጅግ በጣም ጠቃሚ መስፍን ሆኖ በመገኘቱ፤ (2) የትክክለኛ ስሙ (ከመሳ 6÷32 እና ከማብራሪያው ጋር ያነጻ) ትርጉም “በኣል ይሟገተው” ማለት ስለ ሆነ፤ (3) ለአምላካዊው አገዛዝ ተባራሪ የሆነውን የራሱን ሥርወ መንግሥት በአገሩ ሰዎች ላይ ለመመሥረትና ለመግዛት በግልጽ በመቃወሙ (መሳ 8÷22-23)፤ ከዚህም የተነሣ ከሳሙኤል ጀግኖች አንዱ ሳይሆን አልቀረም (ከቀ፡ 13 ጋር ያነጻ)። ሳሙኤል ታዲያ የሲሣራው ከነዓናዊ ጦር ድል በተመታበት የተሳካ ውጊያ ላይ የዲቦራን ጄኔራል ባራቅን (መሳ 4÷6-7) እና በአሞናውያን ላይ ድል የተገኘበትን የፍትሔን (መሳ 11÷1) ይጠቅሳል። በመጨረሻም ሳሙኤል ከመሳፍንት የመጨረሻውና እንደዚሁም በቅርብ ጊዜ ፍልስጥኤማውያንን ድል ያደረገ እርሱ ራሱ እንደ ሆነ (7÷6:11-15) ይገልጻል። ከዚያም እግዚአብሔር ሕዝቡን ከጠላቶቻቸው የጭቁና አገዛዝ ነጻ ለማድረግ ያከናወነውን የትድግና ተግባር ዐጠር አድርጎ ይናገራል።

12 ሕዝቡ እግዚአብሔር ንጉሣቸው መሆኑ ቀርቶ ሌሎች ሕዝቦች እንደሚያደርጉት ሁሉ (8÷5-7) ምድራዊ ንጉሥ እንዲኖራቸው ያላቸውን ፍላጎት ሦስት ጊዜ ይገልጻል፤ ይኸውም፤ (1) ጥያቄያቸው የሚያስከትለውን አደጋ በሚመለከት አስቀድሞ ከተሰጣቸው የሳሙኤል ማስጠንቀቂያ በኋላ (8÷19-20)፤ (2) በምጽጳ በተሰበሰቡበት ወቅት (10÷19) እና (3) አሞናዊው ሥጋት ባንገርበባቸው ጊዜ (12÷12) ነው።

13 የምዕራፉ ማእከላዊ ሐሳብ የተመሠረተበት ሆኖ በማገልገል፤ ይህ ቍጥር እንዲነግሥላቸው የጠየቁትን ንጉሥ (“ሳኦል” በሚለው ስም ላይ ሌላ የቃላት ጨዋታ፤ ደግሞም ከቀ፡ 17 እና 19 ጋር ያነጻ) ለሕዝቡ በሰጣቸው በእግዚአብሔር ፈቃድና ፍላጎት ላይ ያተኩራል። በተከታታይ ደረጃዎች ሳኦል ያንን የንጉሥነት ሥልጣን ወርሶ ነበር። እግዚአብሔር የጠየቁትን እውነተኛውን ንጉሥ ለመስጠት የእግዚአብሔር የመጨረሻ ፈቃደኛ አለመሆን ቈየት ብሎ በተመሳሳይ ሁኔታ ሆሴዕ 13÷10-11 ላይ አስፈሪ በሆነ መልክ ተስተጋብቶአል (በተለይ ከቀ፡ 11 ጋር ያነጻ)።

14-15 እግዚአብሔርን “መፍራትና ማምለክ” (ኢያ 24÷14) በረከቱን ሲያመጣ፤ በትእዛዛቱ ላይ ማመፅ ደግሞ (ዘዳ 1÷26:43፤ 9÷23፤ ኢያ 1÷18) ርግማኑን ያስከትላል። እግዚአብሔር አምላክን መፍራት በብሉይ ኪዳን የጥበብ መጻሕፍት ውስጥ የተለመደና ዐይነተኛ አገላለጽ ሲሆን፤ (ከኢያ 28÷28፤ ከምሳ 1÷7፤ 9÷10 ጋር ያነጻ) በጥንታዊቷ እስራኤል ውስጥ በሁሉም ዘንድ የሚታወቅ የሃይማኖት ቃል ነበር። በብሉይ ኪዳን ውስጥ እግዚአብሔርን መፍራት ፍርሀትን ወይም ድንጋጤን ከማሳየት ይልቅ ለእግዚአብሔር አክብሮትን የመግለጽ ትርጉም ነበረው (ከዘዳ 17÷19 ጋር ያነጻ)፤ ይህ ማለት ቈየት ብሎ የነበረው ሙሉ በሙሉ ከፍርሀት ወይም ከድንጋጤ ነጻ ነበር ማለት አይደለም። ማገልገል ማለት መሥራትና መታዘዝ ማለት ብቻ ሳይሆን፤ ማምለክም ማለት ጭምር ነው (ከ17÷3-4 ጋር ያነጻ)። እስራኤልና ዐዲሱ ንጉሥዋ እግዚአብሔርን ከፈሩት፤ ካመለኩትና ሕጉን በጥንቃቄ በማክበር ከታዘዙት በረከቱን ይቀበላሉ (ለንጉሡ፤ ዘዳ 17÷18-20 ይመጣ)።

ለእርሱ አለመታዘዝና በትእዛዛቱ ላይ ማመፅ ግን በቀድሞ ዘመን በአባቶቻቸው ላይ እንደ ነበረው (ከዘኁ፡ 20÷24-26፤ 27÷12-14 ጋር ያነጻ)፤ ርግማኑን ወደ ፊት በእነርሱ ላይም ያመጣባቸዋል (ከ17፤ 13÷21-26፤ ከሰቆ 1÷18 ጋር ያነጻ)።

16 ሳሙኤል አስቀድሞ እግዚአብሔር ስለ እነርሱ ያከናወነውን ጻድቅ ተግባር እንዲመለከቱ “በዚህ ቁመ” (ቀ፡ 7) ብሎ ለሕዝቡ ነግሮአቸው ነበር። አሁንም ጸንተው እንዲቆሙና በእግዚአብሔር ሁሉን ቻይነት እንዲፈሩ ያዘዛቸዋል (ከዘፀ 14÷31 ጋርም ያነጻ)። አምላካዊው ተግባር ታዲያ የተፈጥሮ መዛባትን የሚያስከትል ነው። በዚያ የዓለም ክፍል ውስጥ ዝናብ በመከር ወቅት የሚያስፈልግ መሆኑ ብቻ ሳይሆን (ምሳ 26÷1÷)፤ የአምላካዊ ቍጥ ምልክት ሆኖ በቀላሉ መተርጎም መቻሉም በአጠቃላይ የሚጠበቅ አይደለም።

17 “ነጉድንድ” በማዕበል ውስጥ የሚሰማውን የእግዚአብሔርን ንይልና አስፈሪ ድምፅ ይወክላል (ከ17÷10፤ ከመዝ 29÷3-9 ጋር ያነጻ)። የሚመጣው ዝናብ አብዛኛውን ጊዜ እንደዚህ ዐይነቱን ነጉድንድ የሚያስከትል ከሆነ፤ በተለይ አዝመራን የሚያጠፋ ሊሆን ይችላል (ምሳ 28÷3)፤ ሳይቋርጥ እንደዚህ ከጣል ደግሞ አዝመራውን ተስፋ አድርገው የሚኖሩትን ሁሉ ምስኪኖች አድርጎ ያስቀራል (ከመሳ 15÷1-5 ጋር ያነጻ)። እንግዲህ በዚህ ቍጥር ላይ የሚታየው የሳሙኤል መልስ ዐዘል ጥያቄ እስራኤላውያን የደከሙበት ሥራ ሁሉ በዐጭር ጊዜ ውስጥ የመውደም ዕጣ እንደሚደርስበት ሕዝቡን በትክክል ለማስታወስ አገልገለ። ከዚያም ሕዝቡ ንጉሥ እንዲነግሥላቸው ሲጠይቁ አነሣሽ ምክንያቶቻቸው ምን ያህል ክፉ እንደ ነበሩ ያስተውላሉ።

18-19 ከወቅት ውጭ እግዚአብሔር ዝናብንና ነጉድንድን እንዲያወርድ ሳሙኤል ያቀረበው ጸሎት በዚያኑ ዕለት መልስ አገኘ፤ ሕዝቡም ሁሉ ሁለቱንም ማለት እግዚአብሔርንና ሳሙኤልን በመፍራት ቆሙ (ከዘፀ 14÷31 ጋር ያነጻ)። በእግዚአብሔር ፊት የሚቆሙ የቅርብ አማካሪዎች በመሆን ሙሴና ሳሙኤል የነበራቸው ዝናና ክብር (ኤር 15÷1) በትክክል ተጠብቆአል፤ “ወደ እግዚአብሔር ጸልይልን” ብለው ሕዝቡ ለሳሙኤል ያቀረቡት ልመና የዘፀአት 9÷28 ግልጽ ድግግሞሽ ነው። ሕዝቡ ወደ አምላክህ ወደ እግዚአብሔር (ወደ አምላካችን በማለት ፈንታ) ጸልይልን ብለው ሳሙኤልን መጠየቃቸው በክሕደት ሁኔታ ውስጥ የነበሩ መሆናቸውን ራሳቸው እንዳረጋገጡ ያሳያል። ንጉሥ እንዲነግሥላቸው መጠየቃቸው ከሌሎች በደሎቻቸው ሁሉ ጋር የሚካተት ተጨማሪ ክፉት እንደ ሆነ አምነው ተቀበሉ (በተመሳሳይ መንገድ ከ2ዜና 28÷13፤ ከኢያ 34÷37፤ ከኢሳ 30÷1 ጋር ያነጻ)።

20 ሳሙኤል ለእስራኤል ሕዝብ የሚያደርገውን ንግግር የሚደመድመው መልካም እንዲያደርጉ በማደፋፈር (ቀ፡ 20-24) እና የክፉት ሥራ እንዳይፈጽሙ በማስጠንቀቅ ነው (ቀ፡ 25)። ንጉሥ እንዲነግሥላቸው ጥያቄ ያቀረቡት እነርሱ ራሳቸው እንደ ነበሩ (ከቀ፡ 19 ጋር ያነጻ) ያስታውሳቸዋል፤ እንግዲህ ሳኦል ደካማ ወይም ጨቋኝ ሆኖ ከተገኘ፤ መወንጀል ያለባቸው እነርሱን ራሳቸውን ብቻ ነው። ነገር ግን ሕዝቡ እውነተኛው ንጉሣቸው እግዚአብሔር እንደ ሆነ ዐውቀው ከተቀበሉ ብቻ ሁሉም ዕድላቸው አልተበላሸም። ሳሙኤል ተደጋግሞ የተገለጸውን የኪዳን ነጥብ፤ “እግዚአብሔርን በፍጹም ልባችሁ አምልኩት” የሚለውን በመጥቀስ እስራኤላውያንን በተከታታይ ያሳስባል (ከዘዳ 10÷12-13፤ 11÷13-14 እንደዚሁም ከ30÷9-10 ጋር ያነጻ)።

21 በአንጻሩ ሕዝቡ “ምናምንቱ ነገሮችን” መከተል የለባቸውም። በዚህ ዐውድ ውስጥ የሚታየው አባባል እግዚአብሔርን ከማምለክ የሚመልሰውን ማንኛውንም ነገር፤ በርግጥም ምድራዊ ንጉሥን መፈለግን ጭምር የሚያሳይ ይመስላል። ለሕዝቡ መልካም ነገርን ማድረግ የሚችለው እግዚአብሔር ብቻ ነው፤ ከእርሱ በቀር ማዳን የሚችል ሌላ የለም።

22 እግዚአብሔር ሕዝቡን የመረጠበት ዐላማ ሊካድ አይገባውም። እስራኤልን የራሱ የኪዳን ሕዝብ ለማድረግ እግዚአብሔር የፈለገው (ዘፀ 19÷5፤ ከ1ጴጥ 2÷9 ጋር ያነጻ)፤

በእነርሱ በኩል ከታየ ማንኛውም የብቃት መለኪያ የተነሣ አልነበረም (ዘፃ 7፥6-7)። በዚህ ፈንታ እግዚአብሔር ለእነርሱ ካለው ፍቅሩ የተነሣና ለአባቶቻቸው ገብቶት የነበረውን መሐላ ለመፈጸም ሲል እነርሱን መረጣቸው (ዘፃ 7፥8-9፤ ከዘፍ 15፥4-6፤ 13-18፤ ከ22፥16-18 ጋር ያነጻ)። በተጨማሪም ምናልባት እነርሱን እንዲመርጣቸው ያደረገው በጣም ከፍተኛው ነጥብ ስለ ታላቅ ስሙ ሲል ነው (ከኢያ 7፥9-11 ጋርም ያነጻ)።

23 በምልጃ ታላላቅ ሰዎች መካከል ተገቢ ስፍራውን በመያዝ (ዘፀ 32፥30-32፤ ዳን 9፥4-20፤ ሮሜ 1፥9-10)፤ ሳሙኤል ለእስራኤል ለመጸለይ ባለመቻል (ከቀ. 19፤ ከ7፥5-8-9፤ ከ8፥6፤ ከ15፥11፤ ከኤር 15፥1 ጋርም ያነጻ) ያሳየውን ፈቃደኛ አለመሆን በእግዚአብሔር ላይ ንጢአት መፈጸም እንደ ሆነ ይገልጻል (ከ14፥33-34 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔርን የሚያስደስት ሕይወት እንዲኖራቸው ሕዝቡን ለመርዳት፤ ሳሙኤል መልካምና ቅን የሆነውን መንገድ ሊያስተምራቸው ቃል ይገባል (ከ17፥8፥36፤ ከ2ዜና 6፥27 ጋርም ያነጻ)።

24-25 የቀረው ሕዝቡን ራሳቸውን የሚመለከት ነው፤ ስለዚህ ምዕራፍ 12 እምነትንና መታዘዝን በማደፋፈር (ዘፀ 10፥20-21ን በማሳጠር የሚገልጽ) እና ለኪዳን ተሐድሶ አስፈላጊ ስለ ሆነው፤ አለመታዘዝ ስለሚያስከትለው ውጤት ሁሉ (ከመክ 12፥13 ጋር ያነጻ) በማስጠንቀቅ ይደመደማል። ከሁሉም በላይ እግዚአብሔር በሕዝቡ በኩል ለመደሰት ምክንያት የሚሆኑ ታላላቅ ነገሮችን አድርጎላቸው ነበር (መዝ 126፥2-3፤ ኢያል 2፥21)። ይሁን እንጂ ክፋትን የሙጥኝ ብለው መቀጠላቸው ጥፋትን እንደሚያስከትልባቸው ሳሙኤል ሊያስታውሳቸው ግድ ሆነበት።

ለ. የሳኦል አወዳደቅ (13፥1-15፥35)

1 ሳኦል ስለ መገሠጹ (13፥1-15)

1 ይህ ጥቅስ ያለ ጥርጥር የሳኦል አገዛዝ መደበኛ መግቢያ እንክን ዐዘል ትሩፍ ነው። እንደዚህ ያሉት ቀመሮች በደቡብ ነገሥታት ዘዳግማዊ ታሪክ ጌለኛ ክፍሎች ውስጥ የተለመዱ ናቸው። ሆኖም በክልላዊ ቀመሮች ላይ ሁለት ዐይነተኛ ልዩታዎች መኖራቸው ሊገለጽ ይገባል፤ እነርሱም በቁጥር 1 ላይ ያለው ሳኦልን የሚመለከተውና የሳኦልን ልጅ ኢያቡስቱን የሚመለከተው ናቸው (2ሳሙ 2፥10)። ኢያቡስቱ ከተገደለ በኋላ (2ሳሙ 4) ክልላዊው ቀመር የደቡብ ነገሥታትን ብቻ የሚመለከት ሆነ። ሳኦልን በሚመለከት የቁጥር 1 ሐሳብ የመቁራረጥ ሁኔታ ቈይቶ የጸሐፊ ጥላቻን በእርሱ ላይ ሊያንጸባርቅ ይችላል። በቁጥር 1 ላይ የተጻፉት ሁለቱ የግርጌ ማስታወሻዎች በዚያ ስፍራ ላይ የሚገልጻቸውን ቁጥሮች ለምን እንዳሳያቸው ዐውደ ገብ ዐይነተኛ ምክንያቶችን አሳጥረው ይገልጻሉ።

2-10 ሕዝቡ በጦርነት ላይ የሚመራቸውን ንጉሥ መርጠው ነበር (8፥18-20)፤ አሁን ግን ንጉሣቸው እነርሱን አስገደዳቸው፤ ሳኦል ሦስት ሺ አስራአላውያን ወንዶችን በሰራዊቱ ውስጥ እንዲያገለግሉ መረጠ (ከ8፥11-12 ጋር ያነጻ)። ሁለት ሺ በማክማስና በከራብታማው አገር በቤቱል በእርሱ ዕዝ ሥር ነበሩ፤ አንድ ሺው ደግሞ በብንያም (የሳኦል የትውልድ ከተማ) ግዛት በጊብዓ በልጁ በዩናታን (ትርጕሙ እግዚአብሔር ሰጥቶአል ማለት ነው) ቁጥጥር ሥር ነበሩ። በእነዚህ በሁለቱ የሰራዊት ክፍሎች ብዛት በግልጽ በመመካት ሳኦል የቀሩትን ሰዎች ወደየቦታቸው ሰደዳቸው።

በዩናታን ቁጥጥር የነበረው አነስተኛው የሰራዊት ክፍል ከኢየሩሳሌም ሰሜን ምሥራቅ ሰሜን ዐምስት ማይል ላይ በምትገኘው በብንያም ግዛት በጊብዓ የነበረውን የፍልስጥኤማውያን የጦር ሰፈር በማጥቃት በፍልስጥኤማውያን ላይ ውጊያ ጀመረ። መጨረሻ ላይ ለጥቃቱ ኅላፊነቱን በመውሰድና ምርጥ የፍልስጥኤማ ሰራዊትም ስለ ጥቃቱ የሰማ መሆኑን በማረጋገጥ ስለ ራሱ ሰራዊት ጥንካሬ ሁለተኛ ሐሳብ አስተናገደ። ስለዚህ ተጨማሪ ሰዎችን ለመጥራት በመላው እስራኤል ውስጥ ቀንዶ መለከት እንዲነፋ አደረገ (ከመሳ 3፥27፤ 6፥34 ጋር ያነጻ)።

እስራኤል “በፍልስጥኤማውያን ዘንድ እንደ ርከስ ተቈጥራ” የተጠላች መሆኗን መግለጽ እስራኤልን ለመውጋት

ወታደሮቻቸውን ማሰባሰብ የሚያስችል እንደ ሆነ ለማረጋገጥ ተመጣጣኝ ርምጃ ነበረ፤ በዚያ ርግጠኞች ስለ ነበሩም አደረጉት። በዚያን ጊዜ ሳኦል አቅርቦት የነበረው የሰራዊት ጥሪ በጌልገላ ከተሰበሰበው ሕዝብ ምላሽ አገኘ።

ፍልስጥኤማውያን በብረት ተገጣጥመው በተሠሩት የዕንጨት ሠረገሎቻቸው ከሩቅና በስፋት ይፈሩ ነበር። ይህ ታሪክ ፍልስጥኤማውያን ሊያደርሱት የሚችሉትን የጉዳት መጠን አጉልቶ ለማሳየት የግንት አገላለጥን ይጠቀማል። ሦስት ሺ ሁለት ሰው የሚይዙ ሠረገሎችን ጦር ሜዳ ላይ ማሰለፍ ከመቻል በተጨማሪ፤ ጠላት ቁጥሩ እንደ ባሕር አሸዋ የበዛ ሰራዊት ጠርቶ ነበር፤ “እንደ ባሕር አሸዋ የበዛ” የሚለው የአነጋገር ዘይቤ ወደ ኋላ ወደ አብርሃማዊው ኪዳን በመሄድ ታማኝነታቸው ለእግዚአብሔር እንደ ሆነ ባረጋገጠው ማንኛውን ሕዝቦች ዘንድ መታወቅ ብቻ ሳይሆን (ዘፍ 22፥17፤ ደግሞም ከ17፥420-21 ያነጻ)፤ በጦር ሜዳ የሚዋጉትን ሰዎች አያሌ ቁጥር በመግለጽም ጭምር ይጠቅማል (2ሳሙ 17፥11፤ ኢሉ 11፥4)።

ፍልስጥኤማውያን የጦር ሰፈራቸውን የመሠረቱት በማክማስ እንደ መሆኑ፤ ሳኦል በፍጥነት ወደ ጌልገላ አፈገፈገ ወይም ምናልባት ጠቅላይ ሰፈሩን በዚያ ለማድረግ አስቀድሞ ሳይወስን አልቀረም። በዚያ የነበረው የፍልስጥኤማ ጦር አሰላለፍ በእስራኤል ሰራዊት ውስጥ ብዙ ክዳትን አስከተለ። ከአነርቦ በራሱ እንደ ነበሩት አባቶቻቸውና ቅድም አያቶቻቸው (መሳ 6፥2) ከእስራኤላውያን ጥቂቶቹ ከውጊያው መሥመር ወጥተው ሊያገኙት በቻሉት ስፍራ ሁሉ ተደበቁ (14፥11-22)። ሌሎች በጋድና በገለዓድ ውስጥ የሚጠለሉበትን ቦታ ለመፈለግ የዮርዳኖስን ወንዝ ተሻግረው ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ ሸሹ። ዋሻዎች (23፥23፤ 24፥3፤ 7-8-10) የሳኦልንና የሌላ ጠላትን ጥቃት መከላከል እንደሚችሉ ዳዊት ቈጥቶ ብሎ ያረጋግጣል።

ቁጥራቸው በጣም ተቀንሶ ከሳኦል ጋር በጌልገላ የነበሩት ሰዎች እንደ ፈሩ ይታወቃል። ሳሙኤል ቀደም ሲል የሰጠውን ትእዛዝ (10፥8) በማስታወስ ሳሙኤል እስኪመጣ ድረስ ሳኦል ሰባት ቀን ቈየ። ነቢዩ ሳሙኤል በተባለው ሰዓት ወደ ተቃጠሩበት ቦታ ሳይመጣ ሲቀር፤ ከሳኦል ጦር እንኳ አብዛኞቹ መክዳት ጀመሩ። በዚህ የደንገጠው ሳኦል ራሱ ሳሙኤል እንደሚያቀርበው የነገረውን መሥዋዕት በማቅረብ የእግዚአብሔርን ሞገስ (ቀ. 12) ለማግኘት ወሰነ። ሳሙኤል በቦታው ላይ የደረሰው ልክ ሳኦል የሚቃጠለውን መሥዋዕት አቅርቦ እንደ ጨረሰ ነበር፤ ነገር ግን ሳኦል የኅብረት መሥዋዕቱን ገና አላቀረበውም። ሳሙኤል ቦታው ላይ እንደ ደረሰ፤ ሳኦል ሊቀበለው (ቃል በቃል ሊባርከው ማለት ከዘፍ 47፥7 ጋር ያነጻ) ወጣ። የሚደረገው አቀባበል በተመሳሳይ አጋጣሚ ቈይቶ ከሚታየው የበለጠ (15፥13) በዚህ ሁኔታ የችግሩን ክብደት የሚቀንስለት አይሆንም።

የሳኦል ንጢአት እርሱ ንጉሥ ሆኖ ሳለ በማንኛውም ሁኔታና አጋጣሚ የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕቶችን እንዳያቀርብ በእግዚአብሔር ሕግ መከልከሉ አልነበረም። ዳዊት (2ሳሙ 24፥25) እና ሰሎሞን (17፥3፥15) ቈይቶ አንድ ዐይነት መሥዋዕቶችን አቅርበዋል፤ በየትኛውም መሥዋዕት አቀራረብ ላይ መለኮታዊ ቁጥ የደረሰባቸው መሆኑን የሚያመለክት ፍንጭ የለም። ሳኦል ንጢአት የሠራው በነቢዩ ሳሙኤል በኩል ለመጣለት የእግዚአብሔር ቃል ባለመታዘዙ ነው፤ ይህንኑ ዐይነት ንጢአት እንደ ገናም ለሁለተኛ ጊዜ ሲፈጽመው ይታያል (15፥26)።

11-15 ሳኦልን መሥዋዕት እንዲያቀርብ ያደረገው አነሣሽ ምክንያት ትክክለኛና ተገቢ ይመስላል፤ ፍልስጥኤማውያን እስራኤልን ሊወጉ እየተሰባሰቡ ነበሩ፤ የእርሱ ተዋጊዎች ትተውት በመሄድ ላይ ናቸው፤ ነቢዩ ሳሙኤልም እመጣለሁ ባለበት ሰዓትና ቦታ አልመጣም። ከዚህ የተነሣ ሳኦል የእግዚአብሔርን ሞገስ በአስቸኳይ ማግኘት እንደሚያስፈልገው ዐለበ። ይሁን እንጂ ሳኦል በግልጽ ማስተዋል የተሳነው፤ እንስሳን መሥዋዕት አድርጎ ማቅረብ እግዚአብሔርን ለመለመን አስቀድሞ የሚፈለግ ነገር አለመሆኑን ነው። ሳኦል በነቢዩ በኩል ለመጣለት መለኮታዊ ቃልና መታዘዝም ሁልጊዜ ከመሥዋዕት የሚበልጥ በመሆኑ ላይ (15፥22) ጥንቃቄ አላደረገም።

ከዚህ በተጨማሪ ሌላም ሐሳብ አለ። በጥንታዊቷ እስራኤል ውስጥ ከቅዱስ ጦርነት ጋር የተያያዙ ሥርዐቶች ነቢይ ከሌለ በቀር በንጉሡ መፈጸማቸው የማይፈቀድና ተቀባይነት ያልነበረው ይመስላል። በምዕራፍ 13 እና 15 ላይ ሳሙኤል በሌለበት ሳኦል ሥርዐት ፈጽሞአል፤ በሁለቱም ርምጃዎቹ የሠራው ንጢአት ከቅዱስ ጦርነት ሥርዐት ጋር የተገናኘ ነው (15፡3-7-11፡ 17-19)። ሳኦል በእነዚህ ጥፋቶቹ ምክንያት ከሳሙኤል ተግሣጽ ተሰነዘረበት፤ እግዚአብሔርም ጠላው።

ሳኦል የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ቢጠብቅ ኖሮ፤ መንግሥቱ በእስራኤል ላይ “ለዘለዓለም” ይጻፍላት ነበር። እንደዚህ ዐይነቱ የተስፋ ቃል በዳዊታዊ ኪዳን ግንዛቤ ላይ ችግር ያስከትላል፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር የዳዊት ዙፋን ለዘለዓለም እንደሚጻፍ አረጋግጦአል (2ሳሙ 7፡13፡ 16፤ ደግሞም ከዘፍ 49፡10 ጋር ያነጻ)። ሳኦልን በሚመለከት በርግጥ የእግዚአብሔር የመጀመሪያ ምርጫ (9፡15-17፤ 10፡1-24) የሳኦል ባሕርይ ካማረ፤ የአፈጻጸም አደጋ ፈጽሞ የሌለበት ትክክለኛ (ሐሳባዊ ቢሆንም) ሥርዐት መንግሥት እንደሚቀጥል የሚያሳይ የተስፋ ቃልን በውስጡ ይዞአል ማለት ይቻላል።

ሳኦል የእግዚአብሔርን ትእዛዝ እንዳልጠበቀ፤ እግዚአብሔር እንደ ልቤ (ሐ.ሥ 13፡22) በሚለው ማለት በልቡ ውስጥ የእግዚአብሔር ሐሳብ በእውነት በሞላበት ሰው እንደሚተካም የተነገረው መሆኑን ሁለት ጊዜ አስታውሰ።

በዚህ ጊዜ ሳኦል የቊርባን ጥንካሬያቸውን ለመገምገም የተዋጊ ሰራዊቱን ቁጠራ ያካሄዳል (ከ11፡8፤ 14፡17 ጋር ያነጻ)። የመጀመሪያው ሁለት ሺ (ወይም ምናልባት ሦስት ሺ) ተዋጊዎች እንዳሉ ቀደም ሲል የተገለጸ ቢሆንም (ቊ 2)፤ ይህን ንይል የተሟላ ለማድረግ ሲባል ጠቅላላ ጥሪ ቢደረግም (ቊ 3-4)፤ የጅምላ ክዳት የሳኦልን ጦር ቊርባን ወደ ስድስት መቶ ያህል አውርዶታል (ከ14፡2 ጋር ያነጻ)።

2. ከፍልስጥኤማውያን ጋር የተካሄደው ውጊያ (13፡16-14፡23)

16-22 በጊብዓ የተጣመሩት የሳኦልና የዮናታን ተዋጊ ወታደሮች በመቶዎች ብቻ የሚቆጠሩ ነበሩ (14፡2)፤ በስተ ሰሜን ምሥራቅ አራት ማዕል ያህል ርቀት ላይ በማክማስ የሰፈሩት የፍልስጥኤማ ወታደሮች ግን በሺዎች የሚቆጠሩ ነበሩ (ቊ 5)። የፍልስጥኤማ አደጋ ጣዮች ከሰፈሩ በሦስት ምድቦች ወጥተው ተንቀሳቀሱ፤ ይህ አሰላለፍ በዚያ ዘመን የተለመደ ወታደራዊ ስልት ነበረ (11፡11፤ መሳ 7፡16፤ 9፡43፤ 2ሳሙ 18፡2) ምክንያቱም የበለጠ አማራጭና የተሻለ እንቅስቃሴ የማድረግ ዕድልም ይሰጣል። የዜዳት በተለያዩ ሦስት አቅጣጫዎች ነው፤ አንድ ቡድን በብንደም ግዛት ወደምትገኘው ወደ ያፍራ ሄደ (ከኢያ 18፡23 ጋር ያነጻ)፤ ሁለተኛው በኤፍሬም ግዛት ወደሚገኘው ወደ (ላይኛው) ቤትሐሮን ተንቀሳቀሰ (ከኢያ 16፡5 ጋር ያነጻ)፤ ሦስተኛው ቡድን ደግሞ ወደ ሰባይም ሽለቆ ምሥራቅ አቅጣጫ ተወስኖ ያልተሰጠውን ርቀት ሄደ።

ሁሉንም እስራኤላውያን የብረት ቀጥቃጮች ከአገራቸው ማስወጣት በአስቸጋሪ ሁኔታ በጠላት ተከባ ያለችው እስራኤል የጦር መሣሪያ እንዳይኖራት ለማድረግ የወሰዱት ውጤታማ ርምጃ ነበር (ከ2ኛ 24፡14-16፤ ከኤር 24፡1፤ 29፡2 ጋር ያነጻ)። ዕብራውያን ተዋጊዎች ሰይፍም ሆነ ጦር መያዝ አልነበረባቸውም (ወይ በፍልስጥኤማውያን ፈቃድ አልበለዘዘም በማታለል ሰይፍ ወይም ጦር የያዙት ሳኦልና ዮናታን ብቻ ነበሩ፤ ቊ 22)።

ፍልስጥኤማ ከይሁዳ ተራራ ሥር ባለው ከራብታማ ስፍራ በስተ ምዕራብ በጠረፋማው ሜዳ ላይ ስለምትገኝ፤ ለማንኛውም ዐላማ ፍልስጥኤማውያንን የሚጉበኙ እስራኤላውያን ወደ እነርሱ ይወርዱ ነበር (መሳ 14፡19፤ 16፡31፤ አጦ 6፡2 ይመ)። ልክ በዲቦራ ዘመን እንደ ነበረው (መሳ 5፡8)፤ ከፊት ለፊታቸው በአስፈሪ ሁኔታ ተሰልፎ ካለው ጠላታቸው ጋር ለሚያካሄዱት ውጊያ እስራኤላውያን አሳዛኝ በሆነ መንገድ የጦር መሣሪያ አልነበራቸውም። ይሁን እንጂ የጦር መሣሪያ ቢያጠም እንኳ በእግዚአብሔር ርዳታ (14፡6) ልክ ዳዊት

ፍልስጥኤማውያን ጀግና እንዳሚያሸንፈው፤ እነርሱም ንያላኑን ፍልስጥኤማውያንን ይደመስሏቸዋል (17፡45-47)።

13፡23-14፡14 ደረጃው በ13፡16-22 ተበጅቶ፤ በፍልስጥኤማ ላይ እስራኤል ያልተገናኝቷት ድል ድረማ በከፍተኛ ደረጃ የጦር መሣሪያ ከታጠቀ ጠላት ጋር በተፈጠረ ግጭት ብዙ ልዩነቶች እያሉ ድል ባደረጉ ሁለት ሰዎች በፈጸሙት አስደናቂ የጀግንነት ውጊያ ይጀምራል።

የፍልስጥኤማውያን አንድ ምድብ በማክማስ ካለው ዋና የጦር ሰፈር ለቆ ሄዶአል (13፡16) ወደዚያ ለማለፍ የሚደረገውን ግሥጋሄ ለመግታትም ወጥቶአል። በጠላት ላይ ለሚሰነዘረው ጥቃት የመጀመሪያውን ርምጃ የሚወስደው የሳኦል ልጅ ዮናታን ነው። ዮናታን በቅርቡ በተመሠረተው የፍልስጥኤማውያን ጦር ሰፈር ላይ ጥቃት ይሰነዝር ዘንድ ለጋሻ ጃግሬው ሐሳብ ያቀርባል። በጥንት ጊዜ ጋሻ ጃግሬዎች ከተለመደው ውጭ ጀግኖችና ታማኞች እንዲሆኑ ይጠበቅባቸው ነበር፤ አብዛኛውን ጊዜ የጌቶቻቸውን ሕይወት ደንንነት መጠበቅ ለእነርሱ የሚተው ንሳፊነት ነውና። በእስራኤል ውስጥ የጦር መሣሪያ ባለመኖሩ (13፡22)፤ የዮናታን ጋሻ ጃግሬ ተግባር በተለየ ሁኔታ ጠቃሚ ነበር። ዮናታን ስለ ዕቅዱ ለአባቱ ላለመናገር ወሰነ፤ ይኸውም፤ አባቱን አሳስፈላጊ በሆነ ሁኔታ ካለማስጨነቅ ወይም እንዳልሄድ ይከለክለኛል ብሎ ከማሰብ የተነሣ የተደረገ ሊሆን ይችላል።

በዚህ ጊዜ ስድስት መቶ የሚሆነው (13፡15) መጠነኛው የሳኦል ሰራዊት በራሱ ከተማ በጊብዓ አጠገብ ከእርሱ ጋር ነበረ። ሳኦል ራሱ “ከአንድ የሮማን ዛፍ ሥር ተቀምጦ ነበር” የሚለው አረፍተ ነገር ፈሪካቱንና አንጻራዊ መረጋጋቱን (ምቹቱን) ለእስራኤል ውድ ሕይወቱን መሥዋዕት ለማድረግ ዮናታን ካሳየው ፈቃደኝነት ጋር የሚያገናኝብን ቢሆንም፤ ይህ ሳኦል ያለውን የመሪነት ሚና በተዘዋዋሪ የሚጠቀም ሐሳብ ሊሆን ይችላል (ከመሳ 4፡5 ጋር ያነጻ)።

ከሳኦል ጋር ከነበሩት ሰዎች መካከል የፊንሐስ የልጅ ልጅና የዔሊ የልጅ ልጅ ልጅ የሆነው አኪያ አንዱ ነበረ (ቊ 3)። የአኪያ አያትና ቅድም አያት እዚህ ላይ መጠቀሳቸው በዔሊ ቤት ላይ የደረሰውን መለኮታዊ ቊርባ (2፡30-33)፤ የዔሊን ሞትና (4፡18) የፊንሐስን ሞት (4፡11) ያስታውሳል። ቁይቶ ክፍሉ አኪብጠና ካህናት ጓደኞቹ በሳኦል ትእዛዝ መሞታቸውን ይገልጻል (22፡11-18)። ግልጽ በሆነ አሰራር ለኪያ ሕዝብ መጠቀስ አሁንም በዔሊ ቤት ሰብ ውስጥ የተከሠተ አሳዛኝ ሁኔታን ያሳስባል። እንግዲህ ተግሣጽ የደረሰበት ንጉሥ ሳኦል እየታጀበ ያለው ከተናቀው ከዔሊ ቤት በተገኘው በካህኑ አኪያ ነው፤ የእርሱ ልጅ ጀግናው ዮናታን ፍልስጥኤማውያንን ለመውጋት እንቅስቃሴ ላይ እንዳለም አላወቀም።

በቊርባ 1 ላይ የተናገረውን ሐሳብ ለጋሻ ጃግሬው ደግሞ ሲነገረው፤ ፍልስጥኤማውያንን “ሸለፈታሞች” ብሎ በመጥራት ጉላ ያለ ለውጥ አደረገ፤ ሽለፈታም የሚለው ቃል በነውጥ መላለጫነቱ የትም ቦታ ጥቅም ላይ የሚውል (17፡26-36፤ 31፡4፤ 2ሳሙ 12፡0) እና ፍልስጥኤማውያን በአብርሃማዊው ኪዳን ውስጥ ተሳታፊዎች አለመሆናቸውን የሚያመለክት ቃል ነው (ዘፍ 17፡9-11)። እግዚአብሔር ለእስራኤል እንደሚዋጋና እስራኤላውያንን ከማዳን የሚያግደው ምንም ነገር እንደለለ ዮናታን ርግጠኛ ነበር (ከ17፡47 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔር ከእርሱ ጉን ሆኖ፤ አነስተኛ ቊርባ ያላቸው ሰዎችም እንኳ ድልን እንደሚገናኝሩ ዮናታን ያውቃል (ከመሳ 7፡4 ጋር ያነጻ)። ጋሻ ጃግሬው ለዮናታን የሰጠው ምላሽ ታዛዥነቱ ምን ያህል ከፍተኛ እንደ ሆነ ያሳያል። የሁለቱም ልቦች እንደ አንድ ልብ እየመቱ ወደ ውጊያው በአንድነት ገቡ።

በዮናታን የሚቀርበው ዐጭር ሐሳብ ምልክቱንና ውጤቱን የሚገልጽ ነው። በበግ ጠጉሩ ላይ የሚታየው ጠዛ እግዚአብሔር እስራኤልን በእርሱ እጅ እንደሚያድን የሚያምንበትን እምነት ለይደዎን እንደ ሰጠው (መሳ 6፡36-37)፤ ለዮናታን ለጋሻ ጃግሬው ጥያቄ ፍልስጥኤማውያን የሚሰጡት ትክክለኛ ምላሽ እግዚአብሔር ጠላትን በእጃቸው አሳልፎ እንደሚሰጣቸው ለማመን ለዮናታን እምነትን ይሰጠዋል።

ሁለቱን ሰዎች ፍልስጥኤማውያን እንዳይታዩት አስቀድሞ ከነበረው ውጊያ የተነሣ ሸሽተው በዋሻዎችና በየጉድጓዱ ተደብቀው የነበሩ እስራኤላውያን እንደ ሆኑ ገመቱ (13፥6)። የሚያስፈራቸው ምንም ነገር እንደሌለ ርግጠኞች በመሆን፤ ፍልስጥኤማውያን መጥፎ ውጤት የሚያስከትሉ ቃላትን በመሰንዘር ማለት “ወ ወደ እኛ ውጡ” እያሉ ጮኹባቸው። ዮናታንና የጦር ሜዳ ጓደኛውም ምንም ጊዜ ሳያባክኑ ወደ ጦር ሰፈሩ ወጥተው በመሄድ ፍልስጥኤማውያንን መግደል ጀመሩ። በቀጥታ እጅግ የማይመጣጠኑና ዐሥር ለአንድ ያህል ቢሆኑም እንኳ፤ ዮናታንና ጋሻ ጀግናው አንድ ጥማድ በፊት በማግኘት ቀን በሚያርሰው ትንሽ የዕርሻ ቦታ ላይ ሃያ ያህል ሰዎች (ከመዝ 129፥3 ጋር ያነጻ) ገደሉ፤ ይኸውም ፍልስጥኤማውያን የተገደሉት በዐጭር ጊዜና ርቀት ነው ማለት ነው።

15-23 ትርምስ የፍልስጥኤማ ወታደሮችን (ከቀ. 20፡ 22 ጋር ያነጻ) አሸበራቸው፤ በየትኛውም ቦታ ያሉ ይሁኑ፤ በማክማስ የጦር ሰፈር ከሚገኙት (13፥16) ውጭ በጦር ሜዳ ያሉት፤ በልዩ ልዩ የውጊያ ግንባር ከሦስቱ አደጋ ጣዮች ውስጥ ከአንዱ ወይም ከሌላው ጋር የነበሩት ሁሉ ሽብር ገባባቸው (13፥17-18)። ከእግዚአብሔር የተላከው ይህ ሽብር ሕዝቡ በእርሱ በሚደገፉበት ጊዜ በእስራኤላውያን ጠላቶች ላይ እንደሚላክ ለእስራኤል ቃል ተገብቶ የነበረው የሽብር ዐይነት ነው (ዘጸ 7፥23)። ድንጋጤ ባለበት በእንዲህ ዐይነቱ ወቅት እግዚአብሔር ሕዝቡን በባሕር ውስጥ እየመራ በሳለፈበት፤ በሌላ በኩልም ግብጻውያንን ድል ባደረገበት ጊዜ እንደ ሆነው መሬቱ ሊንቀጠቀጥ ይችላል (መዝ 77፥18)።

ስለዚህ የፍልስጥኤማውያን ሽብር አጠቃላይና ሽሽታቸውም ጨኸት የበዛበት ስለ ነበረ፤ በጊብዓ ይጠብቁ የነበሩ የሳኦል ዘብ ጠባቂዎች ሊያዩአቸው ችሉ፤ ምናልባትም በየአቅጣጫው ተበታትነው ሲሄዱ ከጠላት ወታደሮች ብዙዎችን ሳይሰሙ አልቀሩም። የጠላት ንይል “መቅለጥ” ሙሉ በሙሉ መሸሸን የሚገልጽ ግልጽ ምሳሌ ነው (ከኢሳ 14፥31፤ እንደዚሁም ከዘፀ 15፥15፤ ከኢያ 2፥9፡ 24 ጋር ያነጻ)። ፍልስጥኤማውያንን እንዲሸሹ ያደረጋቸው ምን እንደ ሆነ ለማወቅ በመጓጓዣ፤ ምናልባትም ሁኔታው ወደ ጠቅላላ ሽንፈት የሚቀየርበትን ዕድል በማሰብ፤ ሳኦል እንደ ገና የወታደሮቹን ቁጠራ ለማካሄድ ወሰነ (13፥15 ይመ)፤ በዚህ ጊዜ የተደረገው ቁጠራ ግን ከወታደሮቹ መካከል ከጦር ሰፈሩ ወጥተው የሄዱ እንዳሉና ምናልባትም በፍልስጥኤማውያን ላይ ለደረሰው ሽብር ንላፊ ሊሆኑ የሚችሉ ወታደሮች ካሉ ለማወቅ ነው። በሚያስገርም ሁኔታ ቁጠራው ተደርጎ እስከ ተጠናቀቀ ድረስ፤ ሳኦል የገዛ ልጁን የዮናታንን በዚያ አለመኖር አላወቀም ነበር።

ዮናታንን ሂደ ለመርዳት የተደረገ ግልጽ ዝግጅት አልነበረም፤ ነገር ግን ሳኦል ካህኑን አኪያን የእግዚአብሔርን ታቦት ወደ እርሱ እንዲያመጣው አዘዘው። በዚያን ጊዜ (ምናልባትም ከቂርያትዓረም ወደ ጊብዓ ተወስዶ ሊሆን ይችላል፤ ከ7፥2 ጋር ያነጻ) ታቦቱ “በእስራኤላውያን ዘንድ” የመኖሩ እውነታ ይፋ ሆነ፤ ሳኦልም በዐጉል አስተሳሰብ ድልን አስተማማኝ ለማድረግ ከፍልስጥኤማውያን ጋር ወደሚደረገው ጦርነት ታቦቱን መውሰድ ሳይፈልግ አልቀረም (ከ4፥3-7 ጋር ያነጻ)።

በፍልስጥኤማውያን ጦር ሰፈር ውስጥ እየጨመረ የሂደውን ውክታ በመስማት፤ ሳኦል በታቦቱ ለመጠቀም የነበረውን ሐሳብ ወዲያውኑ ለወጠ፤ አኪያም ሊፈጽማቸው የነበሩ መንፈሳውያን ሥርዐቶችን እንዲያቆም ተነገረው። ከዚያም ምናልባት አንዳትም የካህን ባርኮት ሳያስፈልገው ሳኦል ከባለሟሎቹ ጋር ወደ ጦርነቱ ሄደ። ፍልስጥኤማውያን ግን በዚያ ጊዜ በከፍተኛ “ትርምስ” ውስጥ ነበሩ። ወንድም በወንድሙ ላይ ሰይፍ ይሰነዝር ነበር (ከሕዝ 38፥21 ጋር ያነጻ)።

ሳኦል፤ ዮናታንና የእስራኤል ጦር ሰራዊት ወዲያውኑ ከሁለት ማጠናከሪያ ቡድኖች ጋር ተቀላቀለ። ከእነዚህ ቡድኖች ውስጥ ጥቂቶቹ ምናልባት ማረሻዎቻቸውን ለማሾል ሲሉ (ከ13፥20 ጋር ያነጻ) ወይም በእስራኤል አስተዳደር እምነት በማጣት በውጭ ቅጥረኛ ወታደሮች ሆነው ለማገልገል (ከ29፥6 ጋር ያነጻ) ቀደም ሲል ወደ ፍልስጥኤማውያን የጦር ሰፈር ሄደው የነበሩ ዕብራውያን ናቸው። ሁለተኛው የማጠናከሪያ ቡድን ከማክማስ ሰሜንና ምዕራብ በትልቁ ጫካማ አምባ (ኢያ

17፥15-18)፤ በኩረብታማው የኤፍሬም አገር ሸሽተው የተደበቁ እስራኤላውያን (ከ13፥6 ጋር ያነጻ) ይገኙበት ነበር። በሳኦልና በዮናታን አመራር ሥር የነበረው የተባበረው የእስራኤል ጦር ጥብቅ ክትትል በንጉሡና በልጁ ላይ ፍልስጥኤማውያን በከፈቱት ምሕረት የለሽ የመጨረሻ ውጊያ አሳዛኝ በሆነ ሁኔታ ተገልጠጠዋል (31፥2)።

“በዚያ እግዚአብሔር እስራኤልን ታደገው” ተብሎ የተተረጎመው የዕብራይስጡ ቋንቋ አገላለጥ የዘፀአት 14፥30 የቃል በቃል አጠቃቀስ ነው። ሆኖ ተብሎ የዚህ ጥቅስ እዚህ ላይ መጠቀስ ክብሩን ሁሉ ለእግዚአብሔር የሚሰጥ ቢሆንም እንኳ፤ የሳኦልን ድል አስፈላጊነት በጉልሕ ያሳያል (ሳኦልም በበኩሉ ማድረግ የሚችለውን አድርጎአልና፤ ከቀ. 39 ጋር ያነጻ)። ነገር ግን የእስራኤል ተዋጊዎች ፍልስጥኤማውያንን ከቤት አዊን ምዕራብ የተወሰነ ርቀት ላይ ወደ አገራቸው አቅጣጫ ከኤሎን ማዶ እስከረረሩቸው ድረስ በግል ጥረታቸው ባገኙት ውጤት አልረኩም ነበር (ቀ. 31)።

3. የዮናታን መረገም (14፥24-46)

24-30 እዚህ ላይ የተዘገቡ ታሪኮች በቀ. 20-23 ካለው የጦርነት ታሪክ ጋር በአንድ ጊዜ የተፈጸሙ ሁነቶችን ትውስታ የያዙ ናቸው። ሳኦል ወታደሮቹን በውጊያው አንድ ሙሉ ቀን ምግብ እንዳይቀምሱ በመሐላ አስረዛቸው ነበር፤ ይህ ርምጃ “በቅዱስ ጦርነት” ዐውድ የታወቀ ሃይማኖታዊ ግዴታ ነበር። ነገር ወታደሮቹ ከራሱ የተነሣ በውጤቱ እጅግ ተጨንቀው ነበር። የሳኦል አነሣሽ ፍላጎት እንግዲህ ምንም እንኳ አድናቆት የሚቸረው ቢሆንም፤ ውጤቱ የወታደሮቹን ፈጽሞ እየተዳከመ መሄድ አስከተለ። የመሐላውን ተግባራዊነት ተከትሎ ሰዎቹ እንዲጠነክሩ፤ በውጊያ ቅናትም እንዲሞሉ በሃይማኖታዊ ስሜት የሚቀረብን ጸምን ለመጸም ነው፤ ይህም ሳኦልን በጠላቶቹ ላይ የበቀል ርምጃ ለመውሰድ ያስችለዋል።

በሳምሶን ላይ እንደ ሆነው ሁሉ (መሳ 14፥8-20)፤ ማር በፍልስጥኤማ ዐውድ ዮናታንን የሕይወት ዋጋ እንዲከፍል የሚያደርገው ነው። የሳኦል ወታደሮች ጫካ ውስጥ ሲገቡ፤ መሬት ላይ የማር ወለላ ተመለከቱ። ምንም እንኳ መሬቱ ማር የሞላበት ቢሆንም፤ ከማር የቀመሰ ማንም ሰው አልነበረም ምክንያቱም መሐላውን ፈርተው ነበር (ከምሳ 13፥13 ጋር ያነጻ)። ነገር ግን ዮናታን ስለ መሐላው ሳያውቅ፤ በዘንጉ ጫፍ ተጠቅሞ (ምናልባት በንቦች እንዳይነደፍ) ከማር ወለደ። ዮናታን ማሩን ሲበላ፤ ዐይኖቹ “በሩ” ይህም የጎይል መታደስን ያመለክታል (ከመዝ 19፥8-10 ጋር ያነጻ)።

ከዮናታን የጦር ጓደኞች መካከል አንዱ መሐላውን ከማክበርና ከመጠበቅ የተነሣ የተመለከተውን የወታደሮቹን መዳከም በመጨመር፤ ስለ አባቱ መሐላ ዮናታንን አስጠነቀቀው። ምግብ ከበላ በኋላ ባገኘው ዐዲስ ጉልበት ላይ በመመርኮዝ የታየው የዮናታን የሐሳብ ማረጋገጫ “ሳኦል በምድሪቱ ላይ ችግር ፈጥሮአል” የሚለው ነው። ዮናታን ሐሳቡን የሚቋጨው፤ የሳኦል ወታደሮች “ከወሰዱት ምርኮ” ጥቂት ምግብ ቢበሉ ኖሮ፤ ከዚያም የሚበልጡ ፍልስጥኤማውያን ይገደሉ እንደ ነበር በመከራከር ነው።

31-35 የሳኦል ወታደሮች ከእንግዲህ ወዲያ ከምግብ በመቁጠብ መሐላ ሥር አይደሉም ምክንያቱም ቀኑ መሸቶአል፤ ፍልስጥኤማውያንም ሙሉ በሙሉ ተደምስሰዋል። በውጊያው እስራኤላውያን ፍልስጥኤማውያንን መተቀዋቸዋል፤ በምዕራብ አቅጣጫም አስቀድሞ ለዳን ነገድ ተሰጥቶ እስከ ነበረው እስከ ኤሎን ድረስ (ኢያ 19፥40-42) አባረሯቸው።

እስራኤላውያኑ ወታደሮች ተርበው ስለ ነበር፤ ከፍልስጥኤማውያን በጎችን፤ በፊዎችንና ጥጆችን ማርከው ወሰዱ፤ ዐርደውም ገና ደም ከሥጋቸው ሳይፈስ በሏቸው። ሥጋን እስከነደሙ መብላት ለእግዚአብሔር ሕዝብ በታሪካቸው ሁሉ የተከለከለ ስለ ነበረ (ከዘሌ 17፥10-14፤ 19፥26 ጋር ያነጻ)፤ ሳኦል የሕዝቡን ንጢአታዊ ድርጊት ሰምቶ ወዲያውኑ በደለኛ እንደ ሆኑ መንገሩ የሚያስደንቅ አይደለም። በመጀመሪያ ሕዝቡ ለእግዚአብሔር የገቡትን ቃል ባለመጠበቃቸው አስሳቸው። ከዚያም አንድ ትልቅ ድንጋይ አንክባልለው ወደ እርሱ እንዲያቀርቡለት ሕዝቡን ጠየቃቸው፤ ይኸውም እንስሳቱ እንደ ቀድሞው በመሬት ላይ ሳይሆን በእርሱ ላይ በትክክል

አማሌቃውያን በምዕራብ ሰማርያ ከራብቶች ላይ ያለውን ቦታ የያዘውን ጥቂት አማሌቃዊ ክፍል የሚመለከቱ ሳይሆን፤ ከጥንት ጀምሮ የሚታወቁ የደቡብ ወራሪዎች እንደ ሆኑ በግልጽ ያሳያሉ።

አማሌቃውያንን ለመደምሰስ የተሰጠው መለኮታዊ ትእዛዝ ታላቅነትና ልዩ ባሕርይ በherem ትኩረት ተሰጥቶታል (ለትርጉሙ የአመት ማስታወሻ ይመስላል)። በዚህ አገባብ “ውጋ”፤ “አንዱንም አታስቀር” እና “ማደል” ማለት ነው (ቍ 3 ይመስላል)። በተጨማሪም እዚህ ላይ “ያላቸውንም ሁሉ” ማለት “በመካከላቸው ያለ ሕይወት ያለው ሁሉ” ማለት ነው (ከዘዳ 20፥16-17 ጋር ያነጻ)። እንዲጠፋ የተወሰነባቸው ከየወገኑ በጥንድ በጥንድ የተገለጹት ሕይወት ያላቸው ፍጡራን ጥቅሱን ይደመድሙታል። የተሰጠው ትእዛዝ ግልጽ ነው፤ “አንዱንም አታስቀር”፤ ቈይቶ ሳኦል በዚህ ትእዛዝ ላይ ያሳየው ዐመፅ ትክክል እንደ ሆነ ተናግሮአል (ቍ 9፥15)።

ንጹሐት ሴቶችና ሕፃናት መገደላቸው ሲታየው፤ ሳኦል ባለመደንገጡ ልንደነቅ አይገባም። በጥንቱ የቅርብ ምሥራቅ ጦርነቶች ሃይማኖታዊ ይዘትና ትርጉም ይሰጣቸው ስለ ነበር፤ ውጊያው የሚካሄድበት ቦታ የመለኮታዊ ቀጣጣ ቦታ ነው። አማሌቃውያን እግዚአብሔርን ለመፍራት ባሳዩት ተደጋጋሚ ዐመፅ (ዘዳ 25፥18)፤ የጥፋት ዘሮችን ዘርተዋል። እግዚአብሔር ለቀጣዩ የዘገየና ትዕግሥተኛ፤ “ፍቅሩና ታማኝነቱ የበዛ” (ዘፀ 34፥6) አምላክ ነው። “በደለኛውን ግን ሳይቀጣ ዝም ብሎ አይተውም” (ቍ 7)። የመለኮታዊ ፍርድ መሣሪያ ኢስራኤል (ለምሳሌ፤ ማዕበል ወይም የሰደምና የገሞራ መጥፋት) ወይም ሰዋዊ (በዚህ ክፍል እንደሚታየው)፤ በልዑላዊ ዐላማው ውስጥም በውስጣቸው ያሉ አባሎቻቸው መታረም እስከማይችሉ ድረስ ኅጢአተኞች ሆነው ከተገኙ፤ ጠቅላላ ቤተ ሰቦች ወይም ሕዝቦች እንዲጠፋ ይፈቅዳል (ከኢያ 7፥1፡10-13፡ 24-26 ጋር ያነጻ)።

4-9 ሳኦል ከይሁዳ “ዐሥር ሺህ” ሰዎችን ጠራ። በተጨማሪም “ሁለት መቶ ሺህ እግረኛ ወታደሮችን” ምናልባት ከእስራኤል ሰበሰበ። የሳኦል ወታደሮች ጥንካሬ ከአሞናውያንና ከናዖስ ጋር ከተካሄደው ውጊያ ጀምሮ (11፥8) በመጠኑ እየቀነሰ ነበር፤ ይሁን እንጂ ለዚህ ግዳጅ ያለው ሰራዊት ከበቂ በላይ ነበር።

ሳኦል ዋናውን ውጊያ በአማሌቃውያን ላይ ከመክፈቱ በፊት፤ በአማሌቃውያን ግዛት የሚኖሩት ቁናውያን (ከ27፥10፤ 30፥29 ጋር ያነጻ) በተኮሰ ልውውጡ ወቅት ሊደርስባቸው የሚችሉትን የሞት አደጋ ለማስወገድ ከዚያ እንዲወጡ (ቢያንስ ለጊዜው) አስጠነቀቀ። ቁናውያን ከምእት ዓመታት በፊት ለእስራኤል ሰላዮች “ቸርነት” አድርገውላቸው ነበር፤ ከዚህ የተነሣ እነርሱም በአጻፋው ከሞት ድነዋል (ኢያ 2፥12-14)።

እስራኤላውያን አማሌቃውያንን በምድራቸው ሁሉ ጥቃት ለንዝረውባቸዋል። “ሕዝቡን ‘ሁሉ’ . . . አጠፋቸው” የሚለው ግንባታ ያለበት አገላለጥ ነው፤ ምክንያቱም አማሌቃውያን እንደ ገና ለመዋጋት ችለዋል (ከ30፥1 ጋር ያነጻ)።

በማንኛውም ሁኔታ ውስጥ ሳኦል አጋግን አልገደለውም፤ ነገር ግን ቈይቶ ሊገድለው ዐስቦ ሊሆን ይችላል፤ “ከነሕይወቱ መማረክ” የሚለው ፈሊጣዊ ሐረግ ሁልጊዜ በተከታታይ ለሚወሰድ የግድያ ርምጃ የሚደረግ ዝግጅትን የሚገልጽ ነውና (ከ21፥10፤ 14፤ ከ22፥5፤ 12 እና በተለይ ከኢያ 8፥23፡29 ጋር ያነጻ)።

አጋግን ከሞት ከማትረፍ በተጨማሪ፤ ሳኦልና ወታደሮቹ እጅግ በጣም ጥሩ ጥሩ የነበሩትን የጠላትን እንስሳት ለይተው በሕይወት እንዲቆዩ አደረጉ። ምርጦችን እንስሳት ሳይገድል መቅረቱ በሳሙኤል ሲረጋገጥበት (ቍ 14፥19)፤ ሳኦል “ወታደሮቹ” (ቍ 15፥21) ለእግዚአብሔር ሊሠወክላቸው ፈልገው እንዳስቀሯቸው ምክንያት አቀረበ። ሳኦል በዚህ ነጥብ ላይ ታማኝ ቢሆን፤ ኅላፊነትን ላለመውሰድ ያሳየው የትርጉትና ጥፋቱን በወታደሮቹ ላይ ለመላክ የነበረው ችግሩ የተመሳሳይ ሁኔታዎች ፊት አስነሽ ትዝታዎች ናቸው (ዘፍ 3፥12-13፤ ዘፀ 32፥21-24)። ነገር ግን ክፍሉ ሳኦልና ወታደሮቹ እንስሳቱን ፈጽመው ለማጥፋት “ፈቃደኞች አልነበሩም” በማለት ይገልጻል፤ ማጥፋት የሚለው ግስ በየትኛውም ቦታ ከዐመፅ ኅጢአት ጋር በተለይ ተናግሮአል (ዘዳ 1፥26)።

10-21 “የእግዚአብሔር ቃል መጣ” የሚለው እግዚአብሔር ለነቢይ የገለጠውን ለማመልከት በመጽሐፍተ ሳሙኤል ውስጥ ሦስት ጊዜ ብቻ ጥቅም ላይ ውሎአል (2ሳሙ 7፥4፤ 24፥11፤ ከ1ሳሙ 3፥1 ጋር ያነጻ)። በዚህ ክፍል በየንዳንዱ ደረጃ (ቍ 10-15፡16-21)፤ ሳሙኤል የእግዚአብሔርን የፍርድ ቃል መለኮታዊ ትእዛዝን ወዳልፈጸመው ወደ ሳኦል ያመጣል።

ሳሙኤል ምንም እንኳን ፈቃደኛ ባይሆንም፤ በዚህ ጊዜ በሳኦል ንጉሥነት ይስማማ የነበረ ስለ መሆኑ መናገር አዳጋች ነው። ከሁሉም በላይ ሳኦልን ንጉሥ ለማድረግ እግዚአብሔር የነበረው ሚና በእነዚህ ምዕራፎች ውስጥ ተደጋግሞ በአጽንዖት ተገልጿል (9፥17፤ 10፥1፡24፤ 12፥13፤ 13፥13፤ 15፥1)። ሳሙኤል ገና ያላወቀው ቢሆንም እንኳ ሳኦል እግዚአብሔርን ከመከተል “ተመልሶአልና”፤ ይህም ርምጃው ከባድ ውጤቶችን አስከትሎአል (ከዘኁ 14፥43፤ 32፥15፤ ከኢሱ 22፥16፡18፡23፡ 29፤ ከ1ነገ 9፥6-7 ጋር ያነጻ)። ሳሙኤል ወደ እርሱ ይመጣለት የነበረው የእግዚአብሔር ቃል እንዲጨነቅና ሌሊቱን ሙሉ ወደ እግዚአብሔር እንዲጮኽ (ለርዳታ፤ ከ7፥8-9፤ 12፥8፡10 ጋር ያነጻ) በማድረግ ያውከው ነበር። ከእግዚአብሔር ጋር በጸሎት በሚያደርገው የሌሊት ትግሉ ወቅት ሳሙኤል በሳኦል መንግሥት ላይ የሚመጣ የማይለወጥ ፍርድ መልእክትን ተቀበለ (ከቀ 16 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔር በዚያ ጊዜ ተናግሮአል፤ ሳሙኤልም በመካከል ሆኖ መለኮታዊውን ቃል ለተናቀው ሳኦል አስተላልፎአል።

ሳኦል ወደ ቀርሜሎስ እንደ ሄደና ሐውልት (ምናልባት ከድንጋይ የተቀረጸ የድል ሐውልት) “ለራሱ ክብር” (ለእግዚአብሔር ምንም ክብር ባለመስጠት) እንዳቆመ ለሳሙኤል ተነገረው። ሳኦል ሐውልቱን ካቆመ በኋላ፤ ወደ ጌልገላ ሄደ፤ ጌልገላ ለእግዚአብሔር መሥዋዕት በማቅረብ ሳሙኤል እርሱን የገሠጸበት የመጀመሪያው ቦታ ነው (13፥7-14፤ ከቀ 21 ጋር ያነጻ)።

ሳሙኤል ጌልገላ እንደ ደረሰ፤ በትክክልም ይሁን ወይም በይምሰል ጨዋነት በተለመደው መንገድ ሳኦል ሰላምታ አቀረበለት (ከ23፥21፤ ከ2ሳሙ 2፥5፤ ከሩት 2፥19-20፤ 3፥10 ጋር ያነጻ)። “የእግዚአብሔርን ትእዛዝ” እንዲፈጽም ነገረው። ሳሙኤል ግን እንዳይከደው ከበስተ ኋላ ያለውን የበጎችና የከብቶች ድምፅ ለምን መስማት እንደ ቻለ ለማወቅ ፈለገ። ቍጥር 15 ላይ የሚታየው የየዋህነት ምላሽ በሁለት ነጥቦች ተቀባይነት ያጣል፤ (1) የተገለጸው የሳኦል አነሣሽ ፍላጎት የሚመሰገን ቢሆንም እንኳ፤ ሕይወት ያለውን ማንኛውንም ነገር እንዲያጠፋ ተነግሮት ነበርና ምርጥ እንስሳትን እንኳ ቢሆን ሳይገድል ማስቀረት አልነበረበትም፤ (2) እንስሳቱን በሕይወት እንዲቆዩ የማድረግ የመጀመሪያው ኅላፊነት በወታደሮቹ ትክክ ላይ የወደቀ ቢሆንም፤ ሳኦል የእነርሱ መሪ ስለ ነበረ፤ ጥፋቱን በእነርሱ ላይ ለመላክ መሞከር አልነበረበትም። በተለይ ግትርነቱ “ሳይገድሉ የተወከለው” በሚለውና “በሙሉ አጥፍተናል” በሚለው መካከል የሚታይ የንጽጽር ልዩነት ነው። ሳኦል ለሳሙኤል ሲናገር፤ “ለእግዚአብሔር ለአምላክህ” (“ለእግዚአብሔር ለአምላካችን” በማለት ፈንታ) ብሎ እንደ ተናገረ ልብ በል (ከቀ 21፡30 ጋር ያነጻ)።

ሳሙኤል ከሳኦል ራስ አጽዳቂ ቅዋሜዎች አንድም አልነበረውም። በመለኮታዊ ሥልጣን ንይል ሁሉ ሳኦልን እንዲያቆም (ቍ 16) እና ባለፈው ሌሊት እግዚአብሔር ለእርሱ የገለጠውን እንዲሰማ ነገረው። ሳኦል በአንድ ወቅት የእስራኤል መሪ ለመሆን እጅግ ታናሽ እንደ ሆነና እንደማይበቃ ራሱን ቢቈጥርም (ከ9፥21፤ 10፥22 ጋር ያነጻ)፤ እግዚአብሔር ግን ንጉሥ አድርጎ እንደ ቀበው ሳሙኤል ለሳኦል አሳሰበው። ከዚያም ክፉዎችን አማሌቃውያንን በሚመለከት ተሰጥቶት የነበረውን መለኮታዊ ትእዛዝ አስታወሰው። ሳኦል ከዚህ ቀደም ቍ 13 ላይ የተናገረውን በዝርዝር ደግሞ ከመናገር ውጭ ሳሙኤል ባቀረበበት ንይለኛ ውሳኔ ላይ የሚናገረው የተሻለ የመከላከያ ሐሳብ አልነበረውም። የራሱን ታካሽነት ብዙ ጊዜ በቀ 20 ላይ በአንደኛ ምድብ ተውላጠ ስም ተጠቅሞ በትኩረት ቢገልጽም እንኳ፤ ሳይገድሉ ያስቀሯቸውን እንስሳት እግዚአብሔር ለመሠዋት የታየው ጠቃሚ ሐሳብ ከእነርሱ እንደ መግጨ በመጠቁም፤ ወታደሮቹ የፈጽሟቸውን ተግባራት ትክክለኛነት ለማረጋገጥም ጥረት ያደርጋል።

22-31 ለሳኦል ተቃውሞ በግጥም መልክ የቀረበው የታወቀው የሳሙኤል ፍርድ በምንም መንገድ ከባድነቱ አይቀንስም (ከቀ. 33 ጋር ያነጻ)። በውድቀት ጊዜ (ዘፍ 2-3) አሳሳቢ ከነበሩት ውስጥ አንዱ የመታዘዝ ጉዳይ ነው፤ ሳኦልም አዳምና ሔዋን እንደ ወደቁ በሚያሳዝን ሁኔታ ወደቀ።

ቀ.ጥር 22 ስለ መታዘዝ አስፈላጊነት፣ ስለ ግብረገባዊ ጠባይና እንስሳትን ስለ መሠዋት ትክክለኛ የውስጥ መካሄድ (ከመዝ 40፥6-8፣ 51፥16-17፣ ከኢሳ 1፥11-15፣ ከሆሴ 6፥6፣ ከሚክ 12፥32-33 ጋር ያነጻ) የሚያስገነዝብ መደበኛ ክፍል ነው። ለሳሙኤል ለራሱ ሁለቱንም ማለት ነቢይም (3፥20) ካህንም ለመሆን ጉዳይ ከእነዚህ ጎሳፊነቶች ስለ አንዱ (ወይም ስለ ሁለቱም እንኳ) አይደለም። መሥዋዕት ለእግዚአብሔር መቅረብ የሚገባው በእርሱ ትእዛዛት መሠረት እንጂ በእኛ መሆን የለበትም። የሳኦል ሁሉንም የማጥፋት ትእዛዝን ከመፈጸም ማዘግየት፣ ምንም ያህል አሳማኝ በሚመስል መልክ ምክንያቱ ቢገለጽም፣ በእግዚአብሔር ሕግ ላይ ጉልሕ ጥሰት ይታይበታል።

ልክ አስቀድሞ የታየው የሳኦል ችኩል አለመታዘዝ የሳሙኤልን ተግባር ሙሉ ንይል አምጥቶ እንደ ነበረ ሁሉ (13፥14)፣ አሁንም መለኮታዊውን ትእዛዝ በማሻ ልቡ መፈጸሙ ሳኦልን ከንጉሣዊ ሥልጣኑ ያስወግደዋል። ንቀት ንቀትን ይወልዳል።

በሳሙኤል ድምፅ ውስጥ የሚሰማው የድምዳሜ ማስጠንቀቂያ ሳኦልን መጨረሻ ላይ ወደ ጎሊናው ይመልሰዋል። ሳኦል፣ “ነጠላት ሠርቻለሁ” በማለት ሁለት ጊዜ ይናገራል። ከቀድሞ ውድቀቱ ግልጽ ትምህርት ባለመውሰድ (13፥13)፣ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ጥሶ በድርጊቱ ይጸጸታል። ሰዎችን ከእግዚአብሔር የበለጠ በመፍራት (ከምሳ 29፥25፣ ከኢሳ 51፥12-13 ጋር ያነጻ)፣ ሳኦል ለጠየቁት ሁሉ ታዘዘ፤ ቃል በቃል የሚናገሩትን ሰምቶ ታዘዘ ማለት ነው፤ ሁሉንም በሚያደርግበት ጊዜ፣ ሳኦል በነቢዩ አማካይነት ለሚመጣለት የእግዚአብሔር ድምፅ ብቻ መታዘዝ ነበረበት (ቀ. 19፥22)።

ሳኦል ይቅርታን ያገኝ ዘንድ በመጀመሪያ ለሳሙኤል ያቀረበው ልመና ያረፈው በማይሰሙ ጆሮዎች ላይ ነው። በሳሙኤል አመለካከት መሠረት ንግግር አብቅቶአል፤ ስለዚህ ሳሙኤል ከዚያ ቦታ ለመሄድ ዘወር አለ። በዚህ ጊዜ ሳኦል በድንጋጤ የሳሙኤልን የልብስ ጫፍ ያዘ። ሳኦል ድንገተኛ ድርጊቱ የሚያስከትለውን ሁሉ ሳይገነዘብ የቀረ ይመስላል። ይሁን እንጂ የአንድ ሰው ልብስ ንይሉንና ሥልጣኑን የሚያመለክት እንደ መሆኑ (ከ2፥19 ጋር ያነጻ)፣ የሳሙኤል ልብስ መቀደዱ በሳኦልና በሳሙኤል መካከል የማይጠገን ቀዳዳንና እንደዚሁም የበለጠ ከባድ የሆነውን የመንግሥቱን ከሳኦልና ከልጆቹ መቆረጥ ያሳያል (ከ1ነገ 11፥11-13፣ 29-31 ጋር ያነጻ)።

የሳኦልን መንግሥት እንዲረከብ የተመረጠው “ጎረቤት” ዳዊት ነው። መታዘዝ ከመሥዋዕት እንደሚበልጥ ሁሉ፣ ዳዊትም ከሳኦል ይበልጣል። ሳኦል ራሱ ቀደም ሲል ከሌሎቹ የተሻለ እንደ ነበረ የተጠቀሰው (9፥2) ምፀታዊ አገላለጽ ነው።

በዙጉልቀ. 23፥19 ላይ የማይለወጠውን የእግዚአብሔርን ባሕርይ በሚመለከት የተነገረው አጠቃላይ ሐሳብ በቀ.ጥር 29 ላይ ተንጸባርቆአል። ሳሙኤል የእስራኤል ክብር ብሎ በመጥራት ለማይለወጠው እግዚአብሔር ልዩ ስም ይሰጠዋል።

የእስራኤል ንጉሥ መሆኑን ለመሻር በመጨረሻ በተላለፈው በማይቀየር መለኮታዊ ውሳኔ ምናልባት እዚህ ላይ በመስማማት፣ ሳኦል የቀድሞዎቹን የጸጸትና ሳሙኤል ከእርሱ ጋር ዐብሮ እንዲመለስ የነበረውን ፍላጎት የሚገልጹ አረፍተ ነገሮችን በሚያሳዝን ሁኔታ ደግሞ ተናግሮአቸዋል። ሳኦል በአለቆችና በሕዝቡ ፊት እግዚአብሔርን በግልጽ በማምለክና ታዛዥነቱንም ለእርሱ ለማሳየት እንዲከበር ፈለገ። ሰው የሆነው ሳሙኤል እግዚአብሔር አይደለምና በዚህ ጊዜ ቀጣውን ቀነሰ።

32-35 ነገር ግን አሁንም ጥንቃቄ የሚያስፈልገው አንድ የሥራ ክፍል አለ። ለመሥዋዕት አቀራረብ ሥርዐት የተሰመደውን ቋንቋ በመጠቀም፣ ሳሙኤል፣ “አጋግን አምጡልኝ” አለ። የአማሌቃውያን ንጉሥ አጋግ ሕይወቱ እንደሚተርፍ ያስባል። በሳሙኤል አስተሳሰብ ግን አጋግ

ለእግዚአብሔር የሚቀርብ መሥዋዕት ነው። የአጋግን በሕይወት የመቄየት ሕልም በፍጥነት በማጥፋት፣ የበቀል ሕጉ በእርሱ ላይ እንዲፈጸም ያደርጋል (ከመሳ 1፥7 ጋር ያነጻ)፤ ደም ማፍሰስ ደም ማፍሰስን እንደሚወልድም ያሳስበዋል (ዘፍ 9፥6)። ከዚያም ሳሙኤል ያለምንም ተጨማሪ ዝባዝንኬ አጋግን ይገድለዋል፤ የሚገድለውም በእንደዚህ ዐይነቱ ድርጊት ላይ የነበረን ስምምነት መጣስን ለማመልከት (ከ11፥12 ጋር ያነጻ) ምናልባት በመቄራረጥ ሊሆን ይችላል።

ከአጋግ ሞት በኋላ፣ ሳሙኤልና ሳኦል በየግል መንገዶቻቸው ይሄዳሉ፤ ሳሙኤል ልክ ዳዊትን ከቀባ በኋላ እንዳደረገው (16፥13) ወደ መኖሪያ ከተማው ወደ ራማ ሲሄድ፣ ሳኦል ደግሞ በበኩሉ ወደ ራሱ ከተማ ወደ ጊብን ያመራል። ምንም እንኳ ከዚህ ጊዜ በኋላ ሳኦል ሳሙኤልን እንደ ገና ለማየት ከአንድ ጊዜ በላይ ቢሄድም (19፥23-24፣ 28፥10-11)፣ እንደዚህ ዐይነቱን ግንኙነት ሳሙኤል ሲያደፋፍር ፈጽሞ አይታይም። ነገር ግን ሳሙኤል ለሳኦል አልቅሶአል (ከ16፥1 ጋርም ያነጻ)፤ እዚህ ላይ አገልግሎት የሰጠው ቋንቋ ለሞተ ሰው ማልቀስን የሚገልጽ ነው።

ምዕራፉ የሚደመደመው፣ “እግዚአብሔርም ሳኦልን በእስራኤል ላይ በማንገሡ ተጸጸተ” የሚለውን የቀ.ጥር 11ን የሐዘን አረፍተ ነገር በማስተጋባት ነው። ሳኦል እግዚአብሔር በነቢዩ በኩል የላከለትን ቃል ማቃለቱ በሕዝቡ ላይ የነበረው ሥልጣን እንዲቃለል አድርጎአል። ይህንን ክፍል አንጻራዊነት ባለው አዎንታዊ ሐሳብ ለመደምገም የምንችለው እንግዲህ፣ የሳኦል ንግሥና በእግዚአብሔር ውሳኔ እንዲያበቃ መደረጉ፣ የሳኦል ሰብእና ፈጽሞ ያበቃለት መሆኑን እንደማያመለክት ማስታወስ የሚገባ እንደ ሆነ በማስገንዘብ ነው።

፫. በእስራኤል ውስጥ የንጉሣዊ አስተዳደር መመሥረት (16፥1-31፥13)

በእስራኤል ውስጥ ንጉሣዊ አስተዳደር በሳኦል ሰብእና ከታየ ረጅም ጊዜ ቢሆነውም እንኳ፣ በትክክል የተመሠረተው ከዳዊት መቀባትና ፈጣን አነሣሥ ጋር ብቻ ነው ሲባል ይችላል። ከግብ ሳይደርስ ከቀረው የሳኦል አገዛዝ የተለየ፣ የዳዊት አገዛዝ በእግዚአብሔር ብቻ ልዑላዊ ሆኖ የተመሠረተ ነበር። ከ16-31 ያሉት ምዕራፎች የዳዊትን የአነሣሥ ታሪክ እንደ ያዙ ሁሉ፣ በአብዛኛው የሳኦልንና የዮናታንን እየተዳከሙ መሄድና የመጨረሻ ውድቀት ታሪክ የሚገልጹ ናቸው።

ሀ. የዳዊት አነሣሥ (16፥1-28፥2)

1. የዳዊት መቀባት (16፥1-13)

በመጽሐፈ ሳሙኤል አንደኛ ውስጥ በመካከል ላይ የሚገኝ ምዕራፍ ከመሆኑ በተጨማሪ፣ ምዕራፍ 16 በሌላ መንገድም ማእከላዊና ዋና ምዕራፍ ነው፣ ዳዊት መንፈስ ቅዱስን የተቀበለ መሆኑን የሚገልጸው ሐሳብ የሚደመደመው የምዕራፉ የመጀመሪያ አጋማሽ (ቀ. 1-13)፣ ሳኦልን ለመተካት ዳዊት የእስራኤል ንጉሥ እንዲሆን የተቀባ መሆኑን ይገልጻል፤ ሁለተኛ አጋማሹ (ቀ. 14-23)፣ መንፈስ ቅዱስ ከሳኦል የተወሰደበትና ከእግዚአብሔር የተላከ ክፉ መንፈስ የገባበት መሆኑን በማያመለክተው አረፍተ ነገር ጀምሮ፣ በሳኦል ቤተ መንግሥት ውስጥ ዳዊት እንደ ገባ ይገልጻል። የ13 እና የ14 ቀ.ጥሮች ቅርርብ የሚገልጹት፣ መለኮታዊው በረከትና ንይል ከሳኦል ወደ ዳዊት መተላለፉን ብቻ ሳይሆን፣ ዳዊትን የእስራኤል ንጉሥ አድርጎ ውጤታዊ በሆነ መንገድ በሳኦል ቦታ የመተካቱን ጅማራም ጭምር ነው። ይህ ለአንደኛ መጽሐፈ ሳሙኤል ሥነ ጽሑፋዊ፣ ታሪካዊና ሥነ መለኮታዊ ቀላል ሐሳብ ሆኖ ያገለግላል።

1-5 ይህ ምዕራፍ የሚጀምረው ምዕራፍ 15 በሚጨርስበት ሐሳብ ነው፤ ሳሙኤል ገና ለሳኦል በማልቀስ ላይ ነው። “እስከ መቼ” የሚለው መለኮታዊ ቃል በምፀት አነጋገር ለነቢዩ ሳሙኤል የሚሰነዘር ነቢያዊ ተግባር ሆኖ ያገለግላል። እግዚአብሔር ሳኦልን የእስራኤል ንጉሥ ሆኖ እንዳይቀጥል ስላደረገው፣ የአመራር ለውጥ የሚካሄደው በሥርዐት ነበር። እግዚአብሔር ሳሙኤልን ወደ ቤተ ልሔሙ ሰው ወደ እሴይ እንዲሄድ ነገረው። በቤተ ልሔም ከእሴይ ልጆች መካከል እንዲ በዘይት ተቀብቶ የሚቀጥለው የእስራኤል ንጉሥ ይሆናል።

ከይሁዳ ነገድ የተገኘው እሴይ (ከፋት 4፥12፡ 18-22 ጋር ያነጻ) እና የመኖሪያ ከተማው የሆኑት የይሁዳ ቤተ ልሔም ሁልጊዜ ከመሲሐ ጋር ግንኙነት ያላቸው ናቸው (ኢሳ 11፥1-3፡10፤ ሚካ 5፥2፤ ማቴ 1፥1፡5 - 6፡16-17፤ 2፥4-6)።

በተጨማሪም እግዚአብሔር ከእሴይ ልጆች አንዱን “መርጫዋለሁ” ብሎ ለሳሙኤል ነገረታል። የሚተካውን ሰው ቀብቶ ለማንገሥ ወደ ቤተ ልሔም በመጓዝ ላይ መሆኑን ሳኦል ቢያውቅ እንደሚገድለው በማሰብ፤ ሳሙኤል ፈርቶ ነበር። ከዚህ የተነሣ እግዚአብሔር ለጉዞው ሌላ ተጨማሪ ምክንያት እንዳለ ለሳሙኤል አሳስበው፤ ምክንያቱም ዳዊትን ከመቅባቱ ሥርዐት ጋር በማያያዝ (ከ9፥11-10፥1፤ 11፥15 ጋር ያነጻ) እንዲትን ጊደር መሥዋዕት አድርጎ (ምናልባት እንደ ኅብረት መሥዋዕት ያለ ይሆናል፤ ከዘሌ 31 ጋር ያነጻ) ማቅረብ ነው።

የመሥዋዕት አቀራረብ ሥርዐቱ የሚመለከተው ጥቂት የተመረጡ ሰዎችን (እሴይን ጨምሮ ልጆቹና የቤተ ልሔም ሽማግሌዎች) ሲሆን፤ የተገኙትም ተጠርተው ብቻ ነው (ከ9፥24 ጋር ያነጻ)። በቊጥር 3 ላይ እግዚአብሔር ለሳሙኤል የሰጠው የተስፋ ቃል ሳኦልን የሚተካውን ሰው በመምረጥ ረገድ የታየውን የእግዚአብሔርን ልዑላዊ ሚና በሚመለከት ምንም ጥርጣሬ አይፈጥርም፤ እግዚአብሔር የሚያመላክተውን ሰው ብቻ ሳሙኤል ለእግዚአብሔር መቅባት አለበት (ከዘዳ 17፥15 ጋር ያነጻ)።

ሳሙኤል እግዚአብሔር ያዘዘውን ትእዛዝ ለመፈጸም ወደ ቤተ ልሔም ሄደ። ምናልባት ከነበረው ከፍ ያለ ዝና የተነሣ ሲያዩት፤ የከተማዬቱ ሽማግሌዎች እየተንቀጠቀጡ ሊገናኙት መጡ (ከ2፥11 ጋር ያነጻ)። እነዚህ ሰዎች በእንደዚህ ዐይነቱ አጋጣሚ የተለመደውን አንድ ጥያቄ ለሳሙኤል አቀረቡ፤ “አመጣጥህ ለሰላም ነውን?” (ከ1ነገ 2፥13፤ ከ2ነገ 9፥22 ጋር ያነጻ)። የሄደበትን ምክንያት (በክፊል) በነገራቸው ጊዜ ለጥያቄያቸው የሰጠው ልባዊ ምላሽ ፍርሀታቸውን ጋብ አደረገው። ወደ ሀልዎተ እግዚአብሔር ለመግባት በሚደረገው ዝግጅትም፤ ሳሙኤል ሽማግሌዎቹ ራሳቸውን እንዲቀድሱ አደረገ፤ ከዚያም በተለይ ጉዳዩ የሚመለከታቸውን (እሴይንና ልጆቹን) እያንዳንዳቸውን ቀደሰ።

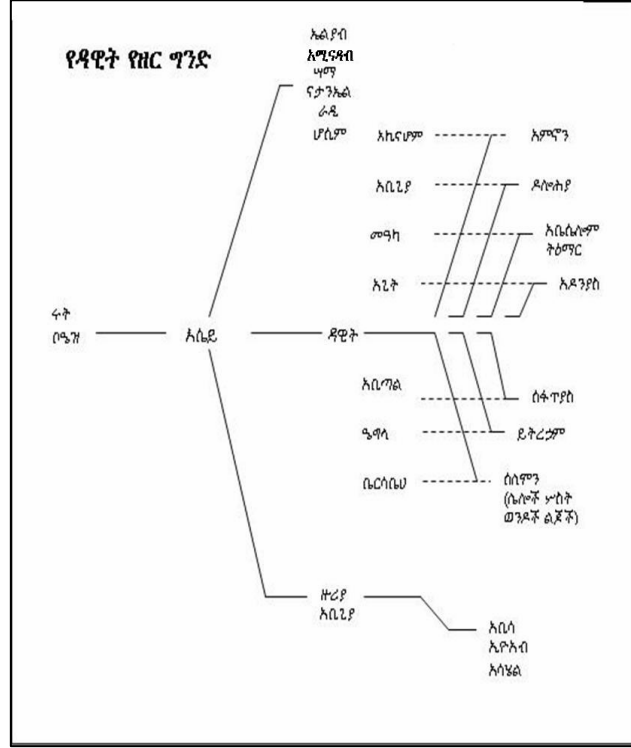
6-10 ሳሙኤል፤ የሚቀጥለውን የእስራኤል ንጉሥ ቀብቶ ለማንገሥ በግልጽ በመጓጓዣ፤ የእሴይን የመጀመሪያ ልጅ ኤልያብን አየው፤ ወዲያውም እርሱ የእግዚአብሔር “ቅቡዕ” እንደ ነበረ ርግጠኛ ሆነ። ሳሙኤል ለነበረው የማውጣት የማውረድ ሐሳብ የመጣው መለኮታዊ ምላሽ ኤልያብን ወዲያውኑ ያስወግደዋል። እግዚአብሔር (ሳኦልን እንደ ናቀው፤ ቊ 1) እርሱንም ይንቀዋል። ሳሙኤል አይቶት የነበረው የኤልያብን “የውጭ ገጽታ” ነው፤ ነገር ግን ሰው የሚመለከተው እግዚአብሔር የሚመለከተውን አይደለም (ከ15፥29 ጋር ያነጻ)። ሰዎች ዐይናቸው በሚነግሯቸው ይደነቃሉ፤ ከዚህም የተነሣ ሁልጊዜ ይታሰሳሉ፤ እግዚአብሔር የሚመለከተው ግን “ልብን” ነው (ከ1ነገ 8፥39፤ ከዘዳ 28፥9 ጋር ያነጻ)፤ በተለይም ደግሞ ከሉቃ 16፥15 ጋር ያነጻ)።

የእሴይ ሁለተኛና ሦስተኛ ልጆቹ አሚናዳብና ሣማም (17፥13) ኤልያብ ከነበረው የተሻለ ምንም ነገር አላስገኙም። እነዚህን ሁለቱን ሰዎች በሚመለከትም፤ “እግዚአብሔር እነዚህንም አልመረጣቸውም” በማለት ሳሙኤል ለእሴይ ተናግሮአል። የዳዊትን ወንድሞች እግዚአብሔር ያልተቀበለበትን የሚቀሩትን ተግባራት ጉዳይ በማካተት ቊጥር 10 አሳጥሮ ይገልጻል። ከሰባቱ አንድም ሰው አልተመረጠም።

11-13 ሳሙኤል ከእሴይ ልጆች አንዱ ንጉሥ እንደሚሆን (ቊ 1) የእግዚአብሔርን ውሳኔ በማወቅ፤ ከመጀመሪያዎቹ ሰባት ልጆች መካከልም እግዚአብሔር ማንንም እንዳልመረጠ በመረዳት (ቊ 10)፤ እሴይን ከእነዚህ ውጭ ሌላ ልጅ እንዳለው ይጠይቃል። እሴይም ገና ያልመጣ አንድ ሌላ ልጅ “የሁሉም ታናሽ” እንዳለ ይገልጽለታል (ከ17፥14 ጋርም ያነጻ)።

በመጀመሪያ የሳኦልን ጉዳይ ስንመለከት፤ እርሱ የአባቱን አህዮች ይፈልግ ነበር (9፥2-3)፤ የዳዊትን ሁኔታ መመልከት ስንጀምርም፤ ዳዊት የአባቱን በጎች እየጠበቀ ነው። ከሳሙኤል በቀረበለት ጥያቄ መሠረት፤ እሴይ ዳዊትን ከሜዳ እንዲያመጡለት ሰው ይልካል። በምፀታዊ አነጋገር፤ ዳዊት፤

ረጅም ሰው ሆኖ ባለመገኘቱ ሳይሆን አይቀርም ወዲያውኑ የሚያስደነግጥ ገጽታ ታየበት። ዳዊት ሳሙኤል ፊት የቀረበው፤ እግዚአብሔር የሚቀጥለው የእስራኤል ንጉሥ አድርጎ እንዲቀበው ሳሙኤልን ከማዘዙ በፊት አይደለም።

የዳዊት በሳሙኤል መቀባት (“በወንድሞቹ ፊት”፤ እርሱ እውነተኛው የእግዚአብሔር ምርጫ ስለ መሆኑ ምስክሮች መኖር እንዲችሉ) የእግዚአብሔር መንፈስ በዳዊት ላይ ከመውረዱ ጋር የተያያዘ ነው። በዘይት መቀባት እንግዲህ በመንፈስ ቅዱስ ለመቀባት ትእምርት ነው (ከኢሳ 61፥1 ጋር ያነጻ)። ዳዊትን በሚመለከት የእግዚአብሔር መንፈስ በእርሱ ላይ መሆኑ ቋሚ ነበረ (“ከዚያ ቀን ጀምሮ”፤ ከ30፥25 ጋር ያነጻ)፤ በሌላ ስፍራ ግን የእግዚአብሔር መንፈስ ይመጣል፤ ይሄዳልም (ለሳኦል ሁለት ጊዜ፤ 10፥6፡10፤ 11፥6፤ ለሳምሶን፤ ሦስት ጊዜ፤ መሳ 14፥6፡19፤ 15፥14)።

ቊጥር 13 ሳሙኤል ቤቱ ወዳለበት ወደ ራማ በመሄድ ሐሳብ ይደመድማል። ምንም እንኳን ቁየት ብሎ ለተወሰነ ጊዜ የሚታይ ቢሆንም፤ ሳሙኤል ከእንግዲህ ወዲያ በአንደኛና በሁለተኛ መጻሕፍተ ሳሙኤል ውስጥ ወሳኝ ሚና የለውም። የዳዊት መቀባት የሳሙኤል ተግባራት ሁሉ ድምድማት ነው።

2. ዳዊት በሳኦል ቤተ መንግሥት ውስጥ መግባቱ (16፥14-23)

14-18 በዳዊት ላይ የእግዚአብሔር መንፈስ መውረዱና ሳኦልን ደግሞ ትቶት መሄዱ እያንዳንዳቸው በተቀራረቡ ቅደም ተከተል የተፈጸሙ የከፍተኛ ደረጃ ሁኔታዎች ነበሩ (በተለይ ከ18፥12 ጋር ያነጻ)። ልክ የእግዚአብሔር መንፈስ በዳዊት ላይ መውረዱ፤ የሚቀጥለው የእስራኤል ንጉሥ ሆኖ መቀባቱን ተከትሎ እንደሚመጣ ይጠበቅ የነበረ እንደ ሆነ ሁሉ (ቊ 13)፤ የእግዚአብሔር መንፈስ ከሳኦል መለየቱም፤ በእርሱ በኩል ከዚያ ጊዜ ጀምሮ የውጤታማ አገዛዝ ተቃራኒ እንደ ሆነ መታወቅ ይኖርበታል።

በእግዚአብሔር የተላከው መቅሠፍት፤ ሳኦልን ያህቃየው ክፉ መንፈስ በተደጋጋሚ ተመልሶ መጥቶአል (18፥10፤ 19፥9፤ ከመሳ 9፥23 ጋር ያነጻ)። ክፉ መንፈሱ ሁለቱን ማለት ሞራላዊና መንፈሳዊ ክፋትን አካትቶ የያዘ ጋኔን ሳይሆን እንደሚይቀር ቢታሰብም እንኳ፤ በአብዛኛው በሳኦል ላይ አስከፊ

ውጤቶችን ያመጣበት የሚገባ (የአመት ማስታወሻ ይመ) መንፈስ ይመስላል። ሳኦልን በሕይወቱ ዘመን ሁሉ ያስጨነቁት አእምሮአዊና ሥነ ልቦናዊ ችግሮች ይህ መንፈስ ያመጣቸው ነበር። እግዚአብሔር እርሱን እንዲያገለግሉት በልዩ መናፍስት መጠቀሙ በብሉይ ኪዳን ውስጥ የተገለጠ እውነት ነው (በተለይ ከ24፥1 ጋር ዘከረ 21፥13 በመጨመር ያነጻ)። የሳኦል አገልጋዮች ንጉሣቸው በክፉ መንፈስ እየተሠቃየ እንደ ነበረ በመገንዘብ፤ ሊረዱት ዝግጁዎችና ጉጉዎች ነበሩ (ከቀ. 17፤ 17፥32፡34፡36፤ 18፥5 ያነጻ)።

ምናልባት የመዚቃን የማረጋጋት ችሎታ በመገንዘብ፤ የሳኦል አገልጋዮች ጌታቸው “እንዲሻለው” “በገና” የሚደረድርለት ሰው ይፈልጉለት ዘንድ እንዲያዝዛቸው ሐሳብ አቀረቡ። ሳኦል በአገልጋዮች ምክር ተስማማ፤ ከአገልጋዮች መካከልም አንዱ የእሴይ ልጅ የሆነ አንድ ሰው የሳኦልን ፍላጎት በሚገባ እንደሚያሟላ ተናገረ። ይህን በማድረግ ሂደት ውስጥ፤ አገልጋዩ የዳዊት ዝርዝር ገጽታ ያማረና ሰው ሊመኘው የቻለ ማንነት እንዳለው ገለጸ፤ ጥሩ መዚቃኛ፤ “ጀግና”፤ “ተዋጊ”፤ “በአነጋገር አስተዋይና መልክ መልካም ሰው” በማለት ገለጸው። የአገልጋዩ የመጨረሻ ገላጭ ሐረግ፤ እግዚአብሔር ልክ ከሳሙኤል ጋር እንደ ነበረ ሁሉ (3፥19)፤ ከዳዊትም ጋር መናፍኑን ያሳስበናል። ሳያውቅና ሳያስበው ቢሆንም እንኳ፤ የሳኦል አገልጋይ የሚቀጥለውን የእስራኤልን ንጉሥ በትክክል አስተዋውቆናል።

19-23 ሳኦል እንደ ገና አገልጋዩ ባቀረበለት ምክር በማመን የተባለውን ሰው ለማስመጣት ሰው ላከ። ሳኦል “ከበጎች ጋር ያለውን” በማለት ስለ ዳዊት መናገሩ ዳዊትን እረኛ እንደ ሆነ ያሳውቀዋል (ከቀ. 11 ጋር ያነጻ)። ሳኦልም ሳያውቅ ዳዊትን የሚቀጥለው የእስራኤል ንጉሥ እንደ ሆነ ይገልጻል።

እሴይ ዳቦ፤ የወይን ጠጅና አንድ የፍየል ጠቦት ለሳኦል ይዘለት እንዲሄድ ዳዊትን ላከው (ከምሳ 18፥16 ጋር ያነጻ)። ሳኦል ዳዊትን በግልጽ ስለ ወደደው፤ ወደ ሳኦል ሄዶ በጋሻ ጃግሬነት አገልግሎቱን ጀመረ። ሙያተኛ ሰዎች ለአገልግሎት በነገሥታት መገዳደቸውን ሊጠብቁት የሚችሉ ቢሆንም እንኳ (ምሳ 22፥29)፤ ሳኦል ግን ዳዊትን እንዲሁ በግል ወደደው። የዳዊት የበገና ደርዳሪነት ሙያ ክፉውን መንፈስ ከተጨነቀው ንጉሥ ላይ ያበረረውን የመረጋጋት ፋታ አመጣ። ምዕራፉ ዳዊትን ወደ ቤተ መንግሥቱ እንዲገባ የመጋበዝ እንድንታወቅ ሙሉ በሙሉ የማያውቀውን፤ የተናቀውንና የከፋውን መሪ ለማገልገል በመጣው በባለ ተስጥዎው ወጣት ሰው፤ በእስራኤል የወደፊት ንጉሥ ይደመደማል።

3. የጎልያድ መሞት (17፥1-58)

ልክ የሳኦል በሳሙኤል መቀባት (10፥1) የያዘበንና የአሞናውያንን በሳኦል መሸነፍ (11፥1-11) እንዳስከተለ ሁሉ፤ የዳዊት በሳሙኤል መቀባት ደግሞ (16፥13) የጎልያድንና የፍልስጥኤማውያንን በዳዊት መሸነፍ (ምዕ 17) አስከተለ። እያንዳንዱ ድል የተቀበውን ዐዲስ መሪ ጀግንነት፤ ጽናትና ወታደራዊ ሙያ አሳይቶአል። አስደናቂው የዳዊትና የጎልያድ ታሪክ በጀግኖች ውድድር የሚካሄድ የውክልና ጦርነት እጅግ በጣም ጥሩ ምሳሌ ነው። የአንደኛዚህ ዐይነት ውድድሮች ዐላማ ብዙ የሰው ሕይወት ሳይጠፋ የአንድን አገር ጥንካሬ መገምገም ነው።

1-3 ፍልስጥኤማውያን ከመጀመሪያ አንሥቶ በአገዛዝ ዘመኑ ሁሉ የማይለቁ የሳኦል ባላጋሮች ነበሩ (14፥52)። በዚህ ጊዜ ፍልስጥኤማውያን በሰኩትና በዓዜቃ መካከል ሰራዊታቸውን አከማቹ፤ ስኩትና ዓዜቃ በይሁዳ ምዕራባዊ ኩረብቶች ላይ የሚገኙ ሁለት ከተሞች ናቸው (ኢያ 15፥20፡33፡ 35)። የእስራኤል የጦር ሰፈር በሽለቆው ሰሜናዊ ክፍል በኩል ነበር። የዳዊትና የጎልያድ ውድድር የተደረገው በዚህ ሽለቆ ውስጥ በሁለቱ ተቀናቃኝ ጎይሎች የጦር ሰፈሮች መካከል ግማሽ ርቀት ያህል ላይ ነበር።

4-7 በቁጥር 4 እና 7 ላይ ጎልያድ “ጀግና” ተብሎአል። በማንኛውም መለኪያ ሲታይ ፍልስጥኤማው ጀግና ከሰው ሁሉ እጅግ ትልቅና ግዙፍ ነበረ፤ “ቁመቱ ከዘጠኝ ጫማ በላይ” ነው። የጎልያድ ትጥቅና የጦር መሣሪያዎች የተገለጹት በርዝመት ነው። ጎልያድ የለበሰው የብረት ልብስ ከብዙ መቶ

የናስ ንብርብር የተሠራና የዐሣ ሚዛኖችን የሚመስል ሲሆን፤ ከጠላት ጥቃት የሚከላከል፤ ቀላል ክብደት የነበረውና እንደ ልብ መንቀሳቀስን የማይገድብ ነበር። የጦር ሜዳ ትጥቁ ክብደት የሚያስደንቅ ነው። የብረት ገንባራዎች ከጉልበቱ በታች እግሩን ሸፍነውሰታል፤ ጦርቹ ብዙውን ጊዜ ጠላትን በማጥቃት እንቅስቃሴ ወቅት አገልገሎት የሚሰጡ በመሆናቸው፤ ምናልባት የጠላትን ጥቃት ለማስወገድ ጥቅም ላይ ሳይውሉ አልቀረም። የጎልያድ በጣም ጠንካራ የውጊያ መሣሪያ ከባዱ ጫፍ ከብረት የተሠራው ጦሩ ሊሆን ይችላል (ከ13፥19-22 ጋር ያነጻ)። የጎልያድ ሰይፍ ምንም እንኳ እስከ ቁጥር 45፡ 51 ድረስ ባይጠቀስም፤ ስለቱ ብረት መሆኑ አያጠራጥርም። በጋሻ ጃግሬው ከተያዘለት ትልቅ ጋሻ በተጨማሪ የመከላከል ዕድልን በማግኘት፤ ፍልስጥኤማው ጀግና ፈጽሞ የማይደፈር ሰው አድርጎ ራሱን ሳይቁጥር እንዳልቀረ ይገመታል።

8-11 ጎልያድ የውክልና ጦርነቱን የግጥሚያ ሐሳብ ወደ እስራኤል ሰራዊት ጮኽ ብሎ አስተላለፈ። ፍልስጥኤማውያን (ጎልያድም እንደሚያስበው) ከውጊያው በኋላ ባሪያ አድርገው በሚገዟቸው እስራኤላውያን ላይ ፈጣንና ቀላል ድል ይገናኝላሉ። ፍልስጥኤማው ተጋጣሚ ንጉሱን ወደ ታች ወርሮ በመጀመሪያ ወሳጆች አልነበሩትም። በርግጥ ሳኦልና ወታደሮቹ “እጅግ ፈሩ፤ ደነገጡም”። የአንድ እስራኤላዊ ጀግና ምላሽ ከሌለ፤ ጎልያድ ሳይወዳደር እንዲሁ ያሸንፋል፤ ፍልስጥኤማውያንም የእስራኤላውያን ጌቶች ሆነው ይቀጥላሉ።

12-16 እንደ ገና ከእሴይ ልጅ ከዳዊት ጋር እንገናኛለን (16፥9)። ሦስቱ የዳዊት ታላላቅ ወንድሞች ሁሉም ታማኝ ተዋጊዎች ነበሩና ሳኦልን ተከትለው ወደ ጦር ሜዳ ሄዱ። ዳዊት ወደ አገልግሎት ገብቶ የነበረው ቀደም ብሎ ቢሆንም እንኳ (16፥21)፤ ቈይቶ ለማሰማራብት የበለጠ ጠቃሚ የእረኝነት ተግባር ለመዘጋጀት የአባቱን በጎች በመጠበቁ በዋና ተግባሩ ተጠምዶ ነበር። ጎልያድ የሚገባው የንቀት ቃላትን በመሰንዘር በቀን ሁለት ጊዜ በተከታታይ ለአርባ ቀን ወደፊት ወጥቶ ታየ። ጎልያድ “ተነሣ”፤ ይኸውም የምድር ነገሥታት በመዝ 22 ላይ “በእግዚአብሔርና በመሲሐ ላይ” እንዳደረጉት ማለት ነው (መዝ 2፥2 የአመት ማስታወሻ)።

17-22 (“በቶሎ ድረስ”) የሚለው የእሴይ ትእዛዝ ለልጆቹ ደገነነትና ሰላም የነበረውን ጭንቀት ይገልጻል። እሴይ ለዳዊት ወንድሞች የተጠበሰ እሸትና እንጀራ ሲልክ፤ ለክፍል አዛዦቻቸው ደግሞ ዐሥር የዐይብ ጥፍጥፍ ሰደደለት።

ቀሪው የምዕ 17 ክፍል ከበግ እረኝነት ወደ ሕዝብ መሪነት የዳዊትን መለወጥ ይገልጻል። ውጊያው መሥመር ላይ እንደ ደረሰ፤ ዳዊት ለወንድሞቹ “ሰላምታ አቀረበ” (ቃል በቃል፤ “ስለ ደገነነታቸው ጠየቃቸው” ማለት ነው)፤ በቀ. 18 ከሚገኘው ተመሳሳይ አገላለጽ ጋር ያነጻ)።

23-30 የጎልያድ የንቀት ንግግር ድምፅ ከርቀትም እንኳ ዳዊት ከወንድሞቹ ጋር እያደረገ የነበረውን ንግግር ማቋረጥ እስኪችል ድረስ ጉልሕ የነበረ ይመስላል። የግዙፉ ሰው የጎልያድ ቁመና እንዲሁ እስራኤላውያንን እንዲያስተናግድ እንዲሸሹ ለማድረግ በቂ ነበር። ከአንድ ወር በሚበልጥ ጊዜ ውስጥ ምንም የተለወጠ ነገር አልነበረም (ቀ. 16)።

በእስራኤል ሰዎችና በዳዊት መካከል ያለውን የአስተሳሰብ ንጽጽር ልብ በል፤ የእስራኤል ሰዎች ጎልያድን “ይህ ሰው” በማለት ሲጠሩት፤ ዳዊት ደግሞ ይህ “ያልተገረዘ ፍልስጥኤማዊ” ይለዋል፤ ጎልያድ “እስራኤልን ለመናቅ” መጥቶአል ይላሉ፤ ዳዊት ደግሞ በበኩሉ “የሕያው እግዚአብሔርን ሰራዊት ለመናቅ” መጥቶአል ይላል፤ “ዳዊትን የሚገድለው ሰው” በማለት የጎልያድን አሸናፊነት ይናገራሉ፤ ዳዊትም “ይህን ፍልስጥኤማዊ ገድሎ እንዲህ ያለውን ውርደት ከእስራኤል የሚያስወግድ ሰው” ብሎ ስለ ራሱ ይገልጻል። በዐጭሩ የእስራኤል ሰዎች እስራኤልን የሚያስነውር አንድ አስፈሪ ግዙፍ ሰውን ያያሉ፤ ዳዊት የሚያየው፤ ሕያው እግዚአብሔርን እየናቀ ያለውን ያልተገረዘ ፍልስጥኤማዊ ነው።

ሴት ልጅን በታማኝነት ለተሰጠ አገልግሎት በሽልማት መልክ ለጋብቻ መስጠት በእስራኤል ውስጥ እንግዳ ነገር አልነበረም (ከኢያ 15፥13-17 ጋር ያነጻ)። ከዚህም በተጨማሪ

ሳኦል ጎልያድን ለሚያሸንፈው ሰው ብዙ ሀብት እንደሚሰጥና እንደዚሁም የአባቱን ቤት ከገብር ነጻ እንደሚያደርግ ቃል ገባ።

ዳዊት በጻድቅ ቊጣ ያለ አንዳች ጥያቄ ጎልያድን ለመግጠም ራሱን ያቀርባል፤ ራሱን ለግጥሚያው ማቅረብ በቊ 32 ላይ ይሆናል። በዳዊት ዐይን የፍልስጥኤማውያን አምላክ ዳጎን ምወት ጣጋት ነው (5፥3-4)። በንጽጽር ሲታይ፣ “እግዚአብሔር ግን እውነተኛ አምላክ ነው፤ እርሱ ሕያው አምላክ፤ ዘላለማዊም ንጉሥ ነው” (ኤር 10፥10)። የዳዊት የመጀመሪያ ታላቅ ወንድም ኤልያብ ዳዊት ወደ ጦርነቱ ስፍራ ድረስ የመጣበትን እውነተኛ ፍላጎት በትክክለኛ መንገድ መገንዘብ ባለመቻሉ፤ ዳዊት ለምን እዚያ ድረስ እንደ ወረደ በቊጣ ጠየቀው (ከዘፍ 37፥4-36 ጋር ያነጻ)።

31-33 ዳዊት ሊያሳየው ስለ ፈለገው የጀግንነት ሥራ የተናገረው ወደ ሳኦል ደርሶ ተሰማ፤ ሳኦልም ወዲያውኑ ከወጣቱ የበግ አረኛ ጋር ለመነጋገር ወሰነ። ዳዊት እግዚአብሔር ከእርሱ ጉን እንዳለ በማወቅ ምንም እንኳን ጎልያድ ከእርሱ አጅግ የጉላ ብልጫ ቢኖረውም፤ ጎልያድን ለመግጠም ራሱን ይሰጣል (ከዘፍ 20፥1-4 ጋር ያነጻ)። ሳኦል ግን በውሳኔው ባለማመን በዳዊትና በጎልያድ መካከል የሚደረግ ግጥሚያ የሚጣጣም ሊሆን እንደማይችል ይወተውታል። የጎልያድን ዝና በሚመለከት “ውጊያውን የተሰማመደ ሰው” ተብሎ እንደ ተነገረ ሁሉ ስለ ዳዊትም “ተዋጊ” መሆኑ በምንባቡ ውስጥ ተገልጿል (16፥18)። ልዩነቶቹ እንግዲህ አስቀድሞ ሳኦል ወይም ጎልያድ ገምተውት ሳይሆን ካልቀረው እንኳ አጅግ የሚበልጡ ናቸው፤ በተለይም በመመጣጠኑ ጉዳይ ላይ መለኮታዊው ሐሳብ ሲጨመርበት ማለት ነው።

34-35 በቊጥር 34-37 ዳዊት በአነጋገሩ አስተዋይ (16፥18) ከተባለው በላይ ቃል የገባውን ምንም ሳይል በተግባር ያሳያል። ሌሎች ሰዎች ከአንበሳና ከድብ ሊሸሹ የሚችሉ ቢሆንም (አጥ 5፥19)፤ ዳዊት አይሸሽም። አረኛ ሳለ “በጎቹን ሲጠብቅ” (ከ16፥11 ጋር ያነጻ) ዳዊት በአስፈሪ አራዊት እንዳይበሉ ታድጎአቸዋል (ከአጥ 3፥12 ጋር ያነጻ)።

36-37 ዳዊትን እንደ በግ አረኛና እንደ ሕዝብ መሪ የማወዳደሩ ሐሳብ የበለጠ ግልጽ ሆኖአል። ጎልያድ ዳዊት እንደ ገደላቸው እንደ ሁለቱ ማለት “እንደ” አንበሳ ወይም ድብ ይሆናል። ዳዊት በጎቹን ከአራዊት አፍ አስጥሎ እንዳዳናቸው (ቊ 35)፤ እግዚአብሔርም እንዲሁ ዳዊትን ከአራዊቱ አዳነው፤ ከጎልያድም እንግዲህ ያድነዋል። ከጠላት ጥቃት ትድግና የማግኘቱ ሐሳብ እንስሳትን እየነጠቁ በመብላት መኖር ያልተሰመደ ሁኔታ እንዳልነበር በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ ያሳያል (መዝ 22፥21፤ ደግሞም ከ2ጢሞ 4፥17 ጋር ያነጻ)።

ሳኦል በዳዊት የጀግንነት ንግግር እንደ ገና በመደሰት (ቊ 31)፤ “ሂድ” ብሎ ይነግረዋል። “እግዚአብሔር ከአንተ ጋር ይሁን” በማለት ሳኦል አክሎ የተናገረው የማደፋፈሪያ ቃል የ16፥18ን ሐሳብ ያስተጋባል፤ ሳይታወቅም አሳዛኝና አስደንጋጭ በሆኑት የሳኦልና የዳዊት መንፈሳውያን ሁኔታዎች ላይ እንዲተኩር ያደርጋል (16፥13-14)።

38-40 ሳኦል ተፈላጊ የሆነውን ነገር ሁሉ ለዳዊት ለመስጠት ከፍተኛ ምኞት ስለ ነበረው፤ የራሱን የጦር ሜዳ ልብስ ለዳዊት አለበሰው። ሌላ ሰው የሚለብሰውን ልብስ መልበስ ከልብሱ ባለቤት ክብር ሁኔታ ጋር ይያያዛል፤ በእውነተኛ ማንነቱም ውስጥ መሳተፍን የመለከታል ተብሎ በአጠቃላይ ስለሚታመን፤ ጌላ ላይ የተወሰዱ ርምጃዎች ለሳኦል ጥቅም እንዲያስገኙ ወይም ቢያንስ በዳዊት ድል እርሱም ተካፋይ በሚሆንበት መልክ ተቀነባብረው ሳይፈጸሙ አልቀረም።

ዳዊት ግን የሳኦልን የወደፊት የመክበር ሐሳብ ዳር ለማድረስ ፈቃደኛ አልነበረም። የሳኦልን ከባድ የጦር ሜዳ ልብስ ለብሶ መሄድ እንደማይችል ወተተ። የጦር ሜዳ ልብሱን ካወለቀ በኋላ፤ ከዔላ ሸለቆ ወንዝ ዐምስት በወንጭና የሚወረወሩ የድንጋይ ጠጠሮችን መረጠ። እንደነዚህ ዐይነቶቹ ድንጋዮች በጥንቱ ዓለም በጦር መሣሪያነት ጥቅም ላይ ይውሉ ከነበሩት የተለመዱ የድንጋይ ዐይነቶች ውስጥ የሚቁጠሩ ነበሩ (ከ2ዜና 26፥14 ጋር ያነጻ)። የአረኛ በትሩንና ዐምስቱን በወንጭና የሚወረወሩ ጠጠሮች በመያዝ፤ ፍልስጥኤማዊውን

ጀግና ጎልያድን ለመግጠም እስራኤላዊው አረኛ ዳዊት ወደፊት ተራመደ።

41-44 ትልቅ ጋሻ አንግቦ ዐብሮት ከተሰለፈው ረዳቱ ጋር፤ ግዙፉ ጎልያድ ራሱን የማይደፈር አድርጎ ሳይቁጥር እንዳልቀረ ይታመናል። ነገር ግን እርሱና ጋሻ ጀግራው ረዳቱ ከዳዊትና ከአምላኩ ጋር ፈጽሞ የማይመጣጠኑ መሆኑን ማስተዋል አልቻለም። የዳዊትን ወንጭፍ በግልጽ በመናቅ፤ በ“በትሩ” ከእርሱ ጋር ለመግጠም ዳዊት ወደ እርሱ እየተጠጋ እንደ ነበረ ጎልያድ ዐሰበ። እንደነዚህ ያሉ መሣሪያዎች ከአንስሳት ሁሉ ዝቅተኛ የሆነውን “ውሻ” ለመምታት የሚያገለግሉ ትክክለኛ መሣሪያዎች እንደ ሆኑ ጎልያድ አመለከተ። ከዚያም “በአማልክቱ” ስም ዳዊትን ረገመው።

45-47 የዳዊት የማንንጠጥ ምላሽ እግዚአብሔር በጦርነቱ ገብቶ ሲዋጋ፤ ሰይፍና ጦር ምንም እንደማይሠሩ፤ ውጤትም እንደማያመጡ በተናገረው ይጀምራል፤ ይደመደማልም። ዳዊት ጎልያድን የሚገጥመው በእግዚአብሔር ስም ነው። ጎልያድ የሚገኘው በጣም አደገኛ መሬት ላይ ነው። እርሱ የእስራኤልን ሰራዊት ተገዳድሮአል፤ ይህም እንግዲህ የሕያው እግዚአብሔርን ሰራዊት መገዳደር ማለት ነው (ቊ 36፤ ከቊ 10 ጋር ያነጻ)፤ ይህ ድርጊት እግዚአብሔርን ራሱን ከመገዳደር ጋር የሚመጣጠን ድርጊት ነው።

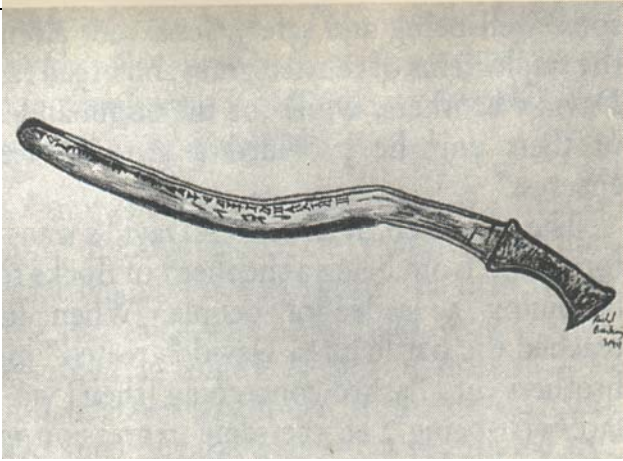
ግጥሚያውን ለመጀመር በመጓጓት፤ ዳዊት ጎልያድ ዛሬ እንደሚሞትና ራሱንም እንደሚቁርጠው በርግጠኝነት ይናገራል። ዳዊት ይህን ሲናገር የሚሰሙ ሁሉ የእስራኤል አምላክ ብቻ እውነተኛ አምላክ እንደ ሆነ ያውቃሉ። በተጨማሪም ነጻ የሚያወጣ እግዚአብሔር እንጂ የጦር መሣሪያዎች ወይም ሰብአውያን መሣሪያዎች እንዳይደሉ ይገነዘባሉ፤ ነጻ የሚያወጣው እግዚአብሔር መሆኑን ቀደም ሲል ዮናታን የተረዳው እውነት ነበረ (14፥6)። “ውጊያው” የእግዚአብሔር ብቻ ነው (2ዜና 20፥15)። ዳዊት የሚደመድመው እግዚአብሔር “እናንተን” በእጃችን አሳልፎ ይሰጠናል ብሎ በማስጠንቀቅ ነው፤ ይህም እንግዲህ ውጊያቸው በርግጥ የውክልና ውጊያ እንደ ሆነ፤ ውጤቱም በአጠቃላይ በፍልስጥኤማውያንና በእስራኤላውያን ላይ ከፍተኛ እንድምታ እንደሚኖረው ጎልያድ የነበረውን የቀድሞ ሐሳብ ለጎልያድ ለራሱ የሚያስታውስ ነው (ቊ 8-9)።

48-49 በአጸፋው ምንም ጊዜ ሳያጠፋ ሊገጥመው ወደ እርሱ ይሮጥ የነበረውን ዳዊትን ሊመታው ጎልያድ ወደ ጌላ ማለት ሳያስፈልገው ወደፊት ቀረበ። አንድ ጊዜ የሚወነጨፍ ድንጋይ በቃ፤ መሬት ላይ በግንባሩ ተደፍቶ የተዘረዘረውን ፍልስጥኤማዊ የጣለው ያ ድንጋይ ነው (ከ5፥4 ጋር ያነጻ)።

50-51ሀ ዳዊት በሰይፍ ሳይሆን፤ አንድ ድንጋይ ብቻ በወንጭፍ በመወርወር፤ ጎልያድን ድል አደረገው። ዳዊት ቀድሞ የአባቱን በጎች ለመንጠቅ የመጡበትን አራዊት ይመታና ይገድል እንደ ነበረ ሁሉ (ቊ 35)፤ አሁን ደግሞ ፍልስጥኤማዊውን “መታው፤ ገደለውም።” እውነተኛው አገዳደል በእስራኤል ሰይፍ አልተፈጸመም፤ የምፀት ምፀት ነው። ዳዊት ጎልያድን የገደለው በገዛ ራሱ ሰይፍ ነው።

ዳዊት ጎልያድን ከጣለው በኋላ ወደ ፍልስጥኤማዊው ሮጦ የሄደው፤ ጎልያድ እንደ ገና ነፍስ ከመዝራቱ በፊት ቶሎ ሂዶ ሊጨርሰው ስለ ፈለገ ነው። አስቀድሞ ቃል ገብቶ ነበርና (ቊ 46)፤ ዳዊት የፍልስጥኤማዊውን ራስ ቁረጠው (ከ54 ጋር ያነጻ)። በኋላ ላይ የጎልያድ ራስ በጦር ሜዳ ምርኮ መልክ (ቊ 54) እንዲታይ ተደርጎአል፤ የጎልያድ ሰይፍም እንዲሁ በምርኮነት ተይዞ ታይቶአል (ዳዊት የራሱ አድርጎት ነበርና፤ ከ2፥19 ጋር ያነጻ)።

51ለ-54 የጎልያድ መሞት በፍልስጥኤማውያን ዘንድ ሽብርን አስከተለ፤ በመዝረክረክም ሸሹ። የቀድሞው የጎልያድ የውክልና ጦርነት የእንግጠም ተግዳሮት ከዚህ በኋላ ተረሳ ወይም ተናቀ ወይም ሁለቱም ሆኖአል። የ“እስራኤል” እና የ“ይሁዳ” ሰዎች እስከ ጌት (የጎልያድ ከተማ፤ ቊ 4) እና እስከ ዓቃሮን (ከጌት በስተ ሰሜን 6 ማይል ርቃ የምትገኝ) ድረስ በጎይል እያሳደዱ ሊመቷቸው ወጡ።

ይህ የኮሌሽ ሰይፍ ነው፤ በቅርብ ምስራቅ አገሮች የተለመደ የሰይፍ ዐይነት ሲሆን፤ ምናልባት ጉልደድ የተጠቀመበትን የሚመስል ሳይሆን አይቀም። ሠንሊት ራሱል ቢየርሊንግ

ፍልስጥኤማውያንን ከማሳደድ ሲመለሱ የእስራኤል ወታደሮች የጠላትን የጦር ሰፈር በዘበዙ። በብዝሃነው ተግባር ውስጥ ዳዊት የነበረው ሚና የጎልደድን የጦር መሣሪያዎች በራሱ ድንኳን ውስጥ ማስቀመጡን በሚነግረን በቀ. 54ላ ላይ ምናልባት ዐጠር ብሎ ተገልጿል። ዳዊት የጎልደድን ራስ ሕዝብ እንዲመለከተው አደረገ። የጎልደድን ራስ ገና በእስራኤል ቍጥጥር ሥር ወዳልሆነችው ወደ ኢየሩሳሌም ከተማ (ከ2ሳሙ. 5፥6-10 ጋር ያነጻ) ዳዊት የወሰደው፤ የማስገባቱ ተግባር የአንድ ሰዓት ተግባር እንደ ሆነ ኢየሱሳውያንን ለማስጠንቀቅ ሳይሆን አልቀረም። ምናልባት ክትትል እንዳይኖርና እንዳይታወቅ ጨለማውን ተገን በማድረግ፤ ዳዊት የጎልደድን ራስ በኢየሩሳሌም ቅጥር ላይ ሳያንጠለጥለው እንዳልቀረ ይታሰባል (ከ31፥10 ጋር ያነጻ)።

55-58 በቀ. 54 ላይ የተመዘገቡት ሁነቶች፤ ቀ. 57 ግልጽ እንደሚያደርገው፤ ቀ. 55-58ን የጎላ ታሪኮች አድርገው ያሳያሉባቸዋል። ቀ. 55-56 በርግጥ ከቀ. 40 ጋር ተጣጥመው የሚታዩ ሲሆኑ፤ ቀ. 57-58 ደግሞ ወዲያው በቀ. 51ሀ ሐሳብ ላይ ተከታትለው የሚመጡ ናቸው። የልጁን ማንነት ለማወቅ በመወሰን፤ ልጁ ማን እንደ ሆነ አበኔርን ተከታትሎ እንዲደርስበት ነገረው። ከዚያም አበኔር ዳዊትን ወደ ሳኦል አመጣው፤ ዳዊትም የቤተ ልሔሙ ሰው የእሴይ ልጅ እንደ ሆነ ለሳኦል ተናገረ።

4. የሳኦል ቅናት (18፥1-30)

በምዕራፍ 18 ላይ ተመዝግበው እስከምናገኛቸው ሁነቶች ድረስ ሳኦል በግልጽ ለዳዊት ተገቢ የሆነ አቀባበልና አያያዝ ሲያደርግ ነበር። ነገር ግን በቀ. 6-9 የተገለጸው ታሪክ ያን ሁሉ መልካም ነገር ቀየረው።

1-4 ምዕራፍ 17ን ከሚደመድመው ዳዊት ከሳኦል ጋር ካደረገው ንግግር ጥቂት ጊዜ በጎላ፤ የሳኦል ልጅ ዮናታን ከዳዊት ጋር ቃል ኪዳን ተገባባ። “ወደደው” የሚለው አሻሚ ግስ ኪዳናዊውን ግንኙነት ይገልጻል። በዳዊትና በልጁ በዮናታን መካከል የነበረው ያ እጅግ የተቀራረበ ጓደኝነት ዳዊትን የንጉሣዊው ቤተ ሰብ ቋሚ አባል ለማድረግ ሳኦልን ከሁሉም በበለጠ ገፋፋው። በዮናታንና በዳዊት መካከል የነበረው ኪዳናዊ ግንኙነት ለረጅም ዓመታት፤ የዳዊት ንጉሥነት እስከ ጸና ድረስ ይደረጉ ከነበሩ ብዙ ተመሳሳይ ስምምነቶች ውስጥ አንዱ ነበረ (20፥16-17፤ 23፥18፤ 2ሳሙ. 3፥13-21፤ 5፥3)። ዮናታን ካባውን (የእስራኤል መንግሥት ምሳሌ፤ ከ15፥27-28 ጋር ያነጻ) ባወለቀና ለዳዊት ባለበሰው ጊዜ፤ ዳዊት የእርሱ ወራሽ እንደ ሆነ ቈጥሮ የራሱን ክብርና ማዕረግ አስተላልፈለት። ሳኦል ቀደም ሲል የራሱን ጥርርና የጦር ልብስ ለዳዊት ለማልበስ ሞክሮ ነበር፤ ሆኖም በከንቱ የተደረገ ሙከራ ነበር (በ20፥38-39)። ዮናታንም አሁን የራሱን ካባና የጦር ልብስ (ባለ ሰገባ ሰይፉን የሚታጠቅበትን ቀበቶ በመጨመር፤ ከ2ሳሙ. 20፥8 ጋር ያነጻ) ያለምንም ማቅማማት ለሚቀበለው ለዳዊት ይሰጣል።

5 ይህ ጥቅስ በጎልደድ ላይ ካገኘው ድል በጎላ ዳዊት እንደ ተዋጊ በተከታታይ የሚያገኛቸውን ስኬቶች ከወዲሁ አስቀድሞ ይጠቀማል፤ አሳጥሮም ይገልጻል። ሳኦል ራሱ በተደጋጋሚ ካገኛቸው ወታደራዊ ድሎች ልምድ በማግኘት (14፥47)፤ የድሉን ጠቃሚነት በደስታ ተቀበለው፤ ዳዊትንም አንድ ወይም ከአንድ የሚበልጡ የጦር ክፍሎችን እንዲመራ ትእዛዝ በመስጠት ሥርዐትን በተከተለ መንገድ አከበረው። እንደ ተዋጊ ዳዊት የነበረው ችሎታ ሕዝቡን ሁሉ አስደሰተ። ዳዊት የእስራኤል ንጉሥ ከሆነ በጎላ፤ የሚመራቸውን ለማስደሰት የነበረው ብቃት ይቀጥላል (2ሳሙ. 3፥36)።

6-8 ጎልደድን ከገደለና የእስራኤል ወታደሮች ፍልስጥኤማውያን ተቀናቃኞቻቸውን ድል ካደረጉ በጎላ (17፥52-53)፤ ድል አድራጊው ዳዊት ወደ እስራኤል ጦር ሰፈር ሲመለስ (17፥57)፤ ወታደሮቹ ሁሉ (ሳኦልም ጭምር) በሕዝባቸው አቀባበል ሊደረግላቸው ወደየቦታቸው ተመልሰው መጣ። እንደነዚህ ያሉት የድል በዓል አካባቢዎች ድል አድራጊ ተዋጊዎችን ከበሮ ይዘው እየዘፈኑ (ከዘፀ 15፥20፤ ከመሳ 11፥34 ጋር ያነጻ) እና እየዘመሩ (ከዘፀ 15፥21፤ ከመሳ 5፥1 ጋር ያነጻ) በሚቀበሏቸው ሴቶች ይመሩ ነበር። አቀባበሉን በሚመለከት ሳኦል ያሳየው ቀዝቃዛ ስሜት የሚያስገርም አይደለም፤ ዳዊት ከእርሱ ዐሥር እጅ የበለጠ አድናቆትን ከሕዝቡ ማግኘቱን በመመልከት ሳኦል ተቈጣ (ከ20፥7 ጋር ያነጻ)፤ ስለ መንግሥቱም ሆነ።

9-16 ሳኦል አስቀድሞ ለጋሻ ጃግሬው የነበረው አምንታዊ አመለካከት አሁን በግልጽ አሉታዊ ሆነ። “ከእግዚአብሔር የታዘዘ ክፉ መንፈስ” ብዙ ጊዜ ስለሚመጣበት ሳኦል የነበረበት የአእምሮ ሕመም ባለበት። ክፉ መንፈስ ሳኦልን ሲያሠቃየው ፋታ እንዲያገኝ ዳዊት በገና ይደረድራል (16፥15-16፥23፤ ከ19፥9 ጋር ያነጻ)።

ሳኦል ዳዊትን በጦር ወግቶ ከግድግዳ ጋር ለማጣበቅ የጥከረበት (19፥10) ቢያንስ አንድ ሌላ ጊዜ (“ሁለት ጊዜ” ከቀ. 11 ጋር ያነጻ) ይኖራል። ምንም እንኳን ዮናታን በመጀመሪያ ሳኦል ዳዊትን ለመግደል የወሰነ መሆኑን ማመን ያቃተው ቢሆንም (20፥9)፤ መጨረሻ ላይ ሳኦል የገዛ ልጁን ሳይቀር በጦር ለመውጋት ያደረገው ሙከራ አሳምኖታል (20፥32-33)።

እግዚአብሔር ከእርሱ “ተለይቶ” ከዳዊት ጋር ስለ ሆነ (በተለይ ከ16፥13-14 ጋር ያነጻ)፤ ሳኦል ዳዊትን ከእርሱ እንዲርቅ አደረገው። “የሺህ” አለቃም አድርጎ ሳከው። ይህን ያደረገበት ዐላማ ክፋት ነበረው፤ ሳኦል ዳዊትን “ፍልስጥኤማውያን ቶሎ ይገድሉታል” ብሎ ባመነበት በግንባር ተሰልፎ ለሚዋጋው ጦር አለቃ ሲያደርገው ፈለገ (ቀ. 17፤ ከ2ሳሙ. 11፥14-15 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔር “ከእርሱ ጋር” ስለ ነበረ ብቻ ሊሳካለት የቻለው የወታደራዊ ግጭት አፈጻጸም በኪዳናዊ ግንኙነት ከእስራኤልና ከይሁዳ ጋር ዳዊትን በበለጠ እንዲቈራኝ አደረገው። ነገር ግን ሳኦል በበለጠ ይፈራው ጀመር።

17-19 የዳዊትን በፍልስጥኤማውያን እጅ መውደቅ እውን ለማድረግ በተጨማሪ መሣሪያነት ሳኦል “ታላቁን ልጁን ሜሮብን” እንዲያገባትና አዘናጊ ዕንቅፋት እንድትሆንበት ለዳዊት ሰጠው። ዳዊት ግን ሜሮብን ለማግባት ሳይፈልግ ቀረና በጎላ የታናሽ እንታ የሜልኮል ባል ሆነ (ቀ. 26-28)፤ ሆኖም ዳዊት ሜልኮልን ይወዳት የነበረ መሆኑ ፈጽሞ አልተገለጸም።

“በጀግንነት አገልግለኝ፤ . . . ተዋጋ” የሚለው ሳኦል ለዳዊት የሚሰጠው አስፈላጊ ትእዛዝ በዚያ ዘመን ጦርነቶች የነበረውን የተለመደ የውጊያ ቋንቋ ያንጸባርቃል (ከ4፥9 ጋር ያነጻ) ሳኦል በሠራዊቱ ውስጥ ገብቶ እንዲያገለግል በጉጉት የሚገፋፋው ሰው ዐይነት እንደ ሆነ ዳዊት አስቀድሞ አስመስክሮአል (14፥52)። ይሁን እንጂ የሳኦል አታላይነት የዳዊትን በፍልስጥኤማውያን እጅ መሞት እውን በሚያደርጉ ሁኔታዎች ውስጥ ዳዊትን ለማስገባት በነበረው ፍላጎቱ ተገልጾ ታይቶአል።

20-26ሀ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ በየጊዜው ወደ ሜሮብ ወይም ደግሞ ሚልኮል “ልጅ” ተብላ ትገለጻለች (ቀ. 17፥19-20፤ 27-28)። ከአንደኛዬቱ ወይም ከሁለቱም ጋር ዳዊት የነበረው

ጋብቻ፤ ሴቶቹ የሚገዛው ንጉሥ ልጆች ከመሆናቸው የተነሣ ከሚመጡ የፖለቲካ እንድንቃወም ነጻ መሆን አይችልም። ሳኦል (እና ዮናታን) ይሞታሉ ከተባለ፤ በእስራኤል ዙፋን ላይ ዳዊት የሚኖረው የመብት ጥያቄ ከሁሉም የጠነከረ ይሆናል። በተጨማሪም የፖለቲካ ጋብቻዎች ሲቀናጁ፤ በግልጽ እየደከመ የሚታየው መሪ ሴት ልጅ ጠንካራውን እንድታገባ ማድረግ የተለመደ ነበር (ከዘፍ 34፥9፤ ከ1ነገ 3፥1፤ ከ2ዜና 18፥1 ጋር ይነጻ)። የማይቀረው የዳዊት በእስራኤል ዙፋን ላይ መውጣት በፍጥነት ሂደት ላይ ያለ ጉዳይ ነው።

ሜልኮል ለዳዊት ያላት “ፍቅር” ዮናታን ከነበረው ፍቅር ጋር ጉድኝት አለው (ቍ 1:3) ምናልባትም ከዳናዊ ባሕርይ ሳይኖረው አይቀርም። እነዚህ ሁለት ወንድምና እህት ለአባታቸው ከሚያሳዩት ፍቅር ይልቅ ለዳዊት የሚገልጹት እንደሚበልጥ የተረጋገጠ ጉዳይ ነው። ዳዊት ድኻ በመሆኑ ሜልኮልን ማግባት ስለማይችል፤ ይቅርታ እንዲደረግለት ካቀረበው ልመና ውጭ ሳኦል ስለዚህ ጉዳይ የሰማው ምንም ነገር የለም። ለእርሷ እንደ ጥሎሽ እንዲሆን “የመቶ ፍልስጥኤማውያንን ሽለፈት” ማቅረብ በቂ ነው። ሳኦል አንድ መቶ ፍልስጥኤማውያንን እንዲገድል ዳዊትን የጠየቀው፤ ዳዊት ራሱ በጦርነቱ ይሞታል ብሎ በርግጥ ተስፋ አድርጎ ስለ ነበር ነው። ነገር ግን ሳኦል ለጥያቄው ሌላ ተጨማሪ ምክንያትም ሰጠ፤ ይኸውም ጠላቶቹን መላው በመላው በመደምሰስ ዳዊት እንዲበቀልለት (ከ14፥24፤ ከመሳ 15፥7 ጋር ይነጻ) ነው። በምፃታዊ አስተሳሰብ ዳዊት ራሱ ከሳኦል ጠላቶች አንዱ ሆኖአል (ቍ 29፤ ደግሞም ከ19፥17፤ 20፥13፤ 24፥4-19፤ 25፥26-29 ጋር ይነጻ)።

26ለ-29 ከዳዊት ጋር ዐብረው የነበሩ የራሱ ሰዎች (መጀመሪያ ቍ 27 ላይ የተጠቀሱት) በዚህ መከራ ላይ እንዲገፋበት አሳስበውት። “ወጣ”፤ “ገደለ” እና “አቀረበ” የሚሉት ግቦች፤ የሳኦልን ትእዛዝ በመፈጸም ረገድ ዳዊት ያሳየውን የአመራር ብቃት አጉልቶ ለመግለጽ ሲባል በነጠላ ቍጥር የቀረቡ ናቸው። “አቀረበ” የሚለው ግስ ግን ምናልባት የብዙ ቍጥር ባለቤት ሊኖረውና የዳዊትን ሰዎች ሁሉ የሚመለከት ሊሆን ይችላል። ያለ እነርሱ ድጋፍ ዳዊት የተገኘውን ድል ሁሉ ብቻውን ለማግኘት በርግጥ ሳይዳግተው አይቀርም ነበር። ሳኦል የተናገረውን ቃል በማክበር፤ ልጁን ለጠላቱ ሰጠ። እግዚአብሔር ዳዊትን የመርዳቱና ዐብሮትም የመሆኑ ማረጋገጫ ታክሎበት፤ ሜልኮልም እርሱን መውደዱ የሳኦል ዳዊትን መፍራት ጨምሮ ታየ (ከቍ 12 ጋር ይነጻ)፤ ይህም ዳዊትን በቀሩት ቀኖቹ ሁሉ የሳኦል ጠላት ሆኖ እንዲታይ አደረገው (ከ23፥14 ጋር ይነጻ)።

30 የምዕራፍ 18 የመጨረሻ ጥቅስ የዳዊትን ስኬት ፍሬ ሐሳብ በድጋሚ ያወጣል (ከቍ 5፥14-15 ጋር ይነጻ)። ዳዊት ከፍልስጥኤማውያን የጦር አዛዦች ጋር የሚመጣጠን ከመሆኑ አንዳልፈ በሚገባ አስመስከረ፤ ለጋራ ዐላማ በሳኦል ላይ ተባብረው በተነሡበት ጊዜም እንኳ፤ የዳዊት ሁኔታ ፍልስጥኤማውያንን በትክክል እንዲጨነቁ አድርጎአቸዋል (29፥3-4-9)።

5. ተሳዳጅ ዳዊት (19፥1-24)

1-7 ምንም እንኳን የዳዊት ቋሚ መኖሪያ በቤተ መንግሥቱ ውስጥ እንዲሆን ሳኦል መፈለጉ አስቀድሞ የተገለጸ ቢሆንም (18፥2)፤ ምዕራፍ 19 በሁለቱ ሰዎች መካከል የነበረውን ግንኙነት የመጨረሻ መቋረጥ መዝገብ ይገኛል። ዳዊት ብልሃና ድል አድራጊ የሳኦል “አገልጋይ” ቢሆንም፤ ለንጉሡ ደስታና የሚያመጣ ሰው ሳይሆን፤ ሳኦል አገልጋዮቹንና ልጁን ዮናታንን ሳይቀር በማዘዝ እርሱን የሚያጠፋበትን አጋጣሚ ሁሉ ተጠቅመው እንዲገድሉት አጥብቆ የሚፈልገው ዋና የግዳይ ዒላማው ሆነ። ነገር ግን ዮናታን ዳዊትን “ይወደው ነበር” እና በዚያን የተቈራኘውን የገደኛውን ሕይወት ለማትረፍ የሚችለውን ሁሉ ያደርጋል (ከ18፥1-3 ጋር ይነጻ)። ዮናታን ወደ ተወሰነ ቦታ ሂዶ እንዲደበቅና በዚያም እንዲቈይ ለዳዊት ይነግረዋል። ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ለረጅም ጊዜያት እግዚአብሔር እንደ ልቤ ያለው ሰው የሚታደን ተሳዳጅ ይሆናል። ዳዊትን ለመርዳት ዮናታን በግል የነበረው ፍላጎት የእርሱ ጠበቃ በመሆን በአባቱ በሳኦል አጠገብ እንደሚቆም ባሳየው ስምምነት ተገልጾአል (ከቍ 4 ጋር ይነጻ)። ዳዊት የተደበቀበት ስፍራ ምናልባት በጊብዓ ከነበረው ከሳኦል ምሽግ ብዙም የማይርቅ

ዕርሻ ነበረ። ዮናታን ሁሉንም ነገር እየተከታተለ እንደሚሰላውቀው ለዳዊት ቃል ገባ (ከ20፥10 ጋር ይነጻ)።

ከቍጥር 4-5 የተገለጸው የዮናታን ልመና በተለይ ዳዊት ንጉሡን የበደለበት አንዳች ነገር ስለሌለ (ከ24፥11 ጋር ይነጻ)፤ ሳኦል በዳዊት ላይ ክፉ ነገር እንደሚያደርግ በነበረው ተስፋ ይጀምራል፤ ይፈጸማልም። በመቀጠልም ዳዊት የፈጸማቸው ተግባራት ሳኦልን እንደ ጠቀሙት፤ ዳዊት ጎልያድን የገጠመውና የገደለው በሕይወቱ ቈርጦ እንደ ነበርና በውጤቱም ሳኦል ራሱ እንደ ተደሰተ (17፥55-58) ለአባቱ ያስታውሳል። ስለዚህ፤ ንጹሕ ሰውን እንዲገደል ለማድረግ ምንም ምክንያት የለምና እንዲዚህ ያለው ወንጀል የንጹሕ ሰውን ደም የማፍሰስ በደለኛነትን በሳኦል ላይ ሊያስከትል ይችላል (ዘፍ 21፥8-9)።

ዮናታን አባቱን በዚህ መልክ መገሠጹ ለጊዜውም ቢሆን ሳኦልን ወደ አእምሮው እንዲመለስ አድርጎታል፤ ሳኦል ዮናታንን አዳመጠው፤ ከመሐላዎች ሁሉ እጅግ ክቡር በሆነው ሕያው እግዚአብሔርን በሚለው መሐላም ማለ (ከ14፥39 ጋር ይነጻ)፤ መሐላው ዳዊት እንደሚገደል፤ ሳኦል ሁሉንም በፍጥነት እንደሚረሳ (ቍ 11) ቃል የሚያስገባ መሐላ ነው። በዚያው ወቅት ዳዊት እንደ ገና የሳኦል ቤተ መንግሥት አባል በመሆኑ በንጉሡ ፊት ቆመ (ከ16፥21፤ 18፥2፤ ጋር ይነጻ)።

8-10 በፍልስጥኤማውያን ላይ በተከታታይ መታየት የቀጠለው የዳዊት ወታደራዊ ድል የሚታወቀው ታሪክ እንደ ገና ተቀስቅሶ እንዲደገም አደረገ (16፥14-16፤ 18፥10-11 ይመ)።

11-17 ከ11-17 ያሉት ቍጥሮች የመዝሙር 59 መሠረታዊ መነሻ እንደ ሆኑ በትውፊት ይነገራል። የሳኦል ወታደሮች ግዳጅ ዳዊትን በማለዳ ለመገደል ቢሆንም እንኳ፤ ለዳዊት የእግዚአብሔር ንዕልና ምሕረት በማለዳ ተሰጠው (መዝ 59፥16)።

የዳዊትን ደኅንነት እውን የምታደርገዋ ሰብአዊት ወኪል የምትወደው ሚስቱ ሜልኮል ነበረች (18፥20-28)። ዐብረው ከሚኖሩበት ቤት ወጥቶ ካልሸሸ እንደሚገድሉት ካስጠነቀቀቸው በኋላ፤ በመስከሞት አሾልካ በማውረድ እንዲያመልጥ ረዳቸው (ከኢያ 2፥15፤ ከ2ቆሮ 11፥33 ጋር ይነጻ)። በእርሱና በአሳዳጆቹ መካከል በቂ ርቀት ለዳዊት እንዲኖረው ለማድረግ፤ ሜልኮል በዳዊት ዐልጋ ላይ የሰው ምስል አበጅታ አስተኛች። ከዚያም ባሏ እንደ ታመመ ለሳኦል ሰዎች በመንገር አዘገየቻቸው፤ ይህም እንግዲህ ሰዎች ሊያውኩት የማይገባ መሆኑን ያመለክታል።

ሜልኮል ዐልጋ ላይ ያስተኛቸው ምስል “ጣዖት” ተብሎ ተገልጾአል፤ ይኸውም አብዛኛውን ጊዜ “የቤተ ሰብ አማልክት” ተብሎ የሚተረጎም የዕብራይስጥ ቃል ነው። እነዚህ አማልክት ምናልባትም ሁልጊዜ ትንንሽ (ዘፍ 31፥19-34-35) በመሆናቸው ምስሉ በርግጥ ወጥነት ያለው በሰው መጠን የተበጀ ጣዖት ነበረ። ሜልኮል በዳዊት ዐልጋ ላይ ምናልባት ልብስ፤ ምንጣፎችን ወይም የመሳሰሉት ደራርባ በራሱነው በኩል የፍየል ጠጉር ብቻ በማድረግ ዐልጋውን በልብስ ሳትሸፍነው አልቀረችም። የቤተ ሰብ ጣዖታትን ያስቀመጠችው በዐልጋው ጎን እንጂ በ“ውስጥ” አይደለም፤ እንደዚህ ያደረገችውም ለዳዊት መታመም የሚሰጠውን ትኩረት አጉልቶ ለማሳየት ነው።

የሜልኮል የማታለል ተግባር በሚገባ ሠራ፤ የሳኦል ሰዎች ተሞኝተዋል። ነገር ግን ሳኦል ባቀረቡለት ዘገባ ባለመርከት፤ ለሌላ ተጨማሪ ፍለጋ ሰዎቹን መልሶ ላካቸው፤ በዚህ ጊዜ ሳኦል የላካቸው፤ እዚያ ይገደል ዘንድ ወደ ጊብዓ “ከነዐልጋው አምጡልኝ” ብሎ ነው። ሰዎቹ ቦታው ላይ በደረሱበት ሰዓት ዳዊት ከሂደ በርግጥ ቈይቶአል።

በቍ 5 ላይ የሳኦል ልጅ ዮናታን አባቱ ዳዊትን መገደል ለምን እንደሚፈልግ ይጠይቃል፤ በቍ 17 ላይ ደግሞ ለምን እንደ አታለለችውና ዳዊትን ከመገደል እንዲድን እንዳደረገችው ሳኦል ልጁን ይጠይቃታል። ሜልኮል ዳዊትን እንዲሸሽ ካደረገችው፤ እንደሚገድላት አስጠንቅቆት እንደ ነበር ለሳኦል ትነግረዋለች። ሳኦል ራሱ የተናገራቸው ቃላት ወደ ጊብዓው ቤተ መንግሥቱ ለዘለዓለም ተመልሶ ላይሂድ ዳዊትን የሚሞት “ጠላቱ” እንደ ሆነ ከ18፥29 ጋር ይነጻ) ለይተው ይገልጹታል።

ዳዊት እንደ ሽፍታ እየተሳደደ የሚያሳልፋቸው ቀኖች ሳኦል እስከሚሞት ድረስ ይቀጥላሉ።

18-24 ቍጥር 18 ሜልኮል ካስጠነቀቀው በኋላ ዳዊት ወዳመለጠበት ጊዜ ይመለሳል (ቍ 12)። ዳዊት ሳኦል ያደረገውን ለነቢዩ ለመንገር ወደ ሳሙኤል የመኖሪያ ከተማ ወደ ራማ ሄደ። ሳኦልም ዳዊት የት እንደ ነበረ ሰማ፤ ምሕረት በሌለው ክትትልም፤ እርሱን እንዲይዙት ወደ ነዋት ሰዎችን ላከ። ሆኖም የእግዚአብሔር መንፈስ በተከታታይ የተላኩ ሦስት የሳኦል መልእክተኞችን በመለኮታዊ ምሪት ተመስጦ ትንቢት እንዲናገሩ በማድረግ ዳዊትን ከአደጋ ጠበቀው።

በመጨረሻ እነዚህ ሰዎች ዳዊትን እንደሚይዙት ርግጠኛ በመሆን፤ ወደ ራማ በመሄድ ራሱ ርምጃ ለመውሰድ ወሰነ። ሳሙኤልና ዳዊት ወዴት እንዳሉ እንዳወቀ፤ ሳኦል እንቅስቃሴውን ቀጥሎ የእግዚአብሔር መንፈስ ወርዶበት እርሱም “ትንቢት መናገር” ጀመረ። የሳኦል ልብሱን ዐውልቆ መተኛት ከእንግዲህ ወዲያ የእስራኤል ንጉሥ የመሆን ብቃት የሌለው መሆኑን የሚያሳይ ምልክት ነው።

በተጨማሪም፤ “ሳኦልም ደግሞ ከነቢያት እንደ አንዱ ተቈጠረ?” የሚለው አሉታዊ መልስ የሚፈልገው መልስ ዐዘል ጥያቄ ሳኦል የደረሰበትን ኪሣራ ይገልጻልና እንግዲህ የምፀት ትርጉም ይኖረዋል፤ በሳኦል ነቢያዊ ባሕርይ ትክክለኛነት ላይ ጥያቄ ማቅረብ ሳኦል የእስራኤል ንጉሥ የመሆኑን ሕጋዊነት መጠራጠር ማለት ነበረ። በ10፥11-12 እና እዚህ ላይ አሁን የዚህ ምሳሌ አጠቃቀም ከሳሙኤልና ከእግዚአብሔር መንፈስ ጋር ሳኦል ያደረጋቸውን የመጀመሪያና የመጨረሻ ግንኙነቶች ተራኪ ሳሙኤል-ሪያዎች የሚደግፍ ነው። ሳኦል ሕጋዊ ንጉሥም ትክክለኛ ነቢይም ሳይሆን፤ መጨረሻ ላይ ልብሱን “በሚገፈፍበት” ጊዜ፤ በፍልስጥኤማውያን እጅ ወደሚወድቅበት ሁኔታ መፍጠኑን ይቀጥላል (31፥8-9)።

6. የዮናታን ጓደኝነት (20፥1-42)

1-4 ዳዊት ከሳኦል ሽሽቶ ወደ ነዋት መሄዱ ወደ ጊብዓው ምሽግና ሊያምነው ወደሚችለው ጓደኛው ወደ ዮናታን መልሶ ይወስደዋል። ዳዊት እንዲህ ዐይነቱ አስጨናቂ ክትትል በእርሱ ላይ እንዲመጣ የተደረገውን ምን ያህል ከባድ በደል በፈጽሞ እንደ ሆነ ለማወቅ ይፈልጋል። የንጉሡ ታማኝ ልጅ፤ የዳዊትም እውነተኛ ጓደኛ የሆነው ዮናታን አባቱ ሳኦል በዳዊት ላይ ጉዳት ለማድረስ በርግጥ ያቀደ መሆኑ (ቍ 2፥9 እንዲሁም በ19፥6 ላይ ከተገለጸው ከሳኦል ቃለ መሐላ ጋር ያነጻ) እንደሚይታመን ዐሰበ፤ ይኸውም አባቱ ዳዊትን ሊጉዳው እንደ ፈለገ ቈይቶ በሚያሳዝን ሁኔታ ለእርሱ ግልጽ እስከ ሆነለት ድረስ (ቍ 33) ማለት ነው። ዮናታን፤ “አስቀድሞ ሳይነግረኝ” ሳኦል ምንም ነገር አያደርግም በማለት ዳዊትን አረጋጋው።

ዳዊት ግን ከሳኦል የማይታወቅና ተለዋዋጭ ባሕርይ የተነሣ በበለጠ ተሰምቶት፤ ወደ አንድ ቦታ ሄዶ እንዲደበቅ ሐሳብ በማቅረብ ለዮናታን ምላሽ ሰጠ። በእርሱና በሳኦል እጅ የሚሞት በመሆኑ መካከል “አንድ ርምጃ ብቻ” እንደ ቀረ ዳዊት በታላቁ መሐላ ያረጋግጣል። ዮናታን ለዳዊት ያለውን ከፍተኛ ፍቅር የሚያውቀው ሳኦል (ከቍ 29 ጋር ያነጻ) በዳዊት ሕይወት ላይ የሚፈጽመውን የክፋት ዕቅድ ልጁ እንዲያውቀው ወይም እንዲያዝን የማይፈልግ መሆኑን ዳዊት ያረጋግጣል።

5-7 የዳዊት ዕቅድ ቀላል ነው፤ በመጨረሻ የወር መባቻ በዓል አከባበር ግብዣ ላይ ስለ ዳዊት አለመገኘት ዮናታን የሚሰጠውን ሐሳብ ሳኦል የሚቀበል ከሆነ፤ ዳዊት ጉዳት አይደርስበትም፤ ሳኦል ከተቈጣ ግን ዳዊትን ለማጥፋት ቁርጠ የተነሣ መሆኑን ዮናታን ይገነዘባል። ዳዊት በግብዣው ላይ ባለመገኘቱ ሳኦል የሚወስድበትን ርምጃ በሚመለከት ከዮናታን መልስ ለማግኘት እስከሚችልበት እስከ ሦስተኛው ቀን ምሽት ድረስ በአንድ “ዱር” (በጊብዓው የሳኦል ምሽግ አጠገብ) ውስጥ ይደበቃል።

በግብዣው ላይ ላለመገኘቱ ዳዊት የነበሩት ምክንያቶች በቍ 28-29 ለሳኦል በዮናታን በኩል ተላልፈዋል። ዳዊት በ“ዓመታዊ መሥዋዕት” አቀራረብ ላይ ከቤት ሰቡ ጋር ለመሳተፍ መፈለጉ እንዳልተለመደ ሆኖ መታሰብ የነበረበት ጉዳይ አይደለም (1፥21፤ 2፥19)። በሳሙኤል የልጅነት ጊዜ ዓመታት ውስጥ የተለመደው የመሥዋዕት ማቅረቢያ ስፍራ ሌሎ (1፥3) ማለት የመገናኛው ድንኳን የሚገኝበት ነበረ።

በዳዊት ጊዜ ግን ሌሎ ፈርሶ ነበር (4፥11 ይመ)፤ የመገናኛው ድንኳንም ቋሚ ቦታ አልነበረውም። ዓመታዊ መሥዋዕቶች የሚቀርቡበት ቦታ እንግዲህ የመሥዋዕት አቅራቢው የመኖሪያ ከተማ ብቻ ሊሆን እንደሚችል መታወቅ ነበረበት።

እንዲገኝ ንጉሡ የጋበዘበትን ግብዣ በሌላ ተወዳዳሪ ግብዣ ለመተካት በመሞከር ዳዊት የሳኦልን ቍጣ እየተዳፈረ እንደ ሆነ ግልጽ ነው። ዳዊት ወደ ቤተ ልሔም እንዲሄድ ሳኦል የሚያደርገው የፈቃደኝነት ስምምነት፤ በንጉሡ መልካም ፈቃድ ተመልሶ መምጣቱን የሚያመለክት መሆኑን በውል ለማረጋገጥ ዳዊት ትኩረት አልሰጠም።

8-17 እርስ በርስ የተገባቡትን ቃል ኪዳን በማስታወስ (18፥3)፤ ዳዊት ኪዳናዊ ታማኝነትን “በነገትን ” እንዲያሳይ ዮናታንን ይለምነዋል። ዳዊት በዋና ጠላቱ በሳኦል እጅ ከመሞት በቃል ኪዳን ከእርሱ ጋር በተሳሰለው በጓደኛው በዮናታን እጅ መሞትን እንደሚመርጥ ተናገረ። ዮናታን ግን አባቱ ዳዊት ሊጉዳ ያቀደበትን ትንሽ ፍንጭ እንኳ ቢያይ፤ በርግጥ ለጓደኛው ለዳዊት አስቀድሞ እንደሚነግረው በግልጽ ማለት። ዳዊት እስከዚህ ጊዜ ድረስ በመጨነቅ፤ ሳኦል “ክፉ ቃል” ከተናገረ፤ ዮናታን በትክክል የሚነግረው መሆኑንና አለመሆኑን ማወቅ ይፈልጋል።

ዳዊትና ዮናታን “ተያይዘው” ወደ ሜዳ ወጡ፤ ይኸውም ቦታው የለገሳቸውን ጸጥታ በመጠቀም የማይበርድ ፍቅራቸውን እንደ ገና ለማረጋገጥ ነው። “ከነገ ወዲያ ማታ” (ቍ 5) የሳኦልን መልስ ለማወቅ ዳዊት በነበረው ጉጉት መሠረት፤ ከዚያ ጊዜ ሳይዘገይ ወሬው መልካምም ሆነ መጥፎ ዳዊትን እንደሚያሳውቀው ዮናታን በመሐላ ቃል ይገባለታል። ዮናታን በመደምደሚያ አረፍተ ነገሩ ውስጥ የዳዊትን መለኮታዊ ጥሪ እንዳወቀ፤ የሚቀጥለው የእስራኤል ንጉሥም እርሱ ራሱ ሳይሆን፤ ዳዊት መሆኑን ለይቶ እንደ ተገነዘበ አመልክቶአል።

ዮናታን እርስ በርስ የተገባቡትን ቃል ኪዳን ዳዊት በበኩሉ እንዲያረጋግጥለት አድርጎአል። የቃል ኪዳን ጓደኝነት እርሱም ሆነ የእርሱ ዘሮች ንጉሥ ከሆነ በኋላ በዳዊት እንዳይገደሉ ዮናታን ላቀረበው ልመና መሠረት ነው። ዮናታን በዚህ ጊዜ የገዛ አባቱ ሳኦል ከዳዊት “ጠላቶች” አንዱ እንደ ሆነ ተገንዝቦአል (ከ18፥29፤ 19፥17 ጋር ያነጻ)። ስለዚህ ዮናታን ከዳዊት ጋር የተገባባውን ቃል ኪዳን ለዘላለም ለቤተ ሰቡ (ለዘሮቹ) እንዲተርፍ አድርጎአል።

18-23 ዳዊትን ከአደጋ ለመታደግ ዮናታን የፈጠረው የማታለያ ዘዴ ዳዊት አስቀድሞ ተናግሮት የነበረውን የመደበቂያ ስፍራና ጊዜውን ጭምር በመጠቀም ይጀምራል (ቍ 5)። ዳዊት የሚቀመጥበት ቦታ “ባዶ ስለሚሆን” ዮናታን በዳዊት አለመኖር ይስማማል። በሦስተኛው ቀን ዳዊት ተደብቆበት ወደ ነበረው ስፍራ መሄድ አለበት። ከዚያም ኤዜል ተብሎ በሚጠራው ድንጋይ አጠገብ “መቄየት” ይኖርበታል። በዳዊት አለመገኘት ሳቢያ ሳኦል የሚወስደውን ርምጃ ለዳዊት እንዴት ማሳወቅ እንደሚችል ዮናታን ማብራሪያ መስጠቱን ይቀጥላል። ዮናታን በሚጮኸበት ጊዜ፤ ፍላጻዎቹ ልጁ ካሰበት ቦታ ዐልፈው ከሄዱ፤ የዳዊት ሕይወት አደጋ ላይ ነውና በእግዚአብሔር ፈቃድ ዳዊት ማምለጥ አለበት።

24-34 ዳዊት ጓደኛውን ለማስደሰት የጓደኛውን ሐሳብ ተከትሎ ድራማውን በመጫወት ዱር ውስጥ ተደበቀ። ለወር መባቸው በዓል የታደሙት ሁሉ ሲሰበሰቡ፤ ሳኦል ከድንገተኛ የጠላት ጥቃት አንጻራዊ ከለላ ሊያገኝ በሚችልበት “በግድግዳው አጠገብ” በተለመደው መቀመጫው ላይ ተቀመጠ። ዮናታንና የሳኦል ስራዊት አዛዥ (የአጎትም ልጅ) አበኔር (14፥50፤ 17፥55) በጠረጴዛው ዙሪያ የክብር ስፍራቸውን ያዙ፤ የዳዊት የመቀመጫ ስፍራ ግን (ዮናታንና ራሱ ዳዊት አስቀድመው ዐቅደውት በነበረው መሠረት፤ ቍ 18) ባዶ ነበር።

በወር መባቸው በዓል የመጀመሪያ ቀን ላይ ዳዊት ሳይመጣ ሲቀር፤ ሳኦል ዳዊትን፤ በሥርዐቱ መሠረት እንዳይነጻ የሚያደርገው አንድ ነገር ገጥሞታል (ከዘሌ 15፥16፤18 ጋር ያነጻ) እና በዚህ ምክንያት በሃይማኖታዊው በዓል ላይ እንዳይሳተፍ አድርጎታል (ከዘኁ 96 ጋር ያነጻ) ብሎ ዐሰበ። ነገር ግን በሁለተኛውም ቀን የዳዊት መቀመጫ ባዶ ሲሆን፤ ሳኦል ለምን እንደ ሆነ ምክንያቱን ማወቅ ፈለገ። ሳኦል ስለ

ዳዊት የእሴይ ልጅ ብሎ መናገሩ (በተጨማሪ ከ22፥7-9:13 እና በተለይም ከ25፥10 ጋር ያነጻ)፤ ምናልባት ቢያንስ መጠነኛ ስድብን ለመሰንዘር እንደ ፊልጎ ይጠቀማል።

የናታን እርሱና ዳዊት አስቀድመው ተመክከረውበት በነበረው መሠረት ለሳኦል ጥያቄ መልስ ሰጠ። ዳዊት በዓሉ ላይ ያልተገኘበትን ምክንያት የናታን ለሳኦል በነገረው ጊዜ፤ ዳዊት ከመጀመሪያ እንደ ፈራው (ቍ 7)፤ ሳኦል እጅግ በጣም ተቁጣ። ሳኦል ራሱ ይፋ እንዳደረገው፤ የናታንና ዳዊት በፍላጎታቸውና በዕቅዳቸው ሁሉ በእርሱ ዘንድ የሚይታውቁ ነበሩ። ሳኦል ለልጁ መጥፎ የቅጽል ስም በመስጠት ረገመው። የናታንን ለዳዊት በመወገኑና ይህም ለገዛ ራሱ ብቻ ሳይሆን፤ ለወላጅ እናቴም ጭምር ጎፍረትና ውርደት እንደ ሆነ በመግለጽ ከሰለጠው።

በመቀጠልም ዳዊት በሕይወት እስካለ ድረስ፤ የናታንም ሆነ የየናታን መንግሥት መኖር እንደማይችሉ ሳኦል ለየናታን አሳሰበው። የሳኦል ሥጋቶች ከራሱ መጥፎ ቅገቶች ውጭ ትንቢት እንደሚሆኑ ታሪክ የሚያረጋግጠው ጉዳይ ይሆናል፤ የሳኦልና የልጁ መንግሥት ባይጸናም (13፥13-14)፤ የዳዊትና የልጁ መንግሥት ይጸናል (2ሳሙ 7፥16:26፤ 1ካገ 2፥12:46)።

ዳዊት እንዲገደል ሳኦል የሰጠው ትእዛዝ፤ “ለምን ይገደላል?” የሚል የሚጠበቅ ጥያቄ ከየናታን በኩል አስከተለ (ከ19፥5 ጋር ያነጻ)። ሳኦል ምንም እንኳን ዳዊትን እንደማይገድለው አስቀድሞ የተረጋጋ ስሜት የታየበት ቢሆንም (19፥6)፤ በዚህ ጊዜ ግን ማስተባበል አይችልም። ዋና ሂሳቡን ዳዊትን ባለማግኘቱ፤ የዳዊትን ሁነኛ ጓደኛ የናታንን በጦሩ ወግቶ ከግድግዳ ጋር ለማጣበቅ ሞክረ። ሳኦል በርግጥ ዳዊትን ለመግደል ማቀዱን (ቍ 7 ጋር ያነጻ) እና ጦሩ በርግጥ ለቃል ኪዳን ጓደኛው የሚገባው መሆኑን ያረጋግጥ ዘንድ የናታን የሚያሳምን ተጨማሪ ማስረጃ ለማግኘት አልፈለገም። በሳኦል ዐይን የናታንና ዳዊት ፈጽመው አንድ ሆነዋል።

ንዴት ውስጥ ለመግባት የየናታን ተራ ነበር። የአባቱን ሰው የመግደል ዕቅድና የዳዊትን የጭንቀት ሕይወት ማወቁ የናታንን እንዲከፋ አደረገው (በቍ 3 ላይ ዳዊት የተናገረውን ይመ)። በወር መባቻው በዓል ሁለተኛ ቀን ላይ፤ ዳዊትም ሆነ የናታን በንጉሡ የማእድ ገበታ ዙሪያ ተገኝተው አልበሉም (ቍ 29፥ 34)።

35-40 በወር መባቻው በዓል ሁለተኛ ቀን ምሽት ላይ ኤዜል በሚባለው ድንጋይ አጠገብ እንዲቈይ የናታን ለዳዊት ነግሮት ነበር (ቍ 19)። የናታን ይዞት የሚሄደው ልጅ (ቍ 21-22) “ትንሽ” ስለ ሆነ የተሰጠውን ትእዛዝ በሚመለከት አናዳጅ ጥያቄዎችን ይጠይቃል ብሎ ለማሰብ ዕድሉ አነስተኛ ነው። የናታን የሚሰዳቸውን “ፍላጻዎች” እንዲፈልጋቸው ለልጁ ይነግረዋል፤ ነገር ግን ዐላማው ትክክል እንደ መሆኑ መጠን፤ አንድ ፍላጻ ብቻ መወርወር እንደሚያስፈልገው የናታን ወውቆአል። ዳዊት በሚገባ እንዲሰማ ሲባል በየናታን ጉልሕ ድምፅ የሚረጋገጡት ከሚረገጡ ልጅ ዐልፈው ያረፉ ፍላጻዎች፤ ዳዊት ከሳኦል ተሰውሮ እንዲቈይ እግዚአብሔር መፍቀዱን የሚያመለክቱ ናቸው (ቍ 22)። ልጁ ፍላጻውን ፈልጎ ካገኘ በኋላ፤ የናታን ከመሣሪያዎቹ ሁሉ ጋር ልጁን መልሶ ወደ ከተማ ላከው፤ ይህንም ያደረገው ዳዊት ጓደኛውን የሚሰናበትበት የተለየ ጊዜ ሳይስፈልገው አይቀርም ብሎ በማሰብ ነው።

41-42 ዳዊት “በድንጋይ አጠገብ” ከተደበቀበት ስፍራ ብድግ ብሎ ለየናታን (የቃል ኪዳን) የበላይነት ተገቢውን ክብር በመስጠት ከአንድ ጊዜ በላይ ዝቅ ብሎ እጅ ነጣ። “በሰላም ሂድ” ብሎ የናታን መናገሩ በቍ 7፥ 13 እና 21 ላይ የተጠቀሰውን ከሥጋት ነጻ የመሆን ጉዳይ ያንጸባርቃል፤ እንደዚህ ዐይነቱን አነጋገር በአጠቃላይ የሚናገረውም የበላይ ለበታቹ ነው (ከ1፥17፤ 25፥35 ጋር ያነጻ)። በተመሳሳይ ጊዜ ስለ ሁልጊዜው የጋራ ወዳጅነታቸው (ከቍ 17:23 ጋር ያነጻ)፤ ወዳጅነታቸውን ለማጽናት “በእግዚአብሔር ስም” ስለ መማማላቸው፤ ለዳዊት ሲያሳስበው፤ እኛ የሚለውን የትኩረት ቃል በልግስና መንፈስ ይጠቀምበታል። በየናታንና በዳዊት መካከል የነበረው ቃል ኪዳን ለዘላለም ዘሮቻቸውን ጭምር የሚያካትት ሆኖአል (ከቍ 15 ጋር እንዲሁም ከ24፥21 ጋር ያነጻ)።

ከየናታን የስንበት ንግግር በኋላ ሁለቱ ጓደኞች ተለያዩ። ከአንድ ሌላ የዐጭር ጊዜ ግንኙነት ውጭ (23፥16-18)፤ ይህ እርስ በርሳቸው በአካል የተያየበት የመጨረሻ ጊዜ ነበር።

7. ዳዊትና የናታ ካህን (21፥1-9)

ከ21-22 ያሉት ምዕራፎች በቀጣዮቹ ምዕራፎች ከተገለጹት ሁነቶች በኋላ የተፈጸሙ ታሪኮችን በግልጽ መዝግበው ይታያሉ ምክንያቱም በዚህ ጊዜ ዳዊት በዙሪያው የተወሰኑ “ሰዎችን” አስባስቦአል (21፥2:4-5፤ 22፥6)፤ መሪያቸውም ሆኖአል (22፥2)።

1-6 ዳዊት ባልተቋረጠ ሁኔታ ከሳኦል ለመሸሸ ለሚያደርገው እንቅስቃሴ ድጋፍ በመፈለግ ትልቅ የካህናት ቤተ ሰብ ወዳለበት ወደ ኖብ ሄደ (22፥11:18-19)፤ ኖብ የመገናኛው ድንኳን የሚገኝበት ቦታ ሳይሆን አልቀረም። ከኖብ ዋና ዋና ካህናት መካከል አንዱ ከሆነው በእነዚህ ምዕራፎች ውስጥ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶ ከሚገኘው አቢሜሌክ ጋር ሲገናኝ፤ ዝናውን ሰምቶ ከመፍራትና ሥልጣኑንም ከማወቅ የተነሣ “ተንቀጠቀጠ” (ከ16፥4 ጋር ያነጻ)።

“ምነው ብቻህን?” እና “ሰውስ ለምን ዐብርህ የለም?” የሚሉት ሁለቱ የአቢሜሌክ ጥያቄዎች ብዙ ተመሳሳይ ሐሳቦችን ለመስጠት የቀረቡ ጥያቄዎች ሊመስሉ ይችላሉ። ዳዊት ግን በተናጠል መልስ ይሰጥባቸዋል። ዳዊት ብቻውን የሆነው ከካህኑ ጋር ሊነጋገርበት የሚፈልገው አንድ ምስጢራዊ ጉዳይ ስላለ ነው፤ ሰዎቹ ከእርሱ ጋር የሌሉትም ቈይቶ ከእነርሱ ጋር መገናኘት ስለሚችል ነው።

ቀጥሎም ዳዊት ሁለት ጥያቄዎችን ለአቢሜሌክ ያቀርባል (ቍ 3:8)፤ እያንዳንዱ ጥያቄም በካህኑ መልስና (ቍ 4:9)፤ ከዚያም በዳዊት መልስ የታደሰ ነው (ቍ 5፥ 9)። የመጀመሪያው ጥያቄ፤ በእጅህ ምን አለ? የሚል ነው። ዳዊት አስከትሎ አንድ ልመን ያቀርባል። “ዐምስት እንጀራ . . . ስጠኝ፤ ይህ መጠን በጣም ሥነ ሥርዐትን የጠበቀ የአቀራረብ መጠን ነው (ከ17፥17 ጋር ያነጻ)።

ዳዊት ያቀረበለትን ጥያቄ በመረዳት አቢሜሌክ በእጁ ምን እንዳለና እንደሌለ ለዳዊት ይነግረዋል፤ ሰው ሁሉ የሚበላው እንጀራ የለም፤ ነገር ግን የተቀደሰ ጥቂት እንጀራ ማለት ዳዊትና የእርሱ ሰዎች ሊበሉት የሚችሉ በዚህ አለ አለው። እንግዲህ ለዚህ አንድ ቅድመ ሁኔታ ነበረ፤ ሰዎቹ እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ ወሲባዊ ግንኙነት ማድረግ የለባቸውም፤ ምክንያቱም ከሴቶች ጋር ግንኙነት ካደረጉ፤ ለሥርዐቱ መሠረት የነጹ አይሆኑም (ዘፀ 19፥14-15፤ ዘሌ 15፥18)፤ ከዚህም የተነሣ የተቀደሰውን ምግብ ለመብላት ለተወሰነ ጊዜ የተገባቸው ሰዎች አይሆኑም። ዳዊት በርግጥ ሴቶች ከእርሱም ሆነ ከሰዎቹ ተጠብቀው እንደ ቈይና በዚህም ምክንያት እርሱና ሰዎቹ ንጹሐን እንደ ሆኑ ለአቢሜሌክ አረጋገጠለት።

በምክንያቱ ተደግፎ የቀረበለትን የዳዊትን ማብራሪያ በመቀበል፤ አቢሜሌክ ይህን ኅብስተ ገጽ (የእግዚአብሔር) ለዳዊት ይሰጠዋል። እንዲህ ዐይነቱ ኅብስት ምሳሌያዊ ተግባሩን ካሳየ በኋላ፤ በተቀደሰ ስፍራ መብላት ለተገባቸው ካህናት እንዲበሉት የሚሰጥ የተለመደ ድርሻቸው የተቀደሰ ክፍል ሆነ (ዘሌ 24፥9)። ካህናትን የሚመለከቱ የጥቅም መብቶች ለካህናትና ለቤተ ሰቦቻቸው ብቻ ይሰጡ እንደ ነበር እየታወቀ (ከዘፀ 29፥32-33፤ ከዘሌ 22፥10-16 ጋር ያነጻ)፤ ካህናት ላልነበሩት ለዳዊትና ለእርሱ ሰዎች አቢሜሌክ በንጹሕ ኅሊና የተቀደሰውን ኅብስት እንዲሉ ሊሰጥ ቻለ? ለዚህ ጥያቄ በኔታ ኢየሱስ የተሰጠው መልስ (ማቴ 12፥1-8፤ ማር 2፥23-28፤ ሉቃ 6፥1-5) ከሥርዐት ይልቅ ሰብአዊ ፍላጎት ቅድሚያ እንደሚሰጠው የሚያሳይ ይመስላል።

7 ሳኦል በኤዶም ላይ በካሄዳቸው ጦርነቶች ምክንያት ወደ አገልግሎት ተገዶ ሳይገባ እንዳልቀረ የሚታመነው ኤዶማዊው ዶይቅ (14፥47)፤ ቈይቶ የሚታየውን ክፉ ሚናውን (22፥18-19) ከወዲሁ ለማመልከት ጣልቃ ገብቶ እንዲገለጽ ተደርጎአል። ዶይቅ በእግዚአብሔር ፊት (በመገናኛው ድንኳን ማለት ነው) እንዲቈይ ተወስኖበት ነበር። በሳኦል አገልጋዮች መካከል ዶይቅ በዋነኛነት ያገለግል የነበረውም “የአረኞቹ አለቃ” ሆኖ ነው።

8-9 የዳዊት የእንጀራ ጥያቄ (ቍ 3) የጦር መሣሪያን አስከትሎ መጥቶአል። በእርሱ እጅ የሌለ በአቢሜሌክ እጅ እንደሚገኝ ተስፋ አድርጎአል። የንጉሡ ጉዳይ አስቸኳይነት የጦር መሣሪያ በእጁ ላለመኖሩ ዳዊት የሰጠው ምክንያት ነው። በቍጥር 2 ላይ እንደ ሆነው ሁሉ፣ የንጉሡ ማንነት በተጠና አሻሚነት ውስጥ ተጠቅልሎአል።

አቢሜሌክ ለዳዊት የሚሰጠው የጦር መሣሪያ ዳዊት ራሱ እንደ ገደለው በግልጽና በስፋት የሚታወቀውን የጎልድን ሰይፍ ብቻ ነው (ከ17፡2፡19፡48-51 ጋር ያነጻ)። ዳዊት ምንም እንኳን የግዙፉን ሰው የጎልድን ሰይፍ ከፍልስጥኤም ምርኮ የራሱ ድርሻ አድርጎ በመጀመሪያው ቢወስደውም (17፡24)፣ በመጨረሻ ወደ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ሳይመጣው አልቀረም። ስለዚህ አቢሜሌክ በጨርቅ ተሸፍኖ ዳዊት ሊያገኘው በሚችልበት ከኤፋዱ በስተ ጌላ ባለው የዕቃ ማስቀመጫ ቦታ እንዳለ ለዳዊት ይነግረዋል (ከዘፀ 12፡34፣ ከመሳ 8፡25 ጋር ያነጻ)።

8. ተሳዳጁ ዳዊት፡- ጌት፣ ዓዶላም፣ ምጽጳ (21፡10-22፡5)

10-15 የጎልድን ሰይፍ ይዞ ከኖብ እንደ ወጣ ወዲያውኑ፣ ዳዊት ወደ ጌት (በምፀት የጎልድድ የመኖሪያ ከተማ፣ 17፡4) ሄደ፤ ወደዚያ የሄደው ምናልባት ቅጥረኛ ወታደር ሆኖ ለማገልገል ፈልጎ ሳይሆን አይቀርም። የጌት ንጉሥ የአሜህ ልጅ አንኩስ ነበር (27፡2)። የዳዊት ወደ ጌት የመሄድ ዐላማ ምንም ይሁን ምን፣ እርሱና ሳኦል ፍልስጥኤማውያንን ድል ካደረጉት በጌላ በተደረሰው የመዝሙር ግጥም ውስጥ የተገለጸው የዳዊት ዝነኛነት የአንኩስን አገልጋዮች እጅግ አስደንቋቸው ነበር (18፡7፣ ከ29፡4-5፡ ጋር ያነጻ)፤ ይህም እርሱን ነቅተው እንዲከታተሉት የሚያደርግ ነው። ዳዊት የአንኩስ አገልጋዮች የተናገሩትን በሚገባ አጤነው። ከሳኦል “ሸሽቶ” አሁን አንኩስን እጅግ ፈራው። አደጋ እንደሚደርስበት በማሰብ፣ ዳዊት ዕብድ በመምሰል ከሁኔታው ራሱን ነጻ ያደርጋል። አስመሳይ ዕብደት በዳዊት ላይ መታየቱ በከተማዬቱ ቅጥር በሮች ላይ “ምልክቶች እንዲታዩ” እና በዳዊት ጢም ላይም ልጋግ እንዲዘረበረብ ያደርግ ነበር፤ ይህም በቅርቡ ንጉሥ እንዲሆን በተቀባ ሰው ላይ ይከሠታል ብሎ ለማሰብ እጅግ አስቸጋሪ ነው። አንኩስ ያየው በቂ ነው። የግዛ ራሱን በርካታ ዕብድ ሰዎች እስኪበቃው ድረስ ያየ መሆኑን በስድብ መልክ በመግለጽ፣ በዚህ እስራኤላዊ ተሳዳጅ ላይ ምንም ዐይነት ዕብደት ማየት እንደማይፈልግ ግልጽ አድርጎታል። በምዕ 27 እና በምዕ 29 ላይ ተደጋግሞ እንደሚሆነው፣ ዳዊት አንኩስን ለማታለል ያደረገው መከራ ሠርቶአል።

22፡1-2 ዳዊት ከጌት ወጥቶ ወደ ዓዶላም (ከሳኦል ፊት በተከታታይ የሚደረገው ሽሽት የተገለጸበት፤ ከ27፡1 ጋር ያነጻ) ዋሻ “ሸሽ”። ወንድሞቹና ሌሎች የቤተ ሰቡ አባላት ከእርሱ ጋር ለመሆን እርሱ ወዳለበት ቦታ ወረዱ (ምናልባት በቤተ ልሔም ካለ ኩረብታማ መሬት፣ ከመኖሪያ ከተማቸው)። የዳዊት ወንድሞችና ቤተ ሰቡ፣ ሳኦል በርግጠኛነት ተሳዳጁን ዳዊትን ፍለጋ በሚመጣባት በቤተ ልሔም ውስጥ ቢቆዩ፣ መንግሥት የሚወስደውን የአጻፋ ርምጃ ፈርተው ሊሆን ይችላል።

በዳዊት ዙሪያ ተሰበስበው የነበሩት ሰዎች መጀመሪያ ላይም እንኳ፣ አራት መቶ ያህል ደርሰዋል (ይህ ቍጥር በራሱ ጠንካራ ንይል ነው፤ ከ25፡13፣ 30፡10፣ 17 ጋር ያነጻ)፤ የዳዊት ሰዎች ቍጥር መጨረሻ ላይ ወደ ስድስት መቶ አድጎ ነበር (23፡13፣ 27፡2፣ 30፡9)። በተለያዩ አስቸጋሪ ሁኔታዎች ውስጥ በመተባበር፣ እነዚህ ሰዎች በአስደናቂው በዳዊት መሪነት ተማርከው ደስ ተሰኝተዋል (ከ2ሳሙ 4፡2፣ ከ17፡11-24 ጋር ያነጻ)። ማኅበራዊ ኢስምሙነት ያላቸውና የተጠሉ እንደነዚህ ያሉ ሰዎች በጥንታዊው በቅርብ ምሥራቅ ውስጥ መኖራቸው ያልተለመደ አልነበረም (ከመሳ 9፡4፣ 11፡3 ጋር ያነጻ)።

3-5 የሔሬት ጫካ ከሙት ባሕር በስተ ምሥራቅ ባለው ዐምባ ምድር ኩረብቶች መካከል በአንጻሩ ላይ ይገኝ ነበር። ዳዊት ለእናቱና ለአባቱ በሞግብ ምድር (ቈይቶ በሚይዛት 2ሳሙ 8፡2) መጠጊያ የሚፈልግ መሆኑ ግልጽ ነው፤ በሴት ቅድም አያቱ በኩል (ሩት 1፡4፣ 4፡13፡16-17) በአያቶቹ የደም ሥር ውስጥ ሞግባዊ ደም ይገኛልና። ዳዊት የወላጆቹ ፍላጎት ግድ ብሎት

የታወቀውን የጥንቱን ልማድ ይከተላል (ኢያ 2፡13፡18፣ 6፡23፣ 17፡19፡20)፤ እንደዚሁም ዐምስተኛውን ትእዛዝ (ዘፀ 20፡12፣ ዘዳ 5፡16) ያከብር ነበር። የዳዊት ጠንካራ ምሽግ የት እንደ ነበረ አይታወቅም፤ ያ ጠንካራ ምሽግ በይሁዳ ውስጥ አልነበረምና የዓዶላም ዋሻ ሊሆን አይችልም። የዳዊት እውነተኛ ው ጠንካራ ምሽግ በርግጥ መጨረሻ ላይ እግዚአብሔር ራሱ ነበረ (2ሳሙ 22፡2-3)።

ነቢዩ ሳሙኤል ሳኦልን እንዳገዘውና እንደ መከረው ሁሉ፣ ከአሁን ጀምሮ ከሌሎች ነቢያት መካከል “ነቢዩ ጋድ” ለዳዊት ተመሳሳይ ተግባር ይፈጽማል (ከ2ሳሙ 24፡11 ጋር ያነጻ)። በንጉሣዊ አገዛዝ ዘመን የእግዚአብሔር ቃል ለእስራኤል መሪዎች የሚተላለፈው እንደነዚህ ባሉ ነቢያት አማካይነት ነበረ።

9. የኖብ ካህናት በሳኦል መገደል (22፡6-23)

6-8 ሳኦል ሁለቱንም ማለት ዳዊት የሚሻበትን ስፍራና ከእርሱ ጋር ያሉትን ሰዎች ማንነት ዐውቆአል። ሰዎቹ ተገኝተዋል። የእርሱ ተባባሪዎች ሆነው አሁን ካላቸው የበለጠ “የእሴይ ልጅ” መራትና ልዩ ልዩ ጥቅሞችን ሊሰጣቸው የሚችል ስለ መሆኑና ስላለመሆኑ ላቀረበው ጥያቄ ሳኦል ከብንያም ሰዎች መልስ ለማግኘት ይፈልጋል። ዳዊት የብንያምን ሰዎች “ሻለቆችና የመቶ አለቆች” (ዳዊት ንጉሥ መሆኑ ቢረጋገጥ ማለት ነው፤ ከ8፡12 ጋር ያነጻ) ሊያደርጋቸው ይችል ይሆን? ቢሆንም ዳዊት ራሱ ከዚህ ሁሉ በጌላ የጥቂት መቶ ሰዎች መሪ መሆኑ ታወቆአል።

ሳኦል በተቃወሰው አእምሮው ሰዎቹ ሁሉ በእውነቱ፣ ካህኑ አቢሜሌክም ጭምር (ቍ 13) ከዳዊት ጋር በእርሱ ላይ እየደለቱ እንዳሉ ያስባል። ሳኦል የገዛ ልጁ የናታን ከዳዊት ጋር ቃል ኪዳን በመገባባትና አድፍጦ አደጋ እንዲያደርስበት ዳዊትን በማነሣሣት በእርሱ ላይ ሊፈጽመው ስላሰበው የክሕደት ተግባር ማንም እንዳልነገረው ወቅጣ ይሰነዝራል (ከ18፡3፣ 20፡16 ጋር ያነጻ)። ሳኦል የሚወተውተው ይህ ሁሉ አገልጋዮቹ ለኔታቸው እንደማይጨነቁ ያሳያል።

9-10 እንደ ሳኦል ሹማምት ሁሉ (ቍ 6)፣ ኤዶማዊው ዶይቅ በእርሱ አጠገብ ቆሞ ነበር። ሳኦል “የእሴይ ልጅ” በማለት አቃልሎ ስለ ዳዊት የተናገረውን (ቍ 7)፣ በመከራጃ፣ ዶይቅ “ከአኪጦብ ልጅ” ከአቢሜሌክ ጋር (14፡3 ይመ) ዳዊት በኖብ (21፡7) የተናገረ መሆኑን ለሳኦል ይናገራል፤ አቢሜሌክ ለዳዊት እግዚአብሔርን እንደ ጠየቀለት ይገልጻል፤ ይህ እግዚአብሔርን ለዳዊት የመጠየቁ ጉዳይ ምንም እንኳ ቍ 15 ላይ ካህኑ ራሱ አምኖ የተቀበለው መሆኑ ቢገለጽም፤ በ21፡1-9 አልተጠቀሰም። በተጨማሪ ዶይቅ ስንቅና “የፍልስጥኤማዊውን የጎልድን ሰይፍ” አቢሜሌክ ለዳዊት እንደ ሰጠው መናገሩን ይቀጥላል። በዚህ ዐይነት ዶይቅ እየተናገረ ያለው፣ አቢሜሌክ የሳኦልን ጠላት በመርዳት የክሕደት ተግባር እየፈጸመ ያለ መሆኑን ነው።

11-17 ዶይቅ ለሳኦል የነገረው ወሬ በስተ ሰሜን ሁለት ማይል ያህል ርቀት ላይ ከምትገኘው ከኖብ መጥተው ንጉሡ ጋ የቀረቡትን ካህናት የነበሩትን የአኪጦብን ቤተ ሰብ አባላት በሙሉ ሳኦል ልኮ እንዲያስጠራቸው አደረገ። ካህናቱ እርሱ ዘንድ እንደ ደረሱ፣ ሳኦል በቍ 7-8 ላይ የተገለጹትን ቃላት በሚያስተጋባ ሐሳብ አቢሜሌክን ተናገረው። በአቢሜሌክ ምላሽ ውስጥ “እሺ ጌታዬ” የሚለው ተለማማጭነትና ታዛዥነት በትክክል ይታይበታል። የሳኦል የቍጣ መልስ ቍ 10 ላይ ያለውን የዶይቅን ወሬ ዋና ሐሳብና ቍ 8 ላይ በሹማምቱ ላይ እርሱ ራሱ የሰነዘረውን ወቅጣ አጣምሮ ይዞአል። ይሁን እንጂ ሳኦል ያሰበውና እየተወተተ ያለው፣ የገዛ ራሱ ሰዎች እንደ ዶለቱበትና በተለይም አቢሜሌክ ከጠላቱ ከዳዊት ጋር እንዳበረባት ነው። አቢሜሌክ ለሳኦል የሰጠው መልስ የአክብሮት መልስ ቢሆንም የማያወላውል ነው። ከንጉሡ አገልጋዮች መካከል አንድም እንደ ዳዊት “ታማኝ” እንደ ሌለ በመናገር ዳዊት የነበረውን መልካም ባሕርይ አድንቆ ለዳዊት ተከላከይ ሆኖ ቆመ (ከ2፡35 ጋር ያነጻ)። ይህ ሁሉ ቢሆንም ዳዊት የሳኦል ዐማች ነው (ከ18፡18 ጋር ያነጻ)። በተጨማሪ ዳዊት የሳኦል “ክብር ዘበኞች አለቃ” (ከ2ሳሙ 23፡23 ጋር ያነጻ) እና “እጅግ የተከበረ” (ከ9፡6 ጋር ያነጻ) ሰው ነው።

የዳዊት መልካም ዝና እርሱን በግል በአዎንታዊ ጐኑ የሚያስደስተውና የሚቀበለው መሆኑን በሚገባ በማጤን፤ አቢሜሌክ ስለ ዳዊት እግዚአብሔርን ሲጠይቅ የመጀመሪያ ጊዜው እንዳልነበረ በአጽንዖት ይናገራል። ሳኦል በዳዊት ላይ ስለቀረበው ወንጀል አቢሜሌክ የሚያውቀው ምንም ነገር እንደሌለ ያስረዳል። ነገር ግን አቢሜሌክ ውሸታም እንደ ሆነ በማመን፤ እርሱና ቤተ ሰቡ “በርግጥ እንደሚሞቱ” ሳኦል ለአቢሜሌክ ይነግረዋል (ከ14፥39;44 ጋር ያነጻ)።

ከዚህ በኋላ የኖብ ካህናት እንዲገደሉ ሳኦል ትእዛዝ ያወጣል። ዳዊት የሚገኝበትን ቦታ ባለመናገራቸውና ምናልባትም ደግሞ ከዳዊት ጋር በመተባበራቸው፤ እንዲገደሏቸው በመጀመሪያ በአጠገቡ ለቆሙት “ዘቦች” ትእዛዝ ይሰጣል። ነገር ግን የሳኦል ትእዛዛት የሚወድቁት በማይሰሙ ጆሮዎች ላይ ነው፤ ትእዛዛቱ በሹማምቱ ሃይማኖታዊ ትክክለኛ ፍርድን በመስጠት ፍላጎት ተግባራዊ ከመሆን ታገዳ። ሹማምቱ ከውሳኔያቸው ንቅንቅ የማይሉ ሰዎች ናቸው፤ የእግዚአብሔርን ካህናት ለመግደል “ፈቃደኞች አልሆኑም”።

18-19 ሳኦል፣ እምቢ ላለመባል፣ የጭካኔ ትእዛዝን ለይይቅ ሲሰጥ፣ የካህናቱ መሞት ርግጠኝነት ጸና። ኤዶማዊው ዶይቅ እስራኤላውያን ካህናትን የሚገድል ስለ መሆኑ ምንም ዐይነት ጭንቀት አልታየበትም። ሰማኒያ ዐምስት የኖብ ካህናትን ገድሎ ባለመርካት፣ ዶይቅ የግድያ ተግባሩን ወደ ከተማው በማዞር ቀጥሎ ከተማውን ሁሉ “በሰይፍ መታ” (በ2ሳሙ 15፥14 በኢየሩሳሌም ላይ ከደረሰው ተመሳሳይ አደጋ ጋር ያነጻ)። በዚህ ጥቅስ መጨረሻ ላይ የተገለጸው አሳዛኝ የተገዳዮች ዝርዝር፣ አማሌቃውያንን ሙሉ ለሙሉ ለመደምሰስ (15፥3) ሳኦል አስቀድሞ ካሳየው ፈቃደኛ ያለመሆን ጋር እንደሚቃረን አንድ ጊዜ እንደ ገና ያስታውሳል። ይህንን ዕልቂት በሚመለከት ዳዊት የሰጠው መልስ በመዝ 52 ላይ ይገኛል።

20-23 ምናልባት ሳኦል ሳያውቅ ሊሆን ይችላል የአቢሜሌክ አንድ ልጅ፣ አብያታር አምልጦ ከተሳዳጁ የዳዊት ቡድን ጋር ተቀላቀለ። በቀሪው የዳዊት የሕይወት ዘመን ሁሉ ካህናውያት ተግባራትን ለዳዊት አከናወነ (ከ23፥6-9፤ 30፥7፤ 2ሳሙ 8፥17 ጋር ያነጻ)። አብያታር መጨረሻ ላይ በሰሎሞን አገዛዝ ዘመን በሳዶቅ ተተክቶአል (1ኛ 2፥27:35)። አብያታር ስለ ሳኦል የመግደል ርምጃ ለዳዊት በነገረው ጊዜ፣ በኖብ አስቀድመው ከተገናኙበት ጀምሮ የዶይቅን የክሕደት ድርጊት ቀድሞ ተረድቶት እንደ ነበር ዳዊት ይነግረዋል (ከ2፥17 ጋር ያነጻ)። ሆኖም ያደረገው ባይሆንም፣ ዳዊት በግድያው መጨረሻ ላይ እርሱ ራሱም ተጠያቂ እንደ ሆነ በመጻጸት ይናገራል። ስለዚህ “አትፍራ” ብሎ በመንገር አብያታርን ከእርሱ ጋር አስጠጋው (ከ23፥17 ጋር ያነጻ)። ሳኦል አሁን ሁለቱንም ማለት ዳዊትንም አብያታርንም ይፈልጋቸዋል፤ ስለዚህ በሽሽት ጓደኞች ይሆናሉ። የተመረጠ ንጉሥና የተመረጠ ካህን ከተሳዳጅ ጓደኞች ጎይል ጋር ተጣምረዋል።

10. ቅዱሳን ዳዊት ስለ መታደጉ (23፥1-6)

1-6 የፍልስጥኤም የማስፈራራት ዘመቻ በይሁዳ ውስጥ የምትገኝ አንድ ከተማ ሥጋት ላይ ወደ መጣል ይመለሳል። ልክ ሳኦል “ይዘርፏቸው ከነበሩት” (14፥48 ይመ) እስራኤላውያንን እንደ ታደገ፣ ዳዊትም የቅዱሳን ሰዎች ዐውድማቸውን እየዘረፉ ካሉት ከፍልስጥኤማውያን ይታደጋቸዋል፤ ዐውድማዎች ብዙ ጊዜ በእህል ማጠራቀሚያ ስፍራነት ያገለግሉ ነበር (2ኛ 6፥27፤ አዶ 2፥24)።

ፍልስጥኤማውያንን ያጠቃ ዘንድ ወደ ቅዱሳ ለመሄድ ወይም ላለመሄድ ዳዊት ለእግዚአብሔር ደጋግሞ ያቀረባቸው ጥያቄዎች በዘመነ መሳፍንት ወቅት ቀርበው የነበሩ ተመሳሳይ ጥያቄዎችንና መልስቻቸውን የሚያስታውሱ ናቸው (መሳ 20፥23:28)። እንደዚህ ያሉ ጥያቄዎች ሲቀርቡ፣ የተቀደሱ ዕጣዎችን ማለት ካሁኑ በሚይዘው በኤፋዱ ውስጥ ያሉት ኡሪምንና ቱሚምን መጠቀም የተለመደ ነው (ከቀ፡ 6 ጋር ያነጻ)። ዳዊት ላቀረበው የመጀመሪያ ጥያቄ እግዚአብሔር የእሸታ መልስ መስጠቱን የዳዊት ሰዎች ሲያውቁ፣ ከፍርሀት የተነሣ ተቃውመዋል።

ስለዚህ ዳዊት እንደ ገና እግዚአብሔርን ጠየቀ፤ እግዚአብሔርም በዚህ ጊዜ ፍልስጥኤማውያንን እርሱ ራሱ

አሳልፎ እንደሚሰጠው ለዳዊት ነገረው። ይህ አምላካዊ የተስፋ ቃል ጠላትን ድል ለማድረግ ቈይተው ከእርሱ ጋር የተባበሩትን የዳዊትን ሰዎች ርግጠኞች እንዲሆኑ አደረጋቸው። ስለሆነም ዳዊት እግዚአብሔር ባዘዘውና በሰጠው የተስፋ ቃል መሠረት የቅዱሳን ሰዎች “ታደጋቸው” አሁንም እንደ ገና እግዚአብሔር የሚመርጠው የተጣለውን ንጉሥ ሳኦልን ሳይሆን፤ ሕዝቡን ከፍልስጥኤማውያን ለመታደግ የታጨውን ተሳዳጁን ንጉሥ ዳዊትን ነው።

11. ሳኦል ዳዊትን ማሳደዱ (23፥7-29)

ድል የሚያገኙናጽፈውን መለኮታዊ ምሪት ለማግኘት ዳዊት ከነበረው ፍልጎት በተባራሪ (ቀ፡ 1-6)፣ ሳኦል በሙሉ የተደገፈው ውድቀትንና ተስፋ መቀራረጥን በሚያስከትሉበት (ቀ፡ 7-29) ሰብአውን መልእክቶችና ዘገባዎች ላይ ነው (ከቀ፡ 7:13፡ 19፡ 25፡ 27፡ ጋር ያነጻ)።

7-13 እውነቱንም ይሁን ወይም አስመሳይ ሃይማኖተኝነትን ለማሳየት፣ ዳዊትን እግዚአብሔር አሳልፎ የሰጠው መሆኑን ሳኦል አስረግጦ ይናገራል (ከቀ፡ 20 ጋር ያነጻ)። ዳዊት ወጥመድ ውስጥ እንደ ገባ፣ አንድ መውጫ በር ባላት በተቀጠረች ከተማ ውስጥ ገብቶ ራሱን በራሱ እንዳሰረ ሳኦል ያስባል። ዳዊትን ቅዱሳ ላይ ተዘጋጅቶ ለመውጋት ሳኦል ሰራዊቱን ጠራ። ዳዊትም ሳኦል በእርሱ ላይ ክፉ እንዳሰበበት ወዲያውኑ ዐወቀ። ስለዚህ እግዚአብሔርን ይጠይቅበት ዘንድ ኡሪምንና ቱሚምን ይዞ እንዲመጣ ለአብያታር ነገረው (ከቀ፡ 1-6፤ 30፥7-8 ጋር ያነጻ)። ሕዝቡ እውነተኛ ባለሥልጣን እግዚአብሔር መሆኑን በማወቅ፣ ዳዊት ልመናውን የሚጀምረውና የሚደመድመው፣ “የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ሆይ”፤ በሚለው ሐረግ ነው። በእርሱ ምክንያት ሳኦል ቅዱሳን ሊያጠፋት ማቀዱ ያሳደረበትን ጭንቀት ዳዊት ይገልጻል።

ዳዊት ያቀረበው ሁለት ጥያቄዎችን ቢሆንም፣ እግዚአብሔር የመለሰለት ሁለተኛውን ጥያቄ ብቻ ነው። ስለዚህ ዳዊት በዚህ ጊዜ የእርሱን ሰዎች ደኅንነት በሚመለከት የተሰማውን ጭንቀት ጭምር በመግለጽ የመጀመሪያውን ጥያቄ ደግሞ ያነሣዋል። እግዚአብሔር አሁን ለዚህኛውም ጥያቄ መልስ ይሰጣል። የቅዱሳ ሰዎች ታዲያቸውን ዳዊትንና ሰዎቹን በቁጥጥር ሥር አድርገው ለሳኦል አሳልፈው ለመስጠት ቢያስቡም እንኳ፤ ይህ እንደ ትልቅ ውለታ ቢስነት ሊቈጠር የሚችል ነው። ነገር ግን የቅዱሳ ሰዎች ተሳዳጆቹን ከደበቁቸው፣ ምናልባት የሚደርስባቸውን መንግሥታዊ ቅጣት ፈርተው ሊሆን ይችላል። ያም ሆነ ይህ፣ ዳዊትና ሰዎቹ ቅዱሳን ትተው በመሄድ ብዙ ጊዜ ስፍራቸውን ይቀያይራሉ። ከመጨረሻው ቁጠራ ወዲህ (22፥2) የወታደሮቹ ቁጥር “ስድስት መቶ ያህል” ሆኖ ቢጨምርም (ከ25፥13፤ 27፥2፤ 30፥9 ጋር ያነጻ)፣ ሰዎቹ አሁንም ከሳኦልና ከሰራዊቱ ጋር እንደሚይመጣጠኑ ዳዊት ተረድቶ ተሰምቶታል (ከ24፥2 ጋር ያነጻ)። ሳኦል በበኩሉ እነዳዊት ቅዱሳን ለቀው መሄዳቸውን ሲያውቅ፣ ወደ ቅዱሳ ለመሄድ የነበረውን ሐሳብ ይቀይራል።

14-24ሀ ሳኦል ያለ አንዳች ርኅራኄ እርሱን መከታተሉን በማወቅ፣ ዳዊት በተለያዩ የዚያ ምድረ በዳና በሌላም ቦታ ባሉ ጠንካራ ምሽጎች ውስጥ ተደበቀ። ምንም እንኳ እግዚአብሔር የቸርነቱን ጥበቃና እንክብካቤ ቢያደርግለትም፣ ሳኦል ሕይወቱን ለማጥፋት ቁርጠ ስለ ወጣ፣ ዳዊት ፈራ (ከ20፥1፤ 22፥23 ጋር ያነጻ)። ስለዚህ የሳኦል ልጅ ዮናታን እግዚአብሔር ለእርሱ እንደሚያስብለት ዳዊትን ለማሳሰብና ለማጽናናት ወደ ሐሬሽ ሄደ። ዮናታን ደዊትን “አትፍራ፤ አባቴ ሳኦል እጁን በአንተ ላይ አያሳርፍም” አለው።

ዮናታን፣ “በእስራኤል ላይ ትነግሃለህ፤ እኔም ካንተ ቀጥሎ ሁለተኛ ሰው እሆናለሁ” በማለት ዳዊትን በከፍተኛ ሁኔታ ማጽናናቱን ይቀጥላል፤ ይህ ሳኦል ራሱም የሚያውቀው ሳይፈጸም የማይቀር እውነት ነው። ሁለቱም እኩዮች በመሆን በእግዚአብሔር ፊት ቃል ኪዳን ይገባባሉ፤ ይኸውም ምናልባት የእግዚአብሔርን በረከት ለመለመንና በእርሱ ስም ቃለ መሐላ ለመፈጸም ሊሆን ይችላል። ይህን ቃል ኪዳን እንዲሁ የቀድሞ ቃል ኪዳናቸውን የሚያደስ አድርጎ ከመመልከት ይልቅ፣ ዐዲሱን ግንኙነታቸውን የሚገልጽ የጋራ ቃል ኪዳን (18፥3 ይመ) እንደ ሆነ መረዳት ይቻላል። ዮናታን ጓደኛውን ዳዊትን

ካጽናናው በኋላ ምናልባት ዳዊትን እንደ ገና ፈጽሞ ላይኛው ወደ ቤቱ ወደ ጊብዓ ይመለሳል።

የተወሰኑ የዚያ ሰዎች ወደ ጊብዓ ሂደው ዳዊት የት እንደሚገኝ ይናገራሉ፤ ይኸውም ምናልባት ራሳቸውን ለሳኦል ተቈረቋሪ ለማድረግ ዐስበው ሳይሆን አልቀረም (የተለመደ ታሪካዊ መቼቱ በቀ. 19-24ሀ ከሆነው የመዝ 54 ርእስ ጋር ያነጻ)። የዚያ ሰዎች ሳኦልን “ደስ ባለህ ጊዜ” ና እና ዳዊትን አሳልፈን እንሰጥሃለን አሉት።

ሳኦል፣ “እግዚአብሔር ይባርካችሁ” በማለት ለዚያ ሰዎች የሰጠው መልስ፣ ስለ እርሱ ሃይማኖታዊነት (ወይም አሃይማኖታዊነት፤ ቀ. 7 ይመ) ምንም ነገር የማያሳይ የራሱ ያልሆነ አገላለጽ ነው። ሁልጊዜ በሰብአዊ ችሎታ ላይ ብቻ በመደገፍ ዳዊትን እየፈለገ ያለው ሳኦል የዚያን ሰዎች ዳዊት ሁልጊዜ የሚደበቅበትን “አሁንም ሂዱና አጣሩ” (ከ14፥38 ጋር ያነጻ፤ ቃል በቃል “ዕውቁ፤ ተመልከቱም” ማለት ነው)ይላቸዋል። ለንጽሕናው በመከራከር ኋላ ላይ ዳዊት ሳኦል የተናገረውን ይህን ሐረግ ወደ ሳኦል መልሶ በገይል ይወረውረዋል (24፥11)።

ዳዊት ወዴትም ቢሄድ ወይም የትም ውስጥ ቢገባ፣ ሳኦል የዳዊትን ኩቱ ተከትሎ ለመያዝ ቁርጠ ተነሥቶአል፤ “ተንክሱሽኛው” ዳዊት እንዲያታልለውና ከእርሱ እንዲበልጥ ፈጽሞ አይፈቅድም። የዚያ ሰዎች ዳዊት ለመሸሸግ ሊጠቀምበት ይችላል ብለው ያሰቡትን ስፍራ ሁሉ መጠቁም ይፈለግባቸዋል፤ “ማልጽ መረጃም” ለሳኦል ማቅረብ ይኖርባቸዋል። የዚያ ሰዎች ለደፋሩ ጌታቸው ታዛዥ በመሆን ወደ ዚያ ይመለሳሉ፤ ዳዊትንና ሰዎቹን መፈለግም ይጀምራሉ።

24ሉ-29 ሸሽተው እየሄዱ ሳሉ (ቀ. 13)፤ ዳዊትና የእርሱ ሰዎች “ከየሴሞን በስተ ደቡብ በዕረባ ውስጥ ወዳለው ወደ ማዖን ምድረ በዳ” ይሄዳሉ። እንደ ዚያ ምድረ በዳ ሁሉ (ቀ. 14 ይመ)፤ የማዖን ምድረ በዳ ኢያሱ ከነፃንን ወርሮ ከያዘ በኋላ (ኢሉ 15፥48፡55)፤ ከሙት ባሕር በስተ ምዕራብ በኩረብታማው አገር ውስጥ ለይሁዳ ተሰጥቶ በነበረ ከተማ ስም ይጠራ ነበር።

ምሕረት አልባ “ፍለጋውን” እንደ ጀመረ ሲሰማ፣ ዳዊት ከሰዎቹ ጋር በማዖን ምድረ በዳ ወዳለው “ወደ ዐለቱ” ሸሸ። ሳኦል ይህንን ስምቶ (ምናልባት በዚያ ሰዎች)፤ ክትትሉን ቀጠለ። ሳኦል በተራራው በአንድ በኩል በመሆን፤ በሁለቱም የዳዊት ሰዎች ይዞታ አቅጣጫ ከበው ጥቃት መስንዘር እንዲችሉ፤ ወታደሮቹን በሁለት ሳይከፍላቸው አልቀረም። ዳዊት ምንም እንኳ ለብዙ ጊዜያት ከሳኦል የመሸሸ ችሎታ የነበረው ቢሆንም (ከ18፥11፤ 19፥10 ጋር ያነጻ)፤ በዚህ ጊዜ ያ ሁሉ ችሎታው ጠፋ፤ ይኸውም ከሰብአዊ አስተሳሰብ አንጻር ሲታይ ማለት ነው። ይሁን እንጂ፤ መግባታዊ በሆነ መንገድ የተወሰነው የሳኦል ሉዓላዊ ግዛት በፍልስጥኤማውያን የመወረሩን ዕረፍት ነሺ ዜና ይዞ አንድ መልእክተኛ ወደ ሳኦል መጣ። ከፍልስጥኤማውያን በኩል እጅግ ከፍተኛ ጥቃት እንደሚሰነዘር ስላለበት ሳኦል ዳዊትን የማሳደዱን ተግባር ለሌላ ጊዜ ከማቆየት የተለየ ምርጫ አልነበረውም። ስለዚህ ዐለቱ “ሰላ ሐማሕሊኮት”፤ “የመለያዩ ዐለት” ተብሎ ተጠራ፤ ይህም የሳኦል ሰዎች የዳዊትን ሰዎች ከማሳደድ በዚያ ሁኔታ ለጊዜው ገለል ማለታቸውን በማልጽ የሚያመለክት ነው።

ዳዊትን ከሳኦል ማሳደድ ለማዳን ከዚያ ሰዎች ወይም ከሌሎች አይሁዳውያን ይልቅ እግዚአብሔር በፍልስጥኤማ ጥፋት ተጠቀሰ። ዳዊት በበኩሉ እርሱ ራሱን ሰዎቹ በዐይንጋዲ አካባቢ ወደሚገኙ ምሽጎች እንዲጓዙባቸው በዚያ እንዲቀመጡ ወሰነ (ከማሕ 1፥14፤ ከሕዝ 47፥10፡18-19፤ 48፥28 ጋር ያነጻ)።

12. ዳዊት ሳኦልን ከመግደል መታቀቡ (24፥1-22)

1-7 በአንድ ያለፈ ሁኔታ ላይ እስራኤላውያን “ፍልስጥኤማውያንን ከማሳደድ ሲመለሱ” የጦር ሰፈራቸውን በዘበዙ (17፥53)። በዚህ ጊዜ ሳኦል “ፍልስጥኤማውያንን ከማሳደድ ከተመለሰ በኋላ” (ከ23፥28 ጋር ያነጻ)፤ ዳዊት ስለሚገኝበት ስፍራ ሁሉ ተነግሮት ዐምስት ለአንድ በሆነ ቁጥር የዳዊትን የተለያዩ ሰዎች ቡድን የሚበልጡትን “የተመረጡ ሦስት ሺህ ሰዎችን ይዞ” (26፥2 ይመ) ወጣ።

“የተመረጡ ሰዎች” የሚለው ሐረግ የተለየ ችሎታና ብልጎት ያላቸውን ተዋጊዎች (መሳ 20፥16) እና ጀግኖችን (መሳ 20፥34) ያመለክታል።

ዳዊት በዐይንጋዲ ዋሻ ተደበቀ፤ ምናልባትም የዱር ፍየሎች መደበኛ የሚባለው ሳይሆን አይቀርም፤ ይህ ስፍራ የውሃ ፍጽቃ ያለበት በይሁዳ ምድረ በዳ የተከበበው ነው።

ሳኦል የሄደበት “የበጎች ማደሪያ” ከዋሻው መግቢያ ጉን ያሉ ዐጫጭር የድንጋይ ቅጥሮች የተሠሩበት አንድ ወይም ከአንድ በላይ ግቢ ይኖረው ይሆናል። ሳኦል እንግዲህ ወደ ዋሻው የሚያስገባውን መንገድ ለማግኘት ሲል በበጎች ማደሪያ ውስጥ ሳይገባ አልቀረም። ወደ ዋሻው ውስጥ የገባበት ዐላማ “ወገቡን ለመሞከር” ነበር (ከዘዳ 23፥12-13፤ ከመሳ 3፥24 ጋር ያነጻ)።

ለሳኦል ሳይታወቅ፣ ዳዊትና የእርሱ ሰዎች ከዋሻው ዘልቆ በሚገኝ ቦታ ውስጥ ተቀምጠው ነበር፤ መዝሙር 57ን እና 142ን ከዚህ ሁኔታ ጋር በተያያዘ መንገድ አወዳድር። በሁለቱም መዝሙራት ውስጥ ዳዊት የእግዚአብሔርን “ምሕረት” ለማግኘት ይጮኻል (57፥1፤ 142፥1)፤ እንደ ገናም እውነተኛ “መጠሪያው” እግዚአብሔር እንጂ ዋሻው እንዳልሆነ በሁለቱም መዝሙራት ውስጥ ያረጋግጣል (57፥1፤ 142፥1)።

የዳዊት ሰዎች በዋሻው ውስጥ ሳኦል በመገኘቱ ለአንድና ለመጨረሻ ጊዜ እርሱን ለማስወገድ ወርቃማ የሆነ ዕድል እንዲገኝባቸው ያያሉ፤ ዳዊት በዚህ ጊዜ ጠላቱን ለማጥፋት የተመቻቸ ዕድል አግኝቶአል (ቀ. 4፡ 19፤ ደግሞም 18፥29ን ይመ)። ለሳኦል መለኮታዊ ንግሥና ከሚሰጠው ክብርና ከዚህም የተነሣ እርሱን ለመግደል ፈቃደኛ ባለመሆኑ፤ በተመሳሳይ ጊዜ ግን ሳኦል የግዛ ራሱን መጻኢ ዕድል መወሰንና መቁጣጠር የማይችል መሆኑን እንዲያውቅ ለማድረግ በመፈለግ፤ ዳዊት “ማንም ሳይውቅ” ከሳኦል በስተ ኋላ በልሶ እየተሳበ ሄደ። የሳኦልን ልብስ ጫፍ በመቀራረጥ፤ ዳዊት ምሳሌያዊ በሆነ መንገድ የሳኦልን መንግሥታዊ ሥልጣን መውሰዱንና ወደ ራሱ ያስተላለፈው መሆኑን የሚያሳይ ሊሆን ይችላል (ከቀ. 11 ጋር ያነጻ)።

ዳዊት ከፈጸመው ድርጊት የተነሣ “ልቡ በሐዘን መመታቱ” በእርሱ በኩል ንጡኦት የፈጸመ መሆኑን እንዳወቀ ግንዛቤ ማግኘት ይኖርበታል (ከ2ሳሙ 24፥10 ጋር ያነጻ)። ዳዊት፤ እርሱ ራሱም ደግሞ የእግዚአብሔር ቅቡዕ በከባድ መሐላ “እግዚአብሔር በቀላው” በራሱ ጌታ በሳኦል ላይ እጁን ፈጽሞ እንደሚያነሣ ለእርሱ ሰዎች ማረጋገጫ ይሰጣል

(“እግዚአብሔር የቀበው” የሚለው ሐረግ በምዕ 24 እና 26 ላይ ሰባት ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል)።

8-15 እዚህ ላይ የተመዘገበው የዳዊት ዐጭር የጸጸት ሐሳብ አሳማኝ ንይልን ከመጠቀም አንጻር ምዕራፍ 12 ላይ ከተገለጸው የሳሙኤል ሐሳብ ጋር መወዳደር ይኖርበታል። ከዚህም በላይ የዳዊት ንግግር ለእስራኤል ንጉሥ እንደ መሰነባበቻ ንግግር በማገልገል፣ ሳሙኤል ከተናገረው ጋር በአብዛኛው በሚመሳሰል መንገድ በሚሠራበት በምዕ 26 መጨረሻ ላይ ተገልጿል። ሳኦል ከዋሻው ከወጣ በኋላ (ቍ 7)፣ በዐጭር ጊዜ ውስጥ ዳዊትም ራሱ ወጣና ሳኦልን “ጠራው” (ማሱ ብዙውን ጊዜ በ20፥37 ላይ እንዳለው የፍላጎት ወርዋሪና በተቀባይ መካከል ያለውን ርቀት የሚያመለክት ነው)። ሳኦልን የበላየ እንደ ሆነ በማወቅ፣ ዳዊት “ወደ መሬት ጎንበስ ብሎ” እጅ ነግረው (ከ28፥14 ጋር ያነጻ)።

ዳዊት ክርክሩንና ራሱን መከላከሉን “ለምን?” ብሎ ይጀምራል። በሳኦል ላይ ጉዳት የማድረስ ዕቅድ እንደሌለው ወይም ክፉ ድርጊት እንዳልፈጸመ ዳዊት ሳኦልን እንዲያውቅ ያደርጋል። እርሱ ሳኦልን የመግደል ዕቅድ እንዳለው በማሰብ የተሳሳተ ወሬ ከሚያሠራጨት ሰዎች በተለየ መንገድ፣ ዳዊት በሳኦል ላይ የበቀል ርምጃ እንዲወስድ የሚገፋፉትን ሁሉ መስማትና መቀበል አይፈልግም። በርግጥ ንጉሡ ራሱ ዳዊት እርሱን ለመግደል የተለየ ዕድልና አጋጣሚ በትክክል አግኝቶ እንደ ነበር፣ ነገር ግን ዳዊት ይህን ለመፈጸም እንደማይፈቅድ ያውቃል።

ዳዊት ባገኘው መልካም አጋጣሚ መጠቀሙን በመቀጠል ሳኦልን፣ “አይተሃል ተመልከተው” ይለዋል። ዳዊት ሳኦልን “አባቴ ሆይ”፣ ማለቱ ምናልባት እንዲሁ የአክብሮት አባባልን ለመጠቀም ብቻ ዐስቦ የተናገረው ሳይሆን፣ ዳዊት የሳኦል ዐማች መሆኑንም የሚያሳስብ (ከ18፥17-27፣ 22፥14 ጋር ያነጻ) እና ከፍተኛ ክብርን የሚያሰጠው ነው (ሳኦል ቁየት ብሎ “ልጄ ዳዊት ሆይ”፣ በማለት ለዳዊት ምላሽ ይሰጣል ቍ 16)።

ለገጽሐናው የሚያደርገውን መከላከል በመቀጠል፣ ዳዊት ክፉ ድርጊት በመፈጸም በደላኛ እንዳልሆነ ሳኦልን፣ “ዕውቅልኝ፣ ተረዳልኝም” በማለት ሊያስረዳው ይፈልጋል፤ ይህን የልመና ንግግር ዳዊት ቁይቶም ይደግመዋል (26፥18)። ዳዊት “ክፉ አልሠራሁብም” ብሎ ሳኦልን ያሳስበዋል (በ19፥4 ላይ ከሚገኘው የፍታን በአባቱ ላይ ከሰነዘረው ጠንካራ ተቃውሞ ጋርም ያነጻ)።

ስለዚህ ሳኦል እርሱን የሚያሳድድበት ምንም ዐይነት ምክንያት እንደሌለ ዳዊት ይናገራል። በመካከላቸው ያለው ይህ መግት በሰብአዊ ዳኝነት እንዲታይ ፈቃደኛ ባለመሆን ዳዊት ትክክለኛና የማይቀየር ዳኝ የሆነውን የእግዚአብሔርን ርዳታ ይለምናል (ከመሳ 11፥27 ጋር ያነጻ)። ነገር ግን ምንም ይሁን ምን፣ “እጄ በአንተ ላይ አትሆንም” በማለት ዳዊት ለንጉሡ የማረጋገጫ ቃል ይሰጣል።

በእርሱና በሳኦል መካከል እግዚአብሔርን በመማጸን ዳዊት ክርክሩን ይደመድማል። በውጤቱ በመተማመን፣ ሳኦልን ቀይሮ ከሚተካው ከናባል ሞት በኋላ እንደ ገና በሚገልጸው ሐረግ በመጠቀም (25፥39)፣ በሳኦል ላይ ያለውን ጉዳይ እግዚአብሔር ተመልክቶ ሊሟገትለት እንደሚችል ያለውን እምነት ያረጋግጣል። ዳዊት “እኔንም (ከሳኦል) ነጻ በማውጣት እውነተኛ መሆኔን ይግለጠው በማለት ወደ እግዚአብሔር ይጸልያል” (ቍ 15)።

16-22 በ26፥21-25 ላይ በይበልጥ የተገለጸውን የሳኦልን ታማኝነት እዚህ ላይ መካድ አስፈላጊ አይደለም። በያንዳንዱ ጉዳይ ላይ ሳኦል፣ “ልጄ ዳዊት ሆይ፤ ይህ የአንተ ድምፅ ነው?” በሚለው ልብ በሚገኝ ቃል ይጀምራል (ቍ 16፣ 26፥17፣ ከ26፥21፣ 25 ጋርም ያነጻ)። ሳኦል የዳዊት ገጽሐና ታይቶት፣ በመጨነቅና በመሸበር “ጮኾ አለቀሰ”። ሳኦል፣ “አንተ ከእኔ ይልቅ ጸድቅ ነህ” በማለት ለዐማቹ ለዳዊት ይናገራል። ከዚያም ምሳሌነት ባለው በዳዊት ባሕርይና በራሱ አሳዛኝ ድርጊቶች መካከል ገጽጽር ያቀርባል። ዳዊት ለሳኦል “በጎ ነገር” አድርጎለታል። ዳዊት ለእርሱ ያደረገለት “በጎ ነገር” እንደ ሆነ ሳኦል ያውቃል፤ ከዚህም የተነሣ ዳዊት ላደረገው ሁሉ እግዚአብሔር በመልካም እንዲመልስለት ሳኦል ይመኛል፤

ጠላቱን አግኝቶ “ጉዳት ሳያደርስበት” የሚለቀው ማንም የለምና። ሳኦል፣ “ክፉ ነገር አድርጌብሃለሁ” በማለት ድርጊቱን በዳዊት ፊት አምኖአል።

እግዚአብሔር በዳዊት እጅ እንደ “ጣለው” ሳኦል መረዳቱ ቈይቶ በአቢሳ ተገልጾአል (26፥8)። ዳዊት “ጠላቱ” (ቍ 4 ጋር ያነጻ) እንዲያመልጥ ላለማድረግ ማንኛውም መብት ያለው መሆኑን በመረዳት፣ ቦዲዝ ለሩት የተናገረውን (ሩት 2፥12) በሚያስታውሱ ቃላት እግዚአብሔር ዳዊትን ስላደረገው ሁሉ እንዲባርከው ሳኦል ይጸልያል።

ቀደም ሲል በእግዚአብሔር ላይ በማመፁ፣ የእርሱ “መንግሥት” እንደማይጸናና እግዚአብሔር እንደ ልቤ ላለው ሰው እንደሚሰጥ (13፥14) ሳሙኤል ለሳኦል ነገሮት ነበር። በዚህ ጊዜ ዳዊት የእስራኤል “መንግሥት” ገዥ እንደሚሆን ሳኦል በአጽንዖት ይገነዘባል (ከ15፥28፣ 18፥8፣ 23፥17 ጋርም ደግሞ ያነጻ)።

ከእርሱ በፊት የፍታን እንዳደረገው፣ ዳዊት የእርሱን “ዘሮች” እንዳያጠፋበት ሳኦልን አሳስቦታል። ለየፍታንና ለቤተ ሰቡ ፍጹም ቸርነትን ለማሳየት ዳዊት ምሎ እንደ ነበረ ሁሉ (20፥14-17)፣ አሁንም የሳኦልን ዘር እንዳያጠፋና ስሙንም እንዳይደመስስ ይምላል። ዳዊት ከማለት በኋላ ሳኦል ወደ ጊብዓ ይመለሳል። በሳኦል ላይ የነበረው የዳዊት ጥርጣሬ ግን በጥበብ ይቀጥላል፤ ስለዚህም ወደ ምሽጉ ተመልሶ ይሄዳል (22፥4-5)።

13 ዳዊት፣ ናባልና አቢግያ (25፥1-44)

1ሀ ሳሙኤል በአገዛብ የሚወደድና የሚከበር ሰው ስለ ነበር፣ ሲሞት ሕዝቡ በጣም አልቅሰውለታል (ከ28፥3 ጋር ያነጻ)። በቍ 1 እና በ31፥13 ላይ የተመዘገበው የሳሙኤልና የሳኦል ቀብር ታሪክ የመጽሐፉን የመጨረሻ ሰባት ምዕራፎች ይይዛል።

1ለ-3 ዳዊትና ናባል በመካከላቸው በኅብረተ ሰቡ ያላቸው ስፍራ ልዩነት ወዲያውኑ ግልጽ ይሆናል፤ ዳዊት፣ “ወደ ማዖን ምድረ በዳ ወረደ”፣ ነገር ግን የእርሱን ሰዎች “ወደ ቀርሜሎስ ወደ ናባል ውጡ” (ቍ 5) አላቸው። ቈይቶ እንደሚገባቸው እንደ ወዳጁ ቤርኬሊ (2ሳሙ 19፥32)፣ ናባል በጣም “ሀብታም” ሰው ነበር። በግ የሚሸልትበት ጊዜ ትልቅ ፌስታ የሚደረግበት ጊዜ ነበር (ከ2ሳሙ 13፥23-24 ጋር ያነጻ)።

በናባል (ትርጉሙ “ጅል” ማለት ነው) እና በሚስቱ በአቢግያ (ትርጉሙ መለኮታዊ አባቴ ደስታ ነው ማለት ነው) መካከል የሚታየው ገጽጽር እስከዚህም ድረስ ማብራሪያ የሚያስፈልገው ሳይሆን ይችላል። አቢግያ ውብ ብቻ ሳትሆን (ከዘፍ 29፥17፣ ከአስ 2፥7 ጋር ያነጻ)፣ “አስተዋይ” ጭምርም ነበረች። ናባል ግን “ባለጌ” ሰው ነበረ፤ ከዚህም የተነሣ በ“ጥሩ” እና በ“መጥፎ” መካከል ያለው ተቃራኒ ሐሳብ በምዕራፍ 25 መጀመሪያ ላይ ተመሥርቶ ይገኛል። በአንድነት ከታሪኩ ዋና ዋና ፍሬ ሐሳቦች መካከል አንዱን ይገልጻሉ፤ መልካም ነገር የራሱን ጥሩ ወጤት ያመጣል፤ ክፉ ነገርም በክፉው ላይ ይመለሳል።

ውጧና አስተዋይዋ አቢግያ ምንም እንኳ ናባል የማይመጥናት ቢሆንም፣ የእርሷን ባሕርይ በይበልጥ የተሟላ የሚያደርጉ ተመስጋኝ ባሕርያት ላሉት ለዳዊት ፈጽማ የምትመጥነው ሴት ናት (ከ16፥12፣ 18 ጋር ያነጻ)። አቢግያ በሁሉም ረገድ ዳዊትን የምትተካክል ሴት ናት። በርግጥ ከሁለቱ የዳዊት እንቶች መካከል አንዷ፣ ማለት በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተጠቀሰችዋ ሌላዬት አቢጋል ብቻ መሆኗ ተለይታ መታወቅ ሳይኖርባት አይቀርም (ዘክና 2፥15-16)። በተመሳሳይ ጊዜ፣ ዳዊት የእሴይ ልጅ በመሆኑ፣ አቢግያ የእናቱ ልጅ ብቻ ሳትሆን አልቀረችም፤ ይኸውም ሚስቱ ልትሆን አስችሏታል ማለት ሊሆን ይችላል (ቍ 42፣ ከዘፍ 20፥12 ጋር ያነጻ)። ሁለቱ አቢግያዎች ተለይተው ከታወቁ እንግዲህ፣ የመጀመሪያ ባሏ የቱር ሳይሆን አልቀረም (2ሳሙ 17፥25፣ ዘክና 2፥17)፤ የቱር ምናልባት የናባል እውነተኛ ስም ሊሆን ይችላል።

4-13 ናባል በጎችን እንደሚሸልት ከሰማ በኋላ ዳዊት ዐሥር ወጣቶችን ወደ እርሱ ይልካል። ወደ ናባል የተላከው የዳዊት መልእክት የሚጀምረው በዳዊት ስም (ይኸውም የእርሱ ወኪል

በመሆን ማለት ነው) ሰላምታ በማቅረብ ነው። መልእክተኞቹ ለናባል ረጅም ዕድሜን፤ ሰላምንና ጤንነትን (ደኅንነትን) እንዲሰጡ መመሪያ ተሰጥቷቸዋል። ዳዊት ከናባል ስጦታ እንዲደረግለት ሲፈልግ በሚያሳምን ድምፁን ይቀጥላል። በግ የሚሸለትበት ጊዜ የግብዣ ወቅት ስለ ሆነ፤ ናባልን ጥሩ አመለካከት እንዲኖረው ያደርገዋል ብሎ ዳዊት ያስባል። የጥንቱን ተመጣጣኝ የጥበቃ ተግባር በመፈጸም፤ ዳዊት የእርሱ ሰዎች በናባል እረኞች ላይ ጉዳት እንዳላደረሱ ወይም ከእነርሱ ምንም ነገር እንዳልሰረቁ ያረጋግጣል። ይህም ምናልባት እንደዚህ ለማድረግ በርካታ ዕድሎች እንደ ነበሯቸው የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (ደግሞም ቍ. 14-16 ይመ)። ዳዊት ለናባል እረኞች ደኅንነት የነበረው በጎ ሐሳብ በርግጥ ለረጅም ጊዜ ሲታይ ቈይቶአል።

“እነዚህ ወጣቶቹ በፊትህ ሞገስ ያግኙ” በማለት ዳዊት ለናባል ያቀረበው ልመና የትሕትና ጥሩ ምሳሌ ነው። ዳዊት ለራሱና ለሰዎቹ ናባል ለመስጠት ፈቃደኛ ሊሆን የሚችልበትን “ማንኛውንም” ስንቅ (ከሁሉም በፊት ምግብ፤ ከቍ. 11 ጋር ያነጻ) ለማግኘት በግልጽ እየሰሙ ነው፤ እርሱም ሆነ ሰዎቹ ለሚሰጡት የጥበቃ አገልግሎት በሌሎች ልግስና ላይ የሚደገፉ ናቸውና (ቍ. 16)።

ቀርሜሎስ ደርሰው፤ የዳዊት ሰዎች የእርሱን መልእክት በትክክል ለናባል በማቅረብ ታማኝ መልእክተኞች መሆናቸውን አሳዩ። ተደግሞ የተነገረው “ማን ነው?” የሚለው የናባል ጥያቄ ዳዊት ለጎልያድ እንደ ሰነዘረው ቃል ሁሉ ስድብን ያዘለ ጥያቄ ነው (17፥26)። በተጨማሪም ናባል ከእርሱ በፊት ሳክል እንዳደረገው፤ በስድብና በንቀት መንገድ “የእሴይ ልጅ” የሚለውን ሐረግ ይጠቀምበታል። ናባል እንደዚህ በማድረግ፤ ዳዊት ራሱን የናባል ልጅ እንደ ሆነ በመቀጠር የተናገረውን የትሕትና ንግግር ሳይቀበለው ይቀራል።

ናባል፤ “በአሁኑ ጊዜ ከጌቶቻቸው የሚከብሩት አገልጋዮች ብዙ ናቸው” በማለት የተናገረው የጭቅጭቅ አረፍተ ነገር ቢያንስ ጣምራ ጫፍ፤ ደግሞ ምናልባት ሦስት ጫፍም እንኳ ያለው አነጋገር ነው። (1) ከጌታው ከሳክል እየከብለለ ያለውን ዳዊትን እያመለከተ ሊሆን ይችላል፤ (2) ከጌታቸው ይከብራሉ ዘንድ የበለጠ ምክር ያገኛሉ ብሎ በማሰብ ለዳዊት አገልጋዮች በስውር ሐሳብ እየሰጠ ሊሆን ይችላል፤ (3) በዐጭር ጊዜ ውስጥ ራሱን አገልጋዮች የከዱት ጌታ ሆኖ ስለሚያገኘው፤ ከሚያውቀው የበለጠ እርሱ ይናገራል (ከቍ. 14-17 ጋር ያነጻ)። እጅግ በጣም መሠረታዊ የሆነውን ምግብና መጠጥ፤ ለሠራተኞቹ ዐርዶት ከነበረው ሥጋ ጋር የሚያንሰውን “እንጀራና ውሃ” (ዘኁ. 21፥5፤ ዘዳ. 9፥9-18፤ 1ኛ 13፥8-9፤ 16-17) ለዳዊትና ለሰዎቹ ለመስጠት እንኳ ፈቃደኛ አይደለም።

የናባልን ምላሽ እንደ ሰሙ የዳዊት ሰዎች ተመለሱና ለዳዊት ነገሩት። ዳዊት ወዲያውኑ የወሰደው ርምጃ እርሱና ሰዎቹ ሰይፍ በመታጠቅ መቀላል ነበረ፤ ይህም ከጎልያድ ጋር ከመግጠሙ በፊት ሰይፍ ላለመታጠቅ ዳዊት ካሳየው የቀድሞ ተቃውሞ ጋር (17፥39፤ 45፤ 47) በእጅጉ ይቃረናል። ስድስት መቶ የሚሆኑ የእርሱን ሰዎች ባልተመጣጠነ ሁኔታ በሁለት ቡድኖች በመክፈል፤ አራት መቶዎቹን ይዞ፤ የቀረውን ደግሞ ከበስተ ጎላ ያለውን “ንዝ” እንዲጠብቅ በመተው፤ ዳዊት ወደ ቀርሜሎስ ይመጣል።

14-19 የዳዊት ሰዎች ከናባል እጅ መናኛ የሆነ አጻፋ እንዳገኙ የናባል አገልጋይ ለአቢግያ ይናገራል። አገልጋዩ “በዱር (ዐብረናቸው) በነበርንበት ጊዜም ሁሉ” በማለት የናባል እረኞች ከዳዊት ሰዎች ጋር የነበራቸውን ቅርብ በአጽንዖት ይገልጻል። በከተማ ዙሪያ እንዳለ የምሽግ “ቅጥር” በዳዊትና በእርሱ ሰዎች የተደረገላቸው ጥበቃ በቀንም በሌሊትም ቀጥሎአል። አገልጋዩ ናባልን በድፍረት ማነጋገር የሚችል ሰው እንደሌለ በማሰብና ምናልባት ሚስቱ አቢግያ ከጥፋት መንገዱ ይመለስ ዘንድ ልታሳምነው እንደሚችሉ በማመልከት ንግግሩን ይደመድማል። ይህ ካልሆነ ግን አደጋ ሊደርስ ይችላል።

አገልጋዩ ላቀረበው ዘገባ አቢግያ የሰጠችው ምላሽ ለዳዊት የሚቀርብ የተወሰነ መጠን ያለው “ስጦታ” (ቃል በቃል “በረከት” ቍ. 21) ነበረ። የናባል ቸልታ የዳዊትን ፍላጎት ለማርካት ባሳየችው ፍጥነት በበለጠ ተካካሷ። አቢግያ፤ “ጊዜ አላጠፋችም” ሁለት መቶ እንጀራ፤ ሌላም ብዙ ስጦታ ጨምራ

በመያዝ ፈጥና ተንቀሳቀሰች፤ “ዘቢብ” እና “ጥፍጥፍ የበለሰ ፍሬ” በተለይ ተመራጭ የሚሆኑት፤ በጣፋጭነታቸውና በምግብነታቸው ብቻ ሳይሆን፤ ሳይበላሹ ለተወሰነ ጊዜ መቈየት ስለሚችሉ ነው (ከ30፥1፤11-12 ጋር ያነጻ)።

20-31 አገልጋዮቿን ለዳዊትና ለእርሱ ሰዎች የሚቀርበውን ስጦታ በማስያዝ አስቀድሞ ከላከቻቸው በኋላ፤ አቢግያ በቀድሞው ዘመን የተለመደ የማንጓዝ መንገድ በአህያ ላይ ተቀምጣ ትክተላቸዋለች (ዘፀ 4፥20፤ አያ. 15፥18)። አቢግያ በዚህም ጊዜ ዳዊት ተሳዳጅ ሰው መሆኑን በሚያሳስብ ከመንገድ ወጣ ብሎ በሚታይ በአንድ ተራራ አጠገብ በሚገኝ “ፈፋ” ላይ ዳዊትን አገኘችው። ዳዊት ናባል በፈጸመው ድርጊት (ወይም በስንፍናው) እንደ ተታለለ ተሰምቶት ነበር። ከናባል ሀብት ምንም ነገር “እንዳይጠፋ” ቢያደርግም (ከቍ. 7፥15 ጋርም ያነጻ)፤ ዳዊት ለሠራው መልካም ነገር ክፉ ተመልሶታል። ዳዊት በናባል ቤተ ሰብ ውስጥ ያለውን ወንድ ሁሉ በአንድ ቀን በመግደል ሊበቀል ፈለገ፤ ሆኖም ይህን እንዳይፈጽመው ስላደረገው፤ ቈይቶ ለእግዚአብሔር (ለአቢግያም) ምስጋናውን ያቀርባል (ቍ. 33-34)። ዳዊት በባሏ ላይ ሊወስደው ስላለው ርምጃ በተወሰነ ደረጃ ምላሽ ለመስጠት በመዘጋጀትና እንደዚሁም ለዳዊትና ለሰዎቹ ናባል ያሳየውን ዐጉል ዝንባሌ በመቃወም (ቍ. 10-11)፤ አቢግያ በዳዊት ፊት በአክብሮት ትሰግዳለች። የአቢግያ ንግግር ምክንያትና ውስጣዊ ስሜትን የሚገልጽ ሳይሆን፤ ለራሷም የግል ክብርናና ተቀባይነትን የሚያስገኝ ትልቅ የቋንቋ አጠቃቀም ብልንት የታየበት ንግግር ነው። በተለመደው መግቢያ በመጀመርና በተለመደው መደምደሚያ በመጨረስ፤ የንግግሩን ዋና አካል ያለፈውን፤ የአሁኑንና የወደፊቱን ጉዳይ የሚዳስስ ነው።

በዐመፅ ላይ ካተከሩ አራት መቶ የታጠቁ ሰዎች ከሚገኙበት ቡድን ጋር ለመገናኘት ብቻዋን በአህያዋ ላይ ተቀምጣ በመሄድ፤ መከላከያ አልባዋ አቢግያ የእነዳዊትን ሐሳብ ለማስለወጥ በጣም ጥቂት ጊዜ እንዳላት ታውቃለች። አቢግያ ንግግሯን በሚያካትቱ ጥቅሶች ሁሉ ውስጥ ዳዊትን “ጌታዬ”፤ ራሷን በሚመለከት ደግሞ ከቍ. 26፤ 29 እና 30 በቀር፤ በሁሉም “አገልጋይህ” በማለት ወዲያውኑ የታዛዥነትን ዝንባሌ ታሳያለች። ለዳዊት ባላት በራሷ አስተሳሰብና ናባል ባለው አስተሳሰብ መካከል ያለው ተቃርኖ የሚያስገርም ሊሆን ይችላል። አቢግያ የምትለምነው ከዳዊት ጋር ለመነጋገር ዕድል እንድታገኝ ነው።

የናባልን ሕይወት ለመታደግ፤ አቢግያ እርሷ በበደሉ እንድትጠየቅበት ሐሳብ ታቀርባለች (ቍ. 24)። በመላ ንግግሯ ውስጥ የሚታየው ፍጥነትና ውትወታ በትሕትናና በአክብሮት ድምፁ የተስተካከሉ ናቸው። አቢግያ ናባልን “ክፉ ሰው” እና “ጅል” እንደ ሆነ ትገልጻለች፤ ድርጊቱ ጥበብ ያለበትና ታስቦ የተፈጸመ ድርጊት ነው፤ አቢግያ ውበቷ ሀብታም ብትሆንም፤ ለዳዊት አገዛዝ ዕንቅፋት ሆና የምትቀጥል ስለምትሆን፤ ዳዊት በባሏ ክሕደት የምትታወቅን ሴት ለማግባት ሊጓጓ ይችላል ተብሎ አይታስብምና (ቍ. 39፥40፤42)። በተመሳሳይ ጊዜ የአቢግያ ጨዋነት ማንኛውም መሣሪያ በእርሷ ላይ ከመሰንዘሩ ይጠብቃታል። ናባል ክፉ ሰው ነው፤ ስለዚህም ከቍም ነገር ቁጥሮ ለእርሱ ትኩረት የሚሰጠው የሰም (ከ4፥20 ጋርም ያነጻ)።

አቢግያ ዳዊት ወደ ናባል የላካቸውን ሰዎች (ቍ. 5) እንዳላየቻቸው ትናገራለች (ቍ. 25)። በናባልና በአገልጋዮቹ ላይ ጉዳት ከማድረስ ዳዊትን እግዚአብሔር እንደ ጠበቀው ትመለከታለች፤ ይህን እውነት ዳዊት ቈይቶ ያስተውለዋል (ቍ. 34)። በተመሳሳይ ጊዜ የእግዚአብሔር የዕርቅ ሐሳብ በእርሷ ውስጥ እንዳለ ለይቶ በማወቅ፤ እርሱን ደም ከማፍሰስ በመጠበቅ ረገድ (ቍ. 33)፤ አቢግያ ራሷ ጠቃሚ ሚና የነበራት መሆኑን ያረጋግጣል። በቀል ለእግዚአብሔር ብቻ የሚተው በመሆኑ (ዘዳ 32፥35)፤ ዳዊት በገዛ እጁ መበቀል የለበትም (ቍ. 26፥31፤33)፤ የእግዚአብሔርን የተለዩ መብቶችም አልአግባብ መውሰድ አይገባውም። አቢግያ፤ “የዳዊት ጠላቶች (ከእነዚህ መካከል ሳክል አንዱ ነው፤ 18፥29)፤ ደግሞም ከ26፥8 ጋር ያነጻ) እና ዳዊትን ሊጎዱ የሚፈልጉ ሁሉ እንደ ናባል ይሁኑ” በማለት ምኞቷን ትገልጻለች፤ ይህም እንግዲህ የባሏን ሞትና ደግሞም በእንድምታ የሳክልን ሞት ከወዲሁ አስቀድሞ በግልጽ የሚያመለክት ነው።

ምንም እንኳን ናባል ገፋግ ቢሆንም፤ አቢግዮ አይደለችም። ለዳዊትና ለእርሱ ሰዎች በልግስና የወሰደችው ምግብ “ስጦታ” እንደ ሆነ ትገልጻለች። ናባል ለፈጸመው “ጥፋት” የበደለ ተጠያቂነቱን እንደምትቀበል ደጋግማ በመናገር (ቀ. 28)፤ ለራሷ ጥፋት ዳዊት ይቅርታ እንዲያደርግላት ትለምናለች፤ ቸኩሎ ምንም ነገር እንዳያደርግም ትማጸነዋለች፤ ይኸውም አደጋ ላይ ሊጥል የሚችል ማንኛውንም ነገር ወይም እግዚአብሔር የሚሰጠውን “ሥርወ መንግሥት” ጭምር የሚያጠፋ ርምጃ ዳዊት እንዳይወስድ የሚያሳስብ ነው። “ጦርነታችንን የሚዋጋልን ንጉሥ” በማለት በሳሙኤል ዘመን የነበረው ሕዝብ እንዲነግሥለት ከተመኘው ንጉሥ በተለየ መንገድ (8÷20)፤ ዳዊት “የእግዚአብሔርን ጦርነት የሚዋጋ ሰው” መሆኑ አለበት።

አቢግዮ የወደፊቱን የመመልከት ተግባሯን በመቀጠል፤ ቀ. 30ን በ2ሳሙ ምዕ 7 ላይ የተገለጸውን ለዳዊት የተሰጠውን ቃል ኪዳን ጠቁም አድርጋ ለማለፍ ትጠቀምበታለች። እግዚአብሔር በሰጠው ተስፋ መሠረት በጎውን ነገር ሁሉ ለዳዊት የሚያደርግበትን ጊዜ ታወሳለች። ምንም እንኳን እግዚአብሔር መሪ አድርጎ የመረጠው (ሳሙኤል አስቀድሞ ለሳኦል የነገረው እውነት ነው (13÷14 ይመ.) ቢሆንም፤ ሳኦል እስኪሞት ድረስ በእስራኤል ላይ መደበኛ አገዛዙን ተግባራዊ አያደርግም። በዚህ ጊዜ ግን ዳዊት የወደፊት ዕድሉን የሚያበላሽ ወይም ዙፋኑን አደጋ ላይ የሚጥል ማንኛውንም ነገር እንዲያደርግ አቢግዮ አትፈልግም። ልመናዋን የምትደመድመው፤ “እግዚአብሔር በጎ ነገርን ባደረገልህ ጊዜ ዐስበኝ” ብላ ዳዊትን በማሳሰብ ነው።

32-35 ዳዊት የናባልን ቤተ ሰብ ለማጥፋት እንቅስቃሴ ላይ ቢሆንም፤ አቢግዮ የእግዚአብሔር ስም (ያሕዌን) በሰባት ዕጥፍ መጠቀሟ (ቀ. 26፤ 28፤ 29፤ 30፤ 31) ምናልባት የጥሪውን መንፈሳዊ ትርጉም ታላቅነት ለዳዊት ያስታውሰው ይሆናል። ዳዊት በአቢግዮ ውስጥ የእግዚአብሔርን ቅናት ያያል። “ጥፋ ፍርድ” በሴት ውስጥ የሚታይ የሚደነቅ ነገር እንደ ሆነ ይገነዘባል (ከምሳ 11÷22 ጋር ያነጻ)። በተጨማሪም ደም ከማፍሰስና በገዛ እጁ ለመበቀል ከመሞከር እርሱን ለመጠበቅ እግዚአብሔር በአቢግዮ የተጠቀመበት መሆኑን ያስተውላል። “ሕያው እግዚአብሔርን” የሚለው ቃል መሐላ ሕይወትና ሞት አጠራጣሪ ውጤት በሚያስከትሉበት ቦታ ብዙ ጊዜ አገልግሎት ላይ ውሎአል (14÷39 ይመ.)። ዳዊት እያወጣ እያወረደ ያለው እንደዚህ ዐይነቱ የብዙ ሰው አገዳደል፤ በናባል ቤት ሰብ ውስጥ “እስከ ነገ ጠዋት ድረስ” አንድም ወንድ አይቀርም በማለት ለተናገረው ትርጉም እንዲሰጥ፤ አብዛኛውን ጊዜ የሚፈጸመው ሌሊት ነበረ (ከቀ. 22፤ ከ14÷36 ጋር ያነጻ)።

እንግዲህ ዳዊት ለእርሱና ለሰዎቹ አቢግዮ ያመጣችውን የምግብ ስጦታ የሚቀበለው በምስጋና ነው። አቢግዮ ቀጣውን በማብረድ ውጤታማ እንደ ሆነች ዳዊት ግልጽ ያደርገዋል፤ “በሰላም ሂጅ” የዳዊት የመጨረሻ ቃላት ለአቢግዮ ጆሮ እንደ መዘቃ የሚቈጠሉ ሳይሆኑ አልቀረም። “ቃልሽን ስምቻለሁ” የሚለው፤ ዳዊት ለናባል ሞት መሣሪያ እንደማይሆን ዋስትና የሚሰጥ አባባል ነው።

36-38 አቢግዮ በቀርሜሎስ ውስጥ ወዳለው (ከቀ. 40 ጋር ያነጻ)፤ የበጎቹ ሽለታ በዓል ወደሚከበርበት ወደ ናባል ቤት መሄዷ ጥርጥር የለውም። ናባል እንደ “ንጉሥ” ግብዣ ባለ ትልቅ ግብዣ ላይ ተቀምጦ ነበር፤ ሚስቱ ለተመረጠው የእስራኤል ንጉሥ ያላትን ተማኝነት ያረጋገጠች መሆኗ በሚታወስበት ጊዜ፤ ይህ ከባድ ምፅት ይሆናል። በግብዣው ላይ ናባል የወይን ጠጅ ጠጥቶ “ሰከሮ ነበር”። ናባል ልትነገረው የምትችለውን ማስተዋል በሚችልበት ሁኔታ ውስጥ አለመሆኑን በመረዳት፤ አቢግዮ እስኪነጋ ድረስ ለናባል “ምንም ነገር” ላትነገረው ወሰነች። ይህ ጊዜ ዳዊት በናባል ቤተ ሰብ ውስጥ የሚገኝን ወንድ ሁሉ ሊገድልበት አስቀድሞ በከፍተኛ ሁኔታ ምሉብነት የነበረ ጊዜ ነው (ከቀ. 22 ጋርም ያነጻ)።

ሁኔታው ሲገለበጥ፤ የናባል ስሕተት የገዛ ራሱ ቀንደኛ ጠላት ነበር። በሚቀጥለው ቀን ጠዋት ናባል የወይን ጠጅ ስካር ዐለፈለት። ምቹ ጊዜው ይህ ወቅት እንደ ሆነ በማሰብ፤ አቢግዮ “የሆነውን ሁሉ” ምናልባትም ከዳዊት ጋር ያደረገችውን መላ የግንኙነት ታሪክ ለባሏ ትነግረዋለች፤ ይህም በልግሰና ለዳዊት የሰጠቻቸውን ስጦታዎች ዝርዝርና ናባልም በርግጥ ደስተኛ

አለመሆኑን ያለጥርጥር የሚያካትት ነው። ከቀጣዩ ሥሥታምነቱ የተነሣ ድንጋጤው ለናባል እጅግ ከፍተኛ ነው። “ጅሉ” ናባል እየተባባሰ በሚሄድ የልብ ሕመም እየተሠቃየ ነው። ልብ የድፍረት መቀመጫ እንደ መሆኑ፤ በዚህ ምክንያት ናባል ፈሪም መሆኑ ተገልጿል።

ናባል “እንደ ድንጋይ ሆነ” ተብሎ መገለጹ ዘይቤያዊ በሆነ መንገድ ታይቶ ሊስተዋል ይገባል እንጂ እንደ አንድ የታወቀ በሽታ ተደርጎ መታየት የለበትም (ከዘፀ 15÷16 ጋር ያነጻ)። ተራኪው ናባልን በሥጋ ልብ ፈንታ የድንጋይ ልብን የተቀበለ ሰው አድርጎ የሚያቀርበው ይመስላል (ከሕዝ 36÷2 ጋር ያነጻ)። አሟሟቱ ወዲያውኑ የተፈጸመ ባይሆንም፤ ናባል ረጅም ጊዜ አልቁየም። ከዐሥር ያህል ቀን በኋላ እግዚአብሔር ቀሠፈው፤ ስለዚህ ናባል በእግዚአብሔር እጅ ሞተ።

39ሀ ዳዊት የናባልን ሞት ዜና የሚቀበለው በታላቅ ምስጋና ነው (ከቀ. 32 ጋር ያነጻ)። በሳኦል ላይ የነበረውን “ጉዳዩን” ተመልክቶ እንዲሟገትለት አስቀድሞ እግዚአብሔርን እንደ ተማጸነው ሁሉ፤ አሁንም በዚህ ሳኦልን በሚመስል ሰው ላይ ላለው ጉዳዩ ስለ ተሟገተለት፤ ለእግዚአብሔር ያለውን ምስጋና ይገልጻል። እግዚአብሔር በዳዊትና በናባል ሕይወት የፈጸማቸው ተግባራት የተለያዩና የተወሳሰቡ መሆን አይችሉም፤ ዳዊትን በሚመለከት እግዚአብሔር “አገልጋዩን ክፋ ከማድረግ ጠበቀው፤” በናባል ጉዳይ ረገድም፤ “የሠራውን ክፋ ነገር በራሱ ላይ መለሰበት”።

39ሐ-43 ናባል ከሞተ በኋላ አቢግዮ ሚስቱ እንድትሆን መልእክት ላከባት። አቢግዮም ለቀራበላት ሚስት የመሆን ጥያቄ ፈቃደኛ ላለመሆን ምክንያት ባይኖራትም፤ ራሷን እንደ ዳዊት “ገረድ” አድርጋ መቀጠልን ትመርጣለች። በመጀመሪያ ከዳዊት ጋር ስትገናኝ ካሳየችው (ቀ. 23) ጋር ተመሳሳይ የሆነን የዐድር ባይ ታዛዥነትን አቋም በመጠቀም፤ አቢግዮ “የጌታዬንም አገልጋዮች እግር ለማጠብ ዝግጁ ነኝ” በማለት ያላትን ታዛዥነት ትገልጻለች። እግርን የማጠብ ተግባር ብዙውን ጊዜ በራስ የሚመራ ተግባር ስለ ሆነ (ዘፍ 18÷4፤ 19÷2፤ 24÷32)፤ አቢግዮ “የሁሉ ባሪያ” ለመሆን ፈቃደኛነቷን በደስታ ትገልጻለች (ማር 10÷44፤ ከዮሐ 13÷5-17 ጋር ያነጻ)። አቢግዮ የዳዊት ሚስት ልትሆን ወዲያውኑ በዐምስት አገልጋዮቿ ታጅባ ከዳዊት መልእክተኞች ጋር ተመልሳ ሄደች (ቀ. 3)።

ቀጥሮ 43 አቢግዮን ከማግባቱ በፊት በተፈጸመው ዳዊት አኪናሆምን በማግባቱ ጉዳይ ላይ እንዲተኩር ይጋብዛል (የአቢግዮና የአኪናሆምን ስሞች በአንድነት ሲጠቀሱ፤ አኪናሆም ሁልጊዜ ቀድሞ ትጠቀሳለች፤ 27÷3፤ 30÷5፤ 2ሳሙ 2÷2፤3÷2-3)። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተጠቀሰችዋ ሌላዋ ብቸኛ አኪናሆም የሳኦል ሚስት ናት (14÷50)፤ ስለዚህ ዳዊት አቢግዮን ከማግባቱ በፊት ንግሥት አኪናሆንም በማግባት በእስራኤል ዙፋን ላይ ያለውን መብት ያረጋጋግጥ የቀረ እይመስልም፤ ይህም ነቢዩ ናታን ለዳዊት በተናገረው ውስጥ የሚገኘውን ፍንጭ የሚመለከት ስልት ሊሆን ይችላል (2ሳሙ 12÷8)።

44 አይዝራኤላዊቷ አኪናሆም የሳኦል ሚስት መሆኗ አልታወቀም፤ ሳኦል የዳዊት ሚስት የነበረችዋን ልጁን ሚልኮልን ለሌላ ሰው ሰጥቶ ነበር። የሚልኮል ሁለተኛ ባል ስም ከጋሊም የተገኘ ፈልጢ ይባል ነበር።

14. ዳዊት ሳኦልን ከመግደል ለሁለተኛ ጊዜ መታቀብ (26÷1-25)

1-5 ይህ ምዕራፍ በሳኦልና በዳዊት መካከል የነበረውን የመጨረሻ ግንኙነት ሁኔታ ይተርካል፤ ንግግሮቹም በሁለቱ ሰዎች ያለመጣጣም ታሪክ ሕይወት የተሰጣቸው ናቸው። ሳኦል ስንደ ገና አንድ ጊዜ በጌብን ካለው ከራብታማ ስፍራ “የተመረጠትን ሦስት ሺህ ሰዎች ይዞ” (24÷2) ዳዊትን መከታተል ወደሚችልበት ወደ “ዚፍ ምድረ በዳ ወረደ”። ዳዊትም እስከ ምድረ በዳው ድረስ ሳኦል እየተከታተለው መሆኑ ታወቆት እውነትነቱን ለማረጋገጥ ሰላዮችን ይልካል።

የሳኦልን የጦር ሰፈር ትክክለኛ ቦታ ሰላዮቹ ከተመለከቱ በኋላ፤ ሳኦልና የእርሱ ወታደሮች መሾቶ እስኪተኙ ድረስ ዳዊት

ይጠብቃል፤ ከዚያም ሁኔታው ምን እንደሚመስል ለራሱ ለመመልከት ይሄዳል። የሳኦል ግልጽ የሆነ አለመጋለጥ በዝርዝር ይታያል፤ (1) አበኔር የአንቱ ልጅ (14፥50-51 ይመ) እና የሰራዊቱ አዛዥ ከሳኦል ጉን ተኝቶአል፤ (2) ሳኦል በጦር ሰፈሩ ውስጥ ዙሪያውን በባለሚሎቹ ታጥር ለደጎንነቱ በማያሠጋ ሁኔታ ውስጥ ይገኛል (ቍ 5፡7)፤ (3) የቀረው የሰራዊት ክፍልም “በዙሪያው” ሰፍሮአል (ቍ 7)።

6-12 “ኬጤያዊውን አቢሜሌክን” (የተጠቀሰው እዚህ ላይ ብቻ ነው) እና “የጽሩያን ልጅ አቢሳን” ከእርሱ ጋር ወደ ሳኦል ጦር ሰፈር ለመውረድ ፈቃደኛ መሆናቸውንና አለመሆናቸውን ዳዊት ይጠይቃል። የዳዊት እንት ጽሩያ በተለይ የሳኦልን ሞት ተከትሎ ዳዊት ንጉሥ ከሆነ በኋላ ሁለቱም በ2ሳሙኤል ውስጥ ጉልተው የሚታዩ የአቢሳና የአያሉክ እናት ናት (ዘካር 2፥15-16)። ቈይቶ የሚኖረውን ተፈላጊነት ከወዲሁ በማየት አቢሳ ከዳዊት ጋር ወደ ሳኦል የጦር ሰፈር ዐብሮ ለመሄድ ፈቃደኛ ነቱን ይገልጻል።

ሁለቱ ሰዎች በታው ላይ ሁሉም ሰው በሚተኛበት በጨለማ ወቅት ይደርሳሉ፤ አንድ ሰው እንኳ ከእንቅልፉ ሳይነቃ ተመልሰው ይሄዳሉ (ቍ 12)። ሳኦልና የእርሱ ሰዎች እግዚአብሔር ባመጣቸው “ከባድ እንቅልፍ” ስለ ተያዙ (ከዘካር 2፥21፤ 15፥12 ጋር ያነጻ)፤ ዳዊትና አቢሳ ሳይታወቅባቸው በአካባቢው መንቀሳቀስና ምንም ሳይሰማቸው እርስ በርስ መነጋገር ይችላሉ። የንጉሣዊ ህልውና ምልክት እንደ ሆነው እንደ በተረ መንግሥት በሳኦል ራሱ አጠገብ “ጦር” መሬት ላይ ተተክሎአል። አቢሳ ሳኦልን ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ለማስወገድ በመንገዱ ሊገድለው ይፈልጋል። አቢሳ ራሱን የመለከታዊ ትድግና መሣሪያ አድርጎ ይመለከተዋል፤ በጦር ወገኖቹ “ከመሬት ጋር ላጣብቀው” ይላል። አቢሳ ሁልጊዜ ትዕግሥት በማጣት አንድን ነገር ወዲያውኑ ለማድረግ ይፈልጋል (ከ2ሳሙ 16፥9-10፤ 19፥21-23 ያነጻ)።

በማይጠራጠረው በሳኦል ላይ ርምጃ ወስደው በውጤቱ ተጠቃሚዎች እንዲሆኑ ዳዊት ከሰዎቹ መካከል ለማንም አይፈቅድም። ሳኦል “እግዚአብሔር የቀባው” ስለ ሆነ፤ ማንም ሰው ዳዊት ራሱ ጭምር በእርሱ ላይ “እጅ ማንሣት” አይችልም (ቍ 9፡11፤ 23፤ 24፥6፡10)።

ዳዊት ትልቁን ቃለ መሐላ “ሕያው እግዚአብሔርን” የሚለውን ይዘምራል (ከቍ 16 ጋር ያነጻ)። ከዚያም ዳዊት ንጉሥ ሳኦል ሊሞት የሚችልባቸውን ታሳቢ መንገዶች ይገልጻል፤ (1) እግዚአብሔር “ይቀሥፈዋል” (በሚገድል በሽታ)፤ “ወይም” (2) ቀኑ ሲደርስ ይሞታል (ይኸውም የተፈጥሮ ሞት ነው)፤ “ወይም” (3) በጦርነት “ይሞታል”። ከእነዚህ መካከል በአንዱ የሳኦል ሞት መጨረሻ ምክንያት በርግጥ እግዚአብሔር ነው፤ በቀል የእርሱ ነውና (25፥32፡39)።

በ24፥6 ላይ የተገለጸውን ቋንቋ በማንጸባረቅ፤ ዳዊት ሳኦልን ለመግደል ፈቃደኛ አለመሆኑን ለመግለጽ በሌላ ቃለ መሐላ ይጠቀማል። በ24፥4 ላይ ዳዊት የንጉሣዊ ሥልጣን ምልክት የሆነውን የሳኦልን ልብስ ጫፍ ቁርጦ ወስዶ ነበር፤ እዚህ ላይ የሳኦልን ጦር (የሥልጣንም የሞትም ምልክት) እና የውሃ መያዣውን (የሕይወት ምልክት፤ ከ1ነገ 19፥4-6 ጋር ያነጻ) እንዲወስድ ዳዊት ለአቢሳ ትእዛዝ ይሰጣል። በ24፥3 ላይ ሳኦል የተጋለጠና የማይጠራጠር ሰው እንደ ነበረ ሁሉ፤ እዚህም ላይ እንዲሁ በርግጥ፤ እርሱና የእርሱ ሰዎች ከእግዚአብሔር በወደቀባቸው ከባድ እንቅልፍ ምክንያት ሊከቱ የማይችሉ ናቸው። ስለዚህ ዳዊትና አቢሳ ሳይታዩና ድምባቸው ሳይሰማ በጨለማው ውስጥ ሹልክ ብለው ይሄዳሉ። አቢሳ የሳኦልን ጦርና የውሃ መያዣ ለመውሰድ ዳዊት የሰጠውን ትእዛዝ ያለጥርጥር ቢያከብርም፤ ትእዛዙን የፈጸመው በዳዊት ስም ነው፤ ስለሆነም ይህ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ተግባሩን ዳዊት እንደ ፈጸመው ያሳያል።

13-16 የሳኦልን የጦር ሰፈር ለቆ ከወጣ በኋላ፤ ዳዊት በእርሱና በጠላቱ መካከል በቂ ርቀት እንዲኖረው ያደርጋል። ከዚያም ዳዊት በአጠቃላይ የሳኦልን ሰራዊት በተለይም አዛዦችን አበኔርን ይጣራል። አበኔር፤ “በንጉሡ ላይ የምትጮኽ አንተ ማነህ?” ሲል በመጨረሻ መልስ ይሰጣል። በቍ 15 ላይ ያሉት ሁለቱ የዳዊት የመጀመሪያ ጥያቄዎች የንቀት ጥያቄዎች

ይመስላሉ። ሦስተኛ ጥያቄው የሥራ ግዴታን ባለመወጣት፤ አበኔርን የሚገሥጽ ነው፤ ይህም የአበኔርን ሰዎች ጭምር የሚመለከት ድክመት ነው። ንጉሡን “ለመግደል” መጥቶ የነበረው “አንድ ሰው” ግድያውን እንዳይፈጽም ዳዊት የከለከለው አቢሳ ነበረ።

17-20 “ልጄ ዳዊት ሆይ፤ ይህ ድምፅ ነውን?” የሚለው የሳኦል የመጀመሪያ ጥያቄ የ24፥16 ቃል እንዳለ ተደግሞ ነው። ነገር ግን በዚያኛው ምዕራፍ ውስጥ ዳዊት ሳኦልን “ጌታዬ ንጉሥ ሆይ፤” (24፥8) ብሎ መግለጽ ብቻ ሳይሆን “አባቴም” ብሎታል፤ እዚህ ላይ ግን ሳኦል “ጌታዬ ንጉሥ ሆይ፤” ብቻ ነው የተባለው። ዳዊት ሕጋዊ ተተኪው እንደ ሆነ ሳኦል ዐውቀዋል (24፥20)፤ ስለሆነም ዳዊት ከእንግዲህ ወዲያ የተጣለው ንጉሥ አባቱ እንዲሆን አይፈልግም። ዳዊት ከማንኛውም በደል ንጹሕ ሆኖ ለመኖር ጽኑ ፍላጎት ያለው ሰው ነው (ከ24፥11 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔር በቀባው ሰው ላይ እጁን ላለመንሣት እንደ ገና በመወሰን፤ ዳዊት ከበደል ነጻ የሆኑትን እጆቹን በደለኛ ለማድረግ ፈቃደኛ አይደለም።

ከቍ 19-20ህ ሳኦል በእርሱ ላይ እያደረገ ላለው ችክ ያለ ክትትል ሁለት ታሳቢ ምንጮች መኖራቸውን ዳዊት ይፋ ያደርጋል። በመጀመሪያ፤ እግዚአብሔር ሳኦልን በእርሱ ላይ አነሣሥቶት ሊሆን ይችላል። ሁለተኛ፤ ሰዎች ሊሳሳቱ ይችላሉ። በዚያ ጉዳይ ረገድ ዳዊት በሰዎቹ ላይ ከባድ ርግማን ያውጃል፤ በእግዚአብሔር ፊት የተረገመ ይሁኑ! (ከኢያ 6፥26 ጋር ያነጻ)። የዳዊት ችኩላ “አሁንም” በሚለው ቃል ትኩረት ተሰጥቶበታል። ዳዊት ተሳዳጅነቱ በእግዚአብሔር ርስት (የእስራኤል ምድር ማለት ነው) ውስጥ የሚኖረውን ተሳትፎ እንዳይከለክለው አሳስቦታል። ዳዊት እንግዲህ ከእግዚአብሔር ፊት ርቆ ሳኦል እንዳያስገድለው ይጸልያል፤ ይህ ጉዳይ የሚመለከተው ፍልስጥኤምን ነው።

የ24፥14ን ሐሳብ አጉልቶ፤ በሳኦል ድርጅት አለመመጣጠን ላይ በማተኮር ዳዊት ለሳኦል የሚናገረውን ይደመድማል። በምድሪቷ ውስጥ እጅግ በጣም ጎይለኛ ሰው (“የእስራኤል ንጉሥ”) እርሱ ራሱ ለመውጣት (ደግሞም ከ23፥15 ጋር ያነጻ) የማይረባ ነገርን፤ በጊዜውና በጉልበቱ የማይጠቅምን ነገር፡- አንድን ቍንጫ ለመፈለግ ጎላፊነትን ወስዶአል። አንድን ቍንጫ መፈለግ በተራራ ላይ አንድን “ቆቅ” ከማደን ጋር ተወዳድሮአል፤ ይህም ትክክለኛ አእምሮ ያለው ሰው ሁሉ ጊዜ የማያጠፋበት ወይም ሊፈጽመው ጥረት የማያደርግበት ጉዳይ ነው።

21-25 ሳኦል ቀደም ሲል መናገር ያስፈለገው እንደ ነበር በሚሰማው ቃል ተጠቅሞ ለዳዊት ምላሽ ሰጠው፤ “በድያለሁ” (ከ15፥24 ጋር ያነጻ)። የሳኦል ሕይወት ክብር ሕይወት እንደ ሆነ ዳዊት ማወቁን በማስተዋል በዳዊት ላይ ጉዳት እንደማያደርስ ሳኦል ቃል ይገባል። በዚህ ጊዜ የሳኦል ንስሐ ትክክለኛ ንስሐ መሆኑ ግልጽ ነው፤ “ሲበዛም ተሳስቻለሁ” አለ፤ እንደ ናባልም “የሞኝነት ሥራ” ሠራ (ከ13፥13 ጋር ያነጻ)።

የዳዊት የቍጣ መልስ የሞት ምልክት የሆነውን የሳኦልን ጦር ለሳኦል መልሶ የመስጠትን ሐሳብ ይዞአል፤ ነገር ግን የሕይወት ምልክት የሆነውን የውሃ መያዣውን የሚመለከት አይደለም። ለሁሉም ሰው “እንደ ጽድቁና እንደ ታማኝነቱ ይክፈለው” በማለት ዳዊት የተናገረው፤ የራሱን የግል ጠባይ ማሞገሻ ቢሆንም፤ በአብዛኛው የሳኦልን ጠባይ መኮነኛ ሊሆን ይችላል። ቀደም ሲል እንዳደረገው፤ ዳዊት አሁንም እግዚአብሔር በቀባው በሳኦል ላይ እጁን ማንሣት አይፈልግም። ሳኦልን በዳዊት እጅ ዐልፎ እንዲሰጥ ያደረገው እግዚአብሔር ነው፤ ለሳኦል ሕይወት ላሳየው ክብር እንደ ካሣ አድርጎ በመቀጠርም ዳዊት ከመከራ ሁሉ እግዚአብሔር እንዲያድነው ይጸልያል።

እንዲጋጣሚ፤ መጨረሻ ስለ ዳዊት የተነገሩት የሳኦል ቃላት ዳዊት የሚከናወንበትን ታላቅ ነገርን የሚያደርግ ሰው እንደሚሆን መልካም ምኞትን የሚገልጽ ቃላት ናቸው። ሳኦል ሦስት ጊዜ ዳዊትን “ልጄ” ብሎታል (ቍ 17፡ 21፡ 25)፤ ስለዚህ አሁን ዳዊት በእስራኤል ዙፋን ላይ የእርሱ ተተኪ እንደሚሆን ሳኦል በግልጽ ተረድቶአል (ከ24፥19-20 ጋር ያነጻ)። ዳዊትን “የተባረከህ ሁን” ብሎ መመረቁም የዚህን ጉዳይ እውነትነት

በእጅጉ የሚያረጋግጥ ነው። በእርሱ ላይ ሊነሡበት የሚፈልጉ ጠላቶች ሁሉ የተረገሙ እንዲሆኑ ዳዊት ጸልዮ ነበር (ቍ 19)፤ ሳኦልም አሁን እንዲባረክ ከጸልየለት በኋላ ዳዊትን ይተወዋል። የሚባል ሌላ ምንም ነገር ስለሌለ፤ እርስ በርሳቸው ዳግም ላይተያዩ ዳዊትና ሳኦል ይለያያሉ (ከ24፥22 ጋር ያነጻ)

15. ፍልስጥኤማዊው አንኩስ (27፥1-28፥2)

27፥1-4 ለረጅም ጊዜ በተሳዳጅነት የቁየው ዳዊት ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ከሳኦል ምሕረት የለሽ ክትትል ነጻ ወደሚሆንበት ወደ ፍልስጥኤም ምድር ለመሸሽ ይወስናል። ዳዊት በሳኦል ሊገደል (ቃል በቃል፤ ሊወገድ ማለት ነው) ጥቂት ጊዜ ብቻ እንደ ቀረው ያውቃል። ስለዚህ፤ “የሚበጀኝ ወደ ፍልስጥኤማውያን ምድር መሸሽ ብቻ ነው” ወደሚለው ድምዳሜ ይደርስል። ዳዊት ወደ ፍልስጥኤም ምድር ከሄደ፤ ሳኦል እርሱን ማሳደዱን ይተዋል። ዳዊት በእስራኤል ምድር በነበረበት ጊዜ ያለ ርኅራኄ ያደርገው የነበረውን በመተው (23፥14፤ 25፤ 24፥2፤ 26፥2-20)፤ ሳኦል ዳዊትን መፈለጉን ያቆማል።

ስለዚህ ዳዊትና ስድስት መቶ ሰዎቹ ዳዊት አስቀድሞ ለርዳታ ሸሽቶ ሄደበት ወደ ነበረው (21፥10 ይመ)፤ የጌት ንጉሥ ወደ ሆነው ወደ አሜህ ልጅ ወደ አንኩስ በመሄድ ፍልስጥኤም ውስጥ ጥገኝነት እንዲሰጣቸው ይፈልጋል። ጌት ቀደም ሲል ዳዊት ተደብቀበት ከነበረው ከዚህ ምድር በዳ ሰሜን ምዕራብ ሠላሳ ማይል ርቀት ያለው ዐባባ ጉርባባ መሬት በመሆኑ (26፥1-2)፤ ራሱን፤ ሁለት ሚስቶቹን አኪናሆምንና አቢግያን፤ ሰዎቹንና ቤተ ሰባቸውን (ቍ 3) ወደዚያ ቦታ የማንጓዝ ተግባር ለዳዊት አዳጋች ሳይሆንበት አልቀረም።

5-7 ነገር ግን በጌት ውስጥ የዳዊት መቀመጥ ለጊዜው መሆኑ አያጠራጥርም፤ ቀደም ሲል አስፈርቶት ከነበረ ሰው ጋር መኖሩ ተገቢ ስለ መሆኑ ዳዊት ርግጠኛ አይደለምና (21፥11-12)። ስለዚህ ዳዊት በአንኩስ “ፊት ሞገስ” ለማግኘት ይመኛል፤ ይኸውም አንኩስ ዳዊትን አሁን ሊያምነው እንዲችል (20፥29 ይመ) እና ዳዊት “በንጉሥ ከተማ” ውስጥ ይኖር ዘንድ እንዲፈቅድለት ለማድረግ ነው። ከአገሪቱ ከተሞች በአንዲቱ ውስጥ እንዲቀመጥ ቢፈቀድለት፤ ዳዊት ርካታ ያገኛል፤ ስለሆነም አንኩስ ቀደም ሲል በይሁዳ ምድር ውስጥ የስምያን ነገድ ርስት ክፍል የነበረችውን ጸቅላግን ለዳዊት ይሰጠዋል (ከኢያ 19፥15፤ 15፥21፤21 ጋር ያነጻ)። አንኩስ ከደቡብ እየመጡ ከሚዘርፉት ፍልስጥኤምን እንዲከላከልለት ዳዊትን በዲቅላግ ውስጥ አምኖ አስቀመጠው። የዳዊት በዚያ ስፍራ መቀመጥ ዋናው የሥርወ መንግሥቱ አባት እርሱ ራሱ በሚሆናቸው በይሁዳ ነገሥታት ዲቅላግ በተከታታይ የምትያዝ መሆኗን ከወዲሁ ያሳያል (2ሳመ 24)። ዳዊት ፍልስጥኤማውያን በሚቆጣጠሩት ግዛት ውስጥ በአጠቃላይ፤ አንድ ዓመት ከአራት ወር ተቀመጠ።

8-12 ቍጥር 1-7 የዳዊትን በፍልስጥኤም መቀመጥ ሲገልጽ፤ ቍጥር 8-12 ደግሞ ዳዊት ለሁለተኛ ጊዜ አንኩስን በማታለል ውጤታማ የሆነበትን የወረራ እንቅስቃሴ ያብራራሉ (ከ21፥12-15 ጋር ያነጻ)። ፍልስጥኤማውያን ራሳቸው ብዙ ጊዜ ወራሪዎች ስለ ነበሩ (23፥27)፤ እንደ ዳዊት ያለ የፍልስጥኤም ገባር ወይም ተባባሪ በወረራ ተግባር ተሰማርቶ መታየቱ የሚያስደንቅ አይደለም። ጌሹራውያን፤ ጌርዛውያንና አማሌቃውያን ዳዊትና የእርሱ ሰዎች ከወረራቸው ሕዝቦች መካከል ዋና ዋናዎቹ ነበሩ። እነዚህ ሕዝቦች ሁሉ ከጥንት ጀምሮ በደቡብ ከነጻንና በሰሜን የሲና በረሃ ውስጥ ይኖሩ ነበር። ሳኦል በአማሌቃውያን ላይ የተሳካ ዘመቻ አድርጎ ነበር (ምዕ 15)፤ ዳዊትም በቅርቡ እንደ ገና ከእነርሱ ጋር ውጊያ ይገጥማል (ምዕ 30)።

ዳዊት አንድን ክልል በሚያጠቃበት ጊዜ፤ ወንድም ሆነ ሴት በሕይወት (አለማስቀረት) የሁልጊዜ ልማድ ነበረ። ነገር ግን በ15፥3 ላይ ለሃይማኖታዊ ዐማሚዎች ሲባል ሕዝቡ መላው በመላው ተደምስሶበት ከነበረው በተለየ ሁኔታ ዳዊት በትክክል የተፈጸመውን ለአንኩስ የሚነግር አንድም ሰው እንዳይቀር እዚህ ላይ የሚገድለው ሁሉንም ነው። ዳዊት ክልብስ

በተጨማሪ እንስሳትን ማርኮ ወስዶአል፤ ይህም ከነገሥታት በርግጥ የሚጠበቅ የምርኮ አወሳሰድ ተግባር ነው (8፥16)፤ ከነቢያት ግን አይጠበቅም (12፥3 ይመ)።

ዳዊት ጌሹራውያንን፤ ጌርዛውያንንና አማሌቃውያንን ቢወርርም እንኳ፤ በይሁዳ ምድር ያሉትን ወይም የኔጌብን ልዩ ልዩ ክፍሎች በማጥቃት ላይ እንደ ነበረ ለአንኩስ ነገረው (30፥26-29)። አንኩስ ስለ እንቅስቃሴው እንዳያውቅ፤ ዳዊት ከጌት በጣም የሚርቅ ስፍራን ያጠቃ መሆኑን በመግለጽ፤ ይኸውም በተለይ እርሱን የሚቃረን አንድንም ሰው ሳያስቀር በመግደል በነጻነት አንኩስን ሊዋሸው ይችላል። ዳዊት እንግዲህ ከሁለቱ ዓለማት እጅግ በጣም የተሻለው አለው ማለት ነው። በአንድ በኩል በአይሁዳውያን ላይ እየጨመረ የሚሄድ ጥላቻ እንዳለው ለአንኩስ ሲያመለክት፤ በተመሳሳይ ጊዜ ደግሞ የምድረ በዳ ጎረቤቶቻቸውን በመውረር አይሁዳውያን ለእርሱ ምስጋና እንዲያቀርቡለትና ታማኝነታቸውንም እንዲያረጋ ግጥለት አድርጎአል።

ራሱን ለመጉዳት፤ አንኩስ ዳዊትን ያምነዋል፤ ባቀረበለት ዘገባም እንግዲህ ይታሰላል። እስራኤላዊው ዳዊት ለገዛ ራሱ ሰዎች አስጠሊታ እንደ ሆነና ለፍልስጥኤማዊው አንኩስ የዘላለም “አገልጋይ” ለመሆን እንደሚገደድ አንኩስ ርግጠኛ ነው።

28፥1-2 ዳዊት ታማኝ አገልጋዩ እንደ ሆነ ባለው ግምት በመቀጠል፤ አንኩስ ዳዊትና ሰዎቹ እስራኤልን ለመውጋት ከፍልስጥኤማውያን ጋር እንዲወጡ ዳዊትን በንይል ያሳስበዋል። ዳዊት ሐሳቡን ሳይፈልግ የሚቀበለው በመምሰል፤ “አገልጋይህ ምን እንደሚያደርግ ያን ጊዜ አንተው ራስህ ታያለህ” ሲል ለአንኩስ መልስ ይሰጣል። ራሱን የአንኩስ አገልጋይ አድርጎ በመግለጽ ዳዊት እርሱን በሚመለከት አንኩስ የነበሩትን ሐሳቦች (27፥12) ያንጸባርቃል፤ ዳዊት ግን “እኔ” ከሚለው ምድብ ተውለጠ ስም ጋር ተመጣጣኝ የሆነውን የትሕትና አነጋገር ከመጠቀም ውጭ ሌላ መጠቀም አይፈልግም። ዳዊትን አሳንሶ ለማየት አንኩስ ዳዊትን “የራሴ የክብር ዘብ አደርግሃለሁ” ብሎ ይናገራል። ይሁን እንጂ ዳዊትና የእርሱ ሰዎች በፍልስጥኤም ግዛት ውስጥ አደገኛ የሆነውን ዐምስተኛ ረድፍ ይዘው እንደ ነበር አንኩስ ማስተዋል ተስኖታል።

ለ. የሳኦል አገዛዝ ፍጻሜ (28፥3-31፥13)

1. ሳኦልና የዐይንዶሯ መታን ጠሪ (28፥3-25)

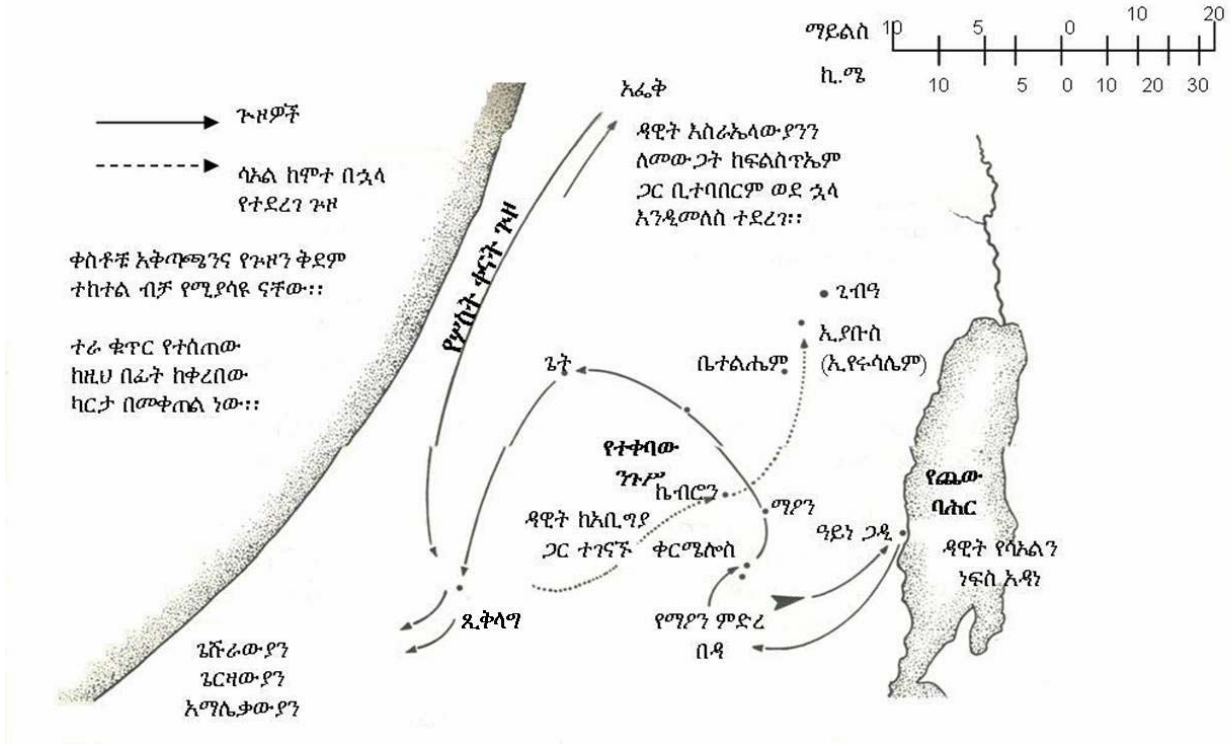
ሳኦል በፍልስጥኤማውያን እጅ የሚሞት መሆኑን (ቍ 19) ያስከተለውን እንግዳ የሆነውን የሳኦል ከዐይንዶሯ ጠንቋይ (“መታን ጠሪ”) ጋር የመገናኘትን ታሪክ፤ በጌት ንጉሥ በአንኩስ አማካይነት ዳዊት ከፍልስጥኤማውያን ጋር የነበረው የወዳጃዊ ግንኙነት ታሪኮች ቀድመውት (27፥1-28፥2) እና ተከተለውት (29፥1-11) ይታያሉ።

3 ቍጥር 30 በ25፥10 ላይ የተገለጸውን ሐሳብ እንደ ገና ደግሞ የሚያሳይ ጥቅስ ነው። ሳሙኤል መጥቱን የማስታወሱ ጉዳይ ሳኦል መታን ሳቢዎችንና መናፍስት ጠሪዎችን ከእስራኤል ያባረረ ከመሆኑ ጋር ተጣምሮ ተገልጿል (ከዘሌ 19፥31፤ 20፥6-7፤ ከዘዳ 18፥11 ጋር ያነጻ)፤ ሁለቱም ሁነቶች በቀሪው የምዕራፉ ክፍል በጉልሕ ይታያሉ።

4-6 ፍልስጥኤማውያን በሱነም (በይሳኮር ግዛት) ተሰብስበው “የጦር ሰፈር መሠረቱ”፤ ሳኦል ደግሞ ሰራዊቱን በገልቦኔ ተራራ (ከሱነም ደቡብ በስተ ደቡብ ምሥራቅ ዐሥር ማይል ርቀት ላይ የሚገኝ) ላይ “የጦር ሰፈር አቋቋሙ” በማለት ቍጥር 4 በዘዴና ዕጥር ምጥን ባለ መንገድ ተባራሪ ጎይላቱን ይገልጻል።

ሳኦል ፍልስጥኤማውያንን “ባየ ጊዜ ፈራ” (ከ17፥11፤24፤ 23፥3 ጋር ያነጻ)። ከሁኔታው የተነሣ ሳኦል እግዚአብሔርን እንደ “ጠየቀ” ይታወቃል። ከእግዚአብሔር “መልስ” ለማግኘት ሳኦል ብዙ ጥረት ቢያደርግም፤ ምንም ዓይነት መልስ አልመጣም። የተለመዱት የመለከታዊ ግንኙነት ማድረጊያ መንገዶች ሁሉ ማለት “ሕልሞች” (ከቍ 15 ጋር ያነጻ)፤ “ኡሪም” (በካህኑ ኤፋድ ውስጥ የተቀመጡ የታቀዱ ዕባዎች) እና “ነቢያት” (ከቍ 15 ጋር ያነጻ) ጸጥ ብለው ነበር።

የዳዊት ገድል

7-14 በእንደነዚህ ዐይነት ሁኔታዎች ውስጥ ሆኖ፤ ሳኤል ከከባድ ፍርሀት የተነሣ ከማይፈቀድ ምንጭ ማለት “ከሙታን ሳቢ” መረጃ ለማግኘት መፈለጉ የሚያስደንቅ አይደለም። የፍልስጥኤምን ጥንካሬ በመሥጋት፤ ሳኤል ምን ማድረግ እንዳለበት ለማወቅ ፈለገ (ቍ 15)። ምስጢራዊ የሆነ አንድ ሐሳብ በምዕ 28 በብዛት ተሠራጭቶ ይገኛልና የምስጢሩን ጥልቀት ፈልጌ አገኛለሁ ማለት ይፈራታ ይሆናል።

ንጉሡ ሙታን ሳቢ “ፈልጉልኝ” ይላል፤ ይኸውም እንግዲህ ቍ 3 ላይ አስቀድሞ የወሰደውን ርምጃ የሚባረር ነው። ዐይንዶር ፍልስጥኤማውያን ከሰፈሩበት አደገኛ አቅጣጫ ላይ በቅርብ የምትገኝ ቦታ ናት (ቍ 4)። ሳኤል በሙታን ሳቢነት “ሴትን” እንዲመርጥ የተገደደበት ጉዳይ የሚያስደንቅ አይደለም (ከናሆ 3፥4 ጋር ያነጻ)። “መልኩን ከለወጠ” ማንነቱን መደበቅ እንደሚችል ሳኤል በቀላሉ ቢያምንም፤ ስሕተት ፈጽሞ አልፈ፤ በማንኛውም ሁኔታ ውስጥ በሙታን ሳቢ ጥረት የተቀበለው መረጃ ሊሰማው የሚፈልገው አልነበረም (17፥20)።

የሙታን ዓለም የጨለማ ቦታ ስለ ሆነ (ኢዮ 10፥21-22፤ 17፥13፤ መዝ 88፥12፤ 14፥33)፤ ቋሚ ኗሪዎቹ ከሆኑት መካከል ከአንዱ ጋር ለመነጋገር “ሌሊት” ትክክለኛውን ዕድል ሰጥቶአል። በተጨማሪም ሙታን ሳቢዎች ሥራቸውን በሌሊት መሥራት ሳይመርጡ አልቀረምና ሳኤል ጨለማውን ተገን በማድረግ ማንነቱን ለመደበቅ ቀላል ሆኖ ያገኛው ይመስላል። ሁለት ሰዎችን ከእርሱ ጋር በማስከተል ንጉሡ ወደ ሴትዮም ሄዶ ስለ እርሱ መንፈስ እንድታናግርለት ጠየቃት፤ ይህም የዐረማዊ ኅጢአት ሆኖ በመታየት ሙሉ በሙሉ የተወገዘ

ልምምድ ነው (6፥2፤ ከዘዳ 18፥10:14፤ ከ2ነገ 17፥17 ጋር ያነጻ)። ንጉሥ ሳኤል አሁን ሙታን ሳቢዋን እያዘዘ ያለው በመቃብር ውስጥ ያለውን ሰው እንድታስነሣለት ነው።

ሳኤል መሆኑን ገና ሳትለይ ሴትዮም የአስራኤል ንጉሥ የምድሪቱን ሙታን ሳቢዎችና መናፍስት ጠሪዎች ሁሉ “እንዳጠፋቸው” (ወይም ገድሎአቸዋል ወይም አባርሮአቸዋል) ታስታውሰዋለች። ሴትዮም ለሳኤል የተናገረቻቸው ቃላት ምፀትን ዐዘለው የተሰነዘሩ ናቸው፤ “መናፍስት ጠሪዎች” እዚህ እንዲኖሩ ከእንግዲህ ወዲያ እንደማይፈቀድላቸው “ታውቃለህ” “ምን ማድረግ እንዳለብኝ የሚነግረኝ ሳሙኤል ነው” (ቍ 15) ብሎ በማመን የሙት መንፈሱን በመጠየቅ ሳኤል ቈይቶ ምፀቱን ድብልቅ ያደርገዋል። በሌላ በኩል ሴትዮም ይህ የሌሊት እንግዳዋ በንጉሣዊ ዐዋጅ የተከለከለ ነገርን እንድታደርግለት በመለመን ለምን ሕይወቷን አደገኛ ሁኔታ ውስጥ ሊከት እንደ ፈለገ ትጠይቃለች። ሴትዮምን ቅጣት እንደማያገኛት ቃል በመግባት ሳኤል ከመሐላዎች መካከል እጅግ በጣም ከባድ በሆነው በእግዚአብሔር ስም (ለመጨረሻ ጊዜ) ይምላል።

ለሙታን ሳቢዋ ጥያቄ ሳኤል የሰጠው መልስ ግልጽ ነው፤ ሳሙኤልን እንድታስነሣለት ይፈልጋል። ሳኤልና ሳሙኤል ባለፈው አብዛኛ ጊዜያቸው ሀሉ ለተጣመረ ዐላማ ዐብረው ይሠሩ የነበረ ቢሆንም፤ ንጉሡ አሁን ከነቢዩ የመጨረሻ ቃል ሊሰማ ይሻል። ሴቲቱ የሞተውን እንዴት እንደ ሳቢቸው ወይም የሳቢቸውም ስለ መሆኗና ስላለመሆኗ አልተነገረንም። ሳሙኤል በተገለጠበት ጊዜ የሙታን ሳቢዋ ድርጊት በድንጋጤና በመደነቅ መዋጥ ነበር፤ “በታላቅ ድምፅ ጮኸች”፤ ብዙ ጊዜ ከፍርሀትና ከድንጋጤ ስሜት ጋር የተያያዘና ድንገት ፈንቅሎ የወጣ

ከፍተኛ ጨካኝነት ነው (ከ4፥13፤ 5፥10 ጋር ያነጻ)። በጣም ትንሽ በሆነ ግምት ሴትዮዋ የወደፊቱን አስቀድሞ የማወቅ ችሎታ ያላት ሳትሆን አልቀረችም፤ ምክንያቱም ራሷን መሳት ደረጃ ላይም ደርሳ ሳለ መልኩን ለውጦ የቀረበውን ሳኦልን ወደ ውስጥ ዘልቃ ልትለየው ችላለች።

ምፀቱ ይቀጥላል፤ ከፍልስጥኤም ወረራ የተነሣ አስቀድሞ ፈርቶ የነበረው (ቍ 5)፤ ትንሽም ሳይቄይ “ሳሙኤል ከተናገረው ቃል የተነሣ” የሚፈራው ሳኦል (ቍ 20)፤ ሙታን ሳቢዋን አትፍራ ይላታል። ከዚያም ምን እንደሚታይት ይጠይቃታል፤ ይኸውም እርሱ ለሚገለጠው ለራሱ ምስጢራዊ አለመሆኑን የሚያመለክት ነው። እርሷም አንድ መንፈስ እንደሚታይት መልስ ትሰጠዋለች። ሳኦል መንፈሱ ምን እንደሚመስል ይጠይቃል። ሙታን ሳቢዋ መንፈሱ “ካባ የለበሰ አንድ ሽማግሌ” እንደ ሆነ ስትገልጽ፤ በሳኦል አእምሮ ውስጥ ሁልጊዜ የነበረ ካባ እንደ ለበሰ የሚታየው ሳሙኤል እንደ ሆነ ሳኦል ተገነዘበ (15፥27፤ ከ2፥18-19 ጋር ያነጻ)።

15-19 ሳኦል አሁን (ምናልባት በሙታን ሳቢዋ በኩል ሊሆን ይችላል) የሳሙኤል “መንፈስ” እንደ ሆነ ካመነበት ጋር ይነጋገራል። የተገለጠው ሳኦልን “ለምን ታውከኛለህ?” ብሎ በመውቀሥ የተሳብ ልውውጡን ይጀምራል (አሳ 14፥9 ይመ)። ሳኦል “እጅግ” በጣም የተጨነቀ መሆኑን መናገሩ ያለበትን አስፈሪ ሁኔታ ያንጸባርቃል። ከረጅም ጊዜ በፊት እግዚአብሔርን ትቶት የነበረ መሆኑን ሳኦል በሚገባ ያውቃል (16፥14 ይመ፤ ከ18፥12 ጋርም ያነጻ)፤ ከዚያም የተነሣ መንፈስን ማማከር አስፈላጊ ሆኖ ታየው።

በቍጥር 6 ላይ እግዚአብሔር ለሳኦል “በሕልምም ሆነ በሕሪም” ወይም በነቢያት አልመለሰለትም፤ በቍጥር 15 ላይ እግዚአብሔር፤ “በነቢያትም ሆነ በሕልም” እንዳልመለሰለት ሳኦል “ለሳሙኤል” ይናገራል፤ ኡሪምን ያልጠቀመው ምናልባት የኖብን ካህናት መግደሉን (22፥11-19) ለመደበቅ ሊሆን ይችላል፤ ነቢያትን በመጀመሪያ የጠቀሰው ደግሞ ነቢዩ ሳሙኤል ክፍተቱን እንደሚሞላ ካለው ተስፋ የተነሣ ሳይሆን አይቀርም። ሳሙኤል እንግዲህ የሳኦልን ፍላጎት ያሟላል፤ እግዚአብሔር ከእንግዲህ ወዲያ በነቢያት እንደሚይናገር ሳኦል አቤቱታ አቅርቦአል፤ ሳሙኤልም በራሱ አማካይነት አስቀድሞ ተናግሮት የነበረውን እግዚአብሔር እንደ ፈጸመው ይናገራል። ምንም እንኳን ሳሙኤል ቀደም ሲል የመከረውን ምክር ለመስማት ፈቃደኛ ባይሆንም (10፥8፤ ከ13፥8-14 ጋር ያነጻ)፤ ሳኦል አሁንም ማድረግ ያለበትን ሳሙኤል እንዲነግረው ይፈልጋል።

ለሳኦል የተነገሩት ሁሉ በሌሎች ዐውዶች ውስጥ ስለ ሳሙኤል ከተነገረውና ከምናውቀው ጋር ሙሉ በሙሉ የሚስማማ ነው። ምንም እንኳን ሳኦል በቍ 15 ላይ አጠቃላይ በሆነው የእግዚአብሔር ስም (ኤሎሂም) በመጠቀም፤ ሳሙኤል ከቍ 16-19 በቀጥታ እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚለውን መጠሪያ ጠቅሶአል፤ ይኸውም በጠቅላላ ሰባት ጊዜ ማለት ነው።

በቍ 17 ላይ ያለው ትንበያ ወደ 15፥28 ሐሳብ ወደ ጎላ በመሄድ በዚያ ክፍል የሚገኘውን የቃላት አጠቃቀም ያስተጋባል። በዚህ ግን የሚቀጥለው ዐዲሱ ንጉሥ ማን እንደሚሆን ሳሙኤል ግልጽ አድርጎ ነው የሚናገረው፤ ንጉሥ የሚሆነው ዳዊት (ሳሙኤል ራሱ አስቀድሞ አምኖ ተቀብሎት የነበረ እውነት፤ ከ24፥20 ጋር ያነጻ) ነው።

ቍጥር 18 መንግሥቱን ከእርሱ ለመንጠቅ እግዚአብሔርን ያስገደዱትን በሳኦል የተወሰኑ ሁለት ወሳኝ ውሳኔዎችን አሳጥሮ ይገልጻል፤ (1) በነቢዩ አማካይነት እግዚአብሔር ያዘዘውን አልፈጸመም (ምዕ 13 ይመ)፤ የእግዚአብሔርን የቀጣ ትእዛዝ በአማሌቃውያን ላይ ሙሉ በሙሉ ለመፈጸም ፈቃደኛ አልሆነም (ምዕ 15 ይመ)። ለሳኦል እግዚአብሔርን መታዘዝ ፈጽሞ ቀላል አልነበረም (ከ15፥19፤ 22 ጋር ያነጻ)፤ ከዚህ የተነሣ ትዕግሥት በማጣት ሁልጊዜ በራሱ መንገድ ብቻ መሄዱም በመጨረሻ መንግሥቱን አሳጣው።

ምንም እንኳን በሳሙኤል የሕይወት ዘመን ሁሉ እስራኤላውያን “ከፍልስጥኤማውያን እጅ” ትድግናን አግኝተው የነበረ ቢሆንም (ከ7፥3፤14 ጋር ያነጻ)፤ እግዚአብሔር በዚህ ጊዜ እስራኤላውያንን ለእነርሱ አሳልፎ ይሰጣቸዋል። ሳሙኤል

በጊልቦን ተራራ ላይ ሳኦልና ልጆቹ እንደሚገደሉ አስቀድሞ ይናገራል፤ “አንተንና (ሳኦልን) እስራኤልን” የሚሉት በመጨረሻ ተመዝግበው የሚገኙት የሳሙኤል ቃላት የመጨረሻ የነበሩትን የጸጸቱን ቃላት ይዘዋል፤ እናንተም (እስራኤላውያን) ንጉሣችሁም (ሳኦል) ትጠፋላችሁ (12፥25)። ከቍጥር 20 ውጭ በስሙ በሚጠሩት በሁለቱ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ሳሙኤል ተጠቅሶ አይገኝም፤ ታላቅነቱና ያከናወናቸው ዐበይት ተግባራቱ ግን በቀሪው የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ሁሉ የማይረሳ አሻራ መተዋቸውን ይቀጥላሉ።

20-25 ንጉሥ ሳኦል ጉልበቱ ዝለ “በቍመቱ ሙሉ” መሬት ላይ ወደቀ። ፍልስጥኤማውያን ከሚያደርሱበት ጥቃት የተነሣ አስቀድሞ ፈርቶ የነበረው (ቍ 5) ሳኦል በዚህ ጊዜ ሳሙኤል ከተናገረው የፍርድ ቃል የተነሣ በፍርሀት ተዋጠ። በተጨማሪም ቀኑንና ሌሊቱን ሁሉ እህል ስላልቀመሰ አካላዊ ጥንካሬን ዐጣ (19፥24)።

ሙታን ሳቢዋ ራሷን “አገልጋይ” አድርጋ ለሳኦል በአክብሮት በማቅረብ (1፥11 ይመ፤ 25፥27)፤ የራሷን ደኅንነት ለእርሱ ስትል ሥጋት ላይ እንዲወድቅ እንዳደረገች ታስታውሰዋለች። “ለምቻለሁ፤ ፈጽሜአለሁ” የሚሉት ግዕዝ በዚህ ክፍል ከፍተኛ ሚና የሚጫወቱ ግዕዝ ናቸው፤ ሙታን ሳቢዋ ሳኦል እንድታደርግ የነገራትን ስታደርግ “ፈጽሜአለሁ” በማለት ለሳኦል ታዘዘች፤ ከዚህ በጎላ ሳኦል የምትለውን እንዲሰማና ጥቂት ምግብ እንዲበላ ትፈልጋለች፤ ሳኦል በመጀመሪያ አልበላም ቢልም እንኳን በመጨረሻ የእርሱ ሰዎች ከሴትዮዋ ጋር ሆነው ሲለምኑት ሰማት። ከበሉ በጎላ ሳኦልና የእርሱ ሰዎች በሌሊት ተነሥተው ሄዱ፤ ሌሊቱ (ቍ 25) ሳሙኤል የተናገራቸው ቃላት የተፈረደበትን ንጉሥ ዕጣ ፈንታ የወሰኑበት ተመሳሳይ ሌሊት ነበር።

2. የዳዊት መባረር (29፥1-11)

1-5 ምዕራፉ በ28፥4 ላይ የተገለጸውን የፍልስጥኤምንና የእስራኤልን ስራዊት መሰባሰብ በማወሳት ይጀምራል። ፍልስጥኤማውያን ስራዊታቸውን በአፈቅ (እዚህና በ41 ላይ ብቻ የተገለጸ) ሰበሰቡ፤ አፈቅ በአንደኛ ሳሙኤል ውስጥ ለተጠቀሱት የመጀመሪያና የመጨረሻ ጦርነቶች ለፍልስጥኤም ስራዊት እንቅስቃሴ የመሰባሰቢያ በታ ነው።

የፍልስጥኤም ገዢዎች በዚህ ውጊያ መሳተፋቸው የዚያን ጊዜው ውጊያ ወሳኝ እንደ ነበር የነበራቸውን መረዳት ያሳያል። በፍልስጥኤም ስራዊት ውስጥ ቅጥረኛ ወታደሮች የነበሩት ዳዊትና የእርሱ ሰዎች (ከ28፥1 ጋር ያነጻ)፤ በጌት ንጉሥ በአንኩስ ትእዛዝ ወደ ጎላ ቀሩ። አዛዦቹ የዳዊት ጉዳይ አሳስቦአቸው (ከ18፥30 ጋር ያነጻ)፤ ዕብራውያን በፍልስጥኤም ስራዊት መካከል ለምን እንደ ተቀላቀሉ ጥያቄ አቀረቡ። ነገር ግን ዳዊትን አስቀድሞ “በዘመኔ ሁሉ የራሴ የክብር ዘብ አደርግሃለሁ” (28፥2) ያለው አንኩስ ሊከላከልለት ይነሣል፤ (1) በአንድ ወቅት ዳዊት የሳኦል የጦር መኮንን የነበረ ቢሆንም እንኳን ሳኦልን ጥሎ ሄደዋል፤ (2) ዳዊት ከሳኦል በመሸሸ፤ አንኩስ ጋር ከአንድ ዓመት በላይ ቄይቶአል፤ ታዛዥነቱንም ለእርሱ ለመግለጽ በቂ ጊዜ ነበረው። (3) በዚህ ጊዜ ሁሉ አንኩስ በዳዊት ላይ ምንም በደል አላገኘበትም። የፍልስጥኤም አዛዦች ግን ሐሳቡ ስላላሳመናቸው፤ ዳዊትን ወደ ጸቅላማ መልሶ እንዲልከው አንኩስን ጠየቁት (27፥6 ይመ)፤ እንደዚህ ያደረጉትም፤ በጦርነቱ ወቅት ዳዊት በእነርሱ ላይ ተነሥቶ እንደሚወጋቸው በመሥጋት ነው። በእነርሱ አሳላፍ ውስጥ ዐምስተኛ ረድፍ እንዲኖር አልፈለጉም። በዚህ ጊዜ በደንብ የሚታወቀውን (18፥7-8 ይመ) (ለሳኦልና) ለዳዊት ክብር የእስራኤል ሴቶች የዘመናትን የድል መዝሙር አዝማች ለአንኩስ በማስታወስ አዛዦቹ ይሰነዝሩት የነበረውን ትችት ይደመድማሉ።

6-11 አንኩስ በዚህ ጉዳይ ጓደኞቹን ለመቃወም ባለመፈለግ፤ አንዳች ዝርዝር ሐሳብ ሳይገልጽለት፤ የአዛዦች ፍላጎት ምን እንደ ሆነ በጥቅሉ ለዳዊት ይነግረዋል። ሊናገረው ያለውን ሐሳብ እውነትነት ለዳዊት ለማረጋገጥ፤ አንኩስ በዳዊት አምላክ ስም ከባድ መሐላ ይምላል። አንኩስ እንደሚያውቀው (ሆኖም ከ27፥8-11 ጋር ያነጻ)፤ ዳዊት ታማኝ ሰው ነው። ስለዚህ ዳዊትን “በሰላም ሂድ” ብሎ ይመክረዋል፤ ይህም ወዳጃዊ

የመስከባበቻ ንግግር ነው (2ኛው 15፥9፤ ከ2ኛው 15፥27 ጋር ያነጻጽ)።

የዳዊት ምላሽ ጥቂት የአንክስ ቃላትን በከፊል መልሶ ያስተጋባል (ከቁ. 6 ጋር ያነጻጽ)። በተጨማሪ ዳዊት እንደ ገና የንጹሕ ተጐጂን ሚና በመጫወት፤ እንደዚህ ዐይነቱን አለመታመን ማትረፍ የሚያስችል ምን ጥፋት እንደ ፈጸመ ለማወቅ ይፈልጋል (ከ17፥29፤ 20፥1፤ 26፥18 ጋር ያነጻጽ)። ዳዊት ቢያንስ በዚህ ወውድ የጌታውን የንጉሡን ማለት የአንክስን ጠላቶች ለመውጋት (ወይም እንደሚያደርገው ያስመስላል) ይፈልጋል።

አንክስ ለሦስተኛ ጊዜ (ከቁ. 3፥6 ጋር ያነጻጽ) የዳዊትን ክብርና ታማኝነት ይገልጻል። በአንክስ ዐይን ዳዊት እንደ እግዚአብሔር መልአክ ነው (ከ2ኛው 14፥17-20፤ 19፥27፤ ከዘካ 12፥8 ጋር ያነጻጽ)። ነገር ግን አንክስ የፍልስጥኤም ገዢዎችን አላስፈላጊ በሆነ መንገድ እንደ ገና ከማስቈጣቱ በፊት ዳዊት ወደ ጸቅላሃ ተመልሶ እንዲሄድ በፍጥነት ጥያቄ ማቅረቡን ይቀጥላል። ዳዊትና የእርሱ ሰዎች በማለጻ ተነሥተው ወጡ። በዳዊት የአገር ሰዎች ላይም ፍልስጥኤማውያን ውጊያ ማካሄድን በማስቀረት ያለጥርጥር እፎይታ አገኙ።

3. የአማሌቃውያን ሽንፈት (30፥1-31)

1-3 በአንክስ ከዘመቻው እንዲወገዱ ከተደረጉ በኋላ ዳዊትና የእርሱ ሰዎች ከአፌቅ (29፥1) እስከ ጸቅላሃ (27፥6 ይመ) በፍልስጥኤማውያን ምድር (29፥11) ውስጥ ረጅሙን አድካሚ ጉዞ ጀምረው በሦስተኛ ቀን ቦታው ላይ ደረሱ። በዚያው ወቅት አማሌቃውያን (ከሙት ባሕር ደቡብ ምዕራብ ሰፊ መሬት ይዘው ይኖሩ የነበሩ የእስራኤል የረጅም ዘመን ጠላቶች) ነገሰንና ጸቅላሃን ወረው ቃል በቃል፤ ዘርፈው ነበር (ለበለጠ ማብራሪያ ቁ. 14 ይመ)። አማሌቃውያን በዳዊት በጸቅላሃ ውስጥ ያለመገደብ ተጠቃሚዎች ነበሩና ዳዊት አስቀድሞ ያደረገውን ወረራ ተበቀለ (27፥8)። በከተማዋ ይኖር የነበረውን ሰው ሁሉ ከወጣት አንሥቶ እስከ ሽማግሌ ድረስ ማርከው ወሰዱ (ቁ. 2፥19)። የተማረኩት “ሴቶች” ምናልባት ሁለቱ የዳዊት ሚስቶች በመካከላቸው ስለ ነበሩ ሊሆን ይችላል (ቁ. 5)፤ በቁ. 2 ላይ የቦታ ክብር ተቀብለዋል።

4-8 ጨኾ ማልቀስ ሁኔታው ተስፋ አስቈራጭ መሆኑን የሚያስገነዝብ ድርጊት ነው። ነገር ግን የዳዊትና የእርሱ ሰዎች ሐዘን የእግዚአብሔር የድል ማረጋገጫ ቀጥሎ የሚመጣ መሆኑን በእምነት በመጠባበቅ ወዲያውኑ የሚተካ ይሆናል። ከተማዋን አንክስ ከሰጠው በኋላ ወደ ጸቅላሃ የወሰዳቸው የሁለቱ ሚስቶቹ በግልጽ መጥፋት ዳዊትን በጎይል አስለቅሶታል (ከ27፥3-6 ጋር ያነጻጽ)።

የገዛ ሰዎቹ ራሳቸው በፈጠሩት ችግር ስለ ወነጀሉት፤ ዳዊት በተከታታይ ሐዘን አጋጥሞታል። በድንጋይ ሊወግሩትም እንኳ ዐስበዋል። ልጆቻቸውን እንደ ገና ፈጽሞ እንደማያዩላቸው በማመን፤ ወንዶቹ ነፍሳቸው ተመርራ ነበር (ከ1፥10፤ ከ2፥7 4፥27 ጋር ያነጻጽ)። በ22፥2 ላይ የተከፉ ሰዎች ዳዊት መሪያቸው እንዲሆን ሲሰበሰቡ፤ እዚህ ላይ ግን የገዛ ሰዎቹ ተናደው ጉዳት ሊያደርሱበት ተዘጋጅተዋል።

የዳዊት መንፈሳዊ የመለየት ነይል አሁን ይፋ ሆኖ ይታያል፤ ዳዊት በአምላኩ በእግዚአብሔር በረታ (ከዕዝ 7፥28፤ ከዳን 10፥9 ጋር ያነጻጽ)። “በአምላኩ በእግዚአብሔር” የሚለውን አገላለጽ በመጠቀም ከመጀመሪያ አንሥቶ ሁልጊዜ ከእርሱ ጋር ዐብሮት ከነበረው ጋር ዳዊት ያለውን ትስስር ተራኪው በአጽንዖት ያስገነዝባል (16፥18 ይመ)።

በቅዱላ እንዳደረገው፤ በጸቅላሃም ደግሞ በካህኑ በአብያተር በኩል ዳዊት እግዚአብሔርን ይጠይቃል። የተናቀው ሳኦል እግዚአብሔርን ሲጠይቅ፤ ምንም ዐይነት መልስ አልመጣም (28፥6)፤ እንደ ልቡ የሚሆንለት ሰው (13፥14) እግዚአብሔርን ይጠይቀዋል፤ እግዚአብሔርም በግልጽና በተለየ ሁኔታ ይመልስለታል (ከ23፥2-4 ጋርም ያነጻጽ)። ዳዊት “ተከተል” ተብሎ ታዝዞአል፤ በርግጥም ይደርስባቸዋል። ምርኮውንም ይመልሳል። እግዚአብሔር ለሰጠው የተስፋ ቃል ታማኝ

በመሆኑ፤ ዳዊትን አማሌቃውያን የወሰዱትን ሁሉ እንዲያስጥልና መልሶ እንዲያመጣ ረዳው (ቁ. 18፥22)።

9-20 አማሌቃውያንን ለመውጋት ለሚደረገው ዘመቻ የቦሦር ሽለቆ የመሰባሰቢያና የመዘጋጃ ስፍራ ነው። ከስድስት መቶዎቹ የዳዊት ወታደሮች መካከል ሁለት መቶዎቹ ከባዱን የውጊያ እንቅስቃሴ ለማድረግ እጅግ ዝለው ነበር (ቁ. 10፥21)። ዳዊትና የቀሩት አራት መቶዎቹ ግን ወደፊት ገሥግሠዋል። ስለ ታመመበት ብቻ ጨካኝ አማሌቃዊ ጌታው እንዲሞት ጥሎት የሄደን አንድ የተራብ ግብጻዊ ሜዳ ላይ በማግኘት፤ ውሃና ምግብ ሰጡት። ባሪያውን የሥስት ቀን ራቡ አዳክሞታል፤ ምክንያቱም ከበላ በኋላ “ነፍሱ ተመለሰች”።

በቁ. 14 መጀመሪያ ላይ በጉልሕ የተገለጸው “እኛ” የሚለው ቃል ባሪያው በአማሌቃውያን ወረራ የተሳተፈ መሆኑን ይጠቁማል። በወረራው ከተዘረፉት ቦታዎች መካከል የከለታውያን ኔጌቭ፤ የትኛው እንደ ሆነ በግልጽ ያልተመለከተው የይሁዳ ግዛት ክፍልና የካሌብ ኔጌቭ (በወረሳት ነገድ ስም የምትጠራና ናባልም አባል የነበረባት [25፥3]) ነበሩ። ከሁሉም መጨረሻ ላይ ግብጻዊው፤ ጸቅላሃንም በእሳት አጋየናት ይላል።

ዳዊት እንደማይገድለው ወይም ለጌታው አሳልፎ እንደማይሰጠው የሚምልሱት ከሆነ፤ አማሌቃዊው ወራሪ ሰራዊት ወዴት እንደ ሄደ ለዳዊት ሊያሳየው ግብጻዊው ይስማማል፤ ይህ ስለ መደረጉ ይህ ክፍል አይናገርም። በማንኛውም ሁኔታ፤ ግብጻዊው ዳዊትን አማሌቃውያን ድንኳን ወደ ተከሰብት ቦታ ወደ ታች መርቶ ይወስደዋል። ወራሪዎች መብላት ብቻ ሳይሆን፤ መጠጥም ይጠጡ ነበር፤ ይኸውም ከእነርሱ መካከል አንዱ እንደ ነበር ራሱን ከሚቈጥረው አስቀድሞ ከተገለጸው የግብጻዊው ባሪያ ችግር ጋር የሚቃረን ነው። “ይጨፍሩም ነበር” ምንም ቢሆን፤ ታላቅ ምርኮ “ወስደው” ነበርና (ከቁ. 18-20 ጋር ያነጻጽ)።

ዳዊት የእርሱ ሰዎች ከእስራኤላውያን በብዙ ቁጥር ሳይበልጡ ከማይቀሩት አማሌቃውያን ጋር ከመመጣጠን በላይ ናቸው። ብዙ አማሌቃውያን ከወደቁበት ከአንድ ሙሉ ሌሊት ቀን ውጊያ በኋላም እንኳ፤ አራት መቶ ይኸውም የቀድሞው የዳዊት ሰራዊት ተመሳሳይ ቁጥር (ቁ. 10) ማለት ነው፤ ሁሉም በግመሎቻቸው ላይ ተቀምጠው ማምለጥ ችለዋል።

ውጊያው መፈጸሙንና የዳዊትን የድል መጠን በአጽንዖት በማሳየት ተራኪው አማሌቃውያን የወሰዱትን ሁሉ (ከሁሉም የሚበልጡትን) “ሁለት ሚስቶቹን” ጭምር ዳዊት መልሶ እንደ ወሰደ ይናገራል። በርግጥ ምንም የጉደለ አልነበረም። ስኬቱ የራሱ ሰዎች መሪ እንደ መሆኑ የዳዊት ስኬት ነው፤ ምርኮው የዳዊት ምርኮ ነው።

21-25 ዳዊት ምርኮው የራሱ ሳይሆን፤ የእግዚአብሔር እንደ ሆነ በመጨረሻ ያስታውሳል፤ ስለዚህም በምርኮው አመዳደብ ላይ ከፍተኛውን ጥንቃቄ የማድረግ ልምምድ ሊያደርግ ይገባል። ወደ ቦሦር ሽለቆ በመመለስ፤ አርምና ወታደሮቹ ወደ ኋላ ቀርተው ከነበሩት ሁለት መቶ ሰዎች ጋር ተገናኙ (ከቁ. 9-10 ጋር ያነጻጽ)። በእንደዚህ ዐይነት ሁኔታዎች ውስጥ ይህን ማድረግ ልማዱ ነበርና (17፥22፤ 25፥5-6)፤ ዳዊት “ሰላምታ ሰጣቸው”።

ሳኦል በአገዛዝ ዘመኑ መጀመሪያ ላይ ችግር ፈጣሪዎች (10፥27) እንደ ነበሩት ሁሉ፤ ዳዊትም እንደዚሁ የራሱ አሉት። ምርኮውን በአማሌቃውያን ላይ በተካሄደው ውጊያ ካልተሳተፉት ሰዎች ጋር ለመካፈል ፈቃደኛ እንዳልሆኑ ይናገራሉ። ዳዊት ችግር የፈጠሩበትን ሰዎች ወንድሞቹ በማለት በፍቅር በመጥራት ምርኮው እነርሱ እንደሚያስቡት እንዳልሆነ፤ እርሱና እነርሱ ያገኙት ሳይሆን፤ እግዚአብሔር የሰጣቸው እንደ ሆነ ያሳስባቸዋል። እግዚአብሔር በእነርሱ ላይ የተነሡባቸውን ጠላቶቻቸውን እንዲያሸንፏቸው አድርጎአል። ወደ ኋላ የቀሩት ሰዎች ምንም ያህል ቢደክሙም፤ ስንቅና ደርጅት ሲጠብቁ በመቆየታቸው ከምርኮው ድርሻ የማግኘት መብት አላቸው (10፥22 ይመ)። እነዚህ ሰዎች እንግዲህ ከሌሎች አንስው መታየት የሰጣቸውምና ከምርኮው እኩል ሊካፈሉ ይገባል። የእግዚአብሔርን ምርኮ እንደሚፈልገው ለማከፋፈል መስታዊት ውክልና እንደ ተሰጠው በሚገባ የሚያውቀው ለጋሱ ዳዊት የታማኝነት አገልግሎት ተገቢ ዋጋ ማስገኘት የሚችል መሆኑን

ያረጋግጣል። ዳዊት ምርኮን እኩል የመካፈል መርሕን “ደንበና ሥርዐትን” ይደነግጋል።

26-31 የምዕ 30 የመጨረሻ ክፍል በመጀመሪያው ክፍል እንደ ሆነው፤ “ዳዊት ወደ ጸቅላግ በመጣ ጊዜ” ብሎ ይጀምራል። ይሁዳን በመወከል ሽማግሌዎቹ (ከ24ሙ 19፥11 ጋር ያነጻ) ከዳዊት ስጦታ (ቃል በቃል፤ በረከት) ይቀበላሉ (በ25፥27 ላይ የተሰጠውን ማብ ይመ)። የዳዊት ወዳጆች የሆኑት የይሁዳ ሽማግሌዎች የእግዚአብሔርና ቀጥሎም የዳዊት ጠላቶች የሆኑትን አማሌቃውያን ወራሪዎች በመቃወም ይቆማሉ።

ምዕራፉን ለመደምደም ቍ 27-31 የዳዊት ስጦታ የተከፋፈለባቸውን ግልጽ ቦታዎች ይዘረዝራሉ፤ በአማሌቃውያን የተወረሩ ቦታዎችን በተመለከተም ተጨማሪ መረጃ ይሰጣሉ። ዳዊት እንግዲህ ራሱን በይሁዳ ሽማግሌዎችና በሌሎች ኗሪዎች ዘንድ ተወዳጅ ያደርጋል። ተመራጩ ንጉሥ ዳዊት በደቡብ ከሚኖሩት እስራኤላውያን ተወዳጅነትን የማግኘት ጥረቱን ከመጨረሱ በፊት እንኳ ሳኦል ከፍልስጥኤማውያን ጋር በሰሜን እየተዋጋ ሳለ ሞቶአል፤ ይህም ታሪክ በ14ሙኤል የመጨረሻ ምዕራፍ ውስጥ በግልጽና ዕጥር ምጥን ባለ መንገድ የተገለጸ ታሪክ ነው።

4. የሳኦልና የዮናታን መሞት (31፥1-13)

1-7 ፍልስጥኤማውያን ሥጋት በመጽሐፈ ሳሙኤል አንደኛ ውስጥ ሁሉ ከመጀመሪያ አንሥቶ (ከ4፥1-2 ጋር ያነጻ) ልክ እንደ ከባድ ጥቁር መጋረጃ በእስራኤል ላይ ተንጠልጥሎ የቁየና አሁንም መጨረሻው ገና እንዳለ ነው። ሳሙኤል አስቀድሞ ፍልስጥኤማውያን እስራኤልን እንደሚወጉ (ከ28፥19 ጋር ያነጻ) እንደ ተናገረው፤ በሳኦል የተሳሳተ አመራር ሥርም እንደ ሆነ ሁሉ፤ አሁንም እንኳ “ብዙዎቹ” እስራኤላውያን “ተወግተው ወደቁ” የእስራኤልን መሸነፍ የሚያመለክተው “ወደቁ” የሚለው ግስ በዚህ ክፍል ውስጥ ሦስት ጊዜ ተጽፎ ይታያል (ቍ 1:4-5)።

ሳኦልና ዮናታን ፍልስጥኤማውያንን ቀደም ሲል አጥብቀው በከታተሏቸውም እንኳ (14፥22)፤ በዚህ ጊዜ ሁኔታው በሚያሳዝን መንገድ ተለዋውጦአል፤ ፍልስጥኤማውያን ሳኦልንና ልጁን “አጥብቀው ተከታተሉ” ከሳኦል አራት ልጆች መካከል ሦስት (ዮናታን ጭምር) ሳኦል ራሱን በራሱ ከማጥፋቱ በፊት ተገደለ (ቍ 2:6-8)። ሌላው ልጁ ኢያቡስቱ በጦርነቱ ቦታ ላይኖር ይችላል (ታሪኩን የሚጀምርበትን 24ሙ 28ን ይመ)።

ሳኦልን ማንም የሚረዳው ሰው ሲጠፋና ብቻውን የመቅረቱን አጋጣሚ ተመልክተው፤ ሊገድሉት ወደ ውስጥ ዘልቀው ገቡ። ውጊያው በሳኦል አካባቢ እየበረታ ሲሄድ፤ ቀስተኞቹ ድንገት ደረሱበት፤ በአስከፊ ሁኔታም አቁሰሉት። ሳኦል እነዚያ ያልተገረዙ ሰዎች እንዲጨርሱት አይፈልግም። ያዘዘውን እንደሚፈጽም በጋሻ ጃግሬው በመተማመን፤ ሰይፍህን መዘህ ውጋኝ አለው። ጋሻ ጃግሬው ግን ከእርሱ በፊት ዳዊት እንዳደረገው (26፥23)፤ እግዚአብሔር የቀባውን አይገድልም። ሳኦል በተናገረው መሠረት ለመሞት ስለ ወሰነ፤ የራሱን ሰይፍ መዞ በላይ ላይ ወድቆ ከመሞት ውጭ ሌላ አማራጭ የለውም። እንግዲህ አስቀድሞ “ሕዝቤን ከፍልስጥኤማውያን እጅ

ይታደጋል” (9፥16) የተባለለት ሰው በእነርሱ እጅ በመሞት ፍጻሜው ላይ ይደርሳል።

ንጉሡ መሞቱን ሲያይ፤ ጋሻ ጃግሬውም የእርሱን ምሳሌነት በመከተል በራሱ ሰይፍ ላይ ወድቆ ሞተ። በእስራኤል ሰራዊት መካከል የነበረውን የትግል ጓደኝነት መንፈስና የእርስ በርስ ፍቅር አጉልቶ ለማሳየት፤ ተራኪው ተዋጊዎቹ ሁሉ፤ ማለት ሳኦል፤ ልጆቹ፤ ጋሻ ጃግሬውና ሰዎቹ በሙሉ በአንድነት መሞታቸውን ይገልጻል። ፍልስጥኤማውያን በዚህ ጊዜ በኢይዝራኤል ሽለቆ ውስጥና በዮርዳኖስ ማዶ የተለቀቁ የእስራኤል ከተሞችን ገብተው ያዙ።

8-13 በማግስቱ ፍልስጥኤማውያን “የሞቱትን ለመግፈፍ” መጡ። ዳዊት ቀደም ሲል የጎልያድን ራስ እንደ ቈረጠ ሁሉ (17፥51 ይመ)፤ በዚህ ጊዜ ፍልስጥኤማውያን የእስራኤልን ንጉሥ ራስ ቈርጠው የጦር ምርኮ በማድረግ በዳጎን ቤተ መቅደስ ውስጥ ያስቀምጡታል (ዘክ 10፥10)። የሳኦልን የጦር መሣሪያም እንደዚሁ በመግፈፍ በአማልክታቸው ቤተ መቅደስ ውስጥ ተቀምጦ እንዲታይ አደረገ። የታላቁን ድላቸውን የምሥራቸውን ከጦርነቱ በኋላ የነበረውን አጠቃላይ ሁኔታ መልክተኞች በየቦታው እየሄዱ እንዲናገሩ ተደርጎአል።

ዜናው በመላው ፍልስጥኤም በተለይም በየቤት ጣዖቶቻቸው መሠራጨት ነበረበት። በሌሎ ወዳለው ወደ እግዚአብሔር ቤት በማለት የሚጀምር መጽሐፍ (1፥24) በአንድ ወይም ከአንድ በላይ በሆኑ የአረማውያን አማልክት “ቤት” መደምደሙ በርግጥ ምፀታዊ ነው። የተቈራረጠውን የሳኦልን ራሳና የልጆቹን አካል (ሳኦል ራሱን በራሱ ማጥፋቱ ሰውነቱ ላይ ተገቢ ያልሆነን ድርጊት ከመፈጸም አላገደም፤ ቍ 4) ፍልስጥኤማውያን በቤትሳን ግንብ ላይ አንጠለጠሏቸው።

በአገዛዙ ዘመን መጀመሪያ ላይ፤ የሳኦል የመጀመሪያ ወታደራዊ ርምጃ የኢያቢስ ገለጻድን ሰዎች ከአሞናውያን መታደግ ነበር (11፥1-11)። በአገዛዙ መጨረሻ ላይ፤ ከመጨረሻው ወታደራዊ ርምጃው (ሕይወቱን እንዲከፍል ያደረገው) በኋላ፤ ባለውለታዎቹ የኢያቢስ ሰዎች ሰውነታቸውን ከቤትሳን ግንብ ላይ በማንሣት (በግልም አደገኛነቱ አያጠራጥርም) እና መልሰው ወስደው በማቃጠል፤ የክብር መቀበሪያ ስፍራም በመስጠት ለሳኦልና ለልጆቹ ግብር ከፈሉ። ከዚያም በኋላ ለሳኦል ክብር ሰባት ቀን ጸሙ (ከ24ሙ 1፥12 ጋርም ያነጻ)።

ሳኦል ምስጢራዊና እንቅፋልኛዊ ባሕርይ የነበረው፤ ማለት በአንድ ጊዜ ጀግናም ክፉም እንደ ሆነ ይኖራል። ምናልባት ለሳኦል ታሪክ እጅግ በጣም ተስማሚ የሆነው መደምደሚያ፤ ከአንደኛ ሳሙኤል ወደ ሁለተኛ ሳሙኤልም ትክክለኛ የሆነው የመሸጋገሪያ ሐሳብ፤ “ሳኦል እግዚአብሔርን ስላልታዘዘ ሞተ፤ የእግዚአብሔርን ቃል አልጠበቀም፤ ይልቁንም ከሙታን ጠሪ ምክርን ጠየቀ፤ ይህን ከእግዚአብሔር አልጠየቀም፤ ስለዚህ እግዚአብሔር ገደለው፤ መንግሥቱንም ወደ እሴይ ልጅ ወደ ዳዊት እንዲተላለፍ አደረገ” የሚለው የዜና መዋዕል ጸሐፊ የአጽንዖት ማብራሪያ ነው (ዘክ 10፥13-14)።

መጽሐፈ ሳሙኤል ሁለተኛ

መግቢያ

የገሳሙኤልን መግቢያ ይመለከታል፡፡

ገለጻ

፩. በእስራኤል የንጉሥ አስተዳደር መጠናከሩ (1፥1-20፥26)

የመጽሐፈ ሳሙኤል ጉልሕ ዐቢይ ሐሳብ፣ በዐሥራ አንደኛው ምዕት ዓቅክ በእስራኤል የንጉሥ አስተዳደር መጀመሩ ነው፡፡ ስለ አነሣሡ (1ሳሙ. 1፥1-7፥17)፣ አመጣጡ (1ሳሙ. 8፥1-15፥35) እና አመሠራረቱ (1ሳሙ. 16፥1-31፥13) ካመለከተ በኋላ፣ ጸሐፊው በታላቁ የእስራኤል ንጉሥ በዳዊት መሪነት መንግሥቱ እየተጠናከረ መምጣቱን ያመለክታል፡፡

ሀ. ዳዊት በይሁዳ ስለ መንገሡ (1፥1-3፥5)

የዳዊት ወደ ንጉሥነት መምጣት ታሪክ የሚጀምረው በሳኦል ዘር መሥመር እየተዳከመ መሄድ ሲሆን፣ (1፥1-16) የሚያበቃው ዳዊት እየበረታ መሄዱን በዐጭሩ በማቅረብ ነው (3፥2-5)፡፡ በዚህ ዐውደ ምንባብ መካከል ዳዊት በይሁዳ ንጉሥ እንዲሆን የመቀባቱ ታሪክ ይገኛል (2፥1-7)፤ ይህም በደቡባዊው ክንዓን ሳኦልና ቤተ ሰቡ በታ እየለቀቁ መሆናቸውን አመልካች ነው፡፡

1. የሳኦልና የዮናታን መሞት (1፥1-16)

ሁለተኛ ሳሙኤል የሚጀምረው፣ የንጉሥ ሳኦልንና ዕጩ ወራሹ የሆነውን የዮናታንን ሞት በማመልከት 1ሳሙኤል ከሚያበቃበት ስፍራ ላይ ነው፡፡ ዳሩ ግን 1ሳሙ. ምዕ. 31 ሁኔታዎች እየተፈጸሙ ባሉበት መልኩ የሚያቀርብ ሲሆን፣ 2ሳሙ. 1፥1-16 ስለ ተፈጸሙት ሁኔታዎች የራሱ የሆነ ዐላማ በነበረው በአንድ አማሌቃዊ አማካይነት የተሰጠውን መግለጫ የያዘ ነው፡፡

1-5 የሳኦል በፍልስጥኤማውያን መሸነፍና መሞት እንዲሁም ዳዊት በአማሌቃውያን ላይ የተቀዳጀው ድል በግምት በተመሳሳይ ወቅት የተፈጸመ መሆናቸው ይታሰባል፡፡ ከጊልዓን ተራራ እስከ ጺግላግ ርቀቱ ከሰማንያ ማይል በላይ ሲሆን፣ ከጦር ሜዳ ሸሽቶ የመጣው አማሌቃዊ እዚያ ለመድረስ ሦስት ቀን ወስዶበታል፡፡ ልብስን መቅደድ (ከቀ. 11 ጋር ያነጻ)፣ እና ራስ ላይ ዐመድ መነስነስ አንድ ሰው በጣም ማዘኑንና መመረሩን የሚያሳይ ሲሆን ይህም በጦር ሜዳ የነበረውን መክራና ሞት በዐይኑ ላይ ሰው ተገቢና የሚጠበቅ ድርጊት ነበር፡፡ ሰውየው ወደ መሬት ለጥ ብሎ እጅ በመንሣት ለዳዊት መገዛቱን አሳየ፡፡

ሰውየው ከየት እንደ መጣ ለመጠየቅ ዳዊትን ያነሣጣው የሰውየው ሁኔታ እንደ ነበር አያጠራጥርም፡፡ ከእስራኤላውያን ሰፈር ሸሽቶ መምጣቱን ሲነግረው ደግሞ፣ እዚያ ምን እንደ ተፈጸመ ለመስማት ዳዊት በይበልጥ ጉጉት ዐደረበት፡፡ ስለዚህ የተፈጸመውን ነገር እንዲነግረው ሰውየውን ጠየቀው፡፡ ሰውየውም እስራኤል ከፍልስጥኤማውያን ፊት “ሸሽተዋል”፤ ብዙዎችም ሞተዋል አለ፡፡ ለዳዊት የምሥራች ይዞለት እንደ መጣ በማሰብ፣ ከዚህም በላይ በማለት ንግግሩን ቀጠለ፤ (4፥10) - “ሳኦልና ልጁ ዮናታንም ሞተዋል”፡፡ መልእክተኛው ይህን የኋለኛውን ንግግሩን በተመለከተ እንዴት ርግጠኛ መሆን እንደ ቻለ ዳዊት ማወቅ ፈለገ፤ ስለዚህ ሰውየው ታሪኩን ተናገረ፡፡

6-10 አማሌቃዊው ያቀረበው ታሪክ፣ በአንዳንድ አስፈላጊ ጉዳዮች በ1ሳሙ. 31 ካለው ለየት ይላል፡፡ ችግሩን ለማቃለል ታስበው የቀረቡ አብዛኞቹ ሐሳቦች ይበልጥ ከማወሳሰብ በቀር አልጠቀሙም፡፡ በጊልዓን ተራራ (በ1ሳሙ. 31፥1 መሠረት ሳኦል

የመጨረሻ ውጊያ ያደረገበት ቦታ) አማሌቃዊው ቄስሎና “ጦሩን ተደግፎ” ቆሞ ከነበረው ከሳኦል ጋር ተገናኘ፡፡ በዚያ ቦታ የነበረውን አማሌቃዊ ሲያይ ሳኦል ጠራው፡፡ ሰውየውም በተለምዶ አገልጋዮች እንደሚያደርጉት፣ “ምን ልታዘዝ?” በማለት መለሰ፡፡ ዕድሉን ካገኘ የእስራኤልን ንጉሥ በአጉል ሁኔታ ከመግደል የማይመለስ ምናልባት ፍልስጥኤማዊ አለመሆኑን ለማረጋገጥ ሲል (ከ1ሳሙ. 31፥4 ጋር ያነጻ) ሳኦል የሰውየውን ማንነት ጠየቀ፡፡

ይህ የጊልዓን ተራራ ዳገት፣ ንጉሥ ሳኦልና ልጁ ዮናታን በፍልስጥኤማውያን የተገደሉበት ነው፡፡

የወጣቱን አጠቃላይ ማንነት ካረጋገጠ በኋላ ሳኦል ዳዊት ጉልድን በገደለ ጊዜ ያደረገውን በሚያስታውሱ ቃላት፣ “በላዬ ቆመህ ግደላኝ” አለ (ከ1ሳሙ. 17፥51 ጋር ያነጻ)፡፡ ምንም እንኳን በሞት ጣር ተይዞ ለመሞት የሚፈልግ ቢሆንም፣ ሳኦል የራሱን ሕይወት የማጥፋት ድፍረት አልነበረውም፡፡ የታዘዘውን ለመፈጸም ደስተኛ የነበረው አማሌቃዊ፣ የሳኦልን ምኞት ፈጸመ፡፡ እርሱም በዚያ ሁኔታ ላይ የነበረው ንጉሥ ከእንግዲህ በሕይወት መኖር እንደማይችል “ዐውቋል”፤ የገደለው እርሱ ራሱ በመሆኑም ሳኦል መሞቱን በርግጠኛነት “ዐውቋል”፡፡ ንጉሡን ከገደለ በኋላ፣ አማሌቃዊው የንጉሣዊ ሥልጣን ዋነኛ ዐርማ የሆነውን የሳኦልን “ዘውድ” (ከ2ነገ 11፥12 ጋር ያነጻ) እንዲሁም የክንዱን አንባር ወሰደ፡፡

11-12 ዳዊት በአንድ ወቅት በሳኦል ቤተ መንግሥት ከበሬታ የነበረው ሰው ስለ ነበር ዘውዱንና የክንድ አንባሩን በሚገባ ማወቅ እንደሚችል ግልጽ ነው፡፡ መልእክተኛው ግን ዳዊትና ዐብረውት የነበሩ ሰዎች ለሚሰጡት ምላሽ በፍጹም አልተዘጋጀም ነበር፤ የተናገረውን ሲሰሙ ዳዊትና ሰዎቹ በሳኦልና በዮናታን ሞት የልባቸውን ሐዘን ለመግለጽ ልብሳቸውን በመቅደድ አለቀሱ፡፡ ከዚህም በላይ “እስከ ማታ” ድረስ ጸሙ፤ ይህም እንዲህ ያለ ሁኔታ ሲገጥመው ዳዊት የሚያደርገው የተለመደ ነገር እንደ ነበር መረዳት ይቻላል (ከ3፥35 ጋር ያነጻ)፡፡ ሐዘናቸው በመላው ሕዝብ ተዳረሰ፤ በንጉሣቸው ሞት ከባድ ሐዘንና ጥፋት የደረሰው በመላው እስራኤል ጭምር ነበር፡፡

13-14 የልቅሶው ጊዜ ካበቃ በኋላ ዳዊት እንደ ገና መልእክተኛውን አነጋገረው፡፡ ዳዊት ስለ ሰውየው የኋላ ታሪክ ርግጠኛ ምንነት ማወቅ ፈልጓል፡፡ ሰውየው አማሌቃዊ ከመሆኑ በተጨማሪ፣ “የመጸተኛ ልጅ” መሆኑን አረጋግጦአል፡፡ አሁን ዳዊት ስለ ሰውየው ማወቅ የፈለገውን ሁሉ ዐውቋል፡፡ አባቱ

በሳኦል ግዛት ይኖር የነበረ መጻተኛ እንደ መሆኑ መጠን፤ ወጣቱ፤ “እግዚአብሔር የቀበውን” አለመጻፈርን ጨምሮ አንዳንድ መሠረታዊ የእስራኤል ወጎችን ቢያንስ በጥቂቱ እንኳ ማወቅ ይጠበቅበት ነበር። አማሌቃዊው ራሱ በተናገረው መሠረት፤ ዳዊት እንኳ ያላደረገውን እግዚአብሔር የቀበውን ንጉሥ ገድሏል (1ሳሙ 24፥6-10፤ 26፥9-11 ይመ)።

15-16 ይዘለት በመጣው፤ “የምሥራች” አገኛለሁ ብሎ ካለበው ሽልማት ይልቅ (ከ4፥10 ጋር ያነጻ) የአማሌቃዊው ዐጉል ጀብደኝነት በራሱ ላይ ጥፋትን አመጣ። “ደምህ በራስህ ላይ ይሁን” (ከ11፥2፥31-33 ጋር ያነጻ) በማለት ዳዊት ሰውየው እንዲገደል አደረገ። በ1ሳሙ 31 አንጻር ወጣቱ ሳኦልን ገደለሁ ማለቱ ሐሰት መሆኑ ግልጽ ነው። ይሁን እንጂ፤ አብዛኛው የታሪኩ ክፍል የተወሰነ እውነትነት ያለው ይመስላል።

2. ዳዊት ለሳኦልና ለዮናታን ያደረገው የሐዘን እንጉርጉሮ (1፥17-27)

17-18 በ1000 ዓቅክ አካባቢ ይህን ዝነኛ ቅኔ የጻፈ ዳዊት መሆኑ በሁሉም ዘንድ ተቀባይነት አግኝቷል። ቅኔው መንፈሳዊ ባለመሆኑ አንድ ጊዜ እንኳ የእግዚአብሔርን ስም ወይም የእስራኤልን እምነት አያነሳም። ኢያሱ ለፀሐይና ለጨረቃ እንደ ተቀኘው ቅኔ ሁሉ (ኢያ 10፥12-13)፤ የኋላ ኋላ ይህም የሐዘን እንጉርጉሮ “በያሻር መጽሐፍ” ተጽፎአል፤ (በአሁኑ ጊዜ የማይገኝ የቅኔዎች ስብስብ ነው)።

19 “ንያላን” የሚለውን “ክብር” ከሚለው ጋር፤ “ተወግቶ” የሚለውን “ወድቆ” ከሚለው ጋር በማጉዳኘት ብንመለከተው የተሻለ ይሆናል። እዚህ ላይ “ኮረብቶች” የሚለው የሳኦል ዋና ግዛት የሆነው ዳዊት ያለቀሰላቸው ሕዝቦች በሚኖሩበት በ“እስራኤል” ያለው ጌልቦዓ ተራራ ነው። ገና በመላው እስራኤል ላይ ስላልነገሠ፤ ዳዊት ይህን እንጉርጉሮ ከፍተኛ ተወዳጅነት እያገኘ በመጣበት በ“ይሁዳ” ብቻ (ቍ 18) ሰዎችን እንዲያስተምሩ አዘዘ።

20 “ማወጅ” የሚለው ግስ ብዙውን ጊዜ የሚመለከተው የምሥራችን ቢሆንም እዚህ ላይ ግን የምሥራችነቱ ለፍልስጥኤማውያን ብቻ መሆኑ ግልጽ ነው። ከፍልስጥኤም ግዛት የምሥራቅ ያለችው “ጌት”፤ ባሕሩ አጠገብ ያለችውም “አስቀለሳ”፤ መላውን የፍልስጥኤም ግዛት ይወክላሉ። “ለሳኦል ማልቀስ” (ቍ 24) ከነበረባቸው “የእስራኤል ቄንጃጅት” በተቃራኒ “ያልተገረዙት ፍልስጥኤማውያን ሴቶች ልጆች” በዚህ ወሬ እጅግ ደስ ይላቸዋል።

21 ይህ ጥቅስ የእስራኤል ሽንፈት ቦታ በሆነው፤ “ጌልቦዓ ተራራ” ላይ የተላለፈውን መርገም ይዟል (ከመዝ 106፥38፤ ከሆሴ 4፥2-3 ጋር ያነጻ)። በዕብራውያን አስተሳሰብ፤ “ጠል” ብዙውን ጊዜ የትንሣኤ ወይም የሕይወት መታደስ ምሳሌ ነው (ከመዝ 110፥3፤ ከኢሳ 26፥19 ጋር ያነጻ)። የሳኦልን ሰይፍ አስመልክቶ፤ “ረከሶአል” የሚለው ቃል ፍልስጥኤማውያን የሳኦልን ሰይፍ እንደ ፈለጉ ተጫውቱበት ማለት ይሁን ወይም ደግሞ ለምንም ነገር እንደማይጠቅምና ከእንግዲህ አገልግሎት ላይ እንደማይወልድ ዕቃ ዘይት ሳይቀባና ሳይወለወል እንደማይረባ ዕቃ በተራራ ላይ (አስቀያሚ ሆኖ) “ተጥሏል” ማለቱ ይሁን ግልጽ አይደለም።

22-23 እያንዳንዱ ቍጥር የሳኦልንና የዮናታንን ስም ያነሣ፤ እንጉርጉሮ የምናገኘው በእነዚህ ቍጥሮች ብቻ ነው። የሁለቱን ሰዎች ጀግንነት፤ ቄራጥነት፤ ባልንጀርነትና ችሎታ በዐጭሩ አቅርበዋል። የዮናታን “ቀስት” “ከደም” አልተመለሰችም፤ የሳኦል “ሰይፍ” - “ሥጋ ሳትጠግብ” (ወደ ሰገባ) አልተመለሰችም (ከዘዳ 32፥42፤ ከኢሳ 34፥5-6 ጋር ያነጻ)።

ቍ 23 ላይ ያለው የዕብራይስጥ ቃል ቅደም ተከተል፤ ንጉሡና ልጁ በሕይወት ዘመናቸው እንዳልተለያዩ ሁሉ፤ በሞታቸውም እንዳልተለያዩ፤ በዚህም ምክንያት በሕይወት ዘመናቸው እንደ ነበረው በሞታቸውም ክብራቸው እንደሚቀጥል ያመለክታል።

24 ቍ 24 የሚያንጸባርቀው ቍ 20 ላይ ያለውን ነው (ማብ ይመ)። እዚህ ላይ እርሱና ሰዎቹ እንዳደረጉት ሁሉ፤ (ቍ 12)

“የእስራኤል ቄንጃጅት” ለሳኦል እንዲያስቅሱ ዳዊት ጥሪ ያቀርባል። ለሰው ወይም በሰው ላይ ማልቀስ በጥንት እስራኤል በሁሉም ዘንድ የተለመደ ባህል ነበር (3፥34፤ ኢዮ 30፥25 ወዘተ)። “ቄንጃጅት” የተባሉት ሳኦል በጥሩ ልብስና በውድ ጌጣ ጌጦች ያስዋባቸው የምድሪቱ ባለጸጋ ሴቶች ሊሆኑ ይችላሉ።

25-26 “ንያላን እንዴት እንዲህ በጦርነት ወደቁ” የሚለው ቃል በቃል ቍ 19 ላይ ያለውን ያሳስባል፤ መጀመሪያ ላይ፤ እንጉርጉሮው እዚህ ላይ አብቅቷል ብለን እንድናስብ ያደርጋል። ይሁን እንጂ “በጦርነት” የሚለው ቃል መጨመሩ፤ ቍ 25 ትክክለኛ ማብቂያ አለመሆኑን ያሳያል። ቍ 25 ላይ ያሉ ሁለት መሥመሮች በቍ 19 ላይ ያሉትን ስንኞች ማለትም ምስሉን በግልባጩ ያሳዩናል።

ዳዊት “ለወንድሙ” ለዮናታን ያዘነው የናታን የቃል ኪዳን ወንድሙ እንጂ የሚስቱ ወንድም ስለ ነበር አይደለም (በዚያ ምክንያት ቢሆን እንኳ እውነት እንደ ነበር ለማየት ከ1ሳሙ 18፥27 ጋር ያነጻ)። ከዚህም በላይ የዮናታን “ፍቅር” ለእርሱ “ከሌት ፍቅር ይልቅ ግሩም” እንደ ነበር ዳዊት የተናገረውን ቃል ከኪዳናዊ አንድምታው አንጻር ልንረዳው ይገባል (ማለትም ኪዳናዊ/ፖለቲካዊ ታማኝነት፤ በመዝ 109፥4-5፤ “ወዳጅነት” በሚል ተተርጉሟል)።

27 እንደ ጅማራው ሁሉ መዝሙሩ የሚያበቃው፤ “ንያላን እንዴት ወደቁ!” በሚለው ማእከላዊ ዐቢይ ሐሳብ ነው። ዳዊት ለሳኦልና ለዮናታን የተናገረው የሐዘን እንጉርጉሮ የጋለ ፍቅርንና ጭምትነትን የሚያሳይ ነው። ሞታቸውን ሲሰማ ከቍጥጥር ውጪ በሆነ መልኩ ስሜቱን ቢገልጽም፤ ሊገድለው እየፈለገ በነበረው ጠላቱ ሞት ምራቱን አልገለጸም። በቍጥር 18 መሠረት ይህን እንጉርጉሮ ለይሁዳ ሰዎች ሁሉ “እንዲያስተምሩ” ዳዊት ማዘዙ የእስራኤል ጀብድ ታሪክ መዝሙር ከትውልድ ትውልድ ይተላለፍ እንደ ነበር ፍንጭ ይሰጣል። የዳዊት እንጉርጉሮ በብዙዎች ዘንድ የሚወደድ ሳይሆን አይቀርም።

3. ዳዊት በይሁዳ ንጉሥ እንዲሆን መቀባቱ (2፥1-7)

1-4 አሁን እንግዲህ ንጉሥ ሳኦል ስለ ሞተ ዳዊት በግል የሚቀበበት (1ሳሙ 16፥13) እና በአደባባይ የሚገለጥበት ጊዜ መጥቷል (1ሳሙ 16፥13)። ዳዊት ጸሊግላን ትቶ መሄድ ፈለገ (1፥1)፤ ሆኖም ከዚያ በፊት መለኮታዊ ምሪት ማግኘት እንዳለበት ዐስቧል። እንደ ሳኦል ሳይሆን፤ ወዳጁ ካህኑ አብያታር ከኖብ ባመጣው ኤፋድ ውስጥ በነበሩ ኡሪምና ቱሚም አማካይነት ዳዊት፤ “እግዚአብሔርን ጠየቀ” (1ሳሙ 22፥20፤ 23፥6፤ ከ23፥1-4፤ 9-12፤ 30፥7-8 ጋር ያነጻ)።

ዳዊት በይሁዳ ተራሮች ላይ ከነበሩት መንደሮች ወደ አንዲቱ፤ “መውጣት” እንዳለበት፤ ወይም እንደሌለበት ማወቅ ፈልጓል። በእነዚያ በንቁያተ ቅድሳቱ በኩል እግዚአብሔር አዎንታዊ ምላሽ ሰጠው። ዳዊት እርግጠኛ ቦታውን በጠየቀ ጊዜ፤ “ወደ ኬብሮን” በማለት መለሰለት። ኬብሮን ከጸሃላን ሰሜናዊ ምሥራቅ ሃያ ሰባት ማይሎች ርቀት ላይ የምትገኝ በጣም ጠቃሚ ከተማ ስትሆን፤ አማሌቃውያንን ድል ባደረገ ጊዜ ዳዊት ምርኮውን የሰደደው ወደዚያ ነበር (1ሳሙ 30፥31)፤ በምዕ 2-5 ባለውም ክፍል ሰፋ ያለ ቦታ ተሰጥቷታል። ለተቀበለው መለኮታዊ ምሪት በመታዘዝ፤ ዳዊት ከፍልስጥኤሚ ጸሊግላን ተለይቶ ከሁለቱ ሚስቶቹ ከአቢጊያና ከአኪያሆም ጋር (27፥3፤ 30፥5) በይሁዳ ወዳለችው ኬብሮን አመራ። በተጨማሪም በእርሱ መሪነት ሥር የነበሩትን ሰዎች ይዞ ሄደ፤ እነርሱም ከነቤተ ሰባቸው በኬብሮንና በአካባቢዋ በነበሩ መንደሮች ሰፈሩ። ዳዊት የይሁዳ ንጉሥ በመሆን በግልጽ “በይሁዳ ሰዎች” ፊት ተቀባ። ይሁን እንጂ፤ በመሠረቱ ዳዊትን ወደ ንጉሥነት ያመጣው መለኮታዊው ቅባት ነበር (1ሳሙ 16)።

4ለ-7 በኋላ ላይ የኢያቢስ ገለጻድ ሰዎች ለሳኦል የክብር አቀባበል እንዳደረጉለት ለዳዊት ወሬ ደረሰው። አያቢስ (የይሁዳ ሳይሆን) እስራኤላዊ ከተማ በመሆንዋና በዚህም ምክንያት አሁንም የሳኦል ቤት ደጋፊ እንደ ሆነች ስለሚታሰብ፤ ዳዊት እነርሱን ወደ ራሱ ወገን ለማምጣት መሞከር እንዳለበት ተረድቷል። ስለሆነም እርሱ የሰላምና የወዳጅነት መልእክት

የያዙ መልእክተኞችን ወደ እነርሱ ላከ፤ ይህም በቀሪው የምዕራፉ ክፍል የዳዊት ሰዎች ከተጠቀሙበት ዘዴ ፍጹም ተቃራኒ ነው።

ኢያቢሳውያን ለሳኦል (ታማኝነትን በማሳየት) ስለደረጉት “በጎነት” ተመስግነዋል። ዳዊት ራሱ እንደ ተገነዘበው (ከ9፥1:3:7 ጋር ያነጻ) የዚህ ዐይነት በጎነት ዞር ዞር የሚገኘው ከእግዚአብሔር ብቻ ነው። በመሆኑም እግዚአብሔር “ጽኑ ፍቅሩንና ታማኝነቱን” በኢያቢሳውያን ላይ እንዲገልጥ ዳዊት ባርኪታዋል። እነዚህ ሁለቱም የእውነተኛ ኪዳናዊ ኅብረት አካል ሲሆኑ፤ ዳዊትም የኢያቢሳውያንን ኪዳናዊ ታማኝነት ከሳኦል ወደ ራሱ ለማዞር በጥብቅ ፈልጓል። ሳኦል እንዳደረገላቸው ሁሉ እርሱም በጎ ነገር እንደሚያደርግላቸው ቃል ገባላቸው። ጌታቸው የነበረው ሳኦል መሞቱንና እርሱን ግን የይሁዳ ቤተ ልገጉሥነት እንደ ቀበት ነገራቸው። ቃል ኪዳንን የደመደመው “ጠንክሩ በርቱ” በሚል የማበረታቻ ቃል ነበር። ይሁን እንጂ፤ ከተቀረው የምዕራፉ ክፍል በግልጽ እንደምንመለከተው በቅባት ዘይቱ ውስጥ ጥቂት ዝንቦች አሉበት።

4. በሳኦል ቤትና በዳዊት ቤት መካከል የተደረገ ጦርነት (2፥8-3፥1)

2፥8-11 የሳኦል ወንድም ልጅና የጦሩ አዛዥ የሆነው አበኔር (ከ1ሳሙ 14፥50፤ 17፥55፤ 26፥5 ጋር ያነጻ) ሳኦልና ሦስት ልጆቹ በሞቱበት ጌልባ ተራራ ላይ በተደረገው ውጊያ (1ሳሙ 31፥8) ወይ ሆነ ብሎ አሊያም በሽሽት ምክንያት አልተካፈለም ነበር፤ ለሞተው ንጉሥ ያለውን ታማኝነት በልቡ በመያዝ፤ በየጊዜው ከሚሰነዘርበት የፍልስጥኤማውያን ዛቻ ለመራቅ ኢያቡስቱ የተባለውን አራተኛ ልጅ ይዞ ወደ መሃናይም ሄደ ነበር። በጋድ ነገድ ክልል ከያቦቅ ወንዝ በስተ ሰሜን የሚገኘው ይህ ቦታ አቤሴሎም ባመፀበት ጊዜ፤ ለዳዊት መጠለያ ስፍራ ሆኖት ነበር (17፥24፤ 27፤ 19፥32፤ 1ነገ 2፥8)።

ኢያቡስቱ (“የወርደት ሰው”) የተጠቀሰው ከ2-4 ባሉት ምዕራፎች ሲሆን፤ ምናልባትም በ1ሳሙ 14፥49 የተጠቀሰው የሱዊ ራሱ ሳይሆን አልቀረም። በሳኦል የመጨረሻ ውጊያ ያልተገደለው (ከ1ሳሙ 31፥2 ጋር ያነጻ)፤ ምናልባትም ፈሪ ስለ ሆነ ይሆናል። ቅዱሳት መጻሕፍትን በእጅ ጽሑፍ የገለበጡ ሰዎች በሱቱ (ውርደት) የሚለውን ቃል ስሙ በጣም ለሚያስጠላው ለከነዓናውያን አምላክ ለበኦል በአማራጭነት ይጠቀሙበት ነበር (ከኤር 3፥24 ጋር ያነጻ)። ስለሆነም የኢያቡስቱ ትክክለኛ ስም ኢሽ በኦል ማለትም “የበኦል ሰው” ነበር (ከ1ዜና 8፥33 ጋር ያነጻ)፤ የሚምራቦስቱ ስም፤ (4፥4) መሪብ በኦል (ከ1ዜና 8፥34 ጋር ያነጻ) ነበር፤ የይሩብ በሱቱ ስም፤ ይሩብ በኦል ነው (11፥21፤ ከመሳ 6፥32 ጋር ያነጻ)። በኦል፤ ጌታ ወይም አምላክ ለማለት የሚያገለግል የተለመደ ቃል እንደ መሆኑ መጠን ዐልፎ ዐልፎ አንዱና እውነተኛው አምላክም በዚህ ስም ሊጠራ ይችላል (ከሆሴ 2፥16 ጋር ያነጻ)፤ ሳኦል የልጁን ስም በተለይም የመጀመሪያ ልጁን ስም ዮናታን ማለትም፤ “እግዚአብሔር ሰጠ” በማለት ከመሰየሙ አንጻር ስንመለከተው ኢሽ በኦል ማለትም፤ (“የእግዚአብሔር ሰው”) ብሎ የጠራው ሆነ ብሎ የከነዓናውያንን አምላክ ለማክበር ያደረገው አልነበረም።

ምንም እንኳን በአዝዝ ፍላጎት በመቀባት ዳዊት፤ “በይሁዳ ቤት” ቢነግሥም (ቍ. 4)፤ አበኔር ብቻውን ኢያቡስቱን “በእስራኤል ሁሉ” አነገሠው፤ ስለዚህ ሳኦል ስለ ሞተ የእስራኤል መንግሥት ትክክለኛ ወራሽ እርሱ መሆኑን አሳየ፤ ገለጻድ ከመሃናይም ዐሥራ ሦስት ማይል ርቀት ላይ ያለች ስለ ነበረች፤ ዳዊት ኢያቢሳውያንን ከእርሱ ጉን ለማሰለፍ ችግር የገጠመው በዚህ ምክንያት ሊሆን እንደሚችል አንድ አመላካችነት አለው። የኢፍሬምና የብንያም ክልሎች በእስራኤል ውስጥ የነበሩ በመሆናቸው በሳኦል ቍጥጥር ሥር የነበሩ ክልሎችን እንዲወክሉ ተመርጠው ይሆናል ብሎ ለመገመት ምክንያት አለ። (“እስራኤል ሁሉ” የሚለው ሰሜናዊ ነገዶችን ለማመልከት የታሰበ የስፋት አነጋገር መሆኑ ግልጽ ነው)። ኤፍሬም በሰሜኑ ክፍል ያለ ትልቁ የነገድ ክልል ነው፤ ብንያም የሳኦል ትውልድ አገር ነው (1ሳሙ 9፥1-2)። በጆብደኛው የኔር ልጅ አበኔር አቀነባባሪነት ኢያቡስቱ የወረሰው ይህን ክልል ነበር።

ኢያቡስቱ እስራኤልን ሲገዛ የይሁዳ ነገድ፤ “ዳዊትን ተከተለ”። ዳዊት እንደ እግዚአብሔር ልብ የሆነ ሰው በመሆኑ፤ ዳዊትን መከተል እግዚአብሔርን የመከተል ያህል ነበር።

ዳዊት በእስራኤል ሁሉ ንጉሥ የሆነው ከኢያቡስቱ ሞት በኋላ ጥቂት ቄዶቶ ነበር (4፥12-5፥3) ዳዊት በኬብርን የገዛበት ጊዜ ኢያቡስቱ በመሐናይም ከገዛበት ጊዜ ከዐምስት ዓመት ስለሚበልጥ (2፥10-11፤ ከ5፥5 ጋር ያነጻ)፤ ኢያቡስቱ በሰሜናውያን ነገዶች ላይ ለመንገሥ በቂ ድጋፍ ያገኘው ከሳኦል ሞት በኋላ ጥቂት ዓመታት ቄዶቶ ነበር ማለት ይቻላል። ስለሆነም፤ የኢያቡስቱ ሁለት ዓመት ግዛት ዳዊት የይሁዳ ንጉሥ በሆነባቸው ሰባት ተኩል ዓመታት ውስጥ ከመጨረሻዎቹ ሁለት ዓመታት ጋር ይገጣጠማል።

12-17 ዳዊትና ኢያቡስቱ አንዳቸው የሌለውን መንግሥት ለመያዝ እየሞከሩ ነበር። ይሁን እንጂ፤ እንዲህ ያለውን ግብ ለማሳካት ሙሉ ውጊያ ማድረጉ ብቸኛ መንገድ አልነበረም። በአሸናፊ ቡድኖች መካከል ሊከናወን ይችላል። የሳኦል ወንድም ልጅ አበኔር ከኢያቡስቱ ሰዎች ጋር ሆኖ፤ ከዳዊት እኅት ልጅ ከኢዮአብና ከዳዊት ሰዎች ጋር፤ “በገባዎን ኩሬ አጠገብ” ተገናኙ። የእግዚአብሔር እጅ ከዳዊት ጋር እንደ ነበር እንደ ገና መመልከት ይቻላል።

የኢያቡስቱ ሰዎችና የዳዊት ሰዎች በገባዎን ኩሬ ማዶ ለማዶ ምናልባትም ፊት ለፊት ተፋጥጠው ተቀመጡ። በአንድ ወገን ያሉ ጉልማሶች ከሌላው ወገን ጋር፤ “በጨበጣ ውጊያ” እንዲገጥሙ አበኔር ያቀረበውን ሐሳብ ኢዮአብ ተቀበለ። ከእያንዳንዱ ወገን ዐሥራ ሁለት ሰዎች፤ “ተቈጠሩ” እዚህ ላይ ዐሥራ ሁለት ቍጥር መጻሕ ዕድላቸው በሚዛን ላይ የተገለጠውን ዐሥራ ሁለት የ“እስራኤል ሁሉ” ነገዶች የሚወክል መሆኑ ግልጽ ነው። የመጀመሪያው ፍልሚያ ወዲያውኑ ነበር ያበቃው። እያንዳንዱ ሰው የባላጋራውን ራስ “በመያዝ” ሰይፉን ሻጠበት። ሁሉም በኩሬው አጠገብ በአንድነት እንደ ተገናኙ ሁሉ፤ በአንድነት ዐብረው ወደቁ። ያንን ተከትሎ ከባድ ውጊያ ቢደረግም፤ በአበኔር ሰዎች ተሸናፊነት ተጠናቀቀ።

18-23 ምንም እንኳን የኋላ ኋላ ፈጣን ሯጭነቱ ለሞት ቢያበቃውም፤ ከሦስቱ “የጽሩያ ልጆች” አንዱ የሆነው አሣሄል ከሚዳቄ ጋር ተመሳሳሊ (ከቍ. 23 ጋር ያነጻ)። በኢያቡስቱ ሰዎችና በዳዊት ሰዎች መካከል የተነሣው ጦርነት እየሰፋ በመሄድ ይበልጥ አደገኛ ሆነ። በውጊያው መቀጠል ያልፈለገው አበኔር ራሱን ከጉዳት ለማዳን ከውጊያው ቦታ ሸሸ። ይሁን እንጂ፤ አሣሄል አበኔርን አሳድዶ ሊገድለው ቈርጦ ነበር፤ ይህን ውሳኔውን እንዲለውጥ የሚያደርገው ነገር አልነበረም። አበኔር እያሳደደው ያለው ማን መሆኑን ካረጋገጠ በኋላ እርሱን ማሳደዱን ትቶ በቀሉን ለመወጣት ከገባዎን እየሸሹ ከነበሩ ጉልማሶች አንዱን እንዲገድል ለአሣሄል ነገረው። አሣሄል ግን በውሳኔው ቈርጦ ስለ ሊሰጥ አልፈለገም።

ከዚህ በኋላ አበኔር የመጨረሻ ማስጠንቀቂያ ሰጠው፤ እርሱን ማሳደዱን ካልተወ፤ የሚሞተው እርሱ እንደ ሆነ ነገረው፤ አበኔር ለምን ከመሬት ጋር እንዲያጣብቀው ይፈልጋል? አበኔር አሣሄልን ከገደለውስ እንዴት ብሎ የወንድሙን የኢዮአብን “ፊት ቀና ብሎ” ያያል? አበኔር ኢዮአብን መፍራቱ ያለ በቂ ምክንያት አይደለም (ከ3፥27፤ 30 ጋር ያነጻ)። አሣሄል ግን መስማት አልፈለገም። በፍጥነት ወደ ፊት በመገሥገሥ አበኔርን ተጠጋው፤ አበኔር አሳዳጁን ለመግጠም ወደ ኃላ ዘወር አለ። የራሱ የአሣሄል ፍጥነት በአበኔር ሰይፍ ጫፍ ላይ እንዲጠጋ ስለደረገው አበኔር ሰይፉን ከተተበትና (ከ3፥27፤ 4፥6፤ 20፥10 ጋር ያነጻ) እዚያው ውድቆ ሞተ። የዳዊት ሰዎች በዚያ በኩል ሲያልፉ በባልደረባቸው ሞት ድንጋጤ ባለብት ቦታ ቀጥ ብለው ቆሙ።

ምንም እንኳን አሣሄል አጥብቆ አበኔርን በማሳደዱ ቢገደልም፤ በእስራኤል ዘንድ ሲታሰብ ይኖራል። ከሠላሣዎቹ የዳዊት ምርጥ ጦረኞች መካከል ስሙ በመጀመሪያ ደረጃ ተጠቅሷል (23፥24)። ይሁን እንጂ፤ ብዙም ሳይቆይ የአሣሄል ወንድም ኢዮአብ የወንድሙን ደም ይበቀላል (3፥30)።

24-28 ምንም እንኳን ባልደረባቸው በሞተባት ቦታ ሲደርሱ ሌሎች ቀጥ ብለው ቢቆሙም፤ ኢዮአብና አቢሳ (የአሣሄል ወንድሞች) አበኔርን ማሳደጋቸውን ቀጥለዋል። ፀሐይ ግባት ላይ

አስፈላጊ ከሆነ ውጊያ ለመክፈት በሚያመች፤ “ከረብታ ጫፍ” ቆመው ከሚጠብቁቸው እስራኤላውያን ጋር (“የብንያም ልጆች” ከሳኦል ነገድ ከሁሉም ብዛት የነበራቸው እነርሱ ስለ ነበሩ) ፊት ለፊት ተገናኙ (ከዘፀ 17፥9-10 ጋር ያነጻ።) ቀደም ሲል ውጊያ እንዲደረግ ዐሳብ እንዳቀረበ ሁሉ (ቍ 14)፤ አሁንም፤ “ይህ ሰይፍ ዘላለም ማጥፋት አለበት? ሰዎችህ ወንድሞቻቸውን ማሳደዱን እንዲያቆሙ ትእዛዝ የማትሰጣቸውን እስከ መቼ ድረስ ነው?” በማለት ውጊያውን እንዲያቆሙ ዐሳብ አቀረበ።

“እስከ መቼ” የሚለው ተግባርን የሚያመለክት ጥያቄ መሆኑ ሁሉም የሚገነዘቡት ነው። ሁለቱ ተፋላሚ ወገኖች፤ “ወንድማማች” መሆናቸውን በመናገር አበኔር በብልህነት አዮአብን አጠመደ፤ አዮአብም ወጥመዱ ውስጥ ገባለት። የወንድማማች ውጊያ ውጤቱ “መራራ” እና ውርደት ብቻ ነው የሚሆነው (አብ 10)። ስለዚህ አዮአብ ማሳደዱ እንዲቆም አዘዘ፤ አበኔር በጊዜው ያቀረበው ተማጽኖ በ1ሳሙ 25፥34 ካለው ጋር የሚመሳሰል ውጤት አስገኘ።

29 ወታደሮች በሌሊት መጓዛቸው የተለመደ ነው፤ እንዲህ የሚያደርጉት ምናልባት በተቻለ መጠን ከእይታ ለመሰወር እንዲያመቻቸው ይሆናል። አበኔርና ሰዎቹ በስተ ምሥራቅ በኩል ዮርዳኖስን ተሻግረው መሃናይም እስኪደርሱ ድረስ ጉዞአቸውን ቀጠሉ።

30-32 አሣሄልን ጨምሮ ከዳዊት ሰዎች መካከል በጠቅላላው ሃያ ሰዎች በውጊያው መጥፋታቸው ታወቀ፤ ምናልባትም ሁሉም ሞተው ይሆናል። ከአያቡስቱ ወገን የሞቱ ሰዎች ብዛት ሲቈጠር ግን፤ “ሦስት መቶ ሥልሳ” ሆነ። ዐሥራ ስምንት ለአንድ በሆነ ፍልሚያ ዳዊት በአሸናፊነት መወጣቱ የአበኔር ዐጉል ድፍረት ያስከፈለው ዋጋ ምን ያህል ከፍ ያለ መሆኑን (ቍ 14)፤ እንዲሁም፤ አበኔርና የእስራኤል ሰዎች የደረሰባቸው ሽንፈት ምን ያህል ከባድ እንደ ነበር ያመለክታል (ቍ 17)።

የአዮአብ ሰዎች አሣሄልን ከወደቀበት አንሥተው፤ ተገቢ በሆነ ሁኔታ፤ “በአባቱ መቃብር” እንዲቀበር የዳዊትና የዘመዶቹ ትውልድ ቦታ ወደ ሆነው ወደ ቤተ ልሔም ወሰዱት። በአብዛኛው ጥንታዊ የእስራኤል ታሪክ በሞት የተለዩ ብዙ የቤተ ሰብ አባላትን ገደል ላይ በተፈለፈለ ዐለት ውስጥ መቅበር የተለመደ ነበር። የባልደረባቸውን አስከፊን በቤተ ልሔም ካኖሩ በኋላ፤ ኢዮአብና ሰዎቹ በደቡብ ምዕራብ ከሃያ ማይል በበለጠ ርቀት ላይ ወደ ነበረችው ወደ ኩብሮን ሄዱ።

3፥1 “የሳኦል ቤት” እና “የዳዊት ቤት” የሚሉትን ቃላት በሚቀጥሉት ጥቂት ምዕራፎች በብዛት እናገኛለን (በተለይ ከምዕ 7 ጋር ያነጻ)። አንድን ዙፋን ለመያዝ በተፎካከሪዎች መካከል “ፍላጎት ካለ” (ቢያንስ ኢያቡስቱ እስራኤልን በገዛበት ሁለት ዓመት) “ብዙ ጊዜ የቄየ” ጦርነት ሊካሄድ መቻሉ የማይቀር ነው። ይሁን እንጂ፤ የኢያቡስቱ እየተዳከመ መሄድ፤ እየበረታ ከሄደው ከዳዊት ጋር ፍጹም መመጣጠን አልቻለም፤ ውጤቱም በቅድሚያ ከታወቀ ድምዳሜ ላይ ደረሰ።

5. ዳዊት በኩብሮን የወለዳቸው ልጆች (3፥2-5)

2-5 የይሁዳ ንጉሥ እንዲሆን በኩብሮን የተቀባው ዳዊት፤ ከሁለቱ ሚስቶቹ ከአኪናሆምና ከአቢግያ ጋር እዚያ ከተቀመጠ በኋላ በሰባት ተኩል ዓመት የእግዛዝ ዕድሜው ደኅና ቤተ ሰብ መመሥረት ጀመረ። ከአኪናሆም የተወለደው የመጀመሪያ ልጁ አምኖን (“ታማኝ”) የዳዊት ሦስተኛ ልጅ በሆነው በአቤሴሎም ሰዎች በኋላ ይገደላል (13፥28-29)። ከአቢግያ የተወለደው ሁለተኛ ልጁ ኪልአብ ስሙ የሚነሣው እዚህ ብቻ ነው፤ ምናልባትም በዳዊት ምትክ ማን የእስራኤል ንጉሥ መሆን እንዳለበት ለማረጋገጥ በሚደረገው ፍልሚያ ከመሳተፉ በፊት ሞቱ ይሆናል።

አቤሴሎም (መለኮታዊ የሰላም አባት) ከጌሹር ንጉሥ ከተልማይ ጋር ያደረገው የዲፕሎማቲክ ስምምነት ማጠናከሪያ እንዲሆን ዳዊት ካገባት የጌሹር ልዕልት ከመጻክ የተወለደ ነበር። የአቤሴሎምን ታሪክ ከምዕራፍ 13-18 ይመለከታል።

አዶንያስ (“አምላክ ጌታ ነው”) የአጊት ልጅ ሲሆን፤ የዳዊትን ዙፋን ለመያዝ በሚደረገው ትግል ታዋቂነት አግኝቶ ነበር (ከ1ነገ 1-2 ጋር ያነጻ)፤ በኋላ ግን በሰሎሞን ደጋፊዎች

ተገድሏል። በአኪናሆምና በአቢግያ የተጀመረው የዳዊት ከአንድ በላይ ሚስቶች የማግባት ጉዳይ (1ሳሙ 25፥43) ያለ ምንም ክልካይ ቀጥሏል፤ እንዲያውም በኩብሮን ሌሎች ሚስቶች ጨምሯል።

ለ. ዳዊት በእስራኤል መንግሥ. (3፥6-5፥16)።

1. አበኔር ከድቶ ወደ ዳዊት መምጣቱ (3፥6-21)

የዳዊት ቤት በአያቡስቱ ቤት ላይ ያገኘው የማያዳግም ድል (2፥30-31) የሳኦል ወንድም ልጅ በሆነው በአበኔር ላይ ተጽዕኖ አሳድሮአል። ጨካኝና ጥቅም አሳዳጅ የነበረው አበኔር አስቀድሞ ነገሮችን የማየት ችሎታ ያለው ብልህ ፖለቲከኛም ነበር። ስለዚህም የኢያቡስቱን መንግሥት ለዳዊት ለማዛወር ፈልጓል፤ አያቡስቱም ምንም የማድረግ ዐቅም ስላልነበረው ዝም ብሎ ከማየት ሌላ ምርጫ አልነበረውም (ቍ 9-11)። በዳዊት መንግሥት ሁነኛ ቦታ እንደሚኖረው ተስፋ ያደረገው አበኔር እስራኤልን ለዳዊት አገዛዝ አሳልፎ ለመስጠት እግዚአብሔር የሚጠቀምበት አገልጋይ መሆኑን ፈልጓል።

6 አበኔር ከደካማው ከኢያቡስቱ የእስራኤልን መንግሥት መንጠቅ ብቻ ሳይሆን፤ ለዳዊት መስጠትም ሆነ ሌላ የፈለገውን የማድረግ ዐቅም ነበረው። አበኔር፤ “ንይሉን ያጠናክር ነበር” የሚለው አነጋገር ዳዊት በአምላኩ በእግዚአብሔር “በረታ” (1ሳሙ 30፥6) ከሚለው ጋር በንጽጽር ማየት ይቻላል።

7-11 ለምንድን ነው ከአባቱ ቁባት ጋር የተኛኸው? (ይኸውም፤ ከሪጽፋ ጋር) በማለት ኢያቡስቱ ሳይታሰብ ያቀረበው ጥያቄ አበኔርን በጣም አስደንግጦታል። አበኔር እንዲህ ያደረገው የሳኦል ዙፋን ወራሽ እርሱ መሆኑን ለማሳየት ሊሆን ይችላል (ከቀ፡ 8-10፤ 16፥20-22፤ ከ1ነገ 1፥1-4፤ 2፥13-22 ጋር ያነጻ)። “እኔ ለይሁዳ የምወግን፤ የወሻ ጭንቅላት ነኝን?” በማለት አበኔር በቀጣ ለኢያቡስቱ መለስለት፤ ይህም ማለት፤ አበኔር ከድቶ ወደ ይሁዳ ሊሄድ ነው በማለት ኢያቡስቱ እንዴት ማሰብ ቻለ? ማለት ነው። እርሱ ለሳኦል ቤት ታማኝ ሆኖ ሳለ፤ “አሁን” ግን አላግባብ ኢያቡስቱ እየከሰሰው መሆኑን አመለከተ። ሌላው ቢቀር፤ ኢያቡስቱን አሳልፎ ለዳዊት አልሰጠም። ስለዚህ ሪጽፋን ቁባትህ አድርገሃል በማለት ኢያቡስቱ የሰነዘረው ክስ በፍጹም ሊገባው እንደማይችል ማስመሰል ሞከረ።

ይሁን እንጂ አበኔር የኢያቡስቱን ክስ ሳይክድ እግዚአብሔር ለዳዊት የሰጠውን ተስፋ ለማስፈጸም - ማለትም መላውን የእስራኤል መንግሥት ለዳዊት አሳልፎ ለመስጠት - የእግዚአብሔር መሣሪያ እንደሚሆን በራሱ ላይ መሐላ በማውረድ አረጋገጠ። ፈሪውና ድንገጡ አያቡስቱ የአበኔርን ሐሳብ ለመግታት ምንም ማድረግ አልቻለም።

12-16 በአበኔርና በዳዊት መካከል የተደረገው የመጀመሪያ ግንኙነት ፊት ለፊት ሳይሆን በመልእክተኞች በኩል ነበር። “ምድሪቱ የማን ናት?” በማለት አበኔር ያቀረበው የክርክር ጥያቄ አሻሚ ትርጉም እንዲኖረው ታስቦ የተሰነዘረ ሊሆን ይችላል። ለአበኔር፤ “የእስራኤልን መንግሥት መስጠት የምችል እኔ ነኝ” (ዳዊት ማድረግ ያለበት “ከእኔ ጋር” መስማማት ብቻ ነው) የሚል መልእክት አለው። በሌላ በኩል ደግሞ፤ “እግዚአብሔር በገባለህ ተስፋ መሠረት የእስራኤል ምድር ያንተ ናት” ማለትም ይሆናል። ያም ሆነ ይህ ሰሜናውያን ነገዶችን ለዳዊት እጅ አሳልፎ ለመስጠት እግዚአብሔር በስውር እየሠራ ነበር።

አንድ ነገርን እስካደረገ ድረስ፤ ማለት ወደ ኩብሮን ሲመጣ፤ የሳኦል ታናሽ ልጅ የሆነችውን ሜልኮልን ይዞለት እስከ መጣ ድረስ፤ ዳዊት በበኩሉ አበኔር ያቀረበውን ሐሳብ ለመቀበል ፈቃደኛ ነበር። ሚልኮልን ሳይዝ እንዳይመጣ ጠንክር ያለ ማስጠንቀቂያ ነበር የሰጠው።

ዳዊት ቃላቱን በጥንቃቄ ነበር የመረጠው። ስለ ሚልኮል ለአበኔር ሲናገር፤ “የሳኦል ቤት ልጅ” ብሏታል፤ እንዲህ ማለቱ እርሷን ይዞ ለመምጣት ከተስማማ ለአንዴና ለመጨረሻ ከኢያቡስቱ ጋር መቈራረጡንና የሳኦልን ዙፋን ለዳዊት አሳልፎ ለመስጠት ፈቃደኛ መሆኑን እንደሚያመለክት ለአበኔር መናገሩ ነበር። ይሁን እንጂ ከኢያቡስቱ ጋር ሲነጋገር ዳዊት ሚልኮልን፤ “ሚስቱ” ማለትም የእርሱ ሚስት መሆኗን ነበር

የነገረው፤ (ከ14ሙ 18፥25-27 ጋር ያነጻ) እንዲህ ሲል፤ እርሱ የሳኦል ልጅና ወራሽ ስለ ሆነ፤ ለፈልጢኤል አሳልፎ መስጠቱ ስሕተቱ የእርሱ መሆኑን ማመልከቱ ነበር (14ሙ 25፥44)። አሁን ግን ሳኦል በመሞቱ ዳዊት ሚልኮልን በመመለስ ለሳኦል ዙፋን የይገባኛል ጥያቄውን ለማጠናከር ፈልጎአል።

የሚልኮል ጠባቂና ወንድም አያቡስቱ መቼም ደካማ ስለ ሆነ ያለ አንዳች ማንገራገር የዳዊትን ጥያቄ ተቀብለና ማልኮልን ከባልዋ ከፈልጢኤል ወሰዳት። አቤኒርና ሚልኮል ወደ ኩብሮን እየሄዱ እያለ ገና የእርሷ ፍቅር ያልወጣለት ፈልጢኤል እያለቀስ እስከ ብራቂም ድረስ ተከትሎ ሳለ አቤኒር እንዲመለስ አዘዘው። ስለዚህም ሚልኮል በዳዊት ሚስቶች ዝርዝር ውስጥ ተጨመረች።

17-21 አቤኒር ከእስራኤል ሽማግሌዎች ጋር፤ “የተመከረበት” ጊዜ ምናልባት ቍ 15-16 ያሉ ሁኔታዎች ከመፈጸማቸው በፊት ይሆናል። አቤኒር ከሽማግሌዎቹ ጋር ያደረገው ምክክር ቍርጥ ያለ ነበር፤ ከእንግዲህ ዳዊት በእስራኤል ሁሉ እንዳይነግሥ የምናዘገይበት ምንም ምክንያት የለም ብሏቸዋል። እግዚአብሔር ለዳዊት፤ “ሕዝቤን እስራኤልን ከፍልስጥኤማውያን እጅ ታድናለህ” የሚል ተስፋ ቃል ሰጥቶት ነበር፤ መጀመሪያ ይህን የተናገረው ሳኦልን አስመልክቶ ነበር (14ሙ 9፥16 ይመ)። በማንኛውም መልኩ የሕዝቡ እውነተኛ ታዲያ እግዚአብሔር ራሱ ነው (በተለይ ከ14ሙ 7፥8 ጋር ያነጻ) በማን በኩል እና መቼ ያንን እንደሚያደርግ በሉዓላዊ ሥልጣኑ የሚወስን እርሱ ነው።

ወደ ኩብሮን በመመለስ ላይ እያለ አቤኒር የአያቡስቱ ወገን ከሆኑት ከብንያማውያን ጋር ተገናኝቶ ዕቅዱን ነገራቸው፤ በኋላም እስራኤልና ብንያማውያን ማድረግ የፈለጉትን ለዳዊት ነገረው። “የብንያም ቤቶች” ምንም እንኳ ከሰሜናውያን ነገዶች ጋር ቢቆጠሩና በእስራኤል መንግሥት ውስጥ ተገቢ ስፍራ የነበራቸው ቢሆንም፤ የኋላ ኋላ መለያየት በማያስችል ሁኔታ ከይሁዳ ቤት ጋር ተባብረዋል (ከ1ነገ 12፥21-23 ጋር ያነጻ)።

አቤኒርና ከእርሱ ጋር የነበሩት ሃያ ሰዎች ከሚልኮል ጋር ኩብሮን እንደ ደረሱ፤ ዳዊት ባዘጋጀላቸው ግብዣ ተገኘ። “እስራኤልን ሁሉ” ከዳዊት ጋር ወደ ኪዳናዊ ትስስር በማምጣቱ፤ የአቤኒር ወደ ይሁዳ ቤት መመለስ ፍጻሜ አገኘ። በቍጥር 12-13 በሁለቱ ሰዎች መካከል የተደረገው ስምምነት ግላዊ እንጂ፤ አሁን በሰሜንና በደቡብ መካከል እንደ ተደረገው ኪዳን ብሔራዊ እንዳልነበር ግልጽ መሆኑን ይኖርበታል። የስምምነቱ መቋቋ፤ “ልብህ እንደ ተመኘው ሁሉን እንድትገዛ (1ነገ 11፥37) ነው” በማለት አቤኒር ለዳዊት የገባለት ቃል ነበር። የአቤኒር ሥራ በማብቃቱ፤ ዳዊት አሰናበተው፤ እርሱም፤ “በሰላም” ሄደ።

2. የአቤኒር መገደል (3፥22-39)

22-27 በዚህ ሁሉም ነገር የተረጋጋ በሚመስልበት ሁኔታ መሓል ተራኪው የዳዊት ሰዎችና ኢዮአብ ከዘመቻ መመለሳቸውን ይናገራል። ኢዮአብ ወደ ኩብሮን ደርሶ አቤኒር መጥቶ መሄዱን ሲሰማ፤ ወደ ዳዊት በመግባት በእስራኤል ላይ እንዳይነግሥ ብቸኛ ዕንቅፋት የሆነውን አቤኒርን በእጁ ውስጥ ከገባለት በኋላ ለምን በሰላም እንዳሰናበተው ጠየቀው። አቤኒር የሳኦል የወንድም ልጅ እንደ መሆኑ መጠን የዳዊት ተቃዋሚ ሊሆን ይችላል ነበር። አቤኒር ወደ ኩብሮን የመጣው፤ ወደ ፊት ላቀደው ነገር ሁኔታዎችን ለመሰለል እንደ ነበር ኢዮአብ ርግጠኛ ነበር። ወደ ፊት ከምንመለከተው ከእርሱ ተንኲል አንጻር ሲታይ ኢዮአብ ዳዊትን አቤኒር አታለለህ ብሎ መክሰሱ የለበጣ አነጋገር ነው (ከምሳ 24፥28-29 ጋር ያነጻ)።

ዳዊት ተጨባጭ ሁኔታን የሚገነዘብ ሰው ስለ ሆነ የጽሩያን ልጆች ማስቀደም አደገኛነት እንዳለው ተረድቷል። (ቍ 39) በዚህ ሁኔታ ችሎቱ ኢዮአብ በዳዊት ላይ ለሰነዘረው ተግሣጽ ምላሽ ሳይጠብቅ ከዳዊት ተለይቶ ወጣ። ዳዊትም የኢዮአብ ሰዎች አቤኒርን ተከትለው እንዲያመጡት አልተነገረውም።

በቂይታ የሚያናገረው ነገር ያለው በማስመልከት አዮአብ አቤኒርን ወደ አንድ ገለል ያለ ቦታ ወሰደው ከዚያም የወንድሙን የአሣሌን ደም “ለመበቀል” ኢዮአብ አቤኒርን ገደለው። የተጠቀመበት ዘዴ አቤኒር አሣሌን ለመግደል

ከተጠቀመበት መንገድ ጋር ተመሳሳይ ሲሆን፤ ሰው የዘራውን ያንኑ የማጨዳ መርሕ ተግባራዊ መሆኑን ያመለክታል።

28 የአቤኒርን መሞት ሲሰማ ዳዊት፤ እርሱም ሆነ መንግሥቱ “ንጹሕ” መሆናቸውንና በአቤኒር ሞት በግል ተጠያቂነት እንደሌለባቸው ተናገረ። ንጹሕ ሰው ላይ በደል መፈጸም እንደማይገባ መጀመሪያ የተናገረው ወዳጁ የነበረው ዮናታን ነበር (14ሙ 19፥5፤ በተጨማሪ ከመዝ 19፥13፤ 26፥6፤ 64፥4 ጋር ያነጻ)። ይሁን እንጂ፤ ለሳኦል ቤተ ሰብ እልቂት ዳዊትን ተጠያቂ ያደረጉና እንደ የደም ሰው የቁጠሩት (ከ16፥7-8 ጋር ያነጻ) በነገሩ ያልተከት እስራኤላውያን በዚህ አይስማሙም።

29 የኢዮአብን “ራስ” በመርገም ዳዊት ለአቤኒር ሞት ተጠያቂ ያደረገው ትክክል ነበር፤ የአቤኒር ደም በእርሱ ላይ “እንዲወድቅ” ማለት፤ በመለኮታዊ በቀል አማካይነት ለራሱ ጥፋት ምክንያት እንደሚሆን ዳዊት ከልቡ ተስፋ አድርጓል (ከቍ 39 ጋር ያነጻ)። ዳዊት ራሱንም ሆነ፤ “መንግሥቱን” ከማንኛውም በደል እንዳይነጻ ሁሉ (ቍ 28)፤ አሁን ደግሞ በኢዮአብ በደል የኢዮአብን “አባት ቤት” ጭምር ተጠያቂ አድርጓል። መርገሙን በማስተላለፍ ረገድ ዳዊት በልዩ ልዩ ቃላት ተጠቅሟል። የኢዮአብ ቤት የሚከተሉት ዐምስት ነገሮች እንዲደርሱበት ነበር የተራገመው። (1) “ፈላሽ ነገር የሚወጣው ቅኝል” (2) “የቈዳ በሽታ” (3) “በምርኩዝ የሚሄድ”፤ (4) “በሰይፍ ተመቶ የሚወድቅ”፤ (5) “የሚበላው ያጣ ራብተኛ”። የመጀመሪያዎቹ ሦስቱ አካላዊ ሕመምን፤ አራተኛው ጦርነትን፤ ዐምስተኛው ረኃብን ይመለከታሉ።

30 የአንድን ሰው ደም ያፈሰሰውን ሰው ሌላ ዘመድ መበቀሉ የተለመደ በመሆኑ ኢዮአብና አቤሳ አቤኒርን በመግደላቸው ተገቢ ነገር እንዳደረጉ ዐስበዋል። ይሁን እንጂ አቤኒር አሣሌን የገደለው በጦር ሜዳ እንደ መሆኑ መጠን የኢዮአብና የአቤሳ ብቀላ ትክክለኛነት ያጠያይቃል። በኋላ ላይ፤ “ጦርነት ሳይኖር በሰላም ጊዜ” በማለት፤ አቤኒርን በመግደሉ ዳዊት ኢዮአብን ነቅቷል (1ነገ 2፥5)። ኢዮአብ አቤኒርን ለማስወገድ የፈለገው በዳዊት ሠራዊት ውስጥ አዛዥ በመሆን ከእኔ የበለጠውን ቦታ ሊይዝ ይችላል በሚል ድብቅ ዐላማ ሊሆን ይችላል (8፥16፤ 20፥23፤ 1ነገ 1፥19፤ 11፥15-21)።

31-35 የአቤኒርን የቀብር ሥርዐት አፈጻጸም በሚመለከት ዳዊት ትእዛዝ አስተላለፈ፤ እንደ ሌሎች ሰዎች ሁሉ ገዳዩ ኢዮአብም ቀብሩ ላይ እንዲገኝ ተነገረው። የቤተ ሰብ አባልም ሆነ ወይም የሥራ ባልደረባ ወይም ንደኛ ሲሞት ዳዊት የሚያደርገው ልቅሶ እንዲሁ ደንብ ለማክበር ብቻ ሳይሆን የልቡን ሩገርገነት ያመለክታል (ከ1፥12፤ 13፥36-37፤ 18፥33፤ 19፥1-4 ጋር ያነጻ)። ኢዮአብና ሰዎቹ ከአስከሬኑ ፊት ሄዱ፤ ዳዊትም በኋላ ያሉትን እየመራ ነበር፤ የልቡን ሐዘን ለመግለጽ ንጉሡ በአቤኒር መቃብር ላይ፤ “ጮኾ አለቀለ”።

ልቅሶው ላይ ያቀረበው የክርክር ጥያቄ አሉታዊ ምላሽን የሚጠይቅ ዐይነት ነው። እጆቹ ያልታሰሩ፤ እግሮቹም በእግር ብረት ያልገቡ፤ አቤኒር፤ “ወንጀለኛ” እንዳልነበር ግልጽ ነው። ሳኦልና ዮናታን፤ እንዲሁም የጦር ንደኞቻቸው ሲሞቱ እንዳደረገው ሁሉ ዳዊት እስከ ማታ ድረስ ጾመ (1፥12 ይመ)። የኢዮአብ ሰዎች የሚችሉትን ያህል ቢሞክሩም፤ ዳዊት የተለመደውን የዕዝን እንጀራ እንዲበላ ማድረግ አልቻሉም (ከኤር 16፥5-7 ጋር ያነጻ)። ምንም እንኳ ዳዊት፤ በጣም ተቀናቃኙ በነበረ ሰው ሞት ፍጹም አልተደሰተም ነበር ማለት በሙሉ ባይቻልም፤ ሐዘኑ ልባዊ ነበር።

36-37 የዳዊት ሩገርገነት የኢዮአብን ሰዎች ማረካቸው፤ የቅርብ ወዳጆቹና አማካሪዎቹ እንዲሆኑም ከምንጊዜውም ይልቅ ወደ እርሱ እንደሚያቀርባቸውም ግልጽ ነው። በርግጥም በእነርሱ ዐይን ዳዊት ምንም ስሕተት የሌለበት ሆኖ ታያቸው። በአቤኒር ሞት የዳዊት እጅ አልነበረበትም። ቀደም ሲል ንጽሕናን አስመልክቶ የተናገረውን የተቀበሉ የራሱ ሰዎች ብቻ ሲሆኑ፤ አሁን ግን እውነት መሆኑ በሰሜኖቹ ነገዶች እንኳ ተረጋግጠው።

38-39 ምዕራፉ የሚያበቃው አቤኒርን በተመለከተ ዳዊት ባሰማው ዐጭር ንግግርና በኢዮአብና በአቤሳ ላይ የመርገም ቃላት በማስተላለፍ ነበር፤ ሁለቱንም የተናገረው ለራሱ ሰዎች ነበር። በአቤኒር ሞት የዳዊት እጅ እንደሌለበት እስራኤል በሙሉ

ማወቃቸው አስፈላጊ የመሆኑን ያህል (ቍ. 37)፤ በተጨማሪም በአቡነር ሞት አንድ ታላቅ ሰው ማጣታቸውን የራሱ ሰዎች እንዲገነዘቡ ፈልጓል።

ዳዊት ምንም እንኳን “የተቀባ ንጉሥ” ቢሆንም፤ አሁንም ገና፤ “ደካማ ሰው” መሆኑን ዳዊት ይገነዘባል። በአንጻሩ ደግሞ ኢዮአብና አቢሳ “በርቱ” ነበሩ፤ ስለዚህም ሥልጣኑን በሚያሳይ ሁኔታ ፊት ለፊት እንዳይገሥጽቸው ተገቢ ጥንቃቄ አደረገ። ይሁን እንጂ፤ የራሱ ሰዎች በሚሰሙበት ሁኔታ በኢዮአብ ላይ በድጋሚ ርግማን አስተላለፈ፤ በዚህ ጊዜ ያስተላለፈው መርገም አቢሳንም ሊጨምር ይችላል።

3. የኢያቡስቱ መገደል (4፥1-12)

አሁን የቀሩ የዙፋን ባላንጣዎች የሳኦል ልጅ ኢያቡስቱና የዮናታን ልጅ ሜምሬቦስቱ ብቻ ነበሩ። ምዕራፍ 4 ላይ የሁለቱንም መወገድ እናያለን፤ አንደኛው በግልጽ የተደረገ ሲሆን፤ ሌላው ግን በውስጥ ታዋቂነት የምንረዳው ነው።

1-3 ኢያቡስቱ የአቡነርን ሞት ሲሰማ፤ “ወኔ ከዳው”፤ ይህም የሚጠበቅ ዐይነተኛ ነገር ነበር። የአቡነር ሞት በሰሜን በኩል የጎይል ክፍተት እንዲፈጠር አድርጓል፤ ስለዚህም እስራኤል፤ “ደንገጠ” መባሉ አያስገርምም።

ሥልጣን ለመያዝ አጋጣሚውን ከሚጠብቁ ሰዎች መካከል፤ “የወራሪ ጭፍራ ቡድን መሪዎች” የነበሩት ሁለቱ የኢያቡስቱ ሰዎች በዓናና ራካብ ይገኛሉ። እንዲህ ያሉ ቡድኖች በዳዊት መሪነትም ይንቀሳቀሱ ነበር (3፥22፤ 1ዜና 12፥18)፤ በእስራኤል ዘውዳዊ አስተዳደር ቀደምት ዓመታት፤ የእንዲህ ዐይነት ቡድኖች እንቅስቃሴ ያልተለመደ አልነበረም (ከ1ሳሙ 30፥1፡8፡15 ጋር ያነጻ)። እነዚህ ሁለት ሰዎች ከብንያም ወገን ሲሆኑ ለሳኦል (ለኢያቡስቱም) ታማኞች ነበሩ።

4 ስለ ዮናታን ልጅ ሜምሬቦስቱ የቀረበው የጨረፍታ ገለጻ ልጅ ስለ ነበርና በዚያ ላይ አካል ስንኩል ስለ ነበር የሰሜኑን ነገድ መግዛት እንደማይችል ያመለክታል። የዮናታን ልጅ ሞግዚት የልጁ አባት መገደሉን ስትሰማ (1 ሳሙ 31) ልጁን ይዛ ሥጋት ወደሌለበት ቦታ መሸሽ ፈለገች። ሸሽት ላይ እያለች ልጁ ከዕቅዱ ወድቆ ለዘለቄታው ሽባ ሆነ። አባቱ ሲሞት ዐምስት ዓመቱ የነበረው ሜምሬቦስቱ አሁን ዐሥራ ሁለት ዓመት ሆኖታል (ከ2፥11 ጋር ያነጻ)።

5-7 በዓናና ራካብ ኢያቡስቱ ወደ ነበረበት ቦታ ሄዱ (ወደ መሃናይም ሊሆን ይችላል)፤ እዚያ የደረሱት ቀትር ላይ ሲሆን፤ በዚያ ሰዓት ኢያቡስቱ እንደሚተኛ ርግጠኛ ነበሩ። በማታለል ወደ ውስጥ ዘልቀው በመግባት፤ እየተለመደ በመጣው አገዳደል ዘዴ፤ “ሆዱ ላይ ወጉት።”

ኢያቡስቱ የተገደለው የቀትር ዕረፍት ለማድረግ፤ “ዐልጋው ላይ ተኝቶ” እያለ ነበር፤ በዚያ ዘመን እንዲህ ያለ የቅንጦት ኑሮ ያላቸው ሀብታሞች ወይም ንጉሣዊ ቤተ ሰቦች ብቻ ነበሩ (ዘፀ 8፥3፤ 2ነገ 6፥12፤ መክ 10፥20)። ራካብና በዓናና የጭካኔ ተግባራቸውን በሚያሳይ ሁኔታ ምርኮ እንዲሆን የኢያቡስቱን ራስ፤ “ቁርጠው” ወደ ዳዊት አመጡ። በቀላሉ እንዳይታወቁ በማሰብ ሰላሣ ማይል የሚሆነውን ርቀት የተጓዙት በሌሊት ነበር።

8 ራካብና በዓናና የኢያቡስቱን ራስ ለዳዊት በማቅረብ የኢያቡስቱ አባት ሳኦል ጠላቱ እንደ ነበር ነገሩት። ርግጥ ነው፤ ሳኦል የዳዊትን “ሕይወት” ለማጥፋት ብዙ ጊዜ ሞክሮ ነበር። አሁን ግን በቀል የእርሱ የሆነ አምላክ (ከዕብ 10፥30 ጋር ያነጻ) በሳኦል ላይ ብቻ ሳይሆን፤ በሳኦል “ልጅ” ላይ ጭምር ለዳዊት መበቀሉን ገዳዮቹ ተናገሩ።

9-11 በዚህ ጊዜ ዳዊት፤ በእግዚአብሔር ስም ማለ። ሳኦል የዳዊትን “ሕይወት” ለማጥፋት መሞከሩን ገዳዮቹ ላቀረቡት ማሳሰቢያ፤ (ከሳኦል ፊት በሸሸ ጊዜ የገጠመውን ችግር ጨምሮ) “ከመከራ ሁሉ ያዳኝ” እግዚአብሔር ነው በማለት ንጉሡ መለሰላቸው። ሳኦልን መግደሉን እንደ ተናገረው አማሌቃዊ ሁሉ (1፥10)፤ ራካብና በዓናና የሳኦል ልጅ ኢያቡስቱን በመግደላቸው ዳዊት ይቆጣል ብለው አልጠበቁም ነበር። ርግጥ ነው፤ ሳኦል መሞቱን ለዳዊት የነገረው አማሌቃዊ ነበር (የ1፡4

ማብ ይመ)። “የምሥራች” ይዞ የመጣ ቢመስለውም፤ በእቅላማ ወደ ነበረው የዳዊት ቤት የመጣው፤ የራሱን ሞት ለመስማት ነበር (ከ1፥1 ጋር ያነጻ)። ይዞ ለመጣው ወሬ “ሽልማት” ሳይሆን፤ ሞትን አገኘ (ከ18፥22 ጋር ያነጻ)።

በጦር ሜዳ ክፉኛ ቈስሎ የነበረው ሳኦልን መግደሉን በመናገሩ ዳዊት በአማሌቃዊው ላይ ሞት ከፈረደ፤ እዚህም ላይ ተመሳሳይ ፍርድ ሊኖር እንደሚችል ግልጽ ነው። (1) ራካብና በዓናና የተባሉ “ክፉ ሰዎች” “ንጹሐን ሰው” (ቃል በቃል ጻድቅ) ኢያቡስቱን ገድለዋል። (2) ሳኦል የተገደለው በጦር ሜዳ ባጋጠመው ዐመፅና አደጋ ቢሆንም፤ ኢያቡስቱ የተገደለው ግን ሰላምና ፀጥታ በነበረበት በቤቱ ዐልጋ ላይ ተኝቶ እያለ ነበር። ራካብና በዓናና ኢያቡስቱን በገደሉበት ሁኔታ ዳዊት (በእውነትም ይሁን በማስመስል) በጣም ተቈጥቶ፤ ሁለቱንም በደሙ ተጠያቂ አደረጋቸው።

12 ሞት ሞትን ይወልዳል፤ አማሌቃዊው ሳኦልን እንደ ገደለ ተናገረ፤ ዳዊትም ለመበቀል “ገደለው” (ቍ. 10)፤ ራካብና በዓናና ኢያቡስቱን ገደሉ (ቍ. 11)፤ ዳዊት ደግሞ፤ እነርሱም በተራቸው እንዲገደሉ አዘዘ። የዳዊት ሰዎች የራካብናና የበዓናን እጅና እግሮች ቈራረጡ። በጥንቱ ባህል መሠረት ሁኔታው ከፈቀደ የወንጀለኞች ራሳ ሰዎች ሁሉ ማየት በሚችሉበት ቦታ ላይ ይደረግ ነበር (ከ21፥9-10፤ ከ1ሳሙ 31፥9-10፤ ከዘዳ 21፥22-23፤ ከኢያ 10፥26-27 ጋር ያነጻ)፤ ራካብና በዓናም በኬብርን፤ “ተሰቅለው” ነበር። በኢያቡስቱ ሰዎችና በዳዊት ሰዎች መካከል ለረጅም ጊዜ የነበረው ግጭት የጀመረውም ሆነ ያበቃው፤ ፀጥ ባለ ኩራ አጠገብ መሆኑ በራሱ የሚገርም ነው (2፥13 ይመ)።

በገዳዮቹ አስከሬንና በኢያቡስቱ አስከሬን መካከል ያለው የአያያዝ ንጽጽር በጣም የሚገርም ነው። እነርሱን ለማዋረድና ለሌሎችም መቀጣጫ እንዲሆን ታስቦ የራካብና የበዓና ራሳ እገዝብ ሁሉ በሚያየው ቦታ ተሰቅለ፤ የኢያቡስቱ ራስ ግን፤ የተቀናቃኛቸው የዳዊት መናገሻ በሆነችው በኬብርን በነበረው የአቡነር መቃብር በክብር ተቀበረ።

ኢያቡስቱ ከሞተ በኋላ ለሰሜን ነገዶች ሽማግሌዎች ንጉሥ ለመሆን የሚበቃ እገሌ የሚባል ሰው አልነበራቸውም። ዳዊት ግን ከሳኦል፤ ከዮናታን፤ ከአቡነርና አሁን ደግሞ ከኢያቡስቱ ደም ንጹሕ መሆኑ ተመስክሮለት እንደ ሁልጊዜው በንጉሣዊ ገርማ ለብቻው በመሆን ተረጋግቶ ተቀመጠ። ወደ እስራኤል ዙፋን ለሚያደርገው ጉዞ በሩ ክፍት ሆነ።

4. ዳዊት የእስራኤል ንጉሥ ሆኖ መቀባቱ (5፥1-5)

1-3 በዳዊት አማካይነት የሚመሠረተው መንግሥት እውነተኛ አንድነት ያለበት መንግሥት መሆኑን ለማሳየት፤ “መሉ” የሚለው ቃል ሦስት ጊዜ ተጠቅሷል (ቍ. 1፡3፡5)። የተለያዩ ነገዶችን የሚወክሉ የእስራኤል “ሽማግሌዎች” ለእርሱ ንጉሥነት መገዛታቸውን በግልጽ ለመናገር ዐላማ አድርገው ዳዊት ወደ ነበረበት ወደ ኬብርን መጡ። ቀደም ሲል አቡነር ከእነርሱ ጋር ምክክር ቢያደርግም (3፥17)፤ እርሱ ሲሞት ምክክሩ ተቋርጦ ነበር።

የእስራኤል ሽማግሌዎች ለዳዊት ለመገዛት ሦስት ምክንያቶችን አቀረቡ።

- (1) ስለ ራሳቸው ሲናገሩ፤ “የዐጥንትህ ፍላጭ፤ የሥጋህ ቁራጭ” ነን ማለታቸው፤ እነርሱም የእርሱ ዘመዶች የመሆናቸውን ስሜት ያመለክታል። “ዳዊት እስራኤላዊ ወንድም” ነው (ዘዳ 17፥15)።
- (2) በሳኦል ዘመነ መንግሥት ዳዊት ምርጥ የእስራኤል ጦር ሹም ነበር።
- (3) ዳዊት ዐዲሱ የእስራኤል ንጉሥ እንዲሆን እግዚአብሔር እንደ መረጠው ተረድተዋል (ከ3፥18 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔር “መሪ” እና “ገዢ” እንዲሁም “ንጉሥ” የሚለውን መጠሪያ ለዳዊት እንደ ሰጠው አስተውለዋል። ከራሱ ከእግዚአብሔር ውጪ (ከዘፍ 48፥15፤ 49፥24) እረኛ ተብሎ ለመጠራት ዳዊት የመጀመሪያው ሰው ነው (ከዘኁ 27፥17 ጋር ያነጻ)። ከዚህም በላይ የዳዊት

እረኝነት መጠሪያ መጀመሪያውኑ ሲቀባ እንኳ ተነግሮለታል (1ኛው 16፥11 ይመ)።

በጥንቱ ቅርብ ምሥራቅ አገሮች እረኛ በጨዋነት፣ በትጉነትና ለሌሎች አሳቢ ከመሆን ጋር በተያያዘ ሁኔታ ይታወቅ ነበር። መንጋውን መምራት፣ መመገብና መጠበቅ የእረኛ ሥራ እንደ መሆኑ መጠን፣ እረኛ የመልካም መሪዎችም ሆነ የምስጥን ሕዝብ ምሳሌ መሆኑን ሁሉም በደስታ የሚቀበሉት ነበር። ስለሆነም፣ ዳዊት የእረኛ ንጉሥ ምሳሌ ሆነ (መዝ 78፥70-72)፣ ሕዝ 34፥23፣ 37፥24)፣ ከዚህ የተነሣ፣ “የታላቁ ዳዊት፣ ታላቅ ልጅ” አየሱስ ክርስቶስ፣ “መልካም እረኛ” (ዮሐ 10፥11-14)፣ “ታላቁ እረኛ” (ዕብ 13፥20) “የእረኞች አለቃ” (1ጴጥ 5፥4) በሚሉ መጠሪያዎች በተደጋጋሚ መጠራቱ የሚገርም አይደለም።

ዳዊት፣ “መሪ” ተብሎ ተጠርቷል፤ ይህም በአንድ በኩል በገዢነት፣ በሌላ በኩል ደግሞ በንጉሥነት መካከል ላለው ኪዳናዊ ሽግግር ተገቢ መጠሪያ ነው። የዳዊት ሥልጣን ቊጥር 3 ላይ ሦስቱንም ባጠቀለሉ ሁኔታ ንጉሥ ተብሎ በመጠራቱ ግልጽ ሆኗል። እነርሱ እርሱ ወደ ነበረበት ወደ ኩብንን መጡ እንጂ፣ እርሱ የእስራኤል ሽማግሌዎች ወደ ነበሩበት ወደ መሃናይም አልሄደም። ምንም እንኳ ሁለቱም እርስ በርስ የሚፈላለጉ ቢሆንም፣ እነርሱ ለእርሱ ከሚያስፈልጉት ይበልጥ፣ እርሱ ለእነርሱ ያስፈልጋቸዋል።

ቀደም ሲል አባቱ እስራኤል ከዳዊት ጋር “ቃል ኪዳን” እንዲያደርጉ” ሐሳብ አቅርቦ ነበር (3፥21)። አሁን ግን እንዲህ ዐይነቱ ስምምነት የሚደረግበት ጊዜ ስለ መጣ ከወደፊቱ የእርሱ ዜጎች ጋር “ቃል ኪዳን” የማድረጉን ጉዳይ ያነሳው ንጉሡ ነበር። ይሁን እንጂ፣ በዚህ ጊዜም ቢሆን ኪዳኑ ለዳዊት ሁሉን የማድረግ ሥልጣንን ይሰጠዋል ማለት እንዳልሆነና ሕዝቡም የእርሱ ጭሰኞች (ገባሮች) መሆናቸውን እንደሚያመለክት አድርገን መረዳት የለብንም። የቃል ኪዳኑ ሥነ ሥርዐት የሚካሄደው በእግዚአብሔር ፊት ስለ ሆነ የሥነ ሥርዐቱ ሂደት በእርሱ መሪነት ሥር እንደሆነና የእርሱም ባርኮት እንደሚለገሰው የታወቀ ነው (ቊጥ 12)።

ዳዊት ከዚህ በፊት በይሁዳ እንዲነግሥ እንደ ተቀባ ሁሉ (2፥4)፣ አሁን ደግሞ፣ “እግዚአብሔር በሳሙኤል አማካይነት በሰጠው ተስፋ መሠረት” (ዘካር 11፥3) የእስራኤል ንጉሥ እንዲሆን የመቀባቱ ዜና በሁሉም ዘንድ በፍጥነት የታወቀ ይሆንና ፍልስጥኤማውያንን የሚያሳስብ ይሆናል (ቊጥ 17)።

4-5 ዳዊት በኩብሮን የነገሠው የሠላሳ ዓመት ሰው እያለ ነበር። በጠቅላላው የነገሠው ለዐርባ ዓመት ሲሆን፣ ይህም ከሳኦልና (ከሐሥ 13፥21 ጋር ያነጻ) ልጁና ወራሹ የነበረው ሰሎሞን ከነገሠበት ዓመት ጋር ይመሳሰላል (1ኛ 11፥42)። የንግሥና ዘመኑ በይሁዳ ባለችው ኩብሮን ብቻ ሰባት ዓመት ተኩል (2፥11) ሲሆን የእስራኤልና የይሁዳ ንጉሥ በመሆን በኢየሩሳሌም ሠላሳ ሦስት ዓመት ነበር። ምንም እንኳ፣ በእስራኤል ሽማግሌዎች ከመቀባቱ በፊት ኢየሩሳሌም በዳዊት የታወቀች ብትሆንም፣ (1ኛው 17፥54 ይመ) አሁን ግን ዋና ከተማው ሊያደርጋት ወስኗል።

5. ዳዊት ኢየሩሳሌምን ድል ማድረጉ (5፥6-12)

6-8 በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በጣም አስፈላጊ ከተማ የሆነችው ኢየሩሳሌም፣ በዚህ መጽሐፍ ከሌሎች ከተሞች ይበልጥ ተጠቅሳለች። በመልክአ ምድራዊና በነገረ መለኮታዊ ፋይዳዋ መሠረት፣ “በአሕዛብ መካከል” ነበር ያለችው (ሕዝ 5፥5)። በተጨማሪም “ሳሌም” በተሰኘ ዐጭር ስሟ የምትታወቅ ሲሆን (መዝ 76፥2) ከኢየሱስ በፊት በብሉይ ኪዳን የተጠቀሰችው አንድ ጊዜ ብቻ ነበር (ዘፍ 14፥18)።

በመላው እስራኤልና ይሁዳ እንዲነግሥ ከተቀባ ዐጭር ጊዜ ውስጥ (ቊጥ 5)፣ “በኢየሩሳሌም የሚኖሩትን ኢየሱሳውያንን ለመውጋት” ዳዊት ሰዎቹን ለጉዞ አዘጋጃቸው። አንዳንዶቹ ኢየሱሳውያን የሚኖሩት ከኢየሩሳሌም ቅጥር ውጪ ሲሆን (ከ24፥16 ጋር ያነጻ)፣ ይህ ስፍራ የኋላ ኋላ የሰሎሞን ቤተ መቅደስ የሚሠራበት ቦታ ነበር (2ዘካ 3፥1)።

“ዕውሮች” እና “ዐንካሶች” የሚሉት ቃላት ልውውጦች ጦርነቱ ከመጀመሩ በፊት ወኔ ለማዳከም ለሚሰነዘሩ አባባሎች ምሳሌ የሚሆኑ ናቸው። ስለሆነም ቊጥር 6 ላይ እንደምንመለከተው ሌላው ቀርቶ አካለ ስንኩላን እንኳ በምሽጋቸው ላይ የሚሠነዘረውን ጥቃት እንደሚቋቋሙ ኢየሱሳውያን የተናገሩት በዚህ ምክንያት ነበር፤ ቊጥር 8 ላይ ደግሞ ዳዊት፣ ዕውሮችና ዐንካሶች” በማለት በተናገሩት መሠረት አፅፋውን ሲመልስላቸው እንመለከታለን። ይሁን እንጂ፣ ከሚገባ በላይ በራሳቸው የተማመኑት ኢየሱሳውያን የዳዊትን ችሎታና ቈራጥነት ከግምት ውስጥ አላስገቡትም ነበር፤ የጽዮንን ዐምባ በመያዝ በራሱ ስም፣ “የዳዊት ከተማ” በማለት ጠራት። ስለ ኢየሩሳሌም መያዝ ሰፋ ያለ ማብራሪያ ከዘካ 11 ይመልከቱ።

እስከዚህ ጊዜ ድረስ ኢየሩሳሌም በደቡብ በይሁዳ (ኢያ 15፥1፡5-8)፣ በሰሜን ደግሞ በብንያም (ኢያ 18፥11፡16) ድንበር መካከል ላይ ነበረች። ከማንኛውም ነገድ ጋር ትስስር ያልነበራት የዳዊት ከተማ ገለልተኛና ማእከላዊ፣ ለጠላቶች የማትባር ከተማ ትሆናለች፤ ከዚህም የተነሣ ዙሪያ ገባዋ ዳዊት ለሚመሠርተው አሐዳዊ መንግሥት ዋና ከተማ ለመሆን የተመችች ትሆናለች።

9-10 ስለዚህም ዳዊት ኢየሱሳውያን በነበሩበት (ቊጥ 6) በኢየሩሳሌም፣ “መኖሪያውን አደረገ።” ከዚያ በኋላ፣ “ከሚሎ አንሥቶ ወደ ውስጥ” የከተማዬቱን ዙሪያ ገነባ። ኢየሱስ (የዳዊት ጠቅላይ ጦር አዛዥ) “የተቀረውን ከተማ ክፍል” ዐደሰ፤ (ምናልባትም በከፊል፣ ኢየሱስ ከተማዬቱን ለመያዝ ጥቃት በሰነዘረ ጊዜ የደረሰ ውድመት መሆኑ ጥርጥር የለውም ዘካ 11፥18 ይመ)።

“ዳዊት ከዕለት ወደ ዕለት እየበረታ ሄደ” የሚለው አባባል 3፥1 ላይ ያለውን የሚያሳስብ ነው። ይሁን እንጂ፣ እንደ ቀድሞው ሁሉ አሁንም የዳዊት ብርታት ምንጭ እርሱ ራሱ ሳይሆን፣ እውነተኛው የእስራኤል ንጉሥና ንይልን የሚሰጠው እንዲሁም ምንጊዜም፣ “ከእርሱ ጋር” ያለው “የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር ነው” (ይህ አጠራር ይበልጥ የሚያመለክተው ወታደራዊን ሳይሆን ንጉሣዊውን የእግዚአብሔር ማንነት ነው)።

11-12 እዚህ ላይ የምንመለከታቸው ሁኔታዎች በቊጥር 6-10 ያሉ ሁኔታዎች ከተፈጸሙ ረጅም ጊዜ በኋላ የተፈጸሙ ናቸው። ዳዊት በእስራኤል ንጉሥ እንዲሆን ከተቀባና ኢየሩሳሌምን ድል ካደረገ በኋላ ከሃያ ዓመት በላይ እስከ 980 ዓቅክ ድረስ ኪራም የጤረበ (በሜዲትራንያን ባሕር ያለች) በጣም የተመሸገች ከተማ) ንጉሥ አልሆነም ነበር። እስከ ዳዊት ልጅ እስከ ሰሎሞን ዘመን ድረስ ኪራም ከእስራኤል ንጉሣዊ ቤተ ሰብ ጋር የነበረው ግንኙነት እንደ ቀጠለ ነበር (1ኛ 5፥1-12፤ 9፥10-14)። ኪራም የሕንፃ መሣሪያዎችን (እስራኤል ያልነበራት) በዐርሻ ውጤቶች (ፊንቄ ያልነበሯትን) ይገበያይ ነበር። ስለዚህም ኪራም “የዝግባ” ዕንጨት፣ አናጢዎችን ግንብኞችን ለዳዊት ላክለት። ይህ እንቅስቃሴ የኋላ ኋላ ጥቂት ጭንቀት ለሚያሳድርበት “ለዳዊት ቤተ መንግሥት” መሥሪያ ያገለግላል (7፥1-2)።

ዳዊት እግዚአብሔር በሕይወቱ ያደረገለትን ውለታ ሲመስከር፣ “በእስራኤል ላይ ንጉሥነቱን” ያጽናለት እግዚአብሔር ራሱ እንደ ሆነ ተናገረ (ቊጥ 12)። በርግጥም የዳዊት ዙፋንና ሥርወ መንግሥት፣ ታላቁ የዳዊት ልጅ (ሉቃ 1፥30-33) የዘላለም መንግሥት እስኪመሠርት ድረስ ለዘላለም ይጽናል (7፥11ለ-16፤ 22፥51፤ 1ኛው 25፥28)። ዳዊት በምሳሌነት የሚጠቀስ የእስራኤል መሪ እንደ መሆኑ መጠን፣ ጌታ እግዚአብሔር ራሱ መንግሥቱን፣ “እንዳስፋለት” የማየት ዕድል አግኝቷል። ይህ ሁሉ ለእርሱ ብቻ ሳይሆን፣ “ለሕዝቡ” (ለእግዚአብሔር ሕዝብ) ጭምር ነበር።

6. በኢየሩሳሌም ለዳዊት የተወለዱ ልጆች (5፥13-16)

13-16 የወደፊት የእስራኤል ነገሥታት፣ “ብዙ ሚስቶች” እንዳያገቡ የተሰጠውን መለኮታዊ ትእዛዝ (ዘጸ 17፥17) በመተላለፍ ዳዊት በነበሩት ሚስቶች ላይ ተጨማሪ ቁባቶችንና ሚስቶችን አበዛ (3፥5 ይመ)። ከዳዊት ጋር በተያያዘ ቁባቶች ሲጠቀሱ ይህ የመጀመሪያ ጊዜ ነው።

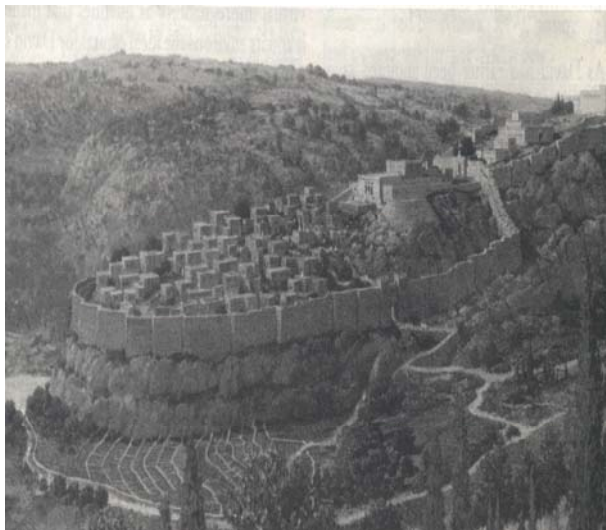
ዳዊት በኢየሩሳሌም የብዙ ልጆች አባት ሆኑ። ምንም እንኳን ቍ 14-16 ላይ የተዘረዘሩት ከሚስቶቹ የወለዱት ወንዶች ልጆቹ ብቻ ቢሆኑም፤ ቢያንስ አንዱት ሴት ልጅ እንደ ነበረችውም ይታወቃል (የአቤሴሎም እናት ትዕማር፤ ከ13÷1፤ 1ዜና 3÷9 ጋር ያነጻ)።

የመጀመሪያዎቹ አራቱ ዳዊት ከቤርሳቤህ የወለዱት ወንዶች ልጆች ሲሆኑ፤ (1ዜና 3÷5) በመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ ውስጥ ሁለቱ በሌላ ስፍራ ተጠቅሰዋል። በኋለኛው ዘመኑ ሁለቱ የዳዊት ዙፋን ባላንጣዎች አቤሴሎም (ሦስተኛ ልጁ 3÷3) እና ሰሎሞን (ዐሥረኛ ልጁ) ነበሩ። የኋላ ኋላ ሰሎሞን የዙፋን ተቀናቃኞቹን በመቅደም አሁን ያመሠርታል (ከ1ነገ 1÷28-39 ጋር ያነጻ)።

ሐ. ጠንካራው የዳዊት ግዛት (5÷17-8÷18)

1. የፍልስጥኤማውያን መሸነፍ (5÷17-25)

17-21 “ዳዊት ንጉሥ ሆኖ መቀባቱን”፤ ፍልስጥኤማውያን ሲሰሙ ሥጋት ገባቸው፤ ስለዚህ እርሱን “ለመፈለግ” ሄዱ፤ ሆኖም ዳዊት አስቸጋሪዋን የጽዮንን ዐምባ ይዞ ቢሆን ኖሮ ይህን ማድረጋቸው አስፈላጊ አልነበረም። ይህ የሆነው ዳዊት ከተቀባ በኋላና ኢየሩሳሌምን ድል ከማድረጉ በፊት ሳይሆን አይቀርም። ስለዚህም ሸሽቶ የሄደበት “ምሽግ” የጽዮን ምሽግ አልነበረም ማለት ነው። ከዚህ በተጨማሪ ዳዊት ወደ ምሽጉ “ወረደ” ነው የሚለው፤ (ወደ ኢየሩሳሌም ሄዶ ቢሆን ኖሮ፤ ወጣ ማለት ነበረበት)። ምናልባትም፤ እዚህ ላይ የተጠቀሰው የዓዱላም ዋሻ ሊሆን ይችላል።

ይህ በሊዮድ ኬ. ታውንሰንድ የተሰለጠነ (ወደ ምዕራብ አቅጣጫ ያቀና) ወደ ዳዊት ከተማ የሚያስገባ መንገድ በዳዊትና በሰላሞን ወቅት እንዲህ ይመስል ነበር። ምንም እንኳን ኢየሩሳሌምን ለማጥቃትና ለማሸነፍ የሚመኝ ማጥቃት የሚችልበት ብቸኛው አቅጣጫ በሰሜኑ በኩል ነበር።

በቍጥር 20-25 መሠረት ሁለቱ ጦርነቶች የተደረጉበት ቦታ በይሁዳና በብንያም መካከል ባለው ድንበር፤ “የራፋይም ሸለቆ” ነበር። በአንጻራዊ መልኩ ሜዳማ የነበረና ለም የሆነው መሬት ለኢየሩሳሌም ምግብ ማስገኘቱ ብቻ ሳይሆን፤ ተፈጥሮአዊ ይዘቱ ዘራፊዎችን የሚስብ ነበር።

ከፍልስጥኤማውያን ጋር ጦርነት ከመጣጠሙ በፊት እንደ ምንጊዜውም ሁሉ ዳዊት በካህኑ በኩል ከኦሪምና ቱሚም፤ “እግዚአብሔርን ጠየቀ”፤ ለመሆኑ ፍልስጥኤማውያንን መዋጋት ነበረበት? እግዚአብሔርስ እነርሱን በእጁ አሳልፎ ይሰጠው ይሆን? ለሁለቱም ጥያቄዎች ያገኘው መለኮታዊ መልስ፤ በሚያስተማምን ሁኔታ አዎንታዊ ነበር። ለእግዚአብሔር በመታዘዝ ዳዊት በአልፐራሲም በሚባል ቦታ ፍልስጥኤማውያንን ገጥሞ ድል አደረጋቸው፤ ምናልባትም በጦርነቱ ጊዜ እንዲፈራዋቸው ይዘዋቸው የመጡ ጣዖቶቻቸውንም ወሰደ። ዳዊት ከጦርነቱ ቦታ የፍልስጥኤማውያንን ጣዖታት ይዘው እንዲሄዱ ያዘዘው፤

በሙሴ ሕግ መሠረት (ዘዳ 7÷5፤ 25) በእሳት እንዲያቃጥሏቸው ነበር (1ዜና 14÷12)።

22-25 ፍልስጥኤማውያን በሌላ ጊዜ እንደ ገና ዳዊትን ለማጥቃት ወደ ራፋይም ሸለቆ መጡ። በፊት እንዳደረገው ሁሉ (ቍ 19) ዳዊት እግዚአብሔርን ጠየቀ። ይሁን እንጂ፤ ከበፊተኛው በተለየ ሁኔታ በዚህ ጊዜ ፊት ለፊት እንዳይገጥም ለዳዊት ተነገረው። መገመት እንደሚቻለው የመጀመሪያው ውጊያ ከጥቂት ፍልስጥኤማውያን ጋር ነበር፤ አሁን ግን በጉን በኩል ውጊያ መግጠሙ የበለጠ ስልታዊ ይሆናል። በዛፎች ጫፍ ላይ የሰልፍ “ጉዛ” ሲሰማ፤ “በፍጥነት ወደ ፊት” እንዲንቀሳቀስ እግዚአብሔር ለዳዊት መመሪያ ሰጠው፤ ቀድሞት እንደሚወጣም ቃል ገባለት። በእግዚአብሔር መመሪያ መሠረት የተንቀሳቀሰው ዳዊት ፍልስጥኤማውያንን አሸነፈ፤ ከገባዎን እስከ ጌዘር ድረስም እያሳደደ መታቸው።

2. ታቦቱ ወደ ኢየሩሳሌም መምጣቱ (6÷1-23)

በ1ሳሙኤል 14÷18 ላይ በዐጭሩ ከመጠቀሱ በቀር ከ1ሳሙኤል 7÷2 ወዲህ የቃል ኪዳን ታቦት አልተጠቀሰም ነበር። አሁን ደግሞ በኢየሩሳሌም ካደረገው ፖለቲካዊ ማእከላዊነት በተጨማሪ ዳዊት፤ ባለፈው የሕዝቡ ታሪክ ጉልሕ ስፍራ የነበረውን ክቡር ዕቃ ወደ ከተማው በማምጣት ጠንካራ ሃይማኖታዊ ትኩረትን ማግኘት ፈለገ፤ ይህም የኪዳን መቀመጫ፤ የቤዛነት ዓርማ፤ የማይገሠሠውንና የእስራኤል መንግሥት ረቂቅ ጌታ የሆነውን አምላክ ታቦት ማምጣት ነበር።

1-5 ዳዊት ለሦስተኛ ጊዜ (ከ5÷17-21፤ 22-25 ጋር ያነጻ) ሰራዊቱን ሰበሰበ፤ አሁን ግን የቃል ኪዳንን ታቦት እንዲያጅቡ ነበር የሰበሰባቸው። “የተመረጠ” የዳዊት ሰዎች የተባሉት የሳኦልን የቀድሞ ወታደራዊ ቡድኖች የሚያስታውሱ ምርጦች ነበሩ (1ሳሙ 24÷2 ይመ)። ቢያንስ ለዐምሳ ዓመት ያህል፤ የቃል ኪዳን ታቦት በቂርያት ይሄሪም በአሚናዳብ ቤት ይኖር ነበር፤ ይህ የሆነው ፍልስጥኤማውያን አካባቢውን በመቁጣጠራቸው እስራኤላውያን የታቦቱ ባለቤቶች መሆን ስላልቻሉ፤ ወይም ደግሞ በራሳቸው ቸልተኝነት ሊሆን ይችላል (ምናልባት በከፊልም ቢሆን ንጉሥ ሳኦል ለታቦቱ ይህን ያህል ትኩረት ባለ መስጠቱ ይሆናል፤ ከ1ዜና 13÷3 ጋር ያነጻ)።

ሁኔታው ምን ያህል ደግሞና ክብር የሞላበት እንደ ነበር፤ ለታቦቱ ከተሰጠው ገለጻ ከፍተኛነትና ተደጋግሞ ከመጠቀሱ መመልከት ይቻላል። “በኪሩቤል መካከል በዙፋኑ ላይ የተቀመጠው፤ የሰራዊት ጌታ የእግዚአብሔር” ሥልጣን ማረፊያ መሆኑ ተነግሯል (1ሳሙ 4÷4 ይመ)። “የእግዚአብሔር ታቦት” እና፤ “የጌታ ታቦት” ተብሎም ተጠርቷል። ታቦቱ የእግዚአብሔር ንብረት መሆኑን አጠንክሮ ለማመልከት ሲባል፤ “በእርሱ ስም ይጠራል” የሚል ፈሊጣዊ አነጋገርም ይጠቀሙ ነበር። ስም የሚለው ቃል የጌታን “ስም” ብቻ ሳይሆን ሀልዎቱንም ይወክላል።

ዳዊት ታቦቱን ወደ ዳዊት ከተማ “ለማምጣት” መፈለጉ የሚደገፍ ብቻ ሳይሆን ተገቢም ጭምር ነበር። ይሁን እንጂ፤ ታቦቱን ለማምጣት መጀመሪያ የተጠቀመበት መንገድ የሌላውያንን ሳይሆን፤ የፍልስጥኤማውያንን ሥርዐት የተከተለ ነበር። ዳዊትና ሰዎቹ ታቦቱን፤ “በዐዲስ ወረገላ” ላይ አኖሩ (1ሳሙ 6÷7-8 ይመ)። የአሚናዳብ ልጆች (ምናልባትም የልጅ ልጆች) ዋና አሁኖ ሠረገላውን ይነዱ ነበር፤ አሁኖ ፊት ፊት ሲሄድ፤ ዋነኛው ምናልባት ኋላ ኋላ ይሄድ ነበር።

በዳዊት መሪነት እስራኤላውያን፤ “በዓል አደረጉ”። በዚህ ዐውድ መሠረት “በእግዚአብሔር ፊት” ማለት፤ “በታቦቱ ፊት” ማለት ነው። “ዝማሬ” እና “በገና፤ መሰንቆ፤ ከበሮ፤ ጸናድልና ቃጭል” እንደዚህ ላለው የደስታ በዓል ዋና መሣሪያዎች ነበሩ።

6-11 ወደ ናኮን ዐውድማ ሲደርሱ (ምናልባትም ቅዱስ ቦታ)፤ (ዋነኛው ትርጉም ሥላቃዊ በሆነ መልኩ፤ ብርታት ማለት ሲሆን) ታቦቱ የነበረበትን ሠረገላ እየሳቡ የነበሩ በሬዎች እየተንገዳገዱ ስለ ነበር ታቦቱ ወደ መሬት ይወድቃል ብሎ ዐሰበ። ስለዚህም ዋነኛ “እጁን ዘርግቶ” ታቦቱን ያዘ። ዐላማው የቱንም ያህል መልካም ቢሆንም፤ ጥፋቱ ለሞቱ ምክንያት ሆነ።

የእግዚአብሔር መለኮተኛ የቀጣ ፍርድ በዋላ ላይ የወደቀው በሚከተሉት ጥቂት ምክንያቶች ሊሆን ይችላል። (1) ከሁሉም በላይ ታቦቱን በእጁ ለመያዝ ያሳየው “ድፍረት” ነው (ከ1ዘኛ 13፥10 ጋር ያነጻ)። (2) ዋላ ታቦቱን በሠረገላ ላይ ጫነ እንጂ፤ በሕጉ በታዘዘው መሠረት ታቦቱን በትክክል አልተሸከመም። (3) ቀዓታዊ ሌዋዊ ለመሆኑ ምንም ማስረጃ አልነበረም (ከዘኛ 4፥15 ጋር ያነጻ)። የታቦቱን ውስጥ በመመልከታቸው (ከ1ሳሙ 6፥19፤ ከዘኛ 4፥20 ጋር ያነጻ) እግዚአብሔር የቤትሳሚስ ለዎችን እንደ ገደለ ሁሉ፤ ታቦቱን በመያዙ (ዋላን) “መታው”። የሚገርመው ነገር ከጉዳት አድነዋለሁ ብሎ ካሰበው ታቦት “አጠገብ” ወድቆ መሞቱ ነው።

የእግዚአብሔር ቀጣ በመጀመሪያ የዳዊትን ቀጣ አነሣገረ በኋላ ደግሞ ፍርሀትን ቀሰቀሰበት። በመለኮታዊ “ፍርድ” ዋላን መግደሉ፤ በጣም ትንሽ ለሆነ ስሐተት ተመጣጣኝ ያልሆነ ቅጣት መስሎ ስለ ታየው ሊሆን ይችላል። ዳዊት በእግዚአብሔር ላይ ያሳየው ቀጣ እርሱን ከመፍራት ጋር የተቀላቀለ መሆኑ አይገርምም፤ ከነጭራሹ ታቦቱ ወደ እርሱ ቤት መምጣት እንዳለበት ወይም እንደሌለበት ራሱን እንዲጠይቅ አድርጎታል።

ስለዚህም የእግዚአብሔር ታቦት፤ “ዐብሮት እንዲሆን” “ወደ ዳዊት ከተማ” ይዞ ከመምጣቱ በፊት ረጋ ብሎ የማሰቢያ ጊዜ እንዲያገኝ ወስኗል። በዚህም ምክንያት ለጊዜው ታቦቱ፤ አቢዳራ በሚሉት ሌዋዊ ቤት እንዲቀመጥ አደረገ (1ዘኛ 15፥17-18; 21፥24-25፤ 16፥4-5; 38) - ምናልባትም ይህ ሰው ቀዓታዊ ሌዋዊ ሊሆን ይችላል (ከኢያ 21፥20; 24-26፤ ከ1ዘኛ 6፥66; 69 ጋር ያነጻ)። ታቦቱ እዚያ ሦስት ወር ኖረ፤ በዚህ ጊዜ እግዚአብሔር ዘሩን በማብዛት አቢዳራን ባረከ (ከ1ዘኛ 26፥8 ጋር ያነጻ)። ይህ ሁኔታ እግዚአብሔር ለዘላለም ቤቱን እንደሚባርክ ዳዊትን ርግጠኛ እንዲሆን አደረገው (7፥29)።

12-19 “በታቦቱ ምክንያት” እግዚአብሔር የአቢዳራን ቤት እንደ ባረከ ዳዊት ሲሰማ “የእስራኤል ሽማግሌዎችና የሻለቃው አዛዦች” (1ዘኛ 15፥25)፤ የእግዚአብሔርን ታቦት አጅበውት ወደ ዳዊት ከተማ እንዲመጣ ለማድረግ ተንቀሳቀሰ። በመጀመሪያው መከራ የዘማራ ሥርዐት ነበር (ቁ. 5)፤ አሁን ግን “ታላቅ ደስታ” እንደ ነበር እንመልከታለን።

“ታቦቱን ተሸከመው የነበሩት ሰዎች” (ቀዓታውያን) ሌዋውያን መሆናቸው ግልጽ ነው (1ዘኛ 15፥26)። ታቦቱን የማጀብ ሰልፍ የቀጠለው በየስድስቱ ርምጃ አንድ በሬና የሠባ ጥጃ መሥዋዕት እየቀረበ ነበር። የአቢዳራ ቤት ከዳዊት ከተማ ቅርብ ርቀት ላይ የነበረ መሆኑን ግምት ውስጥ በማስገባት ስናየው፤ እንዲህ ዐይነቱ ሥርዐት በማያስፈልግ ሁኔታ አዳጋች ወይም ጊዜ ማባከን አልነበረም።

የንጉሥ ዳዊትን የክህነት ተግባር ነቢዩ ሳሙኤል ሲያመለክት ቀደም ሲል፤ “ከወፍታ የተሠራ ኤፋድ” ለብሶ ነበር (1ሳሙ 2፥18 ይመ) የበፍታው ቀሚስም የሚለበሰው ከኤፋድ በታች ሳይሆን አይቀርም (ከ1ዘኛ 15፥27 ጋር ያነጻ፤ በተጨማሪ ዘፀ 28፥31)። እስራኤል በንጉሥነታት ትግዛ በነበረበት ዘመን፤ ዐልፎ ዐልፎ ነገሥታቱ የካህናትን ሥራ ይሠሩ ነበር (ከ24፥25፤ ከ1ነገ 8፥64፤ 9፥25 ጋር ያነጻ)።

ዳዊት፤ “በሙሉ ኀይሉ” “በእግዚአብሔር ፊት ይጨፍር ነበር” ሲል የመለኮታዊ ሀልዎት ትእምርት (ምሳሌ) በሆነው ታቦት ፊት ማለት ነው። እርሱና መላው የእስራኤል ቤት ታቦቱን ከአቢዳራ ቤት ወደ ኢየሩሳሌም፤ “አመጡ”። በጉዞው መሐል የደስታ፤ የድልና የቀንደ መለኮት ድምፅ ይሰማ ነበር።

“የሳኦል ልጅ ሜልኮል” (እዚህ ላይ የቀረበችው የዳዊት ነቃፊነቷን በማሳየት እውነተኛ የአባቷ ልጅ መሆኗን ለማመልከት ሲሆን) በመስኮት ሆና ሰልፋን ትመለከት ነበር። ምናልባትም ከቀድሞ ባልዋ ክፈልጢኤል በመለየታ ቅርታ ስለ ነበራት (ከ3፥13-16 ጋር ያነጻ) ዳዊት ሲዘልና ሲያሸበሽብ ስታየው በአንድ ወቅት ለእርሱ የነበራት ፍቅር ዝቅ አለ (1ሳሙ 18፥20 ይመ)፤ በብስጭትም ተናገረች፤ አንድ ወቅት ዳዊት በመስኮት ዘሎ እንዲያመልጥ ረድታው ነበር (1ሳሙ 19፥12) አሁን ግን በመስኮት ሆና ስትመለከተው “በልቧ ናቀችው”።

ታቦቱ መጥቶ በተዘጋጀለት ቦታ ማለትም “ዳዊት በተከለለት ድንኳን ውስጥ” ተቀመጠ። ምናልባትም በኋላ ላይ፤ ከኢየሩሳሌም ሰሜን ምዕራብ ስድስት ማይሎች ርቀት ላይ በነበረችው በገባዎን ኩረብታ ሌላ ድንኳን ተተክሎ ነበር (1ነገ 3፥4፤ 1ዘኛ 16፥39፤ 21፥29፤ 2ዘኛ 1፥3; 5:13)። ስለሆነም ሁለት ድንኳኖች ነበሩ፤ በኢየሩሳሌም የነበረው የታቦቱ መኖሪያ በመሆን ሲያገለግል (1ዘኛ 16፥37) በገባዎን የነበረው ግን፤ የቤተ መቅደሱ ሌሎች ንዋያት ቅድሳት መቀመጫ በመሆን ያገለግል ነበር (1ዘኛ 16፥39-40)።

የሙሴ መገናኛ ድንኳን አገልግሎት ላይ ባልዋለበት ዘመን፤ (ምክንያቱ ምንም ይሁን ምን) ከናስ የተሠራው መሠዊያ ባይኖርም የተለያዩ መሥዋዕቶች መቅረባቸው አልተቋረጠም ነበር። አሁን ዳዊት፤ ምስጋናና ቅዳሴን ለመግለጽ “የሚቃጠል መሥዋዕትና የኅብረት መሥዋዕት” - “በእግዚአብሔር ፊት” (በታቦቱ ትእምርታዊነት በተወከለው መለኮታዊ ሀልዎት ፊት) አቀረበ። በተለይ ደግሞ የኅብረት መሥዋዕቱ ሕዝቡ እግዚአብሔርን ለማምለክ፤ ኪዳናቸውን ለማደስ የነበራቸውን ፍላጎት፤ እንዲሁም ንጉሣቸው እግዚአብሔር ኪዳን የገባለት ምድራዊ ጊዜያዊ መሪ መሆኑን መቀበላቸውን ያመለክታል።

ቁጥሩ በውል ያልተገለጸ መሥዋዕት ከቀረበ በኋላ ዳዊት “በሰራዊት ጌታ በእግዚአብሔር ስም” ሕዝቡን ባረከ፤ እዚህም ላይ የካህንን ሥራ ሲሠራ እንመልከታለን። ሕዝቡን ከመባረክ በተጨማሪ ዳዊት ምግብ ዐደላቸው።

20-23 በታቦቱ አጅብ ላይ የተገኙትን እስራኤላውያን ከመረቀ በኋላ (ቁ. 18) ዳዊት የራሱን ቤተ ሰቦች ለመመረቅ ወደ ቤተ ሰቡ ተመለሰ። አንድ ጦረኛ በድል ሲመለስ የከተማው ሴቶች ወጥተው በዘፈንና በጭፈራ ይቀበሉት ነበር። ሜልኮልም በዚህ የድል መንፈስ እንደምትቀበለው ዳዊት ሳይጠብቅ አልቀረም። በርግጥ እንደዚያ ጠብቆ ከሆነ ብዙም ሳይቄይ ማዘኑ አልቀረም።

የሜልኮል አነጋገር በተደጋጋሚ፤ “እንዴት” የሚል ስላቅ የሞላበት ነበር፤ የእስራኤል ንጉሥ (በአንድ ወቅት በአባቷ ሳኦል ተይዞ የነበረው መንግሥት) እንዴት እንደ አንድ ተራ ሰው፤ “ራቁቱን” ይሆናል። ዳዊት ምን ያህል ራቁቱን እንደ ነበር ማወቅ አይቻልም (ቁ. 14 ማብ ይመ)። ሰውነቱን እንደሚገልጥ እንደ አንድ፤ “ተራ ሰው” መሆን አለመሆኑ ሳይሆን፤ እርሱን የሚያሳስበው በእግዚአብሔር ፊት መሆን የሚገባውን ሆኖ መገኘት እንደ ነበርና የሸበሸበው “በእግዚአብሔር ፊት” እንጂ፤ እንደ ተባለው፤ በገረዶች ፊት አለመሆኑን ነገራት። በሜልኮል ላይ በሰነዘረው ተግሣጽ ዳዊት ከሳኦል (አባትሽ) እና የሳኦል ከሆኑት ሁሉ ራሱን በመለየት፤ ከእነርሱ ይልቅ እግዚአብሔር እርሱን እንደ መረጠ በግልጽ ተናገረ።

ምዕራፉ የሚደመደመው፤ “የሳኦልም ልጅ ሜልኮል” እስክትሞት ድረስ ልጅ እንዳልወለደች በማመልከት ነው። በጥንት ዘመን ሆነ ተብሎም ይሁን ከዐቅም በላይ በሆነ ሁኔታ መኻንንት ለሴቶች በጣም አስከፊ የሆነ ነገር ነበር።

3. እግዚአብሔር ከዳዊት ጋር ቃል ኪዳን ማድረጉ (7፥1-17)

1-3 ጠላቶቹን ድል በማድረግ በቤተ መንግሥት ተደላድሎ ሲቀመጥ የዳዊት የንጉሥነት አቋም አጠያያቂነት አክትሟል። ከእንግዲህ ወዲህ “ንጉሡ” ተብሎ ይጠራል።

ክብሩን ለመጠበቅ የሚፈልግ ማንኛውም ንጉሥ እንደሚያደርገው ሁሉ ዳዊትም ለአምላኩ ለእግዚአብሔር ቤት በመሥራት በመጨረሻ ስሙን የሚያስጠራበት ጊዜ እንደ መጣለት ዐሰበ። በእርሱ ቤት እና በእግዚአብሔር ቤት መካከል የቀረበው ንጽጽር በግልጽ የሚታይ ነው። ፍጡር የሆነው ንጉሥ በቅንጦት “ቤተ መንግሥት” ሲኖር፤ የእግዚአብሔር ታቦት ግን “በድንኳን” እየኖረ ነበር፤ በጣም ምርጥ በሆኑ ቁሳቁሶች የተሞላውና በታዋቂ ባለ ሙያዎች የተሠራው (5፥11 ይመ) የዳዊት ቤተ መንግሥት በስፋቱም ሆነ በውበቱ ከተራ ድንኳን እጅግ የበለጠ ነው። ዳዊትን የሚያስመለከነው ይህ ልዩነት መስተካከል እንዳለበት ማሰቡ ነው።

ጥበቃው በተጠናከረ ቤተ መንግሥትና በሚገባ በተከበረ የድንበር ግዛት ውስጥ ሆኖ ስለ ዋና ዋና ግንባታ ሥራዎች ለማሰብ የሚያስችለው ንጉሡ በቂ ጊዜ ማግኘቱ ግልጽ ነው። ከምእት ዓመታት በፊት ለእስራኤል የሰጠውንና (ከዘፃ 3፥20፤ 12፥10፤ 25፥19፤ ከኢያ 1፥13፤15 ጋር ያነጻ) በኢያሱ ሕይወት ዘመን እውን ያደረገውን (ኢያ 21፥44፤ 22፥4፤ 23፥1) ተስፋ በዳዊት ዘመን በመፈጸም እግዚአብሔር፤ “በዙሪያው ካሉት ጠላቶቹ ሁሉ” አሳርፎታል።

ነቢዩ ሳሙኤል የሳኦል አማካሪ እንደ ነበር ሁሉ (1ኛ-መ-3፥20)፤ ዳዊትንም የሚያማክሩ የተለያዩ ነቢያት ነበሩ፤ ከእነርሱም ይበልጥ ታዋቂው ናታን ነበር። ለእግዚአብሔር ቤት ለመሥራት ንጉሡ በነበረው ሐሳብ በመስማማት፤ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር በመሆኑ ዞሮ ዞሮ ዳዊት የታዛዥ አገልጋይን መንገድ እንደሚከተል ናታን ተገንዝቦአል።

4-7 የተለመደው የመልእክተኞች አቀራረብ፤ (“እግዚአብሔር እንዲህ ይላል”) ናታን የመለኮታዊ ትንቢት መልእክተኛ መሆኑን ያመለክታል። በዚህ ጊዜ ዳዊት፤ “ባሪያዬ ዳዊት” ተብሎ ተጠርቷል፤ ይህም ዳዊት በፈቃደኝነትና በትሕትና የተቀበለው ነው (ቍ 26)።

ቍ 5 ላይ የምንመለከተው የመጀመሪያው እግዚአብሔር ያቀረበው ጥያቄ አሉታዊ ምላሽን የሚጠብቅ ነው (ከዘፃ 17፥4 ጋር ያነጻ)። ሰፊ ባለ መልኩ ስንመለከተው ለምን ዳዊት ራሱ ቤተ መቅደሱን እንዳልሠራ ሁለት ምክንያቶች ቀርበዋል። (1) ከጠላቶቹ ጋር ይዋጋ ስለ ነበር ጊዜ አልነበረውም (1ኛ 5፥3)፤ (2) ብዙ ደም ያፈሰሰ ጦረኛ ነበር (1ዜና 22፥8፤ 28፥3)። ይሁን እንጂ ሁለቱም ምክንያቶች የዳዊትን ራዕይ አላደበዘዙትም፤ ስለሆነም፤ ከመሞቱ በፊት ለቤተ መቅደሱ የሚሆን ብዙ ዝግጅት አድርጓል (ከዘፃ 22፥2-5፤ 28፥2 ጋር ያነጻ)።

መገናኛው ድንኳን የጌታ ማደሪያ ቤት ለመሆን በቂ ነበር። እስራኤል ከግብጽ ከወጡ ጀምሮ ቋሚ፤ “ቤት” ውስጥ አለመኖሩን እግዚአብሔር ለናታን ግልጽ አደረገለት። በሕዝቡ መካከል መመላለስ የሚፈልግ መሆኑን በሚያሳይ ሁኔታ፤ ከእነርሱ ጋር ከቦታ ቦታ መጓዝ ምንም አላስከፋውም። ቍ 6 ላይ ያለውን ውስጠ ወይራ አነጋገር ልብ ማድረግ አለብን፤ ምንም እንኳ እነርሱ የሚሸከሙትን ድንኳን፤ ቤቱ በማድረግ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር ቢጓዝም፤ እነርሱን የተሸከመ እርሱ ራሱ ነበር።

ሁለተኛው ጥያቄም (ቍ 7) እንዲሁ አሉታዊ መልስ የሚጠብቅ ነው። እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ሆነ ከመሪያዎቻቸው ማንኛቸውንም “ከዝግባ ዕንጨት ቤት” እንዲሠሩለት ጠይቆ እንደሚያውቅ ያመለክታል። እስራኤልን በተመለከተ፤ “ሕዝቤ” የሚለው ቃል በዚህ ምዕራፍ ውስጥ አስፈላጊ ዐቢይ ሐሳብ ሲሆን፤ በእያንዳንዱ ግማሽ ምዕራፍ ውስጥ አራት ጊዜ ተጠቅሷል። “እኔ አምላክ እሆናችኋለሁ” እናንተም ሕዝቤ ትሆናላችሁ” የሚለው ወይም ይህን መሰሉ ቃል በጠቅላላው ብሉይ ኪዳን ውስጥ ከፍተኛ ደረጃ ይገኛል። የሚያጠራጥር አይደለም (ከቍ 24፤ ከዘፃ 6፥7፤ ከዘሌ 26፥12፤ ከዘፃ 26፥17-18 ወዘተ ጋር ያነጻ)።

8-11ሀ የተለመደው የመልእክተኛ አቀራረብ ዘይቤ መደጋገሙ (ቍ 4) በናታን ነቢይነት አገልግሎት ዐዲስ ምዕራፍ መጀመሩን አመለካከት ነው። እዚህ ላይ ግን፤ “እግዚአብሔር” የሚለው፤ ለባሪያው ለዳዊት ኪዳንን የሚጠብቅ የኪዳን ጌታ መሆኑን በሚያመለክት ንጉሣዊ አገላለጽ “የሠራዊት ጌታ” የሚለው ተጨምሮበታል።

እግዚአብሔር ለዳዊት የሰጠው መለኮታዊ ኪዳን በሁለት ይከፈላል፤ እነርሱም በእርሱ ሕይወት ዘመን የሚፈጸምና (ቍ 8-11ሀ)፤ እርሱ ከሞተ በኋላ የሚፈጸም ተስፋ ናቸው (ቍ 11-16)። ከቍ 7-8 ባለው ቀደም ሲል ለባሪያው ለዳዊት የሰጠውን በረከት እንደ ገና ያነግላል። እግዚአብሔር ዳዊትን የት እንዳገኘ ው ማሳሰቢያ በመስጠት ይጀምራል። በእንድ ወቅት እረኛ ለነበረው ዳዊት በእግዚአብሔር ሕዝብ እስራኤል ላይ፤ “ግዥ” የመሆን በጣም ከባድ ንላፊነት ተሰጥቶታል።

እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር፤ ከቦታ ቦታ ይጓዝ እንደ ነበር ሁሉ (ቍ 6) ዳዊት በሚሄድበት ሁሉ ከእርሱ ጋር ነበር።

የዳዊትን ጠላቶች ከፊቱ እንደሚያጠፋለት ቃል ገባለት። አሁን ደግሞ ሦስት ነገሮችን አስመልክቶ ቃል ይገባለታል።

(1) የዳዊትን ስም “ገናና” ያደርገዋል፤ ይህ ለአብርሃም የገባውን ተስፋ እንደሚያሳስብ ግልጽ ነው (ከዘፃ 12፥2 ጋር ያነጻ)። በ8፥13 ላይ ተስፋው ይፈጸማል።

(2) እግዚአብሔር ለእስራኤል ቦታ ይሰጠዋል። ይህ ከረጅም ዘመን በፊት ተነግሮ ነበር (ዘፃ 11፥24፤ ከኢያ 1፥3-4 ጋር ያነጻ)። እርሱ የሚሰጣቸው ቦታ ጊዜያዊ ሳይሆን፤ ይልቁንም፤ ለዘላለም “ያጸናዋል” (ከዘፃ 15፥17፤ ከመዝ 44፥2፤ 80፥8 ጋር ያነጻ)። ዳዊትና ወገኖቹ የራሳቸው ቤት ሲኖራቸው፤ “ከክፋ ሕዝብ” እና ከእነርሱ ጭቁና ያርፋሉ። ምንም እንኳ ጭቆና በመሳፍንት ዘመን በእስራኤል በጣም ተስፋፍቶ የነበረ ቢሆንም፤ ከእንግዲህ ግን እንዲህ አይሆንም።

(3) እግዚአብሔር ዳዊትን ከጠላቶቹ “ያሳርፈዋል።” ይህንንም የሚያደርገው ጠላቶቹ ለእርሱ “እንዲገዙ” በማድረግ ነው (1ዜና 17፥10)። እንደ ምንጊዜውም ሁሉ ዕረፍት የሚሰጠው እግዚአብሔር ራሱ ነው።

11ለ-16 “እግዚአብሔር ይነግርሃል” የሚለው እግዚአብሔር ለዳዊት ዘሮች “ቤት” (ማለትም ሥርወ መንግሥት)፤ ለዘላለም የሚጸና ዙፋንና መንግሥት “ቤት” (ማለትም ቤተ መቅደስ) እና ከእንግዲህ የማይቋረጥ የቃል ኪዳን ፍቅርን ጨምሮ የአባትና የልጅ ግንኙነት እንደሚኖረው ያረጋግጣል። በዚህ ጥቅስ መሠረት፤ “ቤት” የሚለው ሁለት ትርጉሞች እንዳሉት ግልጽ ነው። ተስፋዎቹ ሁሉ የሚፈጸሙት ከዳዊት ሞት በኋላ ነው (ማለትም እርሱ “ከአባቶቹ” ጋር “ሲያንቀላፋ” ነው የ2፥30-32 ማብ ይመ)።

የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ የሚሠራ ከአብራኩ የተከፈለው፤ “ዘሩ” ነው። ከአብራክህ የተከፈለው ዘር የሚለው አጽንዖት ለአብርሃም ከተሰጠው ኪዳን ጋር የጠበቀ ተመሳሳይነት እንዳለው በድጋሚ ለማመልከት ነው (ከዘፃ 15፥4 ጋር ያነጻ)። (“ዘር”) ልጅ የሚለው ቃል በነጠላ ወይም በብዙ ቍጥር መቅረቡን በተመለከተ በገላትያ 3፥16 ጳውሎስ ለፈለገው ዐላማ ተጠቅሞበታል (ለዚያ ጥቅስ የተሰጠውን ማብ ይመ)። እግዚአብሔር የሰሎሞንን “መንግሥት” እና “ዙፋን” እንደሚያጸና ተስፋ መስጠቱን ቀጥሏል።

ቍ 13 ላይ፤ “ቤት” የሚለው ቃል ቤተ መቅደስን ያመለክታል። የዳዊት ልጅ ለእግዚአብሔር “ስም” ቤተ መቅደስ ይሠራል። እዚሁ ቍ 13 ላይ እግዚአብሔር ለዳዊት ሥርወ መንግሥትን፤ ዙፋንና መንግሥትን፤ ለዘላለም እንደሚያጸና እግዚአብሔር ተስፋ ይሰጣል (ይህ እውነት በምዕራፍ 7 ላይ ሰባት ጊዜ ተነግሮአል)።

ቍ 14 ላይ፤ “አባት እሆንሃለሁ፤ እርሱም ልጅ ይሆናል” የሚለው የጌታ ቃል በጣም ታዋቂና በምዕራፉ ውስጥ ጉልሕ ስፍራ የሚሰጠው መሆኑ የሚያጠራጥር አይደለም። በመጀመሪያው ሁኔታ ልጅ የተባለው ሰሎሞን ነው። ስለሆነም አረፍተ ነገሩ እንደ ልጅ አድርጎ የመቀበል ሁኔታን ያመለክታል። በ2ቆሮ 6፥18 እና በዕብ 1፥5 ካለው ምሳሌያዊ አጠቃቀም አንጻር ቍ 14 በሥነ ክርስቶስ ጥናት ውስጥ መሲሔን የሚመለከት መሆኑ ተቀባይነት አግኝቷል።

ሌላው የአባትና የልጅ ምሳሌአዊ ገጽታው ከቃል ኪዳናዊ ይዘቱ አንጻር ነው። ስለ እግዚአብሔር ሲናገር፤ “አባት ማለቱ፤ ስለ ሰሎሞን ሲናገር፤ “ልጅ” በሚል ቃል መጠቀሙ ለዳዊት ከተገባለት ኪዳን አኳያ ተገቢም ትክክልም ነበር። ምንም እንኳ፤ የዳዊት ዘር የሆነው ንጉሥ የእግዚአብሔር “ልጅ” የመሆን የተለየ መብት ቢኖረውም፤ “በደል በፈጽሞ” ሰሎሞን ላይ (የመንግሥቱ ወራሽ በሆኑት ጭምር) መለኮታዊ ቅጣት ለማምጣት እግዚአብሔር “በሰዎች” መሣሪያነት ይጠቀማል። ተስፋው ከንቱ ተስፋ አልነበረም፤ የዳዊት ዘሮች በፈጸሙት ንጠሊት የመለኮታዊ ቍጣ “በትር” በኢየሩሳሌምና በዚጐቿ ላይ ዐርፏል (ከሰቆ ኤር 3፥1 ጋር ያነጻ)።

በመጨረሻም፤ ምንም እንኳ እግዚአብሔር ፍቅሩን ከሳኦል ቢያርቅም፤ የዳዊት ዙፋን ከሚጸናበት ከሰሎሞንና ከዘሮቹ ግን

ፍቅሩን እንደማያርቅ ቃል ገብቷል። የዳዊት “ቤት” ለዘላለም መጽናቱ በ14ሙ 25፥28 አቢግያ የተናገረውን ያሳስባል። የዳዊት ዙፋን፣ “ለዘላለም” እንደሚጸና የተነገረው የኋላ ኋላ ተፈጻሚ የሚሆነው በክርስቶስ ነው፤ ምክንያቱም የዳዊት መንግሥት አንድ ደረጃ ላይ አብቅቷል።

ቍ 14ላ-15 ያለውን በአንድነት በመውሰድ ለዳዊት የተገባለት ኪዳን ያለ አንዳች ቅድመ ሁኔታ እንደ ሆነ ሲታሰብ ኖሯል፤ የዳዊት ዘሮች የቱንም ያህል በደል ቢፈጽሙም፤ የጌታ ፍቅር አይቋረጥባቸውም። ይሁን እንጂ፤ ሕጉን ከተላለፈ እግዚአብሔር ንጉሡን እንደሚቀጣ መናገሩ ተስፋው ቅድመ ሁኔታ ያለበት ባይሆንም ፍትሐዊነት ያለው መሆኑን የሚያሳይ ነው። ነገሥታት ለዳዊት የተሰጠውን ተስፋ ለክፉ ሥራቸው መጠቀሚያ ማድረግ የለባቸውም።

17 አንድ ነቢይ እግዚአብሔር የሰጠውን ቃል በሙሉ መናገር ይጠበቅበታል፤ ስለሆነም ናታን ምንም ነገር ወደ ኋላ አላስቀረም።

4. የዳዊት ጸሎት (7፥18-29)

18-21 በናታን በኩል ለመጣለት የእግዚአብሔር ተስፋ ምላሽ ለመስጠት ዳዊት፤ (ምናልባት ለታቦቱ ወደ ተክለው ድንኳን) ገብቶ “በእግዚአብሔር ፊት” ተቀመጠ። ጸሎቱን በአክብሮትና በትሕትና በወደመር፤ እግዚአብሔርን በተመለከተ በመጽሐፈ ሳሙኤል ውስጥ እዚህ ላይ ብቻ የሚገኘውን፤ “ልዑል እግዚአብሔር ” ሲል እንመለከታለን፤ ከቍ 18-29 ካለው እንደምናየው በዚህ ቃል ሰባት ጊዜ ተጠቅሟል። እንግዲህ እግዚአብሔር ለዳዊት ልዑል ከሆነ፤ ከቍ 19-29 እንደምንመለከተው ራሱን፤ ዐሥር ጊዜ “ባሪያ” ብሎ በመጥራት እርሱ በጣም ዝቅ ያለ መሆኑን ተገንዝቧል ማለት ነው።

የጸሎቱ ማእከላዊ ዐቢይ ሐሳብ የዳዊት “ቤት/ሥርወ መንግሥት” ነው፤ ይህ ቃል ሰባት ጊዜ ተጠቅሶ እናያለን (ቍ 18 [“ቤተ ሰብ”]፣ 19፡ 25፡ 27፡ 29 ላይ [ሁለቱ])። ምንም እንኳ አሁን የዳዊት ቤተ ሰብ ቍጥር የማይገባ ቢሆንም በተግባር ከሚረጋገጠው የእግዚአብሔር ታማኝነትና ተስፋ የተነሣ ወደ ፊት እጅግ ገናና እንደሚሆን ዳዊት ርግጠኛ ነው። እግዚአብሔር እርሱን ለዚህ ደረጃ ማብቃቱ ብቻ ለዳዊት በቂ ነበር፤ በእግዚአብሔር ዐይን ግን ገና “በቂ” አለመሆኑን በምስጋና ተቀበለው። ወደ ፊት ለእርሱ ገና ብዙ ነገር አዘጋጅቷል።

እግዚአብሔር ባሪያውን ከመጠን በላይ አክብሮታል፤ ዳዊትም ከዚህ በላይ የሚጨምረው ነገር እንደሌለ ገለጸ። ዳዊት፤ ምናልባትም እርሱ የመረጠው መሆኑን ጨምሮ እግዚአብሔር ባሪያውን እንደሚያውቀው ይናገራል (ከዘፍ 18፥19፤ ከ2ሳሙ 6፥21 ጋር ያነጻ)።

እግዚአብሔር እርሱን የባረከው፤ “ለሕዝቡ ለእስራኤል” መሆኑን ዳዊት ቀደም ሲል ቢገነዘብም (5፥12)፤ አሁን ደግሞ እግዚአብሔር፤ “ታላቅ ነገር” ያደረገለት፤ ስለ “ቃሉ” እና እንደ “ፈቃዱ” እንደ ነበር ይገነዘባል። የእግዚአብሔር ታላቅነት ዳዊትን ከመጠን በላይ አስገርሞታል፤ ምክንያቱም ሉዓላዊው አምላክ በርግጥ፤ “ታላቅ” ነው፤ እርሱ “ታላቅና” አስፈሪ ተአምራትን አድርጓል (ቍ 23)፤ ስሙም፤ “ታላቅ” ነው (ቍ 26)።

22-24 ቍጥር 22 እግዚአብሔር ልዩ መሆኑን ከሚያመለክቱ ብዙ የብሉይ ኪዳን ክፍሎች አንዱ ብቻ ነው። እግዚአብሔርን፤ “የሚመስል ማንም የለም” የሚለው በሐና መዝሙር ውስጥ ዋነኛ ሐሳብ ነው (1ሳሙ 2፥2፤ በተጨማሪ 10፥24 ይመ)። ቍ 23 ላይ እስራኤል የእግዚአብሔር “ሕዝብ”፤ ከአሕዛብ መካከል “የተመረጠ” መሆኑ፤ ሦስት ጊዜ ተነግሯል። ኃያሉ የእስራኤል “አምላክ” ዐቅመ ቢስ ከሆኑና ምንም ከማይችሉት የአሕዛብ፤ “አማልክት” ጋር በንጽጽር ቀርቧል።

አቻ የሌለው የእስራኤል አምላክ፤ ለሚያመለክት ሕዝቡ ሦስት ነገሮችን ሊያደርግ ወጥቷል፤ ሕዝቡን፤ “ሊታደግ”፤ “ለራሱ ስም” ሊያደርግ፤ ጠላትን አሳዶ በማውጣት “ታላቅና አስፈሪ ታምራት” ሊያደርግ። እስራኤል “ለዘላለም”

የእግዚአብሔር ሕዝብ መሆኑ ከጥንት ጀምሮ የጸናው እውነት፤ አሁን ደግሞ “ለዘላለም” በሚጸናው በዳዊትና በመንግሥቱ አማካይነት ይቀጥላል (ቍ 25፡29)። የብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔር መንግሥት መገለጫ አሁን ደግሞ በዳዊት መንግሥት አማካይነት ሊገለጽ ነው።

25-29 የዳዊትን ሥርወ መንግሥት አስመልክቶ እግዚአብሔር የሰጠው ተስፋ ዘላቂነት ዳዊትን በጣም አሳስቦታል። በኪዳን አማካይነት የጸናው የዳዊት ቤት የእግዚአብሔር ስም ታላቅነት ጉልሕ ምልክት ይሆናል። “የሰራዊት ጌታ እግዚአብሔር” የታላቁ ንጉሥ የእስራኤል አምላክ ተገቢ ንጉሣዊ መጠሪያ መሆኑ በብዙዎች ዘንድ ይታወቃል።

“እኔ ለአንተ ቤት እሠራልሃለሁ” በማለት እግዚአብሔር ዕቅዱንና ዐላማውን ስለ “ገለጸለት” ዳዊት በምስጋና ተሞልቶአል። ሉዓላዊው ጌታ ብቻ አምላክ መሆኑንና ቃሉም “የታመነ” መሆኑን ይገነዘባል። ምንም እንኳ 2ሳሙ 7 እግዚአብሔር ለዳዊት የሰጠውን ተስፋ አስመልክቶ “ቃል ኪዳን” በሚል ቃል ባይጠቀምም፤ እንደዚህ ባሉት ዐውዶች “መልካም ነገር” የሚለው፤ ከቃል ኪዳን ጋር ተመሳሳይ ነው (ከ2ዜና 21፥7፤ ከመዝ 89፥3፤ ከኢሳ 55፥3 ጋር ያነጻ)።

ዳዊት ጸሎቱን ያበቃው፤ የእርሱን ሥርወ መንግሥት “እባክህን ባርክ” የሚል ልመና ለእግዚአብሔር በማቅረብ ነበር። ተስፋውን የሰጠው ሉዓላዊው አምላክ ራሱ እንደ መሆኑ መጠን ዳዊት የሚናገረው ቤቱ ለዘላለም እንደሚጸናለት ርግጠኛ በመሆን ነበር። ስለሆነም የዳዊት ጸሎት ያበቃው፤ ልብ ሙሉነት ያለበት ርካታን በመግለጽ ነበር።

5. የዳዊት ጠላቶች መሸነፍ (8፥1-14)

1 ምዕ 7 ላይ ያለው መለኮታዊ ተስፋ ምዕ 8 ላይ ካለው ድል በፊት ይሁን ወይም በኋላ በርግጠኝነት ማወቅ ያስችላል። ምንም ይሁን ምን፤ የፍልስጥኤማውያን ድል መሆን በ5፥17-25 ከተነገረው ታሪክ የቀጠለ ነው። ዳዊት ከፍልስጥኤማውያን ወስዶ “በቍጥጥሩ ሥር” ያዋለው ምን እንደ ሆነ በርግጠኝነት መናገር አይቻልም። ዳዊት ፍልስጥኤማውያንን ድል ማድረጉ መገመት ከሚቻለው በላይ አስፈላጊ ነበር።

2 ዳዊት ፍልስጥኤማውያንን ድል እንዳደረገ ሁሉ ሞዓባውያንም ድል አደረጉ። በተለይ ሞዓባዊቷ ሩት ቅድም አያቱ እንደ መሆኗ መጠን፤ (ከሩት 4፥10፡ 13፡ 16-17 ጋር ያነጻ) እንዲሁም በአንድ ወቅት ሞዓብ ለቤተ ሰቡ መጠለያ ሆኖ ስለ ነበር (1ሳሙ 22፥3-4 ይመ) ከሞዓባውያን ጋር የተዋጋው ለምን እንደ ነበር ግልጽ አይደለም። ብዙዎቻቸው የተገለጸውን የጦር እስረኞች የሚገድልበት ዘዴ ሌላ ቦታ ሲገለጽ አንመለከትም። ከነዋሪዎቹ ሲሰውን (ከሦስት አንዱን) እጅ ብቻ ነበር “በሕይወት ይተው” የነበረው (ከ1ሳሙ 27፥9፡ 11 ጋር ያነጻ)።

ሞዓባውያን የዳዊት “ተገዢዎች ሆኑ”፤ ይህም ግብር መስጠትን ይጨምራል። ብዙ ጊዜ ቃሉ ለመሥዋዕት የሚሆን፤ “ስጦታ/መባ” ማለት ሲሆን፤ ወደ ታላቁ ንጉሥ ቤተ መንግሥት የሚገባ እጅ መንሻ ማለት ነው። ዳዊት ከሞተ በኋላ እርሱ ድል አድርጓቸው የነበሩ ሕዝቦች ለልጁ ለሰሎሞን (1ነገ 4፥21) እና ወራሾቹ ለሆኑት ዘሮቹ ግብር መስጠታቸውን ቀጥለው ነበር።

3-12 በዳዊት ዘመነ መንግሥት አራምን (ሶርያን) አስመልክቶ ያለው መረጃ ውስን ቢሆንም፤ ስለ መሸነፉ በዚህ ምዕራፍ የተሰጠው ስፍራ በአጠቃላይ ሁኔታዎች ውስጥ ለነበረው ፋይዳ ምስክር ነው። ዳዊት የአራም ሰዎችን፤ (ሶርያውያንን) “ተዋጋ” “አሸነፋቸውም”፤ ዋናው ጠላቱ፤ “የረከብ ልጅ አድርአዛር” ነበር። አድርአዛር በዕብራይስጥ ቋንቋ “[እግዚአብሔር] ሐዳድ [ረዳቱ] ነው” የሚል ይዘት ያለው የአራማውያን ነገሥታት የማዕርግ መጠሪያ ነው።

እርሱ የሚለው ተውላጠ ስም (ቍ 3) የሚያመለክተው አድርአዛርን ነው፤ ምክንያቱም አድርአዛርን ድል ሳያደርግ ዳዊት ንይሉን ወደ ኤፍራጥስ ማስፋፋት ስለማይችል ነው። ኤፍራጥስ የዳዊት ግዛት ምሥራቃዊ ጫፍ ከመሆኑም ሌላ

ለአብርሃም ከተሰጡት የወሰን ክልሎች መካከል አንዱ ነበር (ዘፍ 15፥18)።

የአድርአዛርን ሰራዊት ወደ ኋላ ለመመለስ፤ ዳዊት ድጋፍ የሚሰጡት ሠረገሎችና ሠረገለኞች እንዲሁም እግረኛ ወታደሮች አገኘ። ሠረገሎቹን ይጎትቱ የነበሩትን አብዛኞቹን ፈረሶች “ቋንቋ” ቁረጠ። አድርአዛርን “ለመርዳት” ከደማስቆ ሰራዊት መጣ፤ ዳዊት ግን ድል አደረጋቸው፤ የአራም (የሶርያ) ሰዎች ተገዙለት፤ ገበሩለትም።

ዳዊት ከአድርአዛር ይቀበል ከነበረው ግብር አንዳንዱ ለሥነ ሥርዐት ወይም ለጌጥ ካልሆነ በቀር ለጦርነት የማይጠቀሙባቸው የሹማምቱ “ወርቅ ጋሻዎች” ነበሩ (ከማሕ 4፥4፤ ከሕዝብ 27፥11 ጋር ያነጻ)። እነርሱም ወደ ኢየሩሳሌም ተወስደው በኋላ በሰሎሞን ቤተ መቅደስ ውስጥ ተቀመጡ፤ ከአንድ መቶ ለሚበልጡ ዓመታትም እዚያው ነበሩ (2ኛ 11፥10 ይመ)። የአድርአዛር ከነበሩ ሦስት ከተሞች ንጉሡ ዳዊት “እጅግ ብዙ ናስ” ወሰደ። ሰሎሞን የቤተ መቅደሱን ንዋያተ ቅድሳት ለመሥራት በናሱ ተጠቅሟል (ዘክ 18፥8)።

ዳዊት መላውን የአድርአዛር ሰራዊት ድል ማድረጉን፤ በዚያ ጊዜ ከሶርያ ጋር እየተዋጋ የነበረው የሐማት ንጉሥ ቶዑ ሰማ። ቶዑ ከዳዊት ጋር ሰላምን ለመፍጠር ፈልጎአል። ስለዚህም በአድርአዛር ላይ ስላገኘው ድል የደስታ መግለጫ እና በዳዊት ፊት ሞገስ እንዲያስገኝለት፤ “የብርና የወርቅ ዕቃ” አስይዞ ልጁን ዮራምን ወደ ዳዊት ላከው።

ለተቀበለው መስኮታዊ በረከት ምስጋና የተሞላው ዕውቅና ለመስጠት በማሰብ ዳዊት፤ በስጦታም ሆነ በግብር፤ እንዲሁም በዘረፋ ያገኘውን ነገር ሁሉ ለጌታ ሰጠ። በሰሜን በኩል የሶርያን ድል መሆን ከዘገበ በኋላ ታሪክ ጸሐፊው በየአቅጣጫው በነበሩ ጎረቤት አገሮች ላይ ዳዊት የተቀዳጀውን ድል በዐጭሩ አቅርቧል፤ እነርሱም በደቡብ (ኤዶም)፤ በምሥራቅ (ሞናብና አሞን) በምዕራብ (ፍልስጥኤም)፤ በደቡብ ምዕራብ (አማሌቅ) ናቸው።

13-14 ኤዶማውያንን የገደለው የጽሩያ ልጅ አቢሳ ቢሆንም፤ ስመ ገናና የሆነው ዳዊት ነበር (ዘክ 18፥12) ምክንያቱም ነው። አዛዥ ዳዊት ስለ ነበር ነው። በዚሁ ጊዜ የአቢሳ ወንድም ኢዮአብ፤ 12,000 ኤዶማውያንን ገድሎ ነበር (ከመዝ 60 ርዕስ ጋር ያነጻ)። ከዚያ በኋላ ዳዊት “በመላው ኤዶም የጦር ሰፈሮችን አቋቋመ።” ይሁን እንጂ፤ በዚህ ስኬትና መከናወን ሁሉ ለዳዊት “ድል የሰጠው” እግዚአብሔር ነበር።

በዙሪያው በነበሩ ሕዝቦች ላይ ባገኘው ድል ለዳዊት የተጨመሩለት ግዛቶች የእስራኤልንም ግዛት ከዕጥፍ በላይ ጨመሩለት፤ ይህም በእስራኤል ታሪክ ውስጥ የወርቃማው ዘመን ጅማራ ሆነ። ዐዲሱ የዳዊት ድንበር፤ እግዚአብሔር ለአብርሃም ከሰጠው መስኮታዊ ተስፋ ጋር ይመሳሰላል (ከዘፍ 15፥18፤ በተጨማሪ ከዘዳ 11፥24፤ ከኢያ 1፥4 ጋር ያነጻ)።

6. የዳዊት ሹማምት (8፥15-18)

15 ታላቁ ጦረኛ ንጉሥ ዳዊት አሁን፤ “በመላው” እስራኤል ላይ ነገሦአል፤ በሕዝቡ ሁሉ ዘንድ ፍትሕና ርትዕ እንዲሰፍን አድርጓል። ጭቁናንና ብዝሃነትን ማስወገድን ጨምሮ ፍትሕና ርትዕ ማስፈን በጥንታዊው ቅርብ ምሥራቅ የአንድ ንጉሥ ብርታት መገልጫ ነበር (በተለይ ከመዝ 72 ጋር ያነጻ)።

16-18 እንደሚጠበቀው የዳዊት ጦር አዛዥ የጽሩያ ልጅ አዮአብ ነበር። አዮሳፍጥ ታሪክ ጸሐፊ ሲሆን፤ በሰሎሞን ዘመን ሁሉ ሥራው ይኸው ነበር (1ኛ 4፥3)። የታሪክ ጸሐፊው ተግባር የቤተ መንግሥት መዛግብትን መጠበቅ ወይም የቤተ መንግሥትን ዐዋጅ መግለጽ ነበር። ምንም እንኳን ስሙ ለመጀመሪያ ጊዜ እዚህ ቢጠቀስም፤ ሳዶቅ በ1ኛው 2፥35 የእግዚአብሔር ሰው የተናገረው ትንቢት የመጀመሪያ ድጃሜ ሊሆን ይችላል። ዳዊት “ፍትሕና ርትዕ” እንዳሰፈነ ከተነገረ በኋላ፤ (ቍ 15) ኢዮሳፍጥ፤ (ማለት፤ እግዚአብሔር ይፈርዳል) እና ሳዶቅ፤ (ጽድቅ) የተባሉ ሰዎች በቅደም ተከተል መቀመጣቸው ትኩረትን የሚስብና ምናልባትም ሆነ ተብሎ የተደረገ ይሆናል።

ሳዶቅ ቢያንስ በዳዊት ዘመን ለተወሰነ ጊዜ ከአቢሜሌክ ጋር የክህነት ሥራ ሲሠራ ነበር። ሳዶቅ በገባዎን በነበረው መገናኛ ድንኳን መሥዋዕት እንዲያቀርብ (ከዘክ 16፥39-40 ጋር ያነጻ)፤ አቢሜሌክ ደግሞ በኢየሩሳሌም በቃል ኪዳን ታቦት ፊት እንዲያገለግል ሳይሾም አልቀረም።

ሠራዊ “ጸሐፊ” ተብሎ መጠቀሱ እንደ ቤተ መንግሥት ዜና መዋዕል ጸሐፊ ብቻ ሳይሆን የመንግሥታዊ ጉዳይ ጸሐፊም (የውጭ ጉዳይ ምክትል) እንደ ነበር ያመለክታል። በናያ የዳዊት የክብር ዘብ ንላፊ ነበር (23፥22-23)፤ የሞት ፍርድ የሚያስፈጽመውም እርሱ ነበር (ከ1ኛ 2፥25፤ 34፤ 46 ጋር ያነጻ)፤ የኋላ ኋላ የእስራኤል የጦር ሰራዊት ጠቅላይ አዛዥ እስከ መሆን ድርሰ የነበረውም እርሱ ነው (1ኛ 4፥4)። ከሊታውያንና ፈሊታውያን የዳዊት ክብር ዘብ የነበሩ ቅጥር ባዕዳን ወታደሮች ነበሩ።

የዳዊት ሹማምት ዝርዝር የሚያበቃው ወንዶች ልጆቹ (ስንት እንደ ነበሩና እነማን እንደ ሆኑ ባይገለጽም) “የቤተ መንግሥት አማካሪዎች” (ቍ 17 ላይ “ክህናት” የተባለው ይኸው ቃል ነበር) መሆናቸውን በማመልከት ነው። በጥንታዊ እስራኤል፤ (1) ከቤተ መንግሥቱ ጋር የተያያዙ፤ (2) የሊዋውያን ሥርዐት የማይመለከታቸው (3) በአብዛኛው ለእኛ ግልጽ ያልሆነ ተግባር የሚፈጽሙ ክህናት እንደ ነበሩ ግልጽ ነው።

መ. የዳዊት ቤተ መንግሥት ውሎ ታሪክ (9፥1-20፥26)

1. ለሚምሬቦስቱ ያደረገው ቸርነት (9፥1-13)

1 በአሁኑ ጊዜ ዳዊት ባላንጣ የሌለበት ንጉሥ በመሆኑ የልግስና ተግባር የማድረግ ዐቅም አለው። ስለሆነም “ስለ ዮናታን” ስል፤ “ቸርነት” የማደርግለት “ከሳኦል ቤት የቀረ ሰው ይኖር” እንደ ሆነ በማለት ጠየቀ። ዳዊት ቸርታ የማድረግ ፍላጎትን ያሳደረበት ከሟቹ ከዮናታን ጋር የነበረው የረጅም ጊዜ የቃል ኪዳን ወዳጅነት ነበር (1ኛው 18፥3፤ 20፥12-15)።

2-5 ዳዊት ሲባ በሚባል ሰው በኩል ከሳኦል ቤት (ቤተ ሰብ) ጋር ግንኙነት አደረገ። ቸርነት የሚያደርግለት ከሳኦል ቤት “የቀረ” ሰው አለ ወይ? በማለት ዳዊት ጠየቀው። ሲባም፤ “እግሮቹ ሽባ የሆኑ” አንድ የዮናታን ልጅ አለ በማለት መለሰ። ሰውየው ሎዶባር በምትባል በዮርዳኖስ ወንዝ ማዶ ባለ ስፍራ እንደሚኖር ለዳዊት ነገረው። ዳዊት ወደ ሚምሬቦስቱ መልክተኞች ላከ።

6-8 ዳዊት “ከሳኦል ልጅ ከዮናታን ልጅ ከሚምሬቦስቱ” ጋር ተገናኘ፤ (የትውልድ ሐረጉ፤ ለዚህ ታሪክ አስፈላጊ ነው)። ሚምሬቦስቱ ዳዊትን የቀረበው፤ “እነሆ አገልጋይህ” በማለትና ለጥ ብሎ እጅ በመንሣት ነበር። በአገሪቱ በኢያቡስቱ ላይ የተፈጸመውን በሚገባ ስለሚያውቅ፤ (ከ4፥5-8 ጋር ያነጻ) ሳይደነግጥ እንዳልቀረ ግልጽ ነው። እርሱን ለማረጋጋት ሲል ዳዊት መፍራት እንደሌለበት ነገረው። ቀደም ሲል በገባው ቃል መሠረት (ቍ 1፥3) ስለ ዮናታን ሲል ለሚምሬቦስቱ ቸርነት እንደሚያደርግለት ዳዊት በግልጽ ተናገረ። ዳዊት ለሳኦል የልጅ ልጅ ለማድረግ የገባው ኪዳን ሦስት ነገሮችን ያካትታል (1) የሳኦል የነበረውን ርስት ሁሉ ይመልስታል (የአባቱን መንግሥት ግን አይደለም፤ 16፥3)፤ (2) ለዘወትር በየዕለቱ በማዕዱ ላይ የሚቀመጥ የክብር እንግዳ ይሆናል። “ዘወትር ከማዕዱ ትበላለህ” የሚለው ምንም እንኳን የዳዊት ፍላጎት እንደዚያ ባይሆንም፤ የቁም እስረኝነትን የሚያመለክት አማራጭ ዘይቤ ሊሆን ይችላል (ከ2ኛ 25፥29 ጋር ያነጻ)።

ሚምሬቦስቱ በድጋሚ፤ “ለጥ ብሎ እጅ ነሣ፤” ስለ ራሱ ለንጉሡ የነገረውም፤ “አገልጋይህ” በማለት ነበር (ቍ 6)። ዳዊት እርሱን ስለ ዐሰበው በምስጋና የተሞላ ሆኖአል። ሚምሬቦስቱ ለዳዊት የነበረውን ተገዢነት በበለጠ ፍርሀት ሲገልጽ ራሱን “እንደ ሞተ ውሻ” በመቀጥጠር ነበር።

9-11ሀ ሲባ ዳዊት ፊት ቀረበ፤ ዳዊትም የሳኦልና፤ “የቤተ ሰብ” የነበረውን ንብረት ሁሉ ለሚምሬቦስቱ እንደ መለሰለት

320

11ለ-13 ዳዊት ለሳኦል ቤተ ሰብ ለማድረግ ያሰበው ችሮታ (ቍ 1) አሁን በተግባር እየተፈጸመ ነው። በ4፥4 ስለ ሜምሬቦስቴ ከሰማን ወዲህ ጥቂት ጊዜ ዐልፎአል፤ በዚያ ጊዜ የዐሥራ ሁለት ዓመት ልጅ ነበር። አሁን ግን አድጎ ሚካ የተባለ ትንሽ ልጅ አድርጓል። ሜምሬቦስቴ ከሎዶባር ወደ ኢየሩሳሌም ተዛወረ።

2. የአሞናውያን መሸነፍ (10፥1-19)

1-5 ሚቺ የአሞናውያን ንጉሥ ናኦስ ነበር (1ሳሙ 11፥1-2)። የፖለቲካ ሥልጣን በሥርወ መንግሥት አገዛዝ ላይ የተመሠረተ ከሆነ ሚቺ ንጉሥ ልጁን የዙፋኑ ወራሽ ለማድረግ መፈለጉ አግባብ ነበር (ከ2ነገ 13፥24 ጋር ያነጻ)። ስለዚህም ሐኖን የአሞን ንጉሥ ሆነ። ናኦስ ያው ሳኦል ድል አድርጎት የነበረ አሞናዊ ንጉሥ (1ሳሙ 11፥1-11) መሆኑን ከግምት ውስጥ በማስገባት እርሱ ለዳዊት ያደረገለት ችሮታ ዳዊት ከአስራኤል ቤተ መንግሥት ሸሽቶ በነበረ ጊዜ ነበር ማለት ነው። አሁን ደግሞ ዳዊት ለናኦስ ልጅ “ቸርነት” በማድረግ ወሮታውን ለመመለስና በዚያም ሳቢያ በሁለቱ መንግሥታት መካከል የነበረውን ወዳጅነት እንደ ገና ለማጠናከር ፈልጓል። ምዕራፍ 9 ላይ የምንመለከተው ሁኔታ ዳዊት በአስራኤል ውስጥ ስምምነትንና ሰላምን እንዳሰፈነ ሁሉ፤ ይህ የአሁኑ ሁኔታ ደግሞ ዓለም ዐቀፍ ስምምነት እያደረገ መሆኑንና ከአስራኤል ውጪ ጎይሱን እያጠናከረ መሆኑን ያመለክታል።

ዳዊት የመረጠው ቸርነት ማድረጊያ መንገድ በናኦስ ሞት “የተሰማውን ሐዘን እንዲገልጽለት” መልእክተኞችን መላክ ነበር። የአሞናውያን “መኪንንት” ግን ዳዊት የላካቸው ሰዎች ሰላዮች እንደ ሆኑ ስላሰቡ ይህንኑ ለሐኖን ነገሩት። ሐኖንም ሰዎቹ የነገሩትን በማመን የዳዊትን በጎ ፈቃድ ላለመቀበልና መልእክተኞቹንም ለማዋረድ ፈለገ። “የእያንዳንዳቸውን ጢም በከፊል ላጨ”፤ ይህንን ያደረገው በተቻለ መጠን ሰዎቹ ጅል መስለው እንዲታዩ ነበር። ልብሳቸውንም፤ “ወገባቸው ድረስ አሳጥሮ በመቀረጥ” መልሶ ሰደዳቸው። እንዲህ ያለ ወገብ ድረስ ራስን ማራቀት፤ በጦር ምርኮኞች ላይ የሚፈጸም አሳፋሪ ነገር ነበር (ከኢሳ 20፥4 ጋር ያነጻ)።

ሐኖን በዳዊት ሰዎች ላይ ያደረገው በጥንት ዘመን የሌላ አገር መልእክተኞች የሚስተናገዱበትን ሁኔታ የሚፃረር ነበር። በርግጥም፤ የደረሰባቸው ውርደት አንድ ሰው ሐዘን ሲገጥመው የሚያደርገውን ያህል አስቀያሚ ምስል ነበር። ዳዊት የደረሰባቸውን ውርደት ሲሰማ ጸማቸው እስኪያድግ ድረስ በኢያሪኮ እንዲቆዩ እንዲነግሯቸው መልእክተኞች ላከ፤ ወደ ኢየሩሳሌም መምጣት የሚችሉት ያኔ ብቻ ነው። የዳዊት ሰዎች ጸም ማደግ በአሞናውያን ላይ ከባድ ጥፋት ያስከትልባቸዋል።

6-14 አሞናውያን ስለ ራሳቸው የነበራቸው ግምት ትክክል ነበር፤ በዳዊት አፍንጫ ውስጥ መጥፎ ጠረን እንዳለው ነገር ሆነዋል። ከዚህም የተነሣ በአሞናውያን ላይ ጦርነት እንደሚያውቅ የሚጠበቅ ነበር። እንዲህ እንደሚሆን ስላሰቡ ከፍተኛ ወጪ በማድረግ ብዛት ያለው ሰራዊት ከሶርያውያን በመቅጠር ከራሳቸው ሰራዊት ጋር አሰለፉ።

አሞናውያንና ሶርያውያን ግንባር መፍጠራቸውን ዳዊት ሲሰማ ምንም ጊዜ አሳባክም። በጦር አዛዥ በኢዮአብ አዝማችነት ጦርነት እንዲገጥሙ መላ ሰራዊቱን አዘመተ። አሞናውያን ለጥቃት ሊጋለጡ በሚችሉበት “በከተማቸው መግቢያ በር ላይ” ብዛት ያለው ሰራዊት በማሰለፍ ከተማቸው እንዳትያዝ ዝግጅት እያደረጉ እያለ ከተለያዩ የሶርያውያን ወረዳዎች የመጡ ተዋጊዎች “ሚዳው ላይ ሰፈሩ።”

ኢዮአብ ጦርነት ከመግጠሙ በፊት ዕቅድ አወጣ፤ ወንድሙን አቢሳን አበረታታ። ከፊትና ከኋላው የጠላት ጦር እንደ ከበበው ሲረዳ፤ ማሸነፍ እንዲችል ሰራዊቱን መክፈል እንዳለበት ተገነዘበ። ግንባር ከፈጠሩ ከሁለቱ ሰራዊቶች ሶርያውያን የበለጠ ጎይለኞች መሆናቸውን ከግምት ውስጥ በማስገባት፤ በጀግንነታቸው የታወቁ ሰዎችን መርጦ በራሱ መሪነት ሶርያውያንን ገጠማቸው። የተቀሩትን ግን አሞናውያንን እንዲወጉ በአቢሳ መሪነት አዘመታቸው።

በማንኛውም ምክንያት ቢሆን ጠላትን ሙሉ በሙሉ ድል አለማድረግ ከባድ አደጋ ያስከትላል። ስለዚህ ኢዮአብ፤ አስፈላጊ

ከሆነ አንዳቸው ሌላውን ለመርዳት እንዲመጡ በሁለቱ የጦር አዛዦች መካከል ጥብቅ ግንኙነት የመኖሩን አስፈላጊነት አመለከተ፤ ይህም አሞናውያንና ሶርያውያን በመካከላቸው ሊያደርጉት የማይችሉት ነገር ነበር።

ኢዮአብ፤ “በርታ” በማለት የተናገረው ቃል እግዚአብሔርና ሙሴ ለኢያሱና ለመላው አስራኤል የተናገሩትን የሚያሳስብ ብቻ ሳይሆን (ዘዳ 31፥6-7:23፤ ኢያ 1፥6-7:9)፤ ከዮርዳኖስ ማዶ የነበሩ ነገዶች ለኢያሱ የተናገሩትንም የሚያሳስብ ነው (ኢያ 1፥18)። ኢዮአብ ለአስራኤል ሕዝብ ብቻ ሳይሆን፤ “ለአምላካችን ከተሞች” በማለት በጀግንነት የመዋጋት ንላፊነት እንዳለበት ተገንዝቦአል። ከእርሱ በፊት እንደ ነበረው እንደ ኤሊ (1ሳሙ 3፥18 ይመ) ሁሉ አዮአብም “እግዚአብሔር በፊቱ መልካም መስሎ የታየውን ያድርግ” በማለት ነገሩን ሁሉ ለመለኮት ለዓላዊነት አሳልፎ ሰጥቷል።

ኢዮአብ በእግዚአብሔር መሪነት ተማምኖ የአስራኤልን ምርጥ ሰራዊት በመምራት ሶርያውያንን ለመውጋት ወደ ፊት ገሠገሠ ሶርያውያን ግን ከውጊያው ቦታ ሸሹ። ሶርያውያን እየሸሹ መሆናቸውን አሞናውያን ሲሰሙ እነርሱም በራባ ቅጥሮች ለመደበቅ ወደዚያው አመሩ። ኢዮአብ አሞናውያንን ተከታትሎ ከተማዋን መያዝ ሲችል ቢያንስ ሲገዜው ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ።

15-19 አነስተኛ መስሎ በታያቸው ጥቃት ሳይደናገጡ ሶርያውያን እንደ ገና ንይላቸውን አሰባሰቡ፤ ከኤፍራጥስ ወንዝ ምሥራቅ ማዶ ተጨማሪ ሰራዊት እንዲላክለት አድርገዋል ወደ ሶርያውያን መልእክተኞች ላከ፤ በሰራዊቱ አዛዥ በሰባክ መሪነት ወደ ኤላም ሄዱ። የዳዊት ሰላዮች የአራማውያን ሰራዊት ያለበትን ትክክለኛ ስፍራ ሲነግሩት መላ ጦሩን አንቀሳቅሶ ሶርያውያንን ጦርነት ለመግጠም በምሥራቅ በኩል የዮርዳኖስን ወንዝ ተሻገረ (በተጨማሪ 11፥1 ማባ ይመ)። አስራኤላውያን የበላይነታቸውን አሳዩ፤ ዳዊትና ሰዎቹ በተገኘው ዕድል በመጠቀም በጠላት ላይ ከፍተኛ ጉዳት አደረሱ። ሶርያውያን ሙሉ በሙሉ ድል መሆናቸውን ሲገነዘቡ ሌላ ምርጫ አልነበራቸውም፤ ሰላም በመመሥረት ለአስራኤላውያን ተገዙ (ከ8፥6 ጋር ያነጻ)። የአሞናውያን መሸነፍ በ12፥26-31 ተዘግቧል።

3. ዳዊት ከቤርሳቤህ ጋር የፈጸመው ንጢአት (11፥1-5)

1 በምዕራፍ 10 የተጀመረው ታሪክ በመቀጠል “ነገሥታት ለጦርነት በሚወጡበት በጸደይ ወራት” ይላል። በመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች ጸደይ የዝናብ ወራት ማብቂያ ሲሆን፤ ፈረሶችንና አህዮችን እንደ ልብ ለማንጓዝ መንገዶቹ ደረቅ (የማያስቸግሩ) ይሆናሉ። ወራሪው ሰራዊትም በዕርሻ ያለውን እህል ለምግብ ለማግኘት ምቹ ይሆንለታል።

ዳዊት ከአሞናውያን ጋር የጀመሩትን ውጊያ እንዲቀጥሉ ኢዮአብንና ሰዎቹን ላከ። በውጤቱም ብዙ አሞናውያን ተገድለው ዋና ከተማቸው ረባት ተከበበች፤ ከዐጭር ጊዜ በኋላ ሙሉ በሙሉ ትያዛለች (ከ12፥26-26 ጋር ያነጻ)። በአስራኤል ደንብ ከንጉሡ በቀር ማንኛውም ሙሉ አካል ያለው ሰው ወደ ጦርነት ይሄድ ነበር። በዳዊትና በተከታዮቹ መካከል የነበረው ልዩነት እንደተራቆተ ይመስል ነበር፤ በእንዲህ ዐይነቱ ጊዜ እቤት መዋሉ የተለመደ አልነበረም (5፥2፤ 8፥1-14፤ 10፥17 ጋር ያነጻ)። እንዲያውም፤ አንድ ጥንታዊ የቅርብ ምሥራቅ አገር መሪ ጦርነት ሲደረግ ሰራዊቱን እርሱ ራሱ መምራት ዋናው ተግባሩ ነበር (1ሳሙ 8፥5-6፤20 ይመ)። ምንም እንኳ ይህ ራሱ ተገቢ ባይሆንም፤ ዳዊት በዚህ ጊዜ ያደረገው ነገሥታት ከዚህ ይበልጥ አግባብ ያልሆነ ነገር እንዲያደርጉ በር ይከፍታል።

2-5 ምናልባት በጸደይ ወራት ሊኖር ከሚችለው ሙቀት የተነሣ ዳዊት ቀትር ላይ የሚያደርገውን ሽልብታ ቀኑ ቀዝቀዝ አስከፊ ድረስ አራዝሞት ነበር። ከዐልጋው ተነሥቶ በቤተ መንግሥቱ ሰንነት ወዲያ ወዲህ ሲል “አንዲት ሴት” ገላዋን ስትታጠብ አይ። ባልተለመደ ሁኔታ ሞቃት የነበረው የጸደይ ወራት ሙቀት ሴትየዋ ከሙቀቱ ጭንቀት ለመዳን ከቤት ውጪ እንድትታጠብ ምክንያት ሆኗል። ዘጉልቁ 15፥39 የመሳሰሉ

ክፍሎች የሚሰጡትን ማስጠንቀቂያ ችላ በማለት ዳዊት ሴትየዋን በመመኘት፤ ማን እንደ ሆነች የሚያጣራላት መልእክተኛ ላከ።

ሴትየዋ የኤልያብ ልጅ፤ የኬጢያዊው የኦርዮ ሚስት ቤርሳቤህ ነበረች። ኤልያብ የዳዊት አማካሪ የነበረው (15፥12 ይመ)፤ የአኪጦሬል ልጅ ነበር (23፥34 ይመ)። ኤልያብ ከዳዊት ቅጥር ወታደሮች አንዱ እንደ መሆኑ መጠን፤ ቤርሳቤህም አረማውያን ከነበሩ የኢየሱስ ዘሮች ተርታ እንደ መጠቀሷ መጠን (ማቴ 1፥3-6) በትውልዱ እስራኤላዊት አልነበረችም። እርሷም ሌላው የዳዊት ቅጥረኛ ወታደር የነበረውን ኬጢያዊው ኦርዮንን አግብታለች (ከ23፥39 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔርን የሚያመልክ ሰው እንደ ነበር ማሰብ ይቻላል፤ (የስሙ ትርጉም፤ “እግዚአብሔር ብርሃኑ ነው” ማለት ሊሆን እንደሚችል ይታሰባል)። ከእርሱ በፊት እንደ ነበረው እንደ ኬጢያዊው አቢሜሌክ ሁሉ (1ኛው 26፥6 ይመ)፤ ኦርዮንም የሚያስፈልገውን ሁሉ የሚያገኘው ከጌታው ከዳዊት ነበር። በአንጻሩ እርሱም ሙሉ በሙሉ ለንጉሡ ታማኝ መሆን ነበረበት።

እንግዲህ ዳዊት ማማገጥ የፈለገው የታማኝ አገልጋዩን ሚስት ነበር፤ ቍ 4 በተቻለ መጠን ታሪኩን ባጭሩ ያቀርባል። የተመኘው ሁሉ ስለ ሞላለት ዳዊት ሁሉም ነገር ነበረው፤ ያም ሆኖ ግን፤ ባለው ነገር አልረከም። እንዲያመጣት ዳዊት መልእክተኞች ላከ። እርስዋም ወደ እርሱ መጣች። “አብርክትም ተኛ”። ይህም ሆነ ተብሎ የተፈጸመ ዝሙት ነው።

“ወርሐዊ የመንጸት ጊዜዋን ፈጽማ ነበር” የሚለው በሥርዐቱ መሠረት ከወር አበባ የምትነጸበት ጊዜ ነው (ከዘሌ 15፥25-26፥ 30 ጋር ያነጻ)። ወደ ዳዊት በመጣች ጊዜ ቤርሳቤህ እርጉዝ እንዳልነበረች ለአንባቢው ግልጽ ነው። ከጥቂት ጊዜ በኋላ ፀነሰች፤ ልጁ የዳዊት ለመሆኑ ምንም ጥርጥር አልነበራትም። በብሉይ ኪዳን ከተጻፉ ሕገ ወጥ እርግዝናዎች (ከዘፍ 16፥4-5፤ 19፥36፤ 25፥21፤ 38፥18፤ ከዘፀ 2፥2 ጋር ያነጻ) ወደ ፊት ከሚያስከትለው መዘዝ አንጻር፤ የቤርሳቤህ ማርገዝ በዝርዝር ውስጥ ከፍ ያለውን ቦታ ይይዛል።

4. የኦርዮ መገደል (11፥6-27)

6-17 የቤርሳቤህን ማርገዝ ተከትሎ ሊመጣ የሚችለውን ከባድ ችግር ለመሸፋፈን ዳዊት ሦስት ተከታታይ ዘዴዎች አወጣ፤ አንዱ ዘዴ ከበፊቱ የባለ መጥፎ ነበር፤ የመጀመሪያው፤ ንጹሕ እንዲባል የሚያስችል (ቍ 6-11)፤ ሁለተኛው፤ ተገቢ ያልሆነ (ቍ 12-13) ሦስተኛው፤ ወንጀለኛ የሚያደርግ (ቍ 14-17) ነበሩ።

ቤርሳቤህ የገጠማትን ችግር ለዳዊት ልካ ስትነግረው፤ ዳዊት ደግሞ መፍትሔ እንዲያፈላልግ ወደ ኢዮአብ መልእክት ላከ። ኢዮአብም በዳዊት ትእዛዝ መሠረት፤ “ኬጢያዊውን ኦርዮን” ላከው፤ ይህ መጠሪያ ኦርዮ የቅጥር ወታደር መታደር ሆኑንና በዚህም ምክንያት ለዳዊት ያለውን ታማኝነት የሚያመለክት ነው። ኦርዮ ወደ ዳዊት መጣ፤ ቤርሳቤህም በተመሳሳይ ሁኔታ ነበር የመጣችው (ቍ 4)።

ስለ ኢዮአብ፤ ስለ ወታደሮቹና ስለ ጦርነቱ ሁኔታ በመጠየቅ ዳዊት ከኦርዮ ጋር ጨዋነት ያለው በሚመስል መንገድ ጭውውት ጀመረ። ነገሮች በጦር ሜዳ ስላሉበት ሁኔታ ውስጥ ውስጡን ደስ ያለው ዳዊት ወደ ቤት ሂደህ፤ “እግርህን ታጠብ” በማለት ለኦርዮ ነገረው። ምንም እንኳ መንገዶች በአባራ በተሸፈኑበት አገር እግርን መታጠብ በተለምዶ ንጽሕናንና ሰውነትን ዘና ማድረግን ቢያመለክትም፤ እዚህ ላይ ግን አባባሉ ሁለት ትርጉም ነበረው፤ “እግርህን” ሲል፤ “ብልቶችህን” እንደ ማለትም ይሆናል (ከዘፀ 4፥25፤ ከዘዳ 28፥57 ጋር ያነጻ)። ስለዚህም የቤርሳቤህና የኦርዮ መታጠብ ከዚያ በኋላ የሚፈጽሙትን ሩካቤ ሥጋ ያመለክታል። ኦርዮ “ተሰናብቶ ወጣ” ንጉሡም የቤተ መንግሥቱን ማለፊያ ስጦታ አስከትሎ “ላከለት”።

ኦርዮ ግን ዳዊት ተስፋ እንዳደረገው ከቤርሳቤህ ጋር ሳይሆን በቤተ መንግሥቱ ቅጽር በር ከነበሩ ከመላው የዳዊት አገልጋዮች ጋር ተኛ። ዳዊት በሚቀጥለው ቀን ኦርዮ ከሚስቱ ጋር አለመተኛቱን ሲሰማ ምክንያቱን ማወቅ ፈለገ። በጦርነት

በነበሩበት ጊዜ ዳዊትና ሰዎቹ፤ “ከሴት ይጠበቁ” እንደ ነበር ሁሉ (1ኛው 21፥4-5) አሁንም ደግሞ ኦርዮ ከሚስቱ ጋር መተኛት አልፈለገም። ሰራዊቱ ሁሉ ሜዳ ላይ እያለ ኦርዮ እንዴት፤ “ለሙባላት” “ለመጠጣትና” ከሚስቱ ጋር “ለመተኛት” ወደ ቤቱ ይሄዳል? ቤርሳቤህን “ሚስቱ” በማለት መጥራቱ፤ በኦርዮና በጣም በሚወዳት ሚስቱ መካከል ጣልቃ መግባቱ የዳዊትን ሕሊና እንደሚገሥጸው ጥርጥር የለውም።

ኦርዮ ንግግሩን ያበቃው ንጉሡ የነገረውን ጨርሶ ባለ መቀበል ነበር። ቃል በቃል “በሕይወትህና በነፍስህ ሕይወት ይሁኑብኝ” ተብሎ ሊተርጉም በሚችል ጽኑ መላላ እንደዚያ ማድረግ ቀርቶ ማሰብ እንኳ እንደማይፈልግ አጥብቆ ማለ።

ነጠላቱን ለመሸፈን የመጀመሪያው ሙከራ እንዳልተሳካለት ባየ ጊዜ ዳዊት ሌላ ሙከራ አደረገ፤ “እንግዲያውስ ዛሬ እዚህ እደርና ... አለው። ስለዚህ ኦርዮ በዚያ ዕለትና በማግስቱ በኢየሩሳሌም ቄዮ።” ምንም እንኳ ለመብላትና ለመጠጣት ወደ ቤቱ ባይሄድም፤ በንጉሡ ቤት እንደዚህ ያለ መግደርደር አላሳየም። ዳዊት እርሱን እንዲሰክር ሲያደርገው የኦርዮ ጨዋነት ይጠፋና፤ ወደ ቤቱ ሄዶ ከሚስቱ ከቤርሳቤህ ጋር ይተኛል ብሎ ዐስቦ ነበር። በተረገዘው ልጅ ከአባትነት ወንጀል የሚያመልጥ መሰለው። መጀመሪያ ላይ የዳዊት ዕቅድ የሚሳካ መሰሎ ነበር፤ “ሲመሽም ኦርዮ በምንጣፉ ላይ ለመተኛት ሄደ።” እቤቱ ባለው ዐልጋ ወይም ከሚስቱ ጋር አልነበረም የተኛው፤ እንዳለፈው ምሽት ሁሉ፤ “የጌታው አሽከሮች ወዳሉበት ወጥቶ ሄደ እንጂ ወደ ቤቱ አልወረደም።”

ዳዊት ከቤርሳቤህ ጋር ያደረገውን ግንኙነት ለመሸፋፈን ያደረገው ሁለተኛው ሙከራ አልሠራለትም፤ እርሱም ሌላ ምንም አማራጭ እንደሌለው ሲረዳ ኦርዮን ለማስገደል ወሰነ። ዳዊት ምንም ወደ ኋላ አላለም፤ በማግስቱ “ለኢዮአብ ደብዳቤ ጽፎ በኦርዮ በኩል ላከለት።” ምንም ሳይጠረጥር ኦርዮ የራሱን የሞት ደብዳቤ ይዞ ወደ ኢዮአብ ሄደ።

ዳዊት ኢዮአብን ከአሞናውያን ጋር ጦርነት ሲደረግ ኦርዮን ውጊያው በተፋፋመበት ግንባር እንዲያደርገው አዘዘ። እንዲህ ያለው ሁኔታ ውስጥ እንዲገባ የተፈረደበት ኦርዮ “ተወግቶ” እንዲሞት ሁሉም ትተውት እንዲሄዱ ታዘዋል። ዘዳግ 27፥24 “በድብቅ ባልንጀራውን የሚገድል የተረገመ ይሁን” ይላል። ዳዊት ኦርዮን በመገደል ሚስቱን ለራሱ ወስዷል፤ ይህንንም ያደረገው፤ “በድብቅ” ነበር (12፥12)። ውጤቱም ግልጽ ነው፤ በዳዊት የጭካኔ ተግባር ላይ መለኮታዊ ፍርድ ይወርዳል።

ይሁን እንጂ በታሪኩ መሠረት ኦርዮ እስከ አሁን ድረስ በሕይወት ነበር። ኢዮአብ የዳዊትን ደብዳቤ ሲቀበል፤ ኦርዮን ነጥሎ አደገኛ ቦታ ላይ ማድረግ በዳዊት ዐላማ ላይ ጥርጣሬ ሊያስነሣ እንደሚችል ዐሰበ። ስለዚህም ኢዮአብ የአሞናውያንን ቀን ከተማ ረባትን በክበብ ጊዜ፤ እጅግ ጠንካራ ተከላካዮች በነበሩበት፤ “ቦታ” ኦርዮን ተወው። ወደ ተፋፋመው ውጊያ ከኦርዮ ጋር ዐብረው እንዲሄዱ ከዳዊት “ሰራዊት” ሌሎች “ለዎችን” መድቦአል። ስለሆነም ለአንድ ላልታሰበ ሰው ሞት ሽፋን እንዲሆኑ፤ “ጥቂቶቹ” የቅጥር ወታደሮች መሥዋዕት ሆኑ። በመጨረሻ የዳዊት ክፉ ዐላማ ተሳካ፤ “ኬጢያዊው ኦርዮ ሞተ።”

18-27ሀ “በጦርነቱ የሆነውን ሁሉ” በመልእክተኛ በኩል ለዳዊት ሲልክለት ያን ያህል ሰው በመሞቱ ንጉሡ፤ “በቍጣ ቱማ” እንደሚል አዮአብ ለመልእክተኛው አስጠነቀቀ። እንዲያውም እንደ እርሱ ግምት ረባትን ለመያዝ ኢዮአብ የተጠቀመበት የጦር ስልት ደካማ እንደ ነበር ለማሳየት ዳዊት የተለያዩ ጥያቄዎችን ሊያቀርብ ይችላል። ቀስትና ሌሎች ማጥቂያ መሣሪያዎች የሚወረወሩት ጠንካራ መከላከያ ካለበት ቦታ በመሆኑ፤ በጥንት ዘመን ወደ ከተማ ቅጽር መጠጋት ለሞት የሚያበቃ አደጋ በራስ ላይ የመጋበዝን ያህል ነበር። ስለዚህም ዳዊት ስለ ደረሰው አደጋ ሲሰማ፤ ሰዎቹ ለምን ይህን ያህል የማያስፈልግ መሥዋዕትነት እንዲከፍሉ እንደ ተፈለገ መጠየቁ እንደማይቀር ኢዮአብ ገምቷል።

የኢዮአብ መልእክተኛ ወደ ኢየሩሳሌም ሲደርስ፤ ከጌታው የተቀበለውን መልእክት፤ “በሙሉ” ለዳዊት ነገረው። ይሁን እንጂ ኢዮአብ የነገረውን አጣፍጦ ሳያቀርብና እንዲያውም

ከራሱ ጥቂት ዝርዝር ነገሮችን ሳይጨምር እንዳልቀረ መረዳት ይቻላል። ብርቱዎቹ አሞናውያን፣ አለ መልእክተኛው፣ እስራኤልን ለመውጋት ከረባት “ወጥተው” እስከ “ሜዳው” ድረስ መጡ፤ የዳዊት ሰዎች ግን፣ “እስከ ከተማዬ ቅጽር መግቢያ ድረስ” አባረሯቸው።

ሰውየው መልእክቱን ለዳዊት ተናግሮ ሲጨርስ የተናገራቸው ቃላት አደጋው ከከፍተኛ ደረጃ መድረሱን አመልካች ነበሩ። ቀስተኞቹ ግንቡ “ላይ” ሆነው ቀስት ለቀቁ። የተሠቃየው፣ ወንጀል የፈጸመው ንጉሥ፣ በኢየሩሳሌም በሚገባ በተመሸገ ቤተ መንግሥት የተቀመጠው ሳይሆን፤ ምንም በደል የሌለባቸው ንጹሐን “ሰዎች” ግን የጠላት ቀስት ዓላማዎች ሆነዋል፤ ዳዊት በስውር ዓላማ ያደረገውን ኦርዮን ለመግደል ሲባል ከእርሱ ጋር ሌሎችም ተሠውተዋል።

ዳዊትም ለጊዜው መለኮታዊው ቁጣ ምንም ሳይሰማው ነገሩን ለማቀዝቀዝ “መቼም ሰይፍ አንድ ጊዜ ይህን፣ ሌላ ጊዜም ሌላውን ትበላለችና” አለ። ከራሱ ራስ ወዳድ እይታ አንጻር ንጉሡ፣ መቼም የሆነው ሆኗል፤ የመጣውን መመለስ አይቻልም፤ ዋናውን ግብ ለማሳካት ሲባል በሚደረገው ትንቅንቅ ንጹሐንም ሊጉዱ ይችላሉ ማለቱ ነበር። እውነተኛ የልቡን ሐሳብ ለመሸፈን ዳዊት ያደረገው ተጨማሪ ነገር ረባትን ለመያዝ ወደ ፊት እንዲገነዘብና በዚህም እርሱ ከጉኑ መሆኑን ለኢየሱስ እንዲነግረው ለመልክተኛው መናገሩ ነበር።

ቤርሳሴህ የኦርዮን መሞት ስትሰማ ዐዘነች። ዳዊት ግን ለኦርዮን አንዲት ዘለላ እንባ እንኳ የወጣው አይመስልም (ከ1፥12 ጋር ያነጻ)። አሁን የቤርሳሴህ ባል ሞቷል፤ የሐዘኗ ጊዜም አብቅቷል፤ ዳዊትም እርሷን ወደ ቤቱ ለማምጣት ሁኔታው ሁሉ ምቹ ሆኖለታል። የተጠቀመበት ቃል በዳዊት አማካይነት የተፈጸመውን የቤተ መንግሥቱን የሥልጣን ብልግና ያመለክታል። ቤርሳሴህ የዳዊት ሚስት ሆነች፤ ቀደም ሲል በተደረገ የምንዝርና ግንኙነት የተፀነሰውም ሕፃን በጊዜው ተወለደ። ምንም እንኳ የኖረው ለዐጭር ጊዜ ቢሆንም፣ ሌላው ቀርቶ ስም እንኳ ባይወጣለትም፣ በሕመሙ ወቅት ፍቅር የተነፈገው አልነበረም (ከ12፥16-24 ጋር ያነጻ)።

27ላ በምዕራፉ ውስጥ፣ “እግዚአብሔር” የሚል ቃል የተጠቀሰው እዚህ ላይ ብቻ ነው። የኋላ ኋላ ዳዊት ከቤርሳሴህ ጋር የሠራው ንጢአት በእግዚአብሔር ዘንድ የታወቀ መሆኑንና ስለዚህም መለኮታዊ ፍርድ እንደሚገባው ሲናዘዝ እንመለከታለን (መዝ 51፥4)።

5. ናታን ዳዊትን ገሠጸው (12፥1-25)

1-10 በነቢይነት አገልግሎቱ መሠረት ናታን የንጉሡን ወንጀል እንዲያውጅ በእግዚአብሔር ተላከ። ናታን ተግማጹን በምሳሌ መጀመሩ ውጤት አልባ አሳደረገውም። በአሁኑ ጊዜ ባለ ጠጋ የሆነው ዳዊት “ድኻ” መሆን ምን ማለት እንደ ሆነ ማስታወስ ነበረበት፤ ምክንያቱም አንድ ወቅት እርሱ ራሱ “ድኻ” እንደ ነበር መናገሩ ይታወሳል (1ሳሙ 18፥23 ይመ)።

ምሳሌው በጣም ግልጽ ነው። ባለ ጠጋ የተባለው ዳዊት ነው፤ “አንዲት ጠቦት በግ” ብቻ (ቤርሳሴህ) የነበረው ድኻ ኦርዮ ነው፤ ስለ ጠቦቷ ለመናገር ጥቅም ላይ የዋለው ግስ፣ ከዚያ ድኻ ሰው ቤተ ሰቦች ለአንዱ (በተለይ፣ መብላትን፣ መጠጣትንና በዕቅፍ ውስጥ መተኛትን በ11፥11 መሠረት ኦርዮ በሚስቱ ማድረግ ያልፈለገው ይህንኑ ነበር) የሚደረገውን ያመለክታል። “ምግብ” ሲል አነስተኛ የሆነው የዳቦ ወይም የእንጀራ ቍራሽ ሊሆን ይችላል። ሌት ጠቦት የሚወክለው የኦርዮን ሚስት መሆኑ ቍጥር 3 መጨረሻ ላይ ግልጽ ሆኗል፤ ከዚህ ቍጥር እንደምንመለከተው ጠቦቷ ወደ ሰው ልጅነት ደረጃ ከፍ ብላለች።

“መንገደኛ” (እንግዳ) የሚለው ቃል የዳዊት ችግር የጀመረው በቤተ መንግሥቱ ሰገነት ላይ “ወዲያና ወዲህ ሲመላለስ በነበረበት ጊዜ መሆኑን” ለአንባቢው ያስታውሳል (11፥2 ይመ)። መንገደኛውን በሚገባ እንዲያስተናግድ ባህልና ልማድ ስለሚያዝ፣ ባለ ጠጋው ሰው ምግብ ለማቅረብ ዝግጅት ጀመረ። ይሁን እንጂ፣ ከራሱ በጎች አንዱን ከማረድ ይልቅ ቤርሳሴህን እንዲያመጡ ዳዊት መልእክተኞች እንደ ላከ ሁሉ፣ አንዲቷን

የድኻውን ጠቦት ወስዶ ዐረዳት፤ የናታንን ምሳሌ ዋና መልእክት በመረዳት ረገድ ባለ ጠጋው ከራሱ በጎች ወይም ቀንድ ከብቶች ወስዶ ማዘጋጀት “አልፈለገም” የሚለው ቍልፍ ሐሳብ ነው።

መረዳት እንደሚቻለው በናታን ምሳሌ በቀረበው ባለጠጋ ድርጊት ዳዊት ያሰማው ቍጣ ይህን በደል የፈጸመው ሰው ካልተቀባ በቀር ጨርሶ ወደ ኋላ የማይል ዐይነት ነው። ዳዊት የእግዚአብሔርን ስም አንገሥቶ መሐላ በማውረድ፣ ይህን ያደረገው፣ “ሞት ይገባዋል” በማለት ያረጋግጣል፤ “ያ ሰው እርሱ ራሱ መሆኑን ግን ዳዊት አላወቀም (ቍ 7)። ዳዊት የተናገረው ዘፀአት 22፥1 ላይ ያለውን ያንጸባርቃል፤ በዚህ ቃል መሠረት በግ የሰረቀ ሰው “አራት ዕጥፍ መክፈል” ነበረበት። ከዚያ በኋላ ናታን፣ “ያ ሰው አንተ ነህ” በማለት ዐጠር ባለ ቃል ዳዊት ወንጀልኛ መሆኑን አመለከተ።

በመቀጠል ናታን የመልእክተኛውን አቀራረብ በማጉላት ንጉሥ አድርጎ የቀባውና ከሳኦልም እጅ የታደገው ጌታ መሆኑን ለዳዊት ተናገረ። በእግዚአብሔር የተቀባው ሳኦል ከጸጋ ተለይቶ እንደ ወደቀ ሁሉ ምንም እንኳ በተመሳሳይ መንገድና ደረጃ ባይሆንም፣ ዳዊትም እንዲሁ ይወድቃል። በተጨማሪም፣ እግዚአብሔር የሳኦልን፣ “ቤት” እና “ሚስቶች” (አኪናምንና፣ (1ሳሙ 25፥43) ምናልባትም ቁባቱ ሪጽፋን ጨምሮ (3፥7) ሊሆን ይችላል) ለዳዊት ሰጥቶታል። “አስታቀፍሁህ” የሚለው ናታን ምሳሌውን ያቀረበበትን ምፀት ያመለክታል። ለስጦታው ወሰን የሌለው አምላክ፣ ተገቢ ሆኖ ቢያገኘው ለዳዊት ከዚህ የበለጠ ይሰጠው ነበር። ይሁን እንጂ፣ በቃኝን የማያውቅ የዳዊት ምፀትና ሆነ ብሎ ነፍስ ማጥፋቱ ይህን ሁሉ አሳጥቶታል።

ሳኦል መንግሥቱን ያጣው የእግዚአብሔርን ቃል በመናቁ ከሆነ (1ሳሙ 15፥23)፣ ዳዊት ደግሞ የእግዚአብሔርን ቃል በማቃለሉ ይፈረድበታል። የእግዚአብሔርን ቃል ማቃለል፣ ትእዛዛቱን መተላለፍና በራስ ላይ ጥፋትንና ቅጣትን መጋባዝ ሲሆን (ከዘኁ 15፥31 ጋር ያነጻ)፣ ይህ ደግሞ መፍትሔ የለውም (ከ2ዘኁ 36፥16 ጋር ያነጻ)። በእግዚአብሔር ፊት ክፉ ነገር ማድረግ ማለት ነው (ከመዝ 51፥4 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔርን ራሱን የማቃለል ያህል ነው። ስለሆነም ዳዊት ራሱን ደስ ከማያሰኝ ጓደኝነት ጋር አቈራኝቷል (ከ1ሳሙ 2፥29-30 ጋር ያነጻ)።

11-12 እግዚአብሔር በዳዊት ላይ ያስተላለፈው ሁለተኛው የቅጣት ዐዋጅ ብዙም ሳይቆይ ንጉሡ ላይ የሚፈጸም በቀል ነው። ዳዊት ክፉ ነገር እንዳደረገ ሁሉ እግዚአብሔር፣ “ዐይኑህ እያየ” ክፉ ነገር አስነሣብሃለሁ አለው፤ ይህም አምኖን ትዕማርን ማስነወሩን፣ (13፥1-14)፣ አቤሌሎም አምኖንን መግደሉን (13፥28-29)፣ አቤሌሎም በዳዊት ላይ ማመፁን (15፥1-12)፣ የመሳሰለው ነው። በቤርሳሴህና በኦርዮ ላይ በፈጸመው በደል ዳዊት መቀጣቱ የተገባለት ኪዳን፣ ቅድመ ሁኔታ ያለበት ለመሆኑ በጉልህ የሚያሳይ ምሳሌ ነው (7፥15-16 ማብ ይመ)።

ዳዊት የኦርዮን ሚስት እንደ ወሰደ ሁሉ፣ እግዚአብሔርም የዳዊትን ሚስቶች ይወስዳል። የሳኦልን ሀብት፣ ሚስቶችና የእስራኤልን መንግሥት ለዳዊት እንደ ሰጠ ሁሉ፣ እግዚአብሔር የዳዊትን ሚስቶች ወሰደ፤ “የቅርብ” ለሆነ ሰው ይሰጣል፤ በጣም የሚገርመው ቀደም ሲል ይህ ቃል በተመሳሳይ ሁኔታ ውስጥ የነበረውን ዳዊትን አስመልክቶ ጥቅም ላይ ውሎ የነበረ መሆኑ ነው (1ሳሙ 15፥28፣ 28፥17 ይመ)። ለዳዊት ቅርብ የሆነ የተባለው ሰው የገዛ ልጁ አቤሌሎም ሆኖ ተገኘ።

13-14 ደግነቱ ዳዊት የእግዚአብሔርን ሕግ መተላለፉን ለነቢዩ ናታን ተናዘዘ። ምንም እንኳ ለመሸፋፈን ወይም የናታንን ክስ ጨርሶ ለመካድ ወይም በሆነ መንገድ ናታንን ከፊቱ ለማስወገድ ቢችልም፣ ላደረገው ነገር ሙሉ በሙሉ ንላፊነትን ወሰደ። እንደሚጠበቀው ሁሉ ነቢዩ ንጉሡን ያለ አንዳች መጽናኛ አልተወውም። ናታን ወደ ዳዊት የመጣው መለኮታዊ የጸጋ ቃል ይዞ ነበር። ዳዊት በባለጠጋው ጭካኔ በመፍረዱ (ቍ 5) ያለ ዕውቀት የራሱን የሞት ቅጣት ወስኖአል (ከዘሌ 20፥10፣ ከዘዳ 22፥22 ጋር ያነጻ)። ይሁን እንጂ በነቢዩ በኩል

እግዚአብሔር የዳዊትን ኅጢአት ይቅር ማለቱንና እርሱም እንደማይሞት ነገረው። ጥቃቅን ተብለው በሚታሰቡ በደሎች ሰዎችን በሞት የቀጣ እግዚአብሔር (6፥7 ይመ) እዚህ ላይ ግን ይህን ያህል ትዕግሥተኛ መሆኑ ልብ ሊባል ይገባል።

ይሁን እንጂ፤ በዚህ ጊዜ እግዚአብሔር በዳዊት ሕይወት አያደረገ የነበረውን ገና አልጨረሰም ነበር፤ ምክንያቱም ዳዊት እግዚአብሔርን፤ “እጅግ ያቃልል” ነበር (ከ1ሳሙ 2፥17 ጋር ያነጻ)። ዳዊት ባይሞትም ከእርሱ የተወለደው ልጅ ይሞታል።

15-23 የነቢይነት አገልግሎቱን ከፈጸመ በኋላ ናታን ከቤተ መንግሥት ወጥቶ ወደ ቤቱ ሄደ። ከዚያ በኋላ እግዚአብሔር ከቤርሳቤህ የተወለደውን ልጅ ለሞት በሚያበቃ ሕመም ላይ ጣለው። “የኦርዮ ሚስት ለዳዊት የወለደችለትን ሕፃን” የሚለው አነጋገር የዳዊት ማመንዘርና ነፍሱ ገዳይነት የሌላ ንጹሕ ሰው ሕይወት ማጥፋቱን ያመለክታል።

ምንም እንኳን የሕፃኑ ጉዳይ ያበቃለት መሆኑን ነቢዩ በርግጠኛ ነት ቢናገርም፤ ዳዊት የልጁን ሞት በቀላሉ መቀበል አልፈለገም። ስለዚህ ለሕጻኑ ሕይወት አጥብቆ ማለድ። የሐዘኑ መገለጫ እንዲሆን፤ “ጸሙ።” የዳዊት አገልጋዮች “በአጠገቡ” ቆመው፤ የእርሱ ሁኔታ ስላሳለባቸው ተነሥቶ እንዲበላ ለመኑት። እርሱ ግን እንቢ አለ፤ ከእነርሱ ጋርም መብላት አልፈለገም።

ሕፃኑ የሞተው፤ “በሰባተኛው ቀን” ነበር። “በራሱ ላይ ጉዳት” እንዳያደርስ በመፍራት የዳዊት አገልጋዮች የሕፃኑን መሞት መናገር ፈሩ። አገልጋዮቹ በሽ-ክሽ-ክታ ሲነጋገሩ ያየው ዳዊት ሕፃኑ እንደ ሞተ ስለ ዐውቀ፤ አስከፊ ለሆነው ቅገዢ የቃል መግለጫ ሰጠ። አገልጋዮቹ ሕፃኑ በርግጥ መሞቱን ነገሩት። የማይቀረውን ነገር በመቀበል ዳዊት ከመሬት ተነሣ፤ ታጠበ፤ ተቀባ፤ ልብሱን ለወጠ፤ ምናልባትም ለሐዘን የለበሰውን ልብስ ዘወትር በሚለብሰው ልብስ ለውጦ ይሆናል።

ዳዊት እግዚአብሔርን ለማምለክ፤ “ወደ እግዚአብሔር ቤት” (የመገናኛው ድንኳን 1ሳሙ 1፥7 ማብ ይመ) ከገባ በኋላ፤ “ወደ ራሱ ቤት” ሄደ። ጸሙን አቋርጦ (ከቀ. 16 ጋር ያነጻ) ምግብ አቅርበውለት በላ። የዳዊት አገልጋዮች በሁኔታው ግራ መጋባታቸው ግልጽ ነው። ሕፃኑ በሕይወት እያለ እንደ ሐዘነተኛ “ጸጥ አለቀለ” አሁን ሕፃኑ ሲሞት ግን ንጉሡ ተገቢውን ልብሰ መንግሥቱን ለብሶ ጥሩ ምግብ በላ።

ያደረገው እንግዳ ነገር ሊመስል እንደሚችል ዳዊት ተረድቷል፤ ሆኖም፤ አሁንም ቢሆን ጨርሶ ያልተዘጋው መሰከታዊ በር ሊከፈት ስለሚችል “ምናልባት” “ማን ያውቃል” በሚሉት ቃላት ይጠቀማል። አሁን ግን ለምን ብሎ ይጸማል? ሞት “የማይመለሱበት ዓለም” ስለ ሆነ ሕፃኑ ወደ ዳዊት “አይመለስም”፤ ዳዊት ምንም ቢያደርግ፤ ሕፃኑን መልሶ ሊያመጣው አይችልም። ዳዊት ከሕፃኑ ጋር ሊገናኝ የሚችለው “ወደ እርሱ” ሲሄድ ብቻ መሆኑን መቀበል ነበረበት።

24-25 ታሪኩ መጀመሪያ ላይ ቤርሳቤህ “የኬጢያዊው የኦርዮ ሚስት” (11፥3) መሆንዋ ነበር የተነገረው፤ በንጉሡ በዳዊት ኅጢአት ውጤት ግን ሚስቱ ሆናለች። ዳዊት ወደ እርሷ ገብቶ፤ “ዐብሮአት” በመተኛት ቤርሳቤህን ስለ ሞተው ልጇ “አጽናናት”፤ እርሷም ሌላ ሰሎሞን የሚባል ልጅ ወለደችለት፤ የስሙ ትርጉም፤ “እግዚአብሔር ሰላሙ ነው” ማለት ነው።

እግዚአብሔር ሰሎሞንን በመውደዱ በነቢዩ ናታን፤ “በኩል” ቃል ላከ፤ ዐዲሱ የዳዊት ልጅ ይዲድያ (በእግዚአብሔር የተወደደ) ተብሎ እንዲጠራ ተናገረ፤ ይህ ስም ከዳዊት ስም ጋር ይመሳሰላል (1ሳሙ 16፥13 ይመ)። ልጁ ለምን ሁለት ስም እንደ ተሰጠው ግልጽ አይደለም።

ምዕራፍ 12 መጀመሪያ ላይ ናታን ንጉሡን ገሥጾት ነበር (ቀ. 7-14) መጨረሻው ላይ ግን አጽናናው። ሆኖም ናታን ለዳዊትና ለሰሎሞን ያለው አገልግሎት ገና አላበቃም። በዳዊት ዘመን የመጨረሻዎቹ ወቅት፤ ናታን ሰሎሞንን የኩፋኑ ወራሽ በማድረግ ረገድ ቁልፍ ሚና ነበረው (ከ1ነገ 1፥1-14፤ 24-27 ጋር ያነጻ)።

6. አሞናውያን ድል ተመቱ (12፥26-31)

26-28 ረባትን (የአሞናውያን ዋና ከተማ) መክበብ የተጀመረው 11፥1 ላይ ነበር፤ በዚህ ጊዜ ኢዮአብ፤ “የቤተ መንግሥቱን ምሽግ” ያዘ፤ ይህ ምሽግ ምናልባት ከተማዋ ውስጥ ያለ ወይም ወደ ከተማዋ መዳረሻ ላይ ያለ መከላከያ ግንብ ሊሆን ይችላል። በአሁኑ ጊዜ ከተማዋ ምንም መከላከያ ስላልነበራት፤ አዮአብ ወደ ዳዊት መልእክተኞች በመላክ ረባትን እንደ ወጋና፤ “የውሃውን ከተማ” እንደ ያዘ ነገረው። “የቀረውን ሰራዊት” አሰባስቦ በመጨረሻው ጥቃት ከተማዬቱን እንዲይዝ አዮአብ ዳዊትን መከረው። ዳዊት በጦርነቱ ተሳትፎ በማድረግ ረባትን ካልያዘ በቀር ኢዮአብ ራሱ ከተማዬቱን እንደሚይዝና በዳዊት ላይሆን በኢዮአብ ስም ልትጠራ እንደሚችል ንጉሡን አስጠነቀቀ። ረባት የዳዊት ግዛት ዋነኛ አካል እንደ መሆኗ መጠን እርሷን በመያዝ ስሙን ማስጠራት ነበረበት።

29-31 ስለዚህ፤ ኢዮአብ የጀመረውን ዳዊት ፈጽመው። አስፈላጊውን ጦር “አሰባስቦ” ከተማዬቱን ያዘ። ዳዊት ካገኛቸው ብዙ ምርኮዎች በጣም ውድ ከሆኑት አንዱ በአሞናውያን ንጉሥ ራስ ላይ የሚደረግ የወርቅ ዘወድ ነበር፤ አሁን ግን በዳዊት ራስ ላይ ተጫነ። ዘውዱ “በከበረ ዕንቁ” ያጌጠ በጣም ውድና ክብደት ያለው ስለ ነበር፤ ምናልባት በአንዳንድ ክብረ በዓላት ብቻ የሚደረግ ሊሆን ይችላል። ምርኮው፤ “እጅግ ብዙ” ነበር። ዳዊት በሕዝቡ (በአሞናውያን) ላይ ብዙ ግፍን ፈጸመ (ከ8፥2 ጋር ያነጻ)። ይህም የተለያዩ የሕንጻ ሥራዎች ላይ እንዲሳተፉ ማስገደዱ ሊሆን ይችላል። ዳዊትና ሰራዊቱ ወደ ኢየሩሳሌም የተመለሱት በተሸነፉት ሌሎች አሞናውያን ከተሞች ላይ የግዳጅ ሥራ ከጫነባቸው በኋላ ነበር። ስለዚህ የእስራኤላውያን ድል የተሟላ ነበር።

7. አሞናን በትዕማር ላይ የፈጸመው ኅጢአት (13፥1-22)

1-2 በዚህ ምዕራፍ ያለው ሁኔታ የተፈጸመው በኋላ ላይ ነበር። (እንደ ብዙዎቹ የዳዊት ቤተ ሰቦች ሁሉ፤ ከ1ሳሙ 16፥12፤ 17፥42፤ ከ2ሳሙ 14፥25-27 ጋር ያነጻ)። የአቤሴሎም አጎት ትዕማር “ቆንጆ” ነበረች “ድንግል” እንደ መሆኗ መጠን ትዕማር በጥንቃቄ ትጠበቅ ነበር። ወንድሟን ጨምሮ ወንዶች የሚያገኝት አልነበረችም። ስለዚህም አሞናን “እርሷን ማግኘት የማይቻል” ስለ ሆነበት እስኪታመም ድረስ “ተጨነቀ”።

3-5 የዳዊት ወንድም የሳምዒ ልጅ ኢዮናዳብ የአሞናን የአጎት ልጅ ነበር፤ ስለሆነም ከቀ. 1-22 ያሉት የአንድ ቤተ ሰብ ሰዎች ናቸው ማለት ነው። ኢዮናዳብ የአሞናን “ወዳጅ” ነበር። ኢዮናዳብ አሞናን ቀን በቀን እየከላ የሚሄድበትን ምክንያት ማወቅ ፈለገ። ምክንያቱን ሲረዳ ኢዮናዳብ፤ “ታምሜአለሁ ብለህ” ዐልጋ ላይ ተኛ በማለት አሞናንን መከረው። ልጁ አሞናን “መታመሙን” ሲሰማ ዳዊት ሊጠይቀው ይመጣል። በዚህ ጊዜ ትዕማር አጠገቡ ሆና የሚበላውን እንድታዘጋጅለት ለአባቱ ይነግረዋል። እንደዚያ ስታደርግ አሞናን “ያየታል” ግን በምን መልኩ ነው የሚያያት? የአሞናን የማየት ፍላጎት ቀደም ሲል አባቱ በኅጢአት የወደቀበትን ሁኔታ ያሳስበናል።

6-9 አሞናን የሚፈልገውን ሁሉ የሚያሟላለት ሆኖ ስላገኘው አዮናዳብ የመከረውን በቀላሉ ተቀበለ። ምንም እንኳን ዳዊት በመጣ ጊዜ አሞናን ኢዮናዳብ የነገረውን ሁሉ ቃል በቃል ቢናገርም፤ ስትመጣ የምታደርግለትን በተመለከተ ግን የራሱን የአገላለጽ መንገድ ተጠቅሟል፤ “የተለየ ምግብ እንድታዘጋጅለት” ነበር የፈለገው። እንጂረው ልቡን የሚያጠነክርለት ነበር፤ ግን ደግሞ የእርሱን የመገምጃት ዐሳብ የሚገልጽ ነበር።

ትዕማር ያለ አንዳች ማመንታት፤ “ወደ ወንድምሽ አሞናን” ቤት ሄደሽ ምግብ አዘጋጃለት በማለት ዳዊት ያዘዛትን ተቀበለች። እንደሚጠበቀው ሁሉ አሞናን፤ “ተኝቶ” ነበር፤ ይህ ደግሞ ለትዕማር ጥፋትን የሚያስከትል ነበር፤ ትዕማር ላደረገችው ስድስት የርኅራኄ ተግባር አሞናን የሰጠው ምላሽ የቤተ መንግሥቱን ክብር የሚያጉድፍ ሰባተኛ ተግባር ነበር፤ “መብላት” አልፈለገም። ያለ ማንም ጣልቃ ገብነት እንቱን እንዲያገኛት በማሰብ ሰው ሁሉ ከቤቱ እንዲወጣ አዘዘ።

10-14 ብቻቸውን ሲሆኑ በእጁ “እንድታገርሰው” ምግቡን ወደ እርሱ እንድታቀርብለት አምኖን ለትዕማር ነገራት። አምኖን የተጠቀመበት ቃል ሆነ ተብሎ የሕመሙን ከባድነት የሚያመለክት ነበር (ቍ 5-6)። ምንም ያልጠረጠረችው ትዕማር ምግቡን ወደ፣ “ወንድሟ” - “መኝታ ቤት” አቀረበች - እንዲህ ያለው ቦታ የዕረፍትና የመዝናናት ቦታ ቢሆንም፣ ብዙ ጊዜ ክሕደትና ወንጀል የሚፈጸምበትም ነው (ከ14፥7 ጋር ያነጻ)። ትዕማር ወደ እርሱ ስትጠጋ አምኖን፣ “አፈፍ አድርጎ ያዛት” እጉቱ ነዩ ዐብረን እንተኛ በማለት ያቀረበው የሥጋ ፍትወት ጥያቄ አስደንጋጭና ለሌላው ስሜት ጥንቃቄ የጉደለው ነበር።

ትዕማር ወዲያውኑ “አይሆንም” በማለት ለአምኖን የሰጠችው መልስ የቀጣና የጭንቀት ነበር። “እጉቱ” ሲላት፣ እርሷም፣ “ወንድሟ” አለችው፤ ይሁን እንጂ፣ በሥጋ ፍትወት ሳይሆን በሥጋ ዝምድና አነጋገር ነበር። ዐጫጭር አነጋገር የነበረችበትን ጭንቀት ያመለክታል፤ “አታስገድደኝ” አለች። እርሷን ለመድፈር አምኖን እያደረገ የነበረውን ሙከራ፣ “አሳፋሪ ድርጊት” ነበር ያለችው።

ትዕማር ወዴት ሄዳ፣ “ነውሬን” ከምትለው ነገር መንጻት እንደምትችል ማወቅ ፈልጋለች። አምኖንን በተመለከተም፣ ያንን አሳፋሪ ምኞት ከፈጸመ በእስራኤል፣ “ከወራዳዎቹ” እንደ አንዱ እንደሚቈጠር አስጠነቀቀችው።

ትዕማር ብልህነት ያለበት የራሷን የመከራከሪያ ጥያቄ ካቀረበችና ለራሷ ጥያቄ መልስ ከሰጠች በኋላ የመጨረሻ ልመና አሰማች። አምኖን ሳንገሥ እንዲናገር ለመነችው (አባቷን እንደ ቤተ ሰቡ አባል ሳይሆን፣ እንደ አንድ ባለ ሥልጣን ርምጃ እንዲወስድ በመጠበቅ በማዕረጉ የጠራችው)። ዳዊት አምኖንን ለማግባት እንደማይከለክላት ርግጠኛ ነበረች። ደግሞስ ታላቁ አባት አብርሃምስ በአንድ ወገን እጉቱ የሆነችው ሣራን አግብቶ የለምን? (ከዘፍ 20፥12 ጋር ያነጻ)።

ትዕማር በልቧ ከአምኖን ጋር መጋባቷን የምትቃወም አትመስልም። እርሷ የጠላችው ከጋብቻ ውጪ የግብረ ሥጋ ግንኙነት ማድረግን ነበር። ይሁን እንጂ፣ በብዙ ቃላት ያቀረበችው ልመና ተቀባይነት አላገኘም። አምኖን “ሊሰማት አልፈለገም”።

14-15ሀ ቀደም ሲል አምኖን በአንድ በኩል እጉቱ የሆነችውን፣ “አፈፍ አድርጎ” ይዟት ነበር (ቍ 11)። ይህን ሁሉ እየተነጋገሩ በነበሩበት ጊዜም አልለቀቃትም ነበር። ከእርሷ ይልቅ፣ “ብርቱ” ነበር። ስለዚህም፣ በግድ አስነወራት። አስገድዶ የሚደፍር ሰው የሚኖረውን ስሜታዊ ሁኔታ በርግጠኝነት ማወቅ አይቻልም፤ አምኖን ትዕማርን “እጅግ ጠላት” (በዘፍጥረት 34፥2-3 ላይ ያለው የዚህ ተቃራኒ መሆኑን ያነጻ)።

15ሀ-16 አምኖን ያንን በደል ካደረሰባት በኋላ ወዲያውኑ፣ “ተነሥተሽ ውጪልኝ!” ሲላት ትዕማር ገና አልተረጋጋችም ነበር። ቀደም ሲል በፍትወት እየተቃጠለ በነበረ ጊዜ “ነዩ” ብሏት ነበር፤ አሁን ግን በጥላቻ ተነሥቶ አባራራት። ምንም እንኳን ትዕማር እዚህ ላይ የሰጠችው ምላሽ ቀደም ሲል ካቀረበችው ልመና ያጠረ ቢሆንም (ቍ 12-13)፣ አሁንም ቢሆን ከበፊቱ ያነሰ አምኖን ያዘዛትን ማድረግ አልፈለገችም። በፊት እንዳልችው ሁሉ፣ “አይሆንም!” ነበር ያለችው (ቍ 12 ይመ)። አምኖን ትዕማርን በማባረር አስገድዶ ከማስነወር የበለጠውን የጉዳት ላይ ውርደት ጨመረ። ይሁን እንጂ፣ አምኖን ለሦስተኛ ጊዜ፣ “አልተቀበላትም” (ቍ 9:14:16)

17 ከቍ 9 እንደምንመለከተው ምስክር በሌለበት በትዕማር ላይ የፈለገውን ማድረግ እንዲመችው ሰው ሁሉ ከመኝታ ቤቱ እንዲወጣ አድርጎ ነበር፤ አሁን ግን ያደረገውን አስከፊ ንጠአት ላለማሰብ ትዕማር ከፊቱ ዘወር እንድትልለት ፈለገ። እዚህ ላይ፣ “ይህችን ሴት” የሚለው፣ “ይህችን ነገር” ተብሎ መተርጉም የሚቻል ሲሆን፣ አምኖን ትዕማርን ምን ያህል እንደ ጠላት ያመለክታል።

አምኖን ለአገልጋዩ የሰጠው ሁለተኛ ትእዛዝ፣ አስወጥቶ በሩን እንዲዘጋባት ነበር። ብዙ ጊዜ በሮች እንዲዘጉ የሚፈለገው ክፉ ተግባርን ለመከላከል ወይም ለመሸሸግ ነው (ዘፍ 19፥6፣ መሳ

3፥21-24)። በር ለዎችን በቤት ውስጥ እንዲሆኑ ብቻ ሳይሆን ከቤት ውጪ እንዲቀሩም ያደርጋል።

18-19 ምንም እንኳን ትዕማር ወደዚያ ቤት እንድትመጣ ሁኔታው በጥንቃቄ የተቀነባበረ እንደ ነበር ቢታወቅም፣ ከዚያ የተባረረችው ግን በድንገት በአገልጋዩ ተጉትታ ነበር። ሰውየው ፍትወቱን ካረካ በኋላ እንደ ቈሻሻ ነገር ሴትየዋን አባረረ (በተመሳሳይ ክመሳ 19፥25 ጋር ያነጻ)።

ትዕማር ግን “ድንግል ከሆኑት የንጉሥ ልጆች” አንዷ ነበረች፤ ይህም ማንም ሊነካት እንደማይችል የሚያመለክት ነው። ማንም በቀላሉ የሚያገኛት ርካሽ ስላልነበረች ለደረጃዋ በሚገባ ሁኔታ “ጌጠኛ ልብስ” ለብሳ ነበር። አሁን ግን ድንግል ባለመሆኗ ለጉስቀሌናዋ መገለጫ እንዲሆን ልብሷን ቀደደች። በራስዋ ላይ ዐመድ እንደ መነሰነሱዋና ማልቀሷ ሁሉ (ከ19፥4 ጋር ያነጻ) ልብሷን መቅደዷ ሊካካስ የማይችል ከሳራ ስለ ደረሰባት የተሰማትን ሐዘን ያመለክታል (ከቍ 31፥15፥32 ጋር ያነጻ)።

20 አቤሴሎም የሰጣት ምክር ትክክለኛና ቀደም ሲል የታሰበበት ነበር። የሚናገረውን በጥንቃቄ በመምረጥ፣ “አምኖን ከአንቺ ጋር ነበርን?” በማለት ትዕማርን ጠየቃት፤ ይህም ምንም እንኳን ግብረ ሥጋን በሚመለከት ግልጽ ባይሆንም፣ እንደዚያ ያለ ሁኔታ ሊኖር እንደሚችል የሚያመለክት አባባል ነው (ከዘፍ 39፥10 ጋር ያነጻ)። ለጊዜውም ቢሆን ዝም እንድትል እጉቱን መከራት፤ እርሱ ወንድሟ ስለ ሆነ ከቤተ ሰቡ ጋር በአንድነት ሆኖ ለችግሩ መፍትሔ ሊያፈላልግ ነው። ስለሆነም ትዕማር ስለ ነገሩ ያለአግባብ ማሰብም ሆነ መጨነቅ የሰላትም ማለት ነው። ትዕማር ለጊዜው በአቤሴሎም ቤት መኖር ጀመረች። “ብቸኛ ሴት” ሆና ኖረች፤ ይህም፣ “ሳታገባ” - “ልጅም” ሳትወልድ እንደ ማለትም ይሆናል (ኢሳ 54፥1 ይመ)። ለአንዲት እስራኤላዊት ሴት ይህ በሕይወት እያሉ የመሞት ያህል ነበር (ከ2ሳሙ 20፥3 ጋር ያነጻ)።

21-22 አምኖን ትዕማርን እንዳስነወራትና የሆነውን ሁሉ ሲሰማ ዳዊት “መቈጣቱ” ሳይታለም የተፈታ ነው (ከ12፥5 ጋር ያነጻ)። ይሁን እንጂ ንጉሥ ቢሆንም እንኳን ምንም ማድረግ እንደማይችል ተሰምቶታል፤ ምክንያቱም እርሱ ራሱም ቢሆን ከቤርሳቤህ ጋር በዝሙት በመውደቁ ያንን ዐይነት ንጠአት ፈጽሞአል። የበደለኛነት ስሜቱ አፋን ያዘው።

በዚህ ውስጥ ግን አቤሴሎም፣ ክፉም ሆነ ደግ ለአምኖን ሳይናገር ምቹ ጊዜ እየጠበቀ ነበር። ምንም እንኳን ትዕማር ላይ የደረሰውን በደል ቀደም ሲል ቢረዳም ባልተለመደ ሁኔታ ሁለት ዓመት ሙሉ መታገሡ (ቍ 20)፣ በነገሩ ውስጥ የአቤሴሎም እጅ እንዳለበትና አምኖንን የሚገድልበትና የዳዊት መጀመሪያ ወራሽ ልጅ እንዳይሆን የሚያስወግድበት ምክንያት እንዲሆነው በማሰብ፣ ኢየናዳብ ለአምኖን ምን ማለት እንዳለበት የነገረው አቤሴሎም ነበር በማለት እንድናስብ ያደርገናል (በተጨማሪ 32-33 ማብ ይመ)። አምኖን በአንድ በኩል እጉቱ በሆነችው ትዕማር ላይ ጥላቻ እንዳደረሰት ሁሉ፣ (ቍ 15) አቤሴሎምም እንዲሁ በአንድ በኩል ወንድሙ በሆነው አምኖን ላይ ጥላቻ ዐድርቦታል።

8. የአምኖን መገደል (13፥23-39)

23-24 ሁለት ዓመት ካለፈ በኋላ፣ አቤሴሎም ለተደፈረች እጉቱ የሚበቀልበት ትክክለኛ ጊዜ እንደ ደረሰ ዐወቀ። ወንድሙን አምኖንን ለመገደል በጎች የሚሸሰቱበትን ጊዜ እንደ ምክንያት ሊጠቀምበት መረጠ። የአቤሴሎም በጎች ፀጉራቸውን እንደሚያጡ ሁሉ ምናልባት የወደ ፊት የእስራኤል መሪ የሚሆነው የዳዊት በኩር ልጅም እንዲሁ ሕይወቱን ሊያጣ ነው። አቤሴሎም በጎቹን በሚሸልትበት በቤላሶር እንዲገኙ ንጉሡንና ወንዶች ልጆቹን እንዲሁም ባለ ሥልጣናቱን ጋበዘ። በጨዋነትም ሆነ ተገቢውን አክብሮት በመግለጽ ረገድ አቤሴሎም ቃላቱን በጥንቃቄ መርጧል። ግብዣውን ሲያቀርብ ራሱን “እኔ ባሪያህ” በማለት ነበር የጠራው።

25 ዳዊት ግን ሁሉም ወደ አቤሴሎም ግብዣ ቢሄዱ፣ “ሽክም እንሆንብሃለን” በማለት ግብዣውን መቀበል አልፈለገም። አቤሴሎም አጥብቆ ቢለምነው እንኳ ዳዊት ሳይሄድ ቀረ፤ ይልቁንም፣ “መርቆ” አሰናበተው።

26^ሀ መሆን የማይችለውን ነገር ከጠየቀ በኋላ አቤሴሎም አምኖን ብቻውን ለመምጣት እንዲፈቀድለት በብልጎት ጠየቀ። ትዕማር ላይ ባደረገው ነገር ምክንያት ዳዊት አቤሴሎም አምኖንን ይገዳው ይሆናል ብሎ ስለሚያስብ የመጀመሪያውን ጥያቄ እንዳልተቀበለው ሁሉ ሁለተኛውንም ጥያቄ አይቀበለውም ብሎ ሳያስብ አልቀረም። በሌላ በኩል ደግሞ ትዕማር ከተደፈረች ሁለት ዓመት ስላለፈው ሁኔታው ከአባቱ አኝምሮ ሊጠፋ እንደሚችል አቤሴሎም ተስፋ አድርጎአል። በተጨማሪም ምናልባት ዳዊት ያደረሰትን ፍርሀት ሊያዘናጋ በሚችል መልኩ አቤሴሎም አምኖንን “ወንድሜ” በማለት ነበር የጠራው።

26^ለ-27 አቤሴሎምን ሊያናድደው ቢችልም፤ ዳዊት ወዲያውኑ አልተስማማም፤ “አምን?” በማለት ያቀረበው ጥያቄ ጭራሽ አለማመኑን ሳይሆን ጥርጣሬውን የሚያመለክት ነው። በዚህ ጊዜ ግን አቤሴሎም ያደረገው ውትወታ ውጤት አስገኝቷል፤ ምናልባትም እንደዚያ ይሆናል ብሎ ያልጠበቀውም ሊሆን ይችላል። በውሳኔው እየወላወለ የነበረው ንጉሥ ልጁን አምኖንን ብቻ ሳይሆን ሌሎች ወንዶች ልጆቹም ጭምር ዐብረው እንዳይሄዱ አደረገ።

28-29 ያሰበው ስለ ተሳካሳት የልብ ልብ ያገኘው አቤሴሎም ከዚህ በኋላ የአዛዥነት ቦታውን ያዘ። “የወይን ጠጅ ጠጥቶ መንፈሱ መለወጡን” የሚለው ብዙውን ጊዜ ተንኩልን፤ (ከአስቱ 1፥10-11 ጋር ያነጻ) ወይም ጥፋትን፤ (1ኛው 25፥36 ይመ) ወይም ደግሞ በአሁኑ ሁኔታ ዐመፅ መኖሩን (ምቱት፤ ግደሉት ማለትን) ያመለክታል። አቤሴሎም ሰዎቹን ያበረታታና ያደፋፍር ነበር። ምቹ ጊዜ ሲያገኙ፤ “የአቤሴሎም አገልጋዮች ጌታቸው ያዘዛቸውን በአምኖን ላይ ፈጸሙ።” በሁኔታው የተደናገጡት የተቀሩት የንጉሡ ልጆች አቤሴሎም እነርሱንም እንዳይገድል በመፍራት እዚያ መቄየት አልፈለጉም። ሕይወታቸውን ለማዳን ሸሸ።

ይህን በመሰለ መልኩ ዳዊት ከቤርሳቤህ ጋር የፈጸመው ዝመት ልጁ አምኖን ትዕማርን በመድፈሩ ተንጸባረቀ፤ ዳዊት ኦርዮን መግደሉ ደግሞ፤ አቤሴሎም አምኖን ላይ በፈጸመው ግድያ በበቀል ተገለጠ። “ሰው የዘራውን ያንኑ ያጭዳል” (ገላ 6፥7) በማለት ጳውሎስ ያስቀመጠው መርሕ እዚህ ላይ ተግባራዊ ሆኗል።

30-31 ልዑላኑ (የንጉሡ ልጆች) ወደ ኢየሩሳሌም ከመድረሳቸው በፊት፤ አቤሴሎም “የንጉሡን ልጆች” በሙሉ ፈጃቸው የሚል ሐሰተኛ ወሬ ለዳዊት ደረሰው። ሁሉም አስተማማኝ የነበረው የዳዊት የመረጃ መረብ (10፥5 ይመ) እዚህ ላይ አልተሳካለትም። እንደ ብዙዎቹ ወሬዎች ሁሉ ለዳዊት የደረሰው በጣም የተጋነነ ወሬ ነበር።

ዳዊት ይህን ወሬ ሲሰማ፤ ወዲያውኑ የወሰደው ርምጃ የሚጠበቅና ማንም በቀላሉ የሚረዳው ዐይነት ነበር፤ ልጆቹ እንዳደረጉት ሁሉ (ቍ. 29) በተጠንቀቅ “ተነሥቶ ቆመ።” ውርደት የደረሰባት ልጁ ትዕማር ድንግልናዋን በማጣቷ ልብሷን ቀድዳ እንዳለቀሰች ሁሉ፤ ዳዊትም የልቡን ሐዘን ለመግለጽ ልብሱን ቀደደ፤ አገልጋዮቹም እንዲሁ አደረጉ። ለሐዘኑ ተጨማሪ መገለጫ በሚሆን መልኩ ንጉሡ በመሬት ላይ ተዘረረ (ከ12፥16 ጋር ያነጻ)።

32-33 የተነዛውን ሐሰተኛ ወሬ በፍጥነት ያስተባበለው ኢየሩሳሌም ነበር። “የሞተው አምኖን ብቻ” እንደ ነበር ማወቁ ግድያው አቤሴሎም ሁለት ዓመት ሙሉ ሲዘጋጅበት የነበረ መሆኑንና፤ አቤሴሎም ዙፋኑን ለመውረስ ላለው ዕቅድ ዕንቅፋት ሊሆን ስለሚችል አቤሴሎምና ኢየሩሳሌም የጠነሰሱት ሢራ ነበር የሚለውን ዐሳብ የበለጠ ተአማኒ ያደርገዋል። ኢየሩሳሌም ስለ ሁኔታው በልቦ መሉኑን የተናገረው እውነት ስለ ነበር፤ ዳዊት የንጉሡ ልጆች በሙሉ ተገደሉ ተብሎ (በሐሰት) የተነገረውን “ማሰብ” የለበትም።

34-35 በዚሁ ጊዜ የንጉሡ ልጆች የአምኖን ዕጣ እንዳይደርስባቸው (ቍ. 29) እንደ ሸሸ ሁሉ፤ አቤሴሎምም እንዲሁ ንጉሡ እንዳይቀጣው በመፍራት ሸሸ። የንጉሡ ሌሎች ልጆች የሸሸት ወደ ኢየሩሳሌም ሲሆን፤ አቤሴሎም ግን ከኢየሩሳሌም በጣም በመሬቅ ከዮርዳኖስ ማዶ ወዳለ ቦታ ነበር የሸሸው፤ ወደዚሁ ቦታ ያደረገው ሸሸት ሦስት ጊዜ ተጠቅሷል

(ቁ. 34፡ 37፡ 38)። ለዘብ ጥበቃ በኢየሩሳሌም ቅጥሮች ላይ ከቆሙት አንዱ ከምዕራብ በኩል ሰዎች (ሌሎቹ የንጉሡ ልጆች) ወደ ከተማዬቱ በሚያስገባው መንገድ ሲመጡ አየ። ከአምኖን በቀር ሌሎች ልጆቹ በሙሉ በሕይወት መሆናቸውን ኢየሩሳሌም ቀደም ሲል ለንጉሡ በርግጠኛነት እንደ ነገረው ሁሉ (ቍ. 32-33)፤ አሁን ደግሞ “የንጉሡ ልጆች” በሰላም መምጣታቸውን ዳዊት እንዲመለከት እየነገረው ነው። ይህን ካለ በኋላ ደግሞ በዳዊት ዘንድ ምስጋና ለማግኘት በማሰብ፤ “አገልጋይህ እንዳለው ሆኖአል” አለ።

36-39 በዳዊት መጀመሪያ ልጅ አሳዛኝ አሟሟት ምክንያት አገልጋዮቹና የንጉሡ ልጆች ሁሉ ከዳዊት ጋር “ጮኸው” ተላቀሱ።

የዳዊት ሦስተኛው ልጅ አቤሴሎምም በበኩሉ ሕይወቱን የሚያድንበት መጠለያ ፍለጋ በሰርያ ወዳለቸው ወደ ጌሹር በመሄድ (ከ15፥8 ጋር ያነጻ) በእናቱ በኩል አያቱ በሆነው ተልማናይ ቤት ተቀመጠ (3፥3 ይመ)። ዳዊት “ለልጁ” ማዘኑን ቀጥሏል፤ እንዲህ ሲል አምኖንን ማለቱ እንደ ነበር ግልጽ ቢሆንም፤ ጸሐፊው ስሙን አለመጥቀሱ አቤሴሎምንም ማለት ሊሆን እንደሚችል ማሰብ ይቻላል (ከ18፥33-19፥4 ጋር ያነጻ)። ዳዊት በልጁ በአምኖን ሞት የተሰማው ሐዘን ምን ያህል ከባድ እንደ ነበር “ዘወትር ያለቅስ ነበር” ከሚለው መረዳት ይቻላል።

ጸሐፊው የዚህን ክፍል ታሪክ የሚያበቃው የአምኖን የሐዘን ጊዜ ካበቃ በኋላ ዳዊት ስለ አቤሴሎም ያሰበውን በዐጭሩ በማመልከት ነው። ንጉሡ አቤሴሎምን የመበቀል ፍላጎት አልነበረውም። ይልቁንም የእርሱ ዋናው ፍላጎት ዕርቅ ማድረግ ነበር።

9. የተቀሔዬቱ አስተዋይ ሴት (14፥1-20)

1 “የጽሩያ ልጅ ኢዮአብ” የሚለው ሙሉ ስም (1ኛው 26፥6) በታሪኩ ውስጥ ዐዲስ ጅማራ መደረጉን ያመለክታል (ኢዮአብ ከ12፥27 ወዲህ አልተጠቀሰም)። አዮአብ ዳዊት ስለ አቤሴሎም ማሰብ መጀመሩን ርግጠኛ የሚሆንበት ጊዜ እስኪመጣ ድረስ ቄየ።

2-3 ያሰበውን በማሳካት ረገድ ልትረዳው የምትችል “ብልሃ” ሴት ወደ ኢየሩሳሌም እንዲያመጡለት ኢዮአብ መልእክተኛ ላከ። ከወንድ ይልቅ ሴት መምረጡ ምናልባት ከተልእኮው ባሕርይ ጋር የተያያዘ ይሆናል፤ በጣም ከሚቀርበው ሰው ይልቅ (አዮሩሳሊን ከመሳሰሉ) እንግዳ ሰው መምረጡ የዳዊትን ልብ ለመማረክና ከአቤሴሎም ጋር የነበረውን ግንኙነት በበለጠ ትኩረት እንዲገነዘበው ለማድረግ ሆነ ብሎ ያደረገው ሊሆን ይችላል።

ይህ በገሊላ ባሕር ሰሜናዊ ምሥራቅ ጫፍ ላይ የሚገኝ የጌሹር ከተማ ፍርስራሽ ሲሆን የአቤሴሎም እናትና ወንድ አያቱ የተወለዱበት ሥፍራ ነው።

ሴትዋ ስትመጣ ለሞተ ሰው የምታለቅስ መስላ እንድትታይ አዮአብ ነገራት። ስለሆነም የፈጠራ ታሪክ ይዛ እንድትቀርብ

ነበር የተጠየቀው፡- “ለሞተ ሰው ብዙ ጊዜ እንዳዘነች” መሰላ እንድትቀርብ ሲነግራት አዮአብ ሆነ ብሎ ከዳዊት ጋር እያገጸጸራት ነበር (13፥37 ይመ)፡፡ እንደ እውነቱ ከሆነም ከቴቂሌ የመጣችው ሴትና የእስራኤል ንጉሥ ሁለት ጊዜ ከባድ ሐዘን ደርሶባቸዋል፡፡ እርሷ ባልዋንና ልጇን ዐጥታለች፤ እርሱም ከጋብቻ ውጪ ከቤርሳቤህ የወለደውን ልጁንና በኩር ልጁን አምኖንን ዐጥቷል፡፡

ከዚህ በመቀጠል አዮአብ ወደ ንጉሡ ሄዶ እርሱ የነገራትን ሁሉ በትክክል እንድትናገር አዘዛት (ከቀ. 19 ጋር ያነጻ)፡፡ አዮአብ “ብልሃ” መልእክተኛ በመምረጥ በንጉሡ ፊት አሳማኝ በሆነ ሁኔታ እንድትናገር በማድረግ ሊደነቅ ይገባዋል፡፡

4-5U በኢየሩሳሌም ወዳለው ቤተ መንግሥት ስትደርስ ከቴቂሌ የመጣችው ሴት አዮአብ በነገራት መሠረት ከዳዊት ጋር ተገናኘች፡፡ በግንባሯ ተደፍታ እጅ በመንግሥት ለንጉሡ ያላትን አክብሮት ገለጸች፡፡ ዳዊት እንደ ዳኛና የበላይ ባለ ሥልጣን ከልቡ በማሰብ ሴትዮዋን፤ “ችግርሽ ምንድን ነው?” በማለት ጠየቃት (ከኢያ 15፥18፤ ከ1ነገ 1፥16፤ ከ2ነገ 6፥28 ጋር ያነጻ)፡፡

5A-8 ሴትዮዋ ራስዋን እንደ መበለት በማቅረብ የመጀመሪያ አቤቱታዋን አስማች፡፡ ሂደቱ እንደሚያመለክተው ሴትዮዋ አስመስላ መቅረብና ነገሯን እንዲታመን አድርጋ በማቅረብ ረገድ የተዋጣላት ተዋናይ ናት፡፡

የተለመደውን የተገኘነት ቃል በመጠቀም (ራስዋን የዳዊት፤ “አገልጋይ” በማለት) ሁለት ልጆቿ እርስ በርስ እንደ ተጣሉ ገለጸች፡፡ ከልጆቿ የአንዱ ዐላማ ግድያ ስለ ነበር፤ የተጣሉት ከቤት ራቅ ብሎ ማንም መመስከር ወይም መገለገል በማይችልበት ሜዳ ላይ ነበር፡፡ በዚያ ቦታ አንዱ ወንድም ሌላውን እንደ ገደለ የተቁሐዱቱ ሴት ተናገረች፡፡ ከዚያም በመቀጠል፤ ልጇ ከሞተ በኋላ ቤተ ዘመዱ ሁሉ መጥተው ገዳዩን መበቀል እንፈልጋለንና አሳልፈሽ ስጪን እንዳሏት ተናገረች፡፡ የቴቂሌዬቷ ሴት ወደ ዳዊት የመጣችው ደም መበቀልን አስመልክቶ የነበረውን ባህል በመቃወም ሳይሆን፤ የቀራት አንድ ልጇ ላይ ተግባራዊ መሆኑን ጥያቄ ውስጥ በማስገባት ነበር፡፡ ምንም እንኳን ታሪኩ የፈጠራ ቢሆንም፤ የማሳመን ችሎታዋ ዳዊትን እንኳ እውነት እየተናገረች መሆኑን እንዲያምን አድርጎታል፡፡ የቀረውን ልጇን ለቤተ ዘመዱ አሳልፋ እንድትሰጥ መጠየቁን ተናግራለች፡፡ የቀራት አንድ ልጇን በመግደል “ወራሽ” ሊያሳጣትና በዚህም ምክንያት የቤተ ሰቡን ንብረት የመውረስ ድብቅ ዐላማ እንዳላቸው አመለከተች (በተጨማሪ ቀ. 16 ጋር ያነጻ)፡፡ ይህን በመሰለ መልኩ ጉዳዩ የጥቅም ግጭት ያለበት መሆኑን አመለከተች፡፡

መጨረሻ ላይ እርሷን በተመለከተ ባቀረበችው ልመና (ቀ. 7) ብልሃ የሆነችው ሴት፤ ጥያቄዋ አሳዛኝ ሁኔታ እንዳኖረው አደረገች፡፡ የቀራትን አንዱን፤ “መብራት” ለማጥፋት በመፈለጋቸው የቤተ ዘመዱን አባሎች ከሰሰች፡፡ የቀራት እርሱ ብቻ ስለ ነበር እርሱ ከተገደለ የሞተው ባልዋ ያለ “ዘር” መቅረቱና ስሙም ጨርሶ መጥፋቱ ነው፡፡

ከቴቂሌ የመጣችው ብልሃ ሴት የሚገርም ታሪክ ፈጥራለች፡፡ አቀራረቧ ለዳዊት በጣም አሳማኝ በመሆኑና በታሪኩ የተጠቀሰው ሁኔታም ከእርሱ ሁኔታ የተለየ በመሆኑ እውነተኛ ዐላማዋን እንዳይጠራጠር አድርጎታል፡፡ ያቀረበችው ታሪክ አዮአብ እርስዋ እንድትፈጽም ለፈለገው ነገር መሠረት አስቀመጠ፡፡

ምንም እንኳ ዳዊት የቤተ ዘመዱን ውሳኔ ለመቀልበስ ጎይልም ሆነ ሥልጣን ቢኖረውም፤ በዙሪያው ያሉትን የእርሱን ባለሥልጣናት ላለማስቀየም በጥንቃቄ ተራመደ፡፡ ቀደም ሲል ለአቢግያ እንደ ተናገረው ጎይልንና ቁርጥ ውሳኔን በሚያመለክት ሁኔታ ሳይሆን (1ኛው 25፥35) ለቴቂሌዬቷ ሴት የሰጠው ምላሽ ድፍን ያለ ነበር፤ “አንቺ ወደ ቤትሽ ሂጂ፤ ስለ ጉዳይሽ አስፈላጊውን ትእዛዝ እስጣለሁ” ነበር ያሳት፡፡

9-10 ከተልእኮዋ ማፈገጫ ያልፈለገችው ሴት፤ እንዲህ በቀላሉ የምትመለስ አልነበረችም፡፡ ከእርሷ በፊት እንደ ነበረችው አቢግያ ዳዊት ርምጃ እንዲወስድ ሊያደርገው እንደሚችል በማሰብ በደሷን ተናዘዘች፡፡ በሴትዮዋ ጥንካሬ

በመገረም እርሷን አስመልክቶ በተላለፈው ውሳኔ ማንም ጣልቃ እንዳይገባና እንዳያስቸግራት ንጉሡ ራሱ በግል ጉዳዩን ለመከታተል ውሳኔ አደረገ፡፡

11 ንጉሡ ወደ እግዚአብሔር እንዲለምን በመጠየቅ አንዱን ቀሪ ልጇን “ከደም ተበቃዮች” እንዲጠብቅላት መለኮታዊ ርዳታ ፈልጋለች (ዘኁ. 35፥6-28፤ ከዘያ 19፥1-13፤ ከኢያ 20 ጋር ያነጻ)፡፡

ዳዊት በድጋሚ በመሐላ የእግዚአብሔርን ስም በመጥራት፤ (12፥5፤ 1ኛው 14፥39 ይመ) ከልጇ ራስ ጠጉር አንዲቱ እንኳ፤ “ወደ መሬት አትወድቅም” በማለት ቃል ገባለች፡፡ ዳዊት ስለ ሴትዮዋ ልጅ ጠጉር መናገሩ አስገራሚም አሳዛኝም ነው፡፡ የገዛ ልጁ የአቤሌሎም ጠጉር የቁንጅናው መገለጫ ብቻ ሳይሆን፤ (ከቀ. 25-26 ጋር ያነጻ) ለሞቱም ምክንያት ሆኗል (ከ18፥9-15 ጋር ያነጻ)፡፡

12-17 የምትፈልገውን ዋስትና ካገኘች በኋላ ሴትዮዋ ሁለተኛ አቤቱታዋን ለማቅረብ ተዘጋጀች፡፡ የፈለገችውን ሁሉ እንድትጠይቅ ዳዊት ስለ ፈቀደላት፤ ከዚያ በኋላ ግልጽና ቀጥተኛ በሆነ ሁኔታ ተናገረች፡፡ የገዳዩን ልጇን ሕይወት እንዲያድንላት ሴትዮዋ ባቀረበችው አቤቱታ መሠረት ዳዊት በጉዳዩ ጣልቃ ለመግባት ቁርጥ ውሳኔ ካደረገ እንዲህ ያለ ነገር፤ “ያሰበው” ለምንድን ነው? የእርሷ ጉዳይ የጥቂት ቤተ ዘመዶች ግጭት ሲሆን፤ አቤሌሎም በተሰደደበት አገር እንዲቀር መደረጉ ዳዊት የእግዚአብሔርን ሕዝብ የወደ ፊት ሕይወት ለአደጋ ማጋለጡ ነበር፡፡

ማለት የፈለገችውን ሁሉ ዳዊት በትክክል መረዳቱን ለማረጋገጥ ሴትዮዋ የእርሷን ልጅ ለመርዳት ፈቃደኛ መሆኑ የገዛ ልጁ አቤሌሎምን ከተሰደደበት ቦታ እንዲመለስ አለማድረጉ በራሱ ላይ መፍረዱ እንደ ሆነ አመለከተች፡፡ የቴቂሌዋ ሴት መሬት ላይ ስለ ፈሰሰ ውሃ የተነገረ ምሳሌ በማቅረቧ፤ ምን ያህል አስተዋይ እንደ ነበረች አሳየች፡፡ ምንም እንኳ በትክክል ከጉዳዩ ጋር መያያዙ አከራካሪ ቢሆንም፤ (ለምሳሌ፤ አንዱ የጠፋ ሕይወት እንደ ገና አለመመለሱ ወይም ሞት የማይቀር መሆኑ፤ ወይም በጎጠኢት ምክንያት የሚመጣ ቅጣትን ማስቀረት አለመቻሉ) የፈሰሰ ውሃ አመልካችና በማንኛውም ጉዳይ ቢነሣ አግባብነት ያለው ነው፡፡

ቁጥር 14 ላይ ያለውን፤ የክርክር ጥያቄ አድርጎ መተርጎም መልካም ነው፡- እግዚአብሔር የጠፋ ሰው እንደ ጠፋ እንዳይቀር የልቡ ምኞት አይደለም? ወይስ እንዲመለስ መንገድ አያዘጋጅም? የቴቂሌዋ ሴት እግዚአብሔር አቤሌሎም ከሰርያ ወደ እስራኤል እንዲመለስ እንደሚያደርግ አመልክታለች፡፡ ምንም እንኳ ዳዊት አንድ ነገር ቢያስብም፤ እግዚአብሔር ደግሞ ሌላ ሐሳብ ይኖረዋል፡፡

መናገር የፈለገችውን ነጥብ ከተናገረች በኋላ ሴትዮዋ፤ ከመጀመሪያው አቤቱታዋ አንዳንድ ሐሰቦችንም በማንግት ሁለተኛውን አቤቱታዋን ጨረሰች፡፡ ከንጉሡ ጋር ፊት ለፊት በመነጋገር ምንም የምታጣው ነገር እንደማይኖር አመለከተች፡፡ ንጉሡ ሊበቀላት ከሚፈልገው ሰው እንደሚታደጋት ተስፋ አድርጋለች፡፡ የቤተ ዘመዱ ሰዎች እርሷንና ልጇን እግዚአብሔር ከሰጣቸው “ርስት” (እንዲሁም ሲባል ከምድሩና ከእስራኤል ሕዝብ፤ ወይም በእግዚአብሔር ርስት ላይ ካለ ከአንድ ቤተ ሰብ ንብረት) እንዳይንቅሏቸው ፈርታለች፡፡ ቴቂሌዬቷ ካለችበት መጥፎ ሁኔታ እንዲያሳርፋት የዳዊትን ውሳኔ ፈልጋለች (ቀ. 17)፡፡ ከእርሷ በፊት እንደ ነበረው እንደ አንክስ (1ኛው 29፥9 ይመ) እና ከእርሷ በኋላም እንዳለው እንደ ሜምፊስኬ ሁሉ (ከ19፥27 ጋር ያነጻ) ዳዊትን፤ “ከእግዚአብሔር መልእክ” ጋር አነጻጽራዋለች፡፡ ዳዊት “በጎውንና ክፉውን መለየት” ይችላል፡፡ እግዚአብሔር ከንጉሡ ጋር እንዲሆን ያላትን ምኞት መናገሯ ትክክለኛ ውሳኔ እንዲያደርግ ተስፋ ማድረግ፤ ጌታ ንጉሡን እንዲረዳው ብቻ ሳይሆን፤ እርሱን አስመልክቶ በመጽሐፈ ሳሙኤል የተጠቀሰውን ባሕርይ ማስታወሷንም የሚያሳይ ሊሆን ይችላል (1ኛው 16፥18 ይመ)፡፡

18-19U ዳዊት የሴትዮዋን ጥያቄ ከግምት ውስጥ በማስገባት፤ (ከ4-5 ጋር ያነጻ)፤ እርሱም በጠኩሉ ለሚጠይቃት ሁሉ እውነቱን እንድትናገር አሳለባት፡፡ ሴትዮዋ የምትናገረው የራሷን ሐሳብ ብቻ እንዳልነበር መጠርጠር ጀምሯል፡፡ ስለሆነም

አቤሴሎም ወደ ኢየሩሳሌም እንዲመለስ እያደረገች ከነበረው ጥረት በስተ ጀርባ ምናልባት የኢየሱስ እጅ ይኖር እንደ ሆነ ማወቅ ፈልጓል።

19 ሴትዋዋ እውነቱን እንደምትናገር በመሐላ አረጋገጠች፤ መሐላዋ ቃል በቃል “በአንተ ነፍስ ሕይወት” እምላለሁ ተብሎ ሊተረጎም ይችላል። ንጉሡ የተናገረው ትክክል መሆኑን መሰከረች፤ እንደዚያ እንድታደርግ ዕቅዱን ያወጣው ኢየሱስ ነበር።

20 በመጨረሻም ዳዊት በእንዲህ ያለ የፈጠራ ታሪክ የሚታለል አልሆነም። እንደ እግዚአብሔር መልእክት ሁሉ መልካሙን ከክፉ ይለያል (ቍ. 19)፤ “በምድሪቱ ላይ የሚሆነውን ነገር ሁሉ ያውቃል።” ኢየሱስ አሁን ያለውን ሁኔታ ለመለወጥ ችሎ ቢሆን እንኳ ያደረገው ነገር ከዳዊት መስወር አይችልም ነበር። ሴትዋዋ፤ “ብልሃ” (ቍ. 2) ትሆን ይሆናል፤ የንጉሡ፤ “ጥበብ” ግን የእግዚአብሔርን መልእክተኛ ከዚያም በላይ፤ የራሱ የእግዚአብሔርን ያህል ነበር። ይሁን እንጂ የቴቂሴዬቱ ምስጋና ያለቅሬታ የቀረበ አልነበረም። ሰፋ ባለ መልኩ ስንመለከተው ታሪኩ ንጉሡን ለማዋረድና ከዙፋኑ ለማውረድ አቤሴሎም ያለውን ከፍተኛ ኃይል ያሳያል።

10. የአቤሴሎም ወደ ኢየሩሳሌም መመለስ (14፥21-33)

21 በዚህ ክፍል፤ “አቤሴሎም” የሚለው ስም በተደጋጋሚ ተነሥቷል፤ ሆኖም በንጉሡና በልጁ መካከል አስታራቂ የሆነውና ቁልፍ ሚና ይጫወት የነበረው ኢየሱስ መሆኑ ግልጽ ነው፤ የኋላ ኋላ ለመታረቃቸው ምክንያት የሆነውም እርሱ ነበር። ልጅዋን ለማዳን ከነበራት ፍላጎት የተነሣ ሴትዋዋ ያሳየችውን ጥድፊያና የአነጋገርዋን ምክንያታዊነት በመረዳት ንጉሡ ከራሱ ሁኔታ ጋር አያያዘው። አቤሴሎምን ከስደት ወደ አገሩ እንዲመልሰው ንጉሡ ለኢየሱስ ነገረው።

22-24 ከእርሱ በፊት የቴቂሴዬቱ ሴት እንዳደረገችው (ከቍ. 4 ጋር ያነጻ)፤ በኋላም አቤሴሎም እንዳደረገው ሁሉ (ከቍ. 33 ጋር ያነጻ) ኢየሱስ “በግንባሩ ተደፍቶ” ንጉሡን እጅ ነሣ። ኢየሱስ ንጉሡን፤ “ባረከ” የሚለው ዳዊት መስኮታዊ በረከት ያገኘ ዘንድ ኢየሱስ የቀረበውን እሱት የሚያመለክት ነው። ኢየሱስ በመቀጠልም “በንጉሡ ፊት ሞገስ” በማግኘቱ ያለውን አክብሮት በትሕትና ገለጸ።

በአየሱስ ጥረትና የግል ተልእኮ የአቤሴሎም የሦስት ዓመት የሶርያ ስደት አብቅቶ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ። ነገር ግን ገና ወደ ዳዊት መኖሪያ ወይም ዙፋኑን አልቀረበም ነበር፤ ይልቁንም በዚያው በቤተ መንግሥቱ ግቢ ውስጥ ወደ ነበረው፤ “ቤቱ ሂደ”። ስለሆነም ዋናው የኢየሱስ ፍላጎት ሳይፈጸም ቀረ። አቤሴሎም ወደ እርሱ ዘንድ መጥቶ ከእርሱ ጋር እንዲነጋገር ዳዊት ገና ዝግጁ አልሆነም።

25 ቆንጆ አባት፤ (1ሳሙ. 16፥12፤ 17፥42) እና “ቆንጆ” እሳት ያላችው እንደ መሆኑ መጠን፤ (13፥1 ይመ) አቤሴሎምም “ቆንጆ” መሆኑ የሚገርም አይሆንም። እንደ ዓይነተኛ ካህናት ሁሉ፤ (ከዘሌ. 21፥17-18፤ 21፥ 23 ጋር ያነጻ) ወይም እንደ ተፈላጊ ሴቶች ሁሉ (ከማሕ. 4፥7 ጋር ያነጻ) አቤሴሎም ምንም “የሚወጣለት እንክን አልነበረም።” እንዲህ ያለው ያልተለመደ ዐይነት ቍንጅና ከፍተኛ አድናቆትን ያስገኛል (ከዘፍ. 12፥14-15 ጋር ያነጻ)። ስለሆነም አቤሴሎም “በመላው እስራኤል” እጅግ የተደነቀ ነበር።

26 አንድ ሰው ፀጉሩን አለመቆረጡ ናዝራዊ ለመሆኑ ምልክት ነበር (ከዘኁ. 6፥5 ጋር ያነጻ)። አቤሴሎምን በተመለከተ ግን ዐጉል ቁንጠኛነትን የሚያሳይ ነበር። የፀጉሩ ሚዛን ክብደት በጣም ከፍተኛ ነበር። አቤሴሎም እንደ መልካም የቁጠረው ነገር የኋላ ኋላ መጥፊያው ሆነ (ከ18፥9-15 ጋር ያነጻ)።

27 ምንም እንኳ ገና ሕፃን እያሉ ቢሞቱም፤ ተራኪው አቤሴሎም ሦስት ወንዶች ልጆች እንደ ነበሩት ያመለክታል (18፥18 ይመ)። የሴት ልጁ ስም እንደ እሳቱ ስም ሁሉ ትዕማር ሲሆን፤ እርሷም እንደ አክብቷ እንደ አቤሴሎም እሳት በጣም ውብ ነበረች።

28-32 አቤሴሎም የንጉሡን ፊት የማየት ፈቃድ ሳያገኝ ሁለት ዓመት ሆነው። በመጨረሻም የኢየሱስን ትኩረት ለመሳብና ምናልባትም ለመበቀል በመፈለግ አቤሴሎም አንድ ከባድ ርምጃ ለመውሰድ ቁረጠ። ከእርሱ ዕርሻ አጠገብ በነበረው የኢየሱስ ስብል ላይ እሳት እንዲለቁበት አገልጋዮቹን አዘዘ። በጥንት ዘመን አንድ ሰው የገብስ አዝመራውን በሙሉ ዐጣ ማለት ከባድ ሐዘን ነበር (ከዘፀ. 9፥28-31፤ ከኢዩል. 1፥11 ጋር ያነጻ)። በሙሉ ሕግ መሠረት (ከዘፀ. 22፥6 ጋር ያነጻ) ኢየሱስ በቂ ካሣ የመጠየቅ መብት ነበረው።

ምናልባት ኢየሱስ በቁጣ ገንፍሎ መምጣቱ የሚጠበቅ ቢሆንም አቤሴሎም መልስ አዘጋጅቷል። ወደ ንጉሡ እንዲሄድለት ደጋግሞ ቢጠይቀውም ኢየሱስ ግን ምንም አማራጭ በሌለበት ሁኔታ አቤሴሎምን ችላ ብሎት ነበር። ወዲያውኑ ንጉሡ ፊት መቅረብ እንደ ማይችል ቢያውቅ ኖሮ፤ መጀመሪያውኑ ከኒሹር አይመለስም ነበር። በደል ከተገኘበት ለመሞት መዘጋጀቱን ገለጸ (ወንድሙን በመግደል የተቁሐዬቷ ወንድ ልጅ ላይ ከተላለፈው ፍርድ ጋር ያነጻ ቍ. 7)።

33 የምዕራፉ ሦስት ዋና ዋና ተዋናዮች (ንጉሡ፤ ኢየሱስና አቤሴሎም) በመጨረሻ ፊት ለፊት ተገናኙ። በአቤሴሎም ተግሣፅ የተቀጣው ኢየሱስ ጥያቄውን በመቀበል ወደ ንጉሡ ሂዶ ፍላጎቱን ተናገረለት። ወደ ንጉሡ ሲገባ አቤሴሎም “በግንባሩ ተደፍቶ” እጅ በመንግሥት ትሕትናውን አሳየ። ምናልባትም አቤሴሎም ለንጉሡ ለዳዊት ዝቅ በማለቱና በኋላም በንጉሡ “በመሳሙ” (እንደ አቤሴሎም አባት ሳይሆን የቤተ መንግሥት ወግ በመሆኑ፤ 19፥39 ጋር ያነጻ)፤ ዛሬ በዳዊት እየተገዙ ያሉ ሰዎች አንድ ቀን ለእርሱ (ለአቤሴሎም) እንደሚሰግዱና እርሱም እንደሚሰማቸው በማሰብ በልቡ እየሳቀ ሊሆን ይችላል (15፥5-6)።

11 የአቤሴሎም ሢራ (15፥1-12)

1-6 አቤሴሎም “ሠረገላና ፈረሶች” ማሰባሰብና “ፊት ፊቱ” የሚሮጡ ሰዎችን ማዘጋጀቱ የንጉሥነት ግርማ ሞገስ ለማግኘት ያለውን ፍላጎት የሚያመለክት ነው (1ሳሙ. 8፥11)። በሕዝቡ ዘንድ ተወዳጅ ሆኖ ለመታየት የነበረው ዕቅድ የረቀቀ የመሆኑን ያህል በቀላሉ የሚታወቅም ነበር። ጠዋት በማለቱ ይነሣና አቤቱታውን ለንጉሡ አቅርቦ ለማስወሰን የሚመጣ የተከፋ ሰው በሚገኝበት፤ ወደ ኢየሩሳሌም ከተማ በር በሚያመራው ዋና መንገድ ላይ ይቆም ነበር። እንዲህ ያለውን ሰው ከየትኛው ከተማ እንደ መጣ ይጠይቀዋል። አቤቱታ አቅራቢው ከእስራኤል ነገዶች ከአንዱ ወገን መሆኑን ሲነግረው አቤሴሎም ምንም ዐይነት ጣጣ ወይም ተጨማሪ ምርምር ሳያዘዝ ጉዳዩ ትክክልና፤ “ተገቢ” መሆኑን ይነግረዋል። በመቀጠልም፤ ለሰውየው የተቁረቁረ በመምሰል ንጉሡ እንዲህ ያለውን ጉዳይ በአግባቡ የሚያስተናግድለት ሰው እንደሌለው እያዘነ ይነግረዋል።

ለአቤቱታ አቅራቢው ችግር መፍትሔው እርሱ ፈራጅ ሆኖ ቢሾም መሆኑን አቤሴሎም ለሰውየው ይናገር ነበር። እንደዚያ ቢሆን ሰው ሁሉ ወደ እርሱ ይመጣ ነበር፤ እርሱም ተገቢውን ፍትሕ እንዲያገኝ ያደርግ ነበር። ማንኛውም ሰው ወደ እርሱ ቀርቦ እጅ በሚነሣው ጊዜ አቤሴሎም “እጁን ዘርግቶ ይይዘው” እና፤ “ይስመው” ነበር። በሚያደርገው ሁሉ አቤሴሎም ለሕዝቡ ተገቢውን ፍትሕ ለመስጠት ተስማሚ የሚሆነው እርሱ እንጂ ንጉሡ ዳዊት አለመሆኑን ለማሳየት እየሞከረ ነበር። ይህን በመሰለ ሁኔታ አቤሴሎም የእስራኤል ሰዎችን፤ “ልብ ሰረቀ”። ሕዝቡ እርሱን በመተው ልጁን ለመከተል መፈለጋቸው በዳዊት አስተዳደር ውስጥ አንድ ከባድ ችግር መኖሩን ያመለክታል።

7-12 አቤሴሎም በኢየሩሳሌም አራት ዓመት ከቆየ በኋላ በመጨረሻ መንግሥቱን የሚይዝበት ጊዜ እንደ መጣ ዐሰሰ። እውነተኛ ዐላማውን በመደበቅ ለእግዚአብሔር የተሳለው ስዕለት መኖሩንና ይህንኑ ለመፈጸም ወደ ኬብርን (ዳዊት በመጀመሪያ ለንጉሥነት የተቀበበት ቦታ፤ ከ5፥3 ጋር ያነጻ) ለመሄድ እንዲፈቅድለት ዳዊትን ጠየቀ። ምንም ያልጠረጠረው ዳዊት፤ “በሰላም ሂድ” በማለት ፈቀደለት።

በዚሁ ጊዜ አቤሴሎም፤ “የምስጢር ሠራተኞችን” በመላው እስራኤል አሰማራ። ሥራቸውም ቀድሞውኑ በታቀደው

መሠረት ሕዝቡ የቀንደ መለከት ድምፅ ሲሰሙ አቤሴሎም የአቤሴልን ንጉሥ መሆኑን እንዲያውጁ የተለያዩትን የነገድ ግዛቶች መቀስቀስ ነበር። የአቤሴሎምን እውነተኛ ዐላማ ያልጠረጠሩ ብዙ ሰዎች እርሱን በማጃብ ከኢየሩሳሌም ወደ ኬብሮን መጥተው ነበር።

እርሱም በአቤሴል ንጉሥ የመሆን ዕቅዱ ከተሳካለት ዕውቅ አማካሪ እንደሚያስፈልገው በማሰብ የዳዊት አማካሪ የነበረውን አኪጦፌልን ልኮ አስመጣ፤ የዚህ ሰው ልጅ ኤልያብ (ከ23፥34 ጋር ያነጻ) የቤርሳቤህ አባት እንደ ነበር ግልጽ ነው (11፥3)። ስለሆነም የቤርሳቤህ አያት እንደ መሆኑ መጠን አኪጦፌል የዳዊት ጠላት መሆኑን ለመገመት አያዳግትም።

ከዓመታት በፊት የሳኦል ቤት እየተዳከመ ሲሄድ፣ ዳዊት ግን እየበረታ በመሄዱ በጣም ተደስቶ ነበር (3፥1)። አሁን ግን ሁኔታው ተቀያይሮአል። በአቤሴሎም ምኞትና በአኪጦፌል ምክር መካከል ከነበረው ክፉ ኅብረት የተነሣ የአቤሴሎም ተከታዮች ቊጥር እያደገ ነበር።

12 የዳዊት ሽሽት (15፥13-37)

13-18 መልእክተኛ ወደ ዳዊት መጥቶ የአቤሴል ሰዎች ልብ ከአቤሴሎም “ጋር” እንደ ሆነና እየተከተሉት መሆኑን ነገረው። ዳዊት ይህን ሲሰማ ከመሸሽ በቀር ሌላ ምንም አማራጭ አልነበረውም፤ በመሠረቱ እንዲህ ለማድረግ ዐዲስ አልነበረም (1ኛሙ 19፥12፣ 18፥ 22፥17)። ከዚህ ቀደም ሲል አቤሴሎም ከአባቱ ፊት የሸሸ ሲሆን (13፥34፤ 37-38 ይመ)፣ አሁን ግን ነገሩ የተገለበጠ በመሆኑ ሁኔታውን መራራ አድርጎታል። አቤሴሎም እየገሠገሠ በመምጣት ላይ ስለ ነበር ዳዊት በተቻለ መጠን ከዚያ በፍጥነት መሸሽ እንዳለባቸው ለሹማምቱ ነገራቸው። በዳዊትና በሰዎቹ ላይ አቤሴሎም ከደረሰ ያጠፋቸዋል፤ ኢየሩሳሌምንም “በሰይፍ ይመታታል”፤ ይህ ደግሞ በጣም አስፈሪ ነበር።

የንጉሡ ታማኝ ሹማምት እርሱ፣ “የመረጠውን” ውሳኔ ሁሉ ለማድረግ ዝግጁ ነበሩ። ብዛት ከነበራቸው ሚስቶቹ በተጨማሪ ዳዊት ብዙ ዕቅዳቶችም ነበሩት፤ ከእነዚህ መካከል ዐሥሩን ቤተ መንግሥቱን እንዲጠብቁ አስቀራቸው (16፥21-22 ይመ)። የቀሩት ሁሉ ግን ከንጉሡ ጋር ሸሹ። የቅጥር ወታደሮቹን (ከሊታውያን፣ ፈሊታውያንና ጌታውያን) ጨምሮ ሹማምቶቹ ሁሉ በእርሱ ፊት እስኪያልፉ ድረስ ዳዊት በአንድ ቦታ ቈይታ አደረገ። ከአቤሴሎም የሚቃጣው ጥቃት ምንም ይሁን ምን ዳዊት በማንኛውም መመዘኛ መጠን ሰፊና አስተማማኝ ወታደራዊ ኀይል ነበረው።

19-23 ከዳዊት ጋር ከነበሩ ከፍተኛ ሹማምት አንዱ የጌታውያን መሪ የነበረው ኢታይ ሲሆን፤ ይህ ሰው ታማኝ በመሆኑ፣ እንደ ሌሎች የአቤሴል ወታደሮች ሁሉ በቀጥታ ትእዛዝ ይቀበል ነበር (18፥12 ይመ)። ከሌሎች ሁሉ ይልቅ እርሱ ለምን እርሱን ተከትሎ መሸሽ እንደ ፈለገ ለዳዊት ግልጽ አልነበረም፤ ወደ ኢየሩሳሌም ተመልሶ “ከንጉሡ ከአቤሴሎም” ጋር እንዲሆን ዳዊት ለኢታይ ነገረው። ዳዊት እንዲህ ያለው የአቤሴሎም መፈንቅለ መንግሥት ሢራ የተሳካ ጉዳይ መሆኑን በመረዳቱ ሊሆን ይችላል። ከእርሱ ጋር በመሆን ምንም የሚያተርፈው አይኖረውም፤ ይልቁንስ ሁሉንም ነገር ያጣል። ኢታይ ወደ እርሱ የመጣው በቅርቡ ስለ ነበር መድረሻው በማይታወቅ ጉዞ ከእርሱ ጋር እንዲንከራተት ዳዊት አልፈለገም።

ኢታይ ግን፣ “በሕይወትም ይሁን በሞት” ከንጉሡ እንደማይለይ በመላላ ለዳዊት በማረጋገጥ ለንጉሡ ያለውን የማይቀዘቅዝ ታማኝነት ገለጸ። ዳዊትም እያመነታ ከእርሱ ጋር ለመሄድ ኢታይ ባደረገው ውሳኔ ተስማማ።

አንዳንድ የኢየሩሳሌምና የሌሎች ከተማ ኗሪዎች በዳዊት ያላቸው ቅርታ ምንም ይሁን ምን፣ የባላገሩ ሰዎች ግን ለዳዊት የነበራቸው አመለካከት የተለየ ነበር። እርሱ ንጉሣቸው ነው፤ ሕዝቡ ሁሉ በሚያልፍበት ጊዜ ያልታወቀውን የወደ ፊቱን በመፍራት ድምዳሜውን “ከፍ አድርገው” ያለቅሱ ነበር። ዳዊት ከኢየሩሳሌም ምሥራቅ ያለውን የቁድሮንን ሽለቆ ተሻገረ። ብዛት ያላቸው ተከታዮቹም ወደ ይሁዳ ምድረ በዳ ሰሜናዊ ክፍል ተጓዙ።

24-31 ሳዶቅና አብያታር በዳዊት ዘመን በክህነት እያገለገሉ ስለ ነበር ከኢየሩሳሌም በሚሸሸበት ጊዜ ከእርሱ ጋር ዐብረው መሄድ ፈለጉ። የቃል ኪዳንን ታቦት ከተማ ውስጥ መተው ስላልፈለጉ፣ ወይም ደግሞ ምናልባት ጦርነት ቢነሣ እንኳ በጎይሱ እንደሚታደጋቸው በመተማመን (ከ1ኛሙ 4፥3-4 ጋር ያነጻ)፣ ሌዋውያን ታቦቱን ተሸክመው ነበር የቁድሮንን ሽለቆ የተሻገሩት። ታቦቱ ሲያልፍ ሌላ ጊዜ እንደሚደረገው ሁሉ (6፥13 ይመ) ብዛት ያለው መሥዋዕት አስኪያቀርቡ ድረስ ጉዛው መገታት ነበረበት።

ዳዊት የታቦቱን ከእርሱ ጋር ዐብሮ መሄድ አስፈላጊ አለመሆኑን በማሰቡ ወደ ከተማ እንዲመልሰው ለሳዶቅ ነገረው። “በእግዚአብሔር ፊት ሞገስ” እንደሚያገኝ ተስፋ በማድረግ ዳዊት ሙሉ በሙሉ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለመቀበል ተዘጋጅቷል። እግዚአብሔር ከፈቀደ ታቦቱን ብቻ ሳይሆን “ማደሪያውን” ጭምር (ምናልባት ከተማዬቱን፤ ከኢሳ 33፥20 ጋር ያነጻ) እንዲያይ ወደ ኢየሩሳሌም እንደሚመልሰው ዳዊት ርግጠኛ ነበር። እግዚአብሔር በዳዊት “አልተደሰትሁም” የሚል ቢሆን እንኳ ለእርሱ “መልካም መስሎ የታየውን” ለመቀበል ዳዊት ፈቃደኛ ነበር።

ሳዶቅና አብያታር ዐብረውት ከመሄድ ይልቅ ወደ ኢየሩሳሌም ቢመለሱ የበለጠ ዳዊትን ይጠቅሙታል፤ ስለሆነም አኪማአስንና ዮናታንን ይዘው ወደ ከተማ እንዲመለሱ ነገራቸው። ዳዊት ግን ከዮርዳኖስ ምዕራብ ዳርቻ በሚገኘው ምድረ በዳ ለመቁየት ወደ ፊት ሄደ። ሁለቱ ካህናት በመተባበር የአቤሴሎምን ዕቅድ መረጃ እንዲያቀርቡለት ዳዊት ተስፋ አድርጓል። ዳዊት ባዘዘው መሠረት (ቊ 29) ሁለቱ ሰዎች ከልጆቻቸው ጋር ታቦቱን ወደ ኢየሩሳሌም መልሰው እዚያው ቆዩ።

በዚህ ጊዜ ዳዊትና ሰዎቹ ሽቅብ የደብረ ዘይት ተራራን ወጡ። ወደ ተራራው በመውጣት ላይ እያሉ፣ ሐዘንና ፍቅራቸውን፣ “እያለቀስ” ተስፋቢታቸውንና ውርደታቸውን ደግሞ፣ ራሳቸውን በመከናከል እየገለጹ ነበር። አሳፋሪ የውርደት ስደቱን ለማሳየት ዳዊት ባዶ እግሩን እየሄደ ነበር።

ጥድፊያ ላይ የነበረው ንጉሥ በሢረኞች የተከበበ መሆኑ ተሰምቶታል፤ የዳዊት የስለላ ሠራተኞች አኪጦፌል (ከስሙ ትርጉሙ፣ “ወንድሜ ጅልነት ነው” ማለት ነው) ከሢረኞቹ መካከል መሆኑን ነገሩት። ዳዊት በሰማው ነገር በጣም ደነገጠ። “እግዚአብሔር ሆይ የአኪጦፌልን ምክር ወደ ከንቱነት ለውጠው” በማለትም ወደ እግዚአብሔር ጸለየ።

32-37 የደብረ ዘይት ተራራ ጫፍ፣ ሕዝቡ እግዚአብሔርን የሚያመልክበት ቦታ ነበር። እዚያ ሲደርስ አርካዊው ኩሲ ልብሱን ቀይ በራሱ ላይ ነስቶ ዳዊትን “ሊገናኘው መጣ። እንደ ሳዶቅና አብያታር ሁሉ (ቊ 24-29)፣ ኩሲ በስደት እርሱን ከመከተል ይልቅ ወደ ኢየሩሳሌም ቢመለስ የበለጠ እንደሚጠቅመው ዳዊት ተረድቷል። ስለዚህም ወደ ከተማ ተመልሶ ዳዊትን እንዳገለገለ ሁሉ እርሱንም በታማኝነት እንደሚያገለግል ለአቤሴሎም ቃል እንዲገባለት ዳዊት ለኩሲ ነገረው። የአቤሴሎም የቅርብ ሰው በመሆን የአኪጦፌል ምክር እንዲፈርስ ዳዊት ያቀረበው ጸሎት እውን እንዲሆን ሊረዳው ይችላል (ቊ 31)።

ንጉሡ ስደት ላይ ባለበት ጊዜ ሁሉ ሳዶቅና አብያታር በቤተ መንግሥቱ የዳዊት ዐይንና ጆሮ ይሆናሉ፤ ኩሲም የሰማውን ሁሉ ለእነርሱ በመናገር ኩሲ ከእነርሱ ጋር እንዲሠራ ዳዊት ፈልጓል። እነዚህ ሦስት ሰዎች ጠቃሚ ነው የሚሉትን መረጃ ሁሉ በሁለቱ የካህናቱ ልጆች በኩል ለዳዊት ይልኩለታል። ከሐዳው የንጉሡ ልጅና የንጉሡ ታማኝ “ወዳጅ” ኩሲ ወደ ኢየሩሳሌም የደረሱት በተመሳሳይ ጊዜ ነበር።

13. ለሲባ የተደረገ ችሮታ (16፥1-4)

1 ከተራራው ጫፍ ዕልፍ ብሎ እንደ ሄደ ዳዊት የሳኦል የልጅ ልጅ የሚምሬቦስቱ አገልጋይ ከሆነው ከሲባ ጋር ተገናኘ (9፥2 ይመ)። ሲባ የመጣው በጉዞ ላይ ለነበሩ ሰዎች የሚሰፈልጋቸውን ነገሮች ከተጫኑ አህዮች ጋር ነበር። ሲባ ታማኝነቱን ለዳዊት ማሳየት እየፈለገ እንደ ነበር ግልጽ ነው።

2-4 የሲባን ዐላማ ወይም ስጦታዎቹ የመጡበትን ቦታ የተጠራጠረው ዳዊት ለምን እነዚያን ነገሮች ይዞ እንደ መጣ ጠየቀው። ሲባ ግን ስጦታዎቹን ለማምጣት ስላለው መብት ከመናገር ይልቅ መልካምና በጎ በሆኑት በዐላማዎቹ ላይ ለማተኮር ፈልጎአል፤ አህያዬ የንጉሡ ቤተ ሰቦች እንዲቀመጡባቸው፤ ለምግብ የሚሆኑት ነገሮች ለምግብነት እንዲውሉና ለደከሙት ብርታት እንዲሆኑ ነበር። በአድካሚ ጉዞ ላይ ያሉ ሰዎች በቀላሉ “ይደክማሉ”፤ ስለዚህም የተለየ እንክብካቤ ያስፈልጋቸዋል። ሲባ የሩቅ ዐላማው ምንም ይሁን ምን የበኩሉን ርዳታ ለማድረግ መፈለጉን ተናገረ።

አሁንም እየተጠራጠረ የነበረው ዳዊት ሜምፊቦስቴ ያለው የት እንደ ነበርና ሲባ የተናገረው እውነት መሆኑን ለማረጋገጥ በቀጥታ ከእርሱ ጋር መነጋገር ይችል እንደ ሆነ ጠየቀ። ሲባ የሰጠው መልስ ግን፤ በኋላ ላይ ሜምፊቦስቴ በቀጣዩ የካደውን ክስ፤ (ከ19፥26-28 ጋር ያነጻ) በኢየሩሳሌም መቄያት የፈለገው የአስራኤል ቤተ መንግሥት ለሳኦል ቤት ማለትም ለሜምፊቦስቴ ይመለሳል የሚል ተስፋ ስላለው ነው በማለት ተናገረ። ይሁን እንጂ የአስራኤል መንግሥት ከረጅም ጊዜ በፊት ከሳኦል ተወስዶ ለዳዊት እንዲሰጥ በእግዚአብሔር መወሰኑን ሲባ አላወቀም፤ ወይም ደግሞ ለእንዲህ ዐይነቱ ጉዳይ ደንታ አልነበረውም (1ሳሙ. 15፥27-28 ይመ)።

ቢያንስ ለጊዜው ዳዊት ሲባ የተናገረውን ማመን ፈለገ። የሰማውን ነገር ከሌላው ወገን ሳይጣራ ዳዊት፤ የጌታው የነበረውን ሀብት ሁሉ ለሲባ በመስጠት እርሱ በሌለበት ሜምፊቦስቴን ቀጣ። እንደ ተጠበቀው ሲባ፤ “በታላቅ ትሕትና እጅ እነሣለሁ” በማለት የሰጠው መልስ ተገዢ መሆኑን የሚያመለክት ነበር። ሜምፊቦስቴ በሚገባ አስተምሮታል (ከ9፥6፤ 8 ጋር ያነጻ)።

14. የሳሚ መራገም (16፥5-14)

5-6 በዳዊትና በሰዎቹ መንገድ ላይ የሳኦል ጉሣ አባል የነበረ ሳሚ የሚባል ሰው የትውልድ መንደር የሆነች ብራቂም የምትባል ስፍራ ነበረች። ሳሚ በጣም ተናዶ ዳዊትን ይሳደብና ይራገም ነበር። ምንም እንኳን በጥፋቱ ቢጸጸትም (ከ19፥18-20 ጋር ያነጻ)፤ ሳሚ የኋላ ኋላ በዚህ ድርጊቱ መቀጣቱ አይቀርም (1ነገ 2፥8-9)። ስድብና ርግማት አልበቃ ያለው ሳሚ በዳዊትና በሹማምቱ ላይ ድንጋይ ይወረውርባቸውም ነበር። ደግነቱ ግን ወታደሮቹ ዳዊትን ዙሪያውን እየጠበቁት ነበር።

7-8 ከብንያማውያን ክልል እንዲወጣ በመጠየቅ ሳሚ ዳዊትን መራገሙን ቀጠለ። “የደም ሰው” በማለት ብቻ ሳይሆን ዳዊትን፤ “ክፉ ሰው” በማለትም ጠራው። ካፈሰሰው የሳኦል ቤተ ሰቦች ደም የተነሣ የእርሱም ጥፋት የማይቀር መሆኑን ለዳዊት ነገረው (ክሱ እውነት መሆኑን ከ3፥28 ጋር ያነጻ)። በዚህም ሆነ በዚያ ሳሚና አጋሮቹ የዳዊትን ልጅ አቤሴሎምን ዐዲሱ ንጉሣቸው አድርገው ለመቀበል ተዘጋጅተው ነበር።

9 አቢሳ “ይህ የሞተ ውሻ” (ስድብና ንቀትን የሚያመለክት ንግግር) ዳዊትን ሲራገም ለምን ዝም እንደሚባል ሊገባው አልቻለም። አቢሳ ይህን አሁንት ፈተና ለማስወገድ ሳሚን በመግደል ፀጥ ሊያሰኘው ፈለገ።

10-12 ብዙውን ጊዜ “የጽሩያ ልጆች” እርስ በርስ በመታጋገዝ እንደሚሠሩ የሚያውቀው ዳዊት አቢሳን የገሠጸው ወንድሙን ኢዮክብን ጨምሮ ነበር። ምናልባትም እዚህ ላይ፤ “የጽሩያ ልጆች” የሚለውን የተጠመቀበት በማንቋሽሽ ወይም በንቀት ሊሆን ይችላል። ምንም እንኳን በቀል ወይም የማይገባ ቢሆንም፤ እንዲራገም ሳሚን ያነሣው እግዚአብሔር ከሆነ ማንም ሊያስቆመው እንደማይገባ ከእግዚአብሔር ጋር የነበረው የረጅም ጊዜ ልምምድ ዳዊትን አስተምሮታል።

ንግግሩን ሰፋ በማድረግ ዳዊት ለአቢሳ ብቻ ሳይሆን፤ ለሹማምቱም ጭምር ተናገረ። ባለፈው ጊዜ ሳኦል እንዳደረገው ሁሉ አሁን ደግሞ አቤሴሎም ሕይወቱን ለማጥፋት እየፈለገ መሆኑን ተገነዘበ። ስለሆነም፤ የሳኦል ደጋፊ የሆነው፤ “ይህ ወንድሞቼ” (ከ1ሳሙ. 9፥21፤ ከ1ነገ 2፥8 ጋር ያነጻ) የዳዊትን ጠድቀት መፈለጉ የሚገርም አይሆንም። ሳሚን በተመለከተ ዳዊት የተናገረው በጣም ግልጽና ቀጥተኛ በሆነ ሁኔታ ነበር።

“ተወት” አለ። እግዚአብሔር ርግማትን ወደ መልካም ነገር እንደሚለውጥለት ዳዊት ተስፋ አድርጓል። በመሠረቱ ርግማት ራሱ “ከንቱ ርግማት” አልነበረም (ምሳ 26፥2)። ስለሆነም በአንድ በኩል እግዚአብሔር ምሕረት እንደያደርግለት እየጸለየ ቢሆንም፤ እግዚአብሔር እያደረሰበት ያለውንም ቅጣት ተቀብሏል።

13 ሳሚ ዳዊትን መራገሙንና ድንጋይ መወርወሩን አልተወምን። ያለ ማቋረጥ እንዲህ ያለ አደገኛ ነገር ማድረጉ ቀጣውና ተስፋ መቀረጡ ምን ያህል ጥልቅ እንደ ነበር ምስክር ነው። ዳዊትና ሰዎቹ እያዘገሙ በነበረ ጊዜ፤ ሳሚ በኩረብታው ጥግ ጥግ እየሄደ ይከተላቸው ነበር። ድንጋይ ከመወርወሩ በተጨማሪ ሳሚ ዐፈር እየበተነም ነበር።

14 ንጉሡ ዐብረውት ከነበሩ ሁሉ ጋር ወደ ብራቂም መጣ (ቍ 5)። ጉዞው ካሳደረው አካላዊና ሥነ ልቦናዊ ጫና የተነሣ እርሱም ሆነ ሰዎቹ በጣም ደክሟቸው ስለ ነበር ዕረፍት አደረጉ።

15. የአኪጦሬል ምክር (16፥15-17፥29)

15-19 ቍ 15 ምዕራፍ 15 ቍጥር 37 ላይ ያቆመውን ታሪክ በመቀጠል አቤሴሎም ከዋናው የአስራኤል ሰራዊትና ከዚያ በፊት የዳዊት አማካሪ ከነበረው፤ አሁን ግን የወደ ፊት ዕጣ ፈንታ ያለው ከአባቱ ጋር ሳይሆን ከልጁ ጋር እንደ ሆነ በማሰብ ወደ እርሱ ከመጣው ከአኪጦሬል ጋር ዐብሮ ወደ ኢየሩሳሌም መጣ።

አቤሴሎም ቤተ መንግሥት ውስጥ የዳዊት ዐምስተኛ ክፍለ ጦር ታማኝ አባል በሆነው በአኪጦሬል ዘይት ውስጥ የኋላ ኋላ እንደ ዝንብ የሚቆጠረው ኩሲ ወደ አቤሴሎም መጣ። ይህ ሰው በድጋሚ የዳዊት ወዳጅ ተብሎአል (15፥37 ይመ)። ለዳዊት ታማኝ የነበረው ኩሲ ለአቤሴሎም የተናገረው የተጠኑ በሚመስሉና ሆኖም ግራ በሚያጋቡ ቃላት ነበር። “ንጉሥ ሆይ ለዘላለም ንገሥ!” በማለት ኩሲ የተናገረውን አቤሴሎም ለእርሱ የተናገረ ቢመስለው እንኳ ኩሲ ይህን ያለው ስለ ዳዊት እያሰበ ነበር።

ምንም እንኳ አቤሴሎም ለኩሲ የሰጠው መልስ የመጀመሪያ ክፍል በጥያቄ መልክ የቀረበ ቢሆንም፤ ምሬትን በሚያንጸባርቅ መልኩ መረዳትም ይቻላል፤ በሌላ አነጋገር፤ “ለወዳጅህ ያለህ ፍቅር እስከዚህ ድረስ ነው!” እንደ ማለትም ይሆናል። ኩሲ ለዳዊት በነበረው ፍቅርና የቃል ኪዳን ታማኝነት ላይ ጥያቄ ፈጥሮበታል። በታማኝነቱ እንደ ጸና ከሆነ ለምን ከዳዊት ጋር ዐብሮ እንዳልሄደም ገርሞታል።

በተቃራኒው ኩሲ ታማኝነቱ ለአቤሴሎም እንደ ሆነ በማስመሰል ተናገረ። “ይህንንስ አላደርገውም” በሚል ቃል አጽንዖት በመስጠት ጀመረና እግዚአብሔር ከመረጠው ጋር ለመሆን ጽኑ ውሳኔ ማድረጉን አረጋገጠ። ለአስመሳዩ አቤሴሎም የሚናገር በመምሰል ኩሲ አቤሴሎምን እያታለሰው ነበር፤ ምክንያቱም አቤሴሎም በእግዚአብሔር የተመረጠ ስለ መሆኑ የትም ቦታ አልተነገረም። በሌላ በኩል ግን ብሉይ ኪዳን ዳዊት በእግዚአብሔር የተመረጠ ስለ መሆኑ ብዙ ይናገራል፤ ስለሆነም ኩሲ በሾርኒ እየተናገረ የነበረው ዳዊትን እያሰበ ነበር ማለት ነው።

ኩሲ ለአቤሴሎም ታማኝ የመሆኑን ማረጋገጫ ከጨረሰ በኋላ በቀጥታ የአቤሴሎምን ስም ባያነሣም በአነጋገሩ ይበልጥ ግልጽ እየሆነ መጥቷል። ዳዊትን እንዳገለገለ ሁሉ አቤሴሎምን አገለግላለሁ እንዲል ቀደም ሲል ዳዊት ለኩሲ ነግሮት ስለ ነበር (ከ15፥34 ጋር ያነጻ) እዚህ ላይ ኩሲ ዳዊት የነገረውን እየፈጸመ ነበር።

20-22 ኩሲ ለእርሱ ታማኝ እንደሚሆን የነገረውን ካዳመጠ በኋላ አቤሴሎም ትኩረቱን በጣም ታማኝ እንደ ሆነ በሚያስበው አማካሪው ላይ አደረገ። በመጀመሪያ አኪጦሬል ቤተ መንግሥቱን እንዲጠብቁ ዳዊት በኢየሩሳሌም ከተዋቸው ዐሥር የአባቱ ዕቀባቶች ክፍል ገብቶ ከእነርሱ ጋር የግብረ ሥጋ ግንኙነት እንዲያደርግ ለአቤሴሎም ነገረው። ዳዊት ሚስቱ ካልነበረች ሴት ጋር ተገቢ ያልሆነ የግብረ ሥጋ ግንኙነት አድርጎ ነበር (ከ11፥4 ጋር ያነጻ)፤ አሁን ደግሞ የአባቱን ፈለግ

እንዲከተል ልጁ ተመከረ። ይህን በማድረጉ አቤሴሎም በዳዊት ዘንድ በጣም የተጠላ ይሆናል፤ ይህም ምንም እንኳን የራሱ የሆነ አደጋ ቢኖረውም፤ ይህን ያህል አስከፊ ነው ማለት አይደለም። ይሁን እንጂ ከዚህ ሁኔታ እንደምንመለከተው፤ እንዲህ ያለ የድፍረት ርምጃ በመወሰዱ የአቤሴሎም ደጋፊዎች ክንዶች እንደሚበረቱ የአኪጦፊል እምነት ነበር።

በአኪጦፊል ምክር በጣም ይተማመን የነበረው አቤሴሎም የተነገረውን አደረገ። በቤተ መንግሥቱ ሰገነት ላይ ድንኳን ተተክሎ (ከ11፥2 ጋር ያነጻ)። “ድንኳን” የሚለው ቃል ሙሽራና ሙሽራዊ የሰርጋቸውን ሌሊት የሚያሳልፉበትን እልፍኝ የሚያመለክት ሊሆን ይችላል (መዝ 19፥4-5፤ ከኢዩል 2፥16 ጋር ያነጻ)።

ስለሆነም የእስራኤል ሕዝብ ሁሉ እያወቀ አቤሴሎም ከአባቱ ዕቁባቶች ጋር ተኛ፤ እንዲህ ማድረጉ የወራሽነት መብቱን አደጋ ላይ ሊጥለው እንደሚችልና፤ (ከዘፍ 35፥22፤ 49፥3-4 ጋር ያነጻ) ይህንን መብቱን ለሌላ አሳልፎ እየሰጠ መሆኑን ግን አላስተዋለም (የዚህን ታሪክ መጨረሻ ከ20፥3 ይመ)።

23 በሐሳብ ደረጃ የዳዊት ዕቁባቶችን አስመልክቶ አኪጦፊል ያቀረበው ምክር ሙሉ በሙሉ ትክክል ነበር ምክንያቱም የንጉሡ መኝታ ክፍል ለወራሹ መተላለፍ ነበረበት (ከ12፥8 ጋር ያነጻ)። ስለሆነም ዳዊትም ሆነ አቤሴሎም፤ የአኪጦፊልን “ምክር” - “የአግዚአብሔርን ቃል እንደ መጠየቅ” አድርገው መቀበል እንዳለባቸው መረዳት ይቻላል። የአኪጦፊል “ምክር” ከአግዚአብሔር የሚላኩ ካህናትን ምክር ያህል ነበር።

17፥1-4 ሌላው ቢቀር በኢየሩሳሌም ሰዎች ዘንድ አቤሴሎም የመላው እስራኤል ንጉሥ መሆኑ መረጋገጥ ያሰበው አኪጦፊል፤ ቀጥሎ ያቀረበው ምክር አቤሴሎም ግልጽ የሆነ ወታደራዊ ዘመቻ እንዲያደርግ ነበር፤ በዚህ ዘመቻ ዳዊት እንደሚገደል ርግጠኛ ነበር። “ዐሥራ ሁለት ሺህ ሰው” የሚለው መላው እስራኤል በአቤሴሎም ዐመፅ መሳተፉን ለማሳየት ከዐሥራ ሁለቱ ነገዶች ሁሉ የተመረጡ ሰዎችን ይወክላሉ። በተጨማሪም አኪጦፊል ዳዊት ደክሞና ዐቅሙ ዝሎ ባለበት በዚህ ጊዜ ጥቃት ሊሰነዘርበት እንደሚገባ አመልክቷል። በዕቅዱ መሠረት በሚሰነዘረው ድንገተኛ ጥቃት ሕዝቡ ሁሉ በፍርሀት ትቶት ስለሚሸሽ ንጉሡ ብቻ ይሞታል። የተረፉትን ሁሉ ምንም ጉዳት ሳይደርስባቸው ወደ ኢየሩሳሌም ያመጧቸዋል።

ቀደም ሲል እንደ ነበረው ሁሉ (ከ16፥20-22 ጋር ያነጻ)፤ በዚህ ጊዜም ቢሆን አቤሴሎም አኪጦፊል ባቀረበው ምክር የተስማማ ይመስላል፤ “የእስራኤል ሽማግሌዎችም” የቀረበውን ሐሳብ ተጋርተዋል፤ ከዐዲሱ ንጉሥ ጋር የቃል ውል የማድረግ ንላፊነት የሚመለከተውም እነርሱን ነበር። ይሁን እንጂ፤ አቤሴሎም የሚቀበለው ዕቅድ ሁሉ በተቻለ መጠን እንከን የሌለበት መሆኑን ለማረጋገጥ ስለ ፈለገ ሌላ አማራጭ ሐሳብ መስማት ፈልጓል።

5-13 ስለሆነም አቤሴሎም የዳዊት ታማኝ ሰው የነበረውንና እንደ አኪጦፊል ሁሉ (ከ15፥12 ጋር ያነጻ)፤ እርሱን ለማገልገል የመጣውን ኩሲን አስጠራ። ኩሲ የአኪጦፊልን ሐሳብ ያጣጣለው፤ “የሚያዋጣ አይደለም” በማለት ሲሆን፤ ይህም የአኪጦፊልን ምክር ለማጨናገፍ እግዚአብሔር መሥራት መጀመሩን የሚያመለክት ነው።

ኩሲ የዳዊትን የቄየ የተዋረነት ችሎታ በማጥፋት ተጠቀመበት፤ ዳዊትና ሰዎቹ፤ “የማይበገሩ” እና፤ ግልገሎቿ እንደ ተነጠቁበት የዱር ድብ “አደገኞች ናቸው አል፡” በተዋረነት በቂ ልምድ ያለውን ዳዊትን ለማሸነፍ ተገቢ ጥንቃቄ መደረግ ይኖርበታል። ዳዊት ከአሳዳጆቹ እንዴትና ወዴት ማምለጥ እንደሚገባው ያውቃል (1ኛሙ 23፥22-23)።

ዳዊት የመጀመሪያውን የጥቃት ርምጃ ወስዶ ከሰራዊቱ ጥቂቶች ቢሞቱ እንኳ ነገሩ ተጋንኖ ስለሚወራ በሰራዊት ዘንድ ከሳድ ፍርሀት ሊፈጠር እንደሚችል ኩሲ አቤሴሎምን አስጠነቀቀ። “ደፋር” የተባለው የአቤሴሎም ወታደር በዚህ ጊዜ ከመሪው ጋር ከሚስተካከለው ከዳዊት፤ “ጀግና” ጋር በፍጹም መወዳደር አይችልም፤ (1ኛሙ 18፥17 ይመ)። የአንበሳን ያህል ደፋር ልብ ቢኖራቸው እንኳ፤ የአቤሴሎም ሰራዊት በፍርሀት

ይርዳል። ዳዊት አደገኛ በሚባሉት የዱር አራዊት (1ኛሙ 17፥34-37) በአንበሳች፤ (ቍ 10) ወይም ድቦች (ቍ 8) ፊት እንኳ ያልሸሸ “ተዋረ” ነው።

ኩሲ በከፍተኛ ጥበብ የአኪጦፊልን ምክር ካንቋሸሸ በኋላ የራሱን አንዳንድ ምክር አቀረበ። ምክሩን የሚቀበሉ ከሆነ ኩሲ ከእያንዳንዱ የአቤሴሎም ሰራዊት እንቅስቃሴ አንጻር ዳዊት ምን ማድረግ እንዳለበት ለዳዊት ለማሳወቅ በቂ ጊዜ ያገኛል። አኪጦፊል ባቀረበው “ዐሥራ ሁለት ሺህ” ሰዎች በተጨማሪ በጣም ብዙ ሰራዊት እንደሚያስፈልገው ኩሲ ለአቤሴሎም ተናገረ። “ከዳን እስከ ቤርሳቤህ” ካለው ሕዝብ ሁሉ ለመዋጋት ዐቅም ያለውን ብዙ እስራኤላዊ መመልመል ይኖርበታል። ይህን ሁሉ ሰራዊት መምራት ያለበት እርሱ ራሱ መሆን እንዳለበት መናገሩ አቤሴሎምን ያለ ቅጥ እየካበው ነበር። እንዲህ ያለ ብዛት ያለው ጦር ከሚሰነዘረው ጥቃት ዳዊትም ሆነ ከእርሱ ሰዎች አንዱ ማምለጥ አይችሉም። ዳዊት “ሸሽቶ” ወደ አንዲቱ ከተማ ቢገባ እንኳ ጨርሶ ሊያመልጥ አይችልም። መላው የእስራኤል ጦር ከተማዬቱን በገመድ ዐሥሮ ወደ ሸለቆ መክተትን በመሰለ የተጋነነ አነጋገር ተጠቀመ። ዳዊት የመሸገበት ምሽግ አንድ ድንጋይ እንኳ እስከማይቀር ድረስ ይፈርሳል።

14 ኩሲ ያቀረበው ሐሳብ ተቀባይነት በማግኘቱ ዳዊትና ሰራዊቱ የርዳናስን ተሻግረው በማምለጥ እንደ ገና ለመሰላሰብ በቂ ጊዜ አገኙ። አቤሴሎም የጥፋት ምርጫ አደረገ፤ ኩሲም የአኪጦፊልን ምክር “ከንቱ” በማድረግ ረገድ የእግዚአብሔር መሣሪያ ሆነ። 16፥23 ላይ በአንጻራቱነት የተነገረው መልካሙ የአኪጦፊል ምክርና አኪጦፊል ራሱን በራሱ በማጥፋቱ (ቍ 23) የታየውና የተፋጠነው መጨው የአቤሴሎም ጥፋት የአቤሴሎምንና ዐብረውት የነበሩትን ሰዎች የተሳሳተ ሐሳብ በዐጭሩ አስቀረው።

15-16 ተግባር ላይ ከዋለ ለዳዊት መልካም የሚሆንለትን ምክር (ቍ 5-13) ለአቤሴሎም ከሰጠ በኋላ፤ ኩሲ አሁን ደግሞ በልጆቻቸው በአኪማአስና በዮናታን አማካይነት የእርሱን መመሪያ ለሚያስፈጽሙት ለካህናቱ ለሳዳቅና ለአብያታር ተመሳሳይ ዐይነት ምክር ሰጣቸው (15፥35-36 ይመ)። የአኪጦፊል ምክር ዋና ሐሳብ ምን እንደ ነበር ድጋሚ በዐጭሩ ከተናገረ በኋላ ብልጫ ካለው የእርሱ ምክር ጋር አወዳደረ።

መባከን ያለበት ጊዜ ስለሌለ የኩሲ ምክርና ተግባራዊነቱ በተቻለ መጠን በፍጥነት መፈጸም ነበረበት (ቍ 17-22)። ለዳዊት የላከው መልእክት በምድረ በዳው አንድ ተጨማሪ ሌሊት እንኳ ማሳለፍ በጣም አደገኛ መሆኑን የሚያሳስብ ነበር። ንጉሡ ያለው ምርጫ በፍጥነት የርዳናስን ተሻግሮ መሄድ ብቻ ነበር። እንደዚያ ካላደረገ እርሱና ዐብረውት ያሉ ሁሉ “ይዋጣሉ”።

17-22 ይህንን ለዳዊት እንዲያደርሱ የተመደቡት መልእክተኞች (ከቍ 16 ጋር ያነጻ) የካህናቱ፤ እንደ ቅደም ተከተላቸው የአብያታርና የሳዳቅ ልጆች የሆኑት የናታንና አኪማአስ ነበሩ (15፥27-28፤36 ይመ)። ስለዚህም በአንድ በኩል በአካባቢው ሆነው የሚደረገውን ሁሉ መከታተል በሚችሉበት ስፍራ ሆነው፤ በሌላ በኩል ደግሞ በኢየሩሳሌም እየተፈጸመ የነበረውን የአቤሴሎምን ዕቅድ በማጨናገፍ እንዳይጠረጠሩ በማሰብ የናታንና አኪማአስ በኢየሩሳሌም አቅራቢያ በብንያምና በይሁዳ ድንበር መካከል ባለው የቂድሮን ሸለቆ ባለች ዓይንሮጌል በምትባል ምንጭ አጠገብ ቄዩ።

ወደ ከተማ ሲገቡ እንዳይታዩ ስለ ፈለጉ አንዲት ልጃገረድ አገልጋይ ለሁለቱ ሰዎች አስፈላጊውን መረጃ ሁሉ ታቀብላቸው ነበር። ይሁን እንጂ የቱንም ያህል ቢጠነቀቁም አንድ ወጣት አያቸውና የት እንደሚገኙ ለአቤሴሎም ነገረው። በፍጥነት ርምጃ መውሰድ ስለ ነበረባቸው ሁለቱ ሰዎች ዓይንሮጌልን ትተው ወደ ብራቂም ሄዱ (ከ16፥5 ጋር ያነጻ)። እዚያ ሲደርሱ አንድ ግቢ ውስጥ ወደ ነበረ ጓድጓድ ገብተው ተደበቁ፤ የባለቤቱ ሚስት በጉድጓዱ አፍ ላይ የስጥ ማስጫ ዘርግታ ያሉበት ቦታ እንዳይታወቅ አደረገች። ከዚያ በኋላ የስጥ ማስጫው ላይ እንዲደርቅ የሚፈለግ “እህል” አሰጣች። ይህ ዘዴ ጠቃሚ ሆኖ ተገኘ፤ ሰዎቹ የተደበቁበት ቦታም ሳይታወቅ ቀረ።

የአቤሌሎም ሰዎች ወደ ብራቂም ደርሰው አኪማአስና የናታን የት እንዳሉ ሲጠይቁት ከዚያ እንደ ሄዱ ነገረቻቸው። መረዳት እንደሚቻለው ሴትዋም የነገረቻቸውን ስላለመኑ መፈለግ ቀጠለ፤ ወደ ኢየሩሳሌም የተመለሱት ሁለቱን ሽፍቶች ማግኘት እንዳልቻሉ ካረጋገጡ በኋላ ነበር። የአቤሌሎም ሰዎች እንደ ሄዱ ሁለቱ ሰዎች በፍጥነት ከጉድጓዱ ወጥተው ኩሲ የላከውን መልእክት (ቍ 15-16 ጋር ያነጻ) ምናልባት 16፥14 ላይ በተጠቀሰው ያልታወቀ ቦታ ለነበረው ለዳዊት ለማድረስ ሄዱ። በድንገት ጥቃት እንዲሰነዝር አኪጦፌል ለአቤሌሎም ካቀረበው ምክር አንጻር “በፍጥነት” የርዳናስን መሻገር እንዳልበት ነገሩት። ጊዜ ማባከን እንደሌለባቸው የተረዱት ዳዊትና መላው ሰራዊቱ ጨለማን ተገን በማድረግ በስተ ምሥራቅ በኩል የየርዳናስን ወንዝ ተሻግረው ሄዱ።

23 ምዕራፍ 16 ቍጥር 23 አኪጦፌል ከፍ ያለ ሥልጣንና ተሰማኒነት በነበረው ጊዜ ያቀርብ ስለ ነበረው አሳማኝ ምክር አንጻራቂ በሆነ ሁኔታ ሲናገር፤ ምዕራፍ 17፥23 ግን የእርሱ መልካም “ምክር” በዚህ ጊዜ ተቀባይ አለማግኘቱን እንደ ተገነዘበ ነው የሚያመለክተው። የኩሲ ምክር ተግባር ላይ ከዋለ፤ ዳዊት እንደማይገደልና ይልቁንም ወደ ኢየሩሳሌም ተመልሶ ጠላቶቹን ሊበቀል እንደሚችል የተገነዘበው አኪጦፌል ከነበረበት ሁኔታ መውጫ ሆኖ ያገኘው ራስን ማጥፋት ነበር። ወደ መኖሪያ ከተማው ተመልሰ “ቤቱን መልክ መልክ” ካስያዘ በኋላ በገዛ እጁ ታንቆ ሞተ። 15፥31 ላይ ዳዊት ያቀረበው ጸሎት በዚህ ጊዜ መልስ አገኘ።

24-26 ስለ አቤሌሎም የየርዳናስን ወንዝ መሻገር የሚናገረው ታሪክና ዳዊት የየርዳናስን ስለ መሻገሩ የተነገረው ታሪክ በአንድ ወቅት የተፈጸመ ተንዳኝ ነው (ቍ 17-22)። ዳዊት ቀደም ሲል የተቀናቃኝ የኢያቡስቱ መኖሪያ ወደ ነበረችው (2፥8 ይመ) መሃናይም ባደረገው ጉዞ ከጠላቶቹ አንድ ርምጃ ወደ ፊት ቀድሞ ነበር። ዳዊት ከኢየሩሳሌም ሲሸሽ ኢዮአብ ዐብርት ስለ ሄደ፤ አቤሌሎም የዳዊት ብቻ ሳይሆን የኢዮአብም ጭምር ዘመድ የሆነውን አሜሳይን የሰራዊቱ አለቃ አደረገው። ምንም እንኳን የአቤሌሎም ጦር ሰፈር የት እንደ ነበር ባይገለጽም፤ “በገለጻድ ምድር” የተባለው ጋድን፤ ከዚያም በላይ መሃናይምን ያጠቃልላል፤ እንዲህ ከሆነ ደግሞ፤ በዚህ ጊዜ ዳዊትና ሰዎቹ ለከባድ ጥቃት ተጋልጠዋል ማለት ነው።

27-29 ዳዊት መሃናይም ሲደርስ ወዳጆችን አገኘ። የናኦስ ልጅ አሞናዊው ሾቢ ከራባ፤ የሚምፌቦስቱ ደጋፊ የነበረው ማኪር ከሎዶባር፤ ገለጻዊው ቤርዘሊ ከሮግሊም እርሱን ለመርዳት መጡ። ለእርሱና ከእርሱ ጋር ለነበሩ ሰዎች የሚያስፈልጉ ምግብ ነክ ነገሮችንም አመጡ። ዳዊትና ሰዎቹ በበረሐው ጉዞ መድከማቸውን፤ መራብና መጠማቸውን በመረዳታቸው፤ ማረፊያ የሚችሉበትን ሁኔታና የሚያስፈልገውን ሁሉ አሟሉላቸው። ዕረፍት ካደረጉና ከድካማቸው ከበረሐ በኋላ ዳዊትና ሰዎቹ አቤሌሎምንና ሰራዊቱን መግጠም ይችላሉ። ዐውደ ወጊያው ከየርዳናስ ማዶ ሲሆን፤ ከዚያ የሚገኘው ውጤት ከሁለቱ ሰዎች የአስራኤል ንጉሥ የሚሆነው ማን እንደ ሆነ ይወስናል።

16. የአቤሌሎም መሞት (18፥18)

1-5 ዳዊት በቍጥር ስር ከፍ ያለ ወታደራዊ ንደል ነበረው። በሦስት ክፍሎች አድርጎ በኢዮአብ (የዳዊት ሰራዊት ጠቅላይ አዛዥ)፤ በወንድሙ በአቢሳና እንዲሁም በኢታይ መሪነት ሥር አድርጎ ላካቸው። ምንም እንኳን ፍልስጥኤማዊ ቢሆንም ጌታዊው ኢታይ (15፥19 ይመ) ከኢዮአብና ከአቢሳ ጋር በዳዊት መደበኛ ሰራዊት ውስጥ የአዛዥነት ስፍራ ሊኖረው የሚያስችል ታማኝነት አለው ተብሎ የሚታሰብ ነው።

ዳዊትም ከእነርሱ ጋር ዐብሮ የመሄድ ዐሳብ እንዳለው ነገራቸው። እነርሱም እንዲሸሹ ቢገደዱ ወይም በጦርነቱ መሀል ግማሹ ቢሞቱ እንኳ፤ የአቤሌሎም ሰራዊት፤ “ከቁም ነገር አይቁጥሩንም” በማለት ነገሩት። “አንተ” ግን፤ “የዐሥር ሺህ” ሰዎች ያህል ታስፈልገናለህ አሉት (ይህን ሲሉ ዳዊት ሁሉም በአንድነት ቢመዘኑ ከእነርሱ ጋር እኩል ነው ማለታቸው ነው)። እርሱ በመሃናይም ቢቀር ይበልጥ ሊጠቅማቸው እንደሚችል ርግጠኞች ነበሩ።

እነርሱ የነገሩትን በመቀበል ዳዊት ጦሩ ወደ ፊት ሲሄድ ማየት በሚችልበት ክፍ ባለ ቦታ “በቅጥሩ በር ቆሞ” ነበር። ለሦስቱ አዛዦች የሰጠው የመጨረሻ ትእዛዝ አቤሌሎም ላይ “ጉዳት እንዳታደርሱበት” የሚል ነበር። ዳዊት ስለ ልጁ ሲናገር፤ “ወጣቱ ልጄ” ነበር ያለው፤ ይህም ምንም እንኳን አቤሌሎም በዐጉል ምኞትና በትዕቢት ተነሣሥቶ ክሕደት በፈጽሞም፤ ዳዊት ለእርሱ ያለውን የወላጅ ፍቅር የሚያመለክት ነበር።

6-8 ውጊያ የተጀመረበት ቦታ፤ “ሜዳ” ስለ ነበር ብዛት ያለውን ሰራዊት እንቅስቃሴ ማስተናገድ ይችል ነበር። ምንም እንኳን የኤፍሬምና የምናሴ “ዝረብታማ ደን” የሚገኘው ከየርዳናስ ወንዝ ምዕራብ ቢሆንም፤ የዳዊትና የአቤሌሎም ሰራዊት የሰፈሩበት እዚህ ላይ “የኤፍሬም ደን” የተባለው ከየርዳናስ ምሥራቅ ያለው ቦታ እንዲሆን ያስገድዳል።

ቍጥር 6 ላይ “ሰራዊቱ” ሲል የዳዊትን ወታደሮች ከሆነ፤ ቍጥር 7 ላይ የሚያመለክተው የአቤሌሎምን ሰዎች መሆን አለበት። “ተመታ” እና “እልቂት ሆነ” ሲል በአቤሌሎም ሰዎች ላይ የደረሰውን ጥፋት ብቻ ሳይሆን፤ እነርሱን ለማውደም እንዲከብሩ የነበረውን ከፍተኛ ድርሻ ጭምር የሚያመለክት ነው። “ሰይፍ ከጨረሰው ይልቅ ጫካ ውጦ ያስቀረው ሰው በለጠ” ሲል ከሰዎች ጠላትነት ይልቅ የተፈጥሮ አደጋ ይበልጥ ብርቱ መሆኑን ያሳስበናል (ከኢያ 10፥11 ጋር ያነጻ)። ይህ ሊሆን የቻለው ሥልጣኖቹ የዳዊት የግል ወታደሮች፤ ብዛት ካላቸው የአቤሌሎም ምልምል ወታደሮች በጣም የተሻሉ በመሆናቸውና ያንን አደገኛ ወጣ ገባ ቦታ ስለ ለመዱት ነበር።

9-18 እነዚህ ጥቅሶች ጫካ ወይም ደን ምን ያህል አደገኛነት እንዳለው ምሳሌ ሊሆን የሚችል ሐሳብ ይዘዋል። አቤሌሎም የከበሩ ሰዎች በሚቀመጡበት “በቅሎ” ላይ ሆኖ እየሄደ እያለ የተቀመጠበት በቅሎ ዐልፋ ስትሄድ የአቤሌሎም ራስ (ምናልባት በጣም ባደገው ፀጉሩ አማካይነት፤ ከ14፥26 ጋር ያነጻ) “ጥቅጥቅ ያለ ቅርንጫፍ ባለው የወርቅ” ዛፍ ላይ ተገጠለጠለ።

አቤሌሎም ዛፍ ላይ ተገጠለጥሎ የተመለከተ የመጀመሪያው ሰው ከዳዊት ሰዎች አንዱ ነበር። ያየውን ለኢዮአብ በመናገሩ መጥፎ ወሬ እንደሚያመጣ ሰው ነበር የታሰበው። ይሁን እንጂ፤ ለኢዮአብ ወሬው መጥፎ የሆነው አቤሌሎም አሁንም ገና በሕይወት መኖሩ ነበር።

“ምን አልህ?” የሚለው አነጋገር ኢዮአብ ለዐመፅና ለብቀላ መነሣሣቱን ያሳያል። ሰውየው ለምን አቤሌሎምን ያኔውኑ እንዳልገደለው ኢዮአብን ሊገባው አልቻለም። እንደዚያ አድርጎ ቢሆን ኖሮ ኢዮአብ ለዚያ ሰው ዐሥር የብር ሰቅል እና የጀግና ቀበቶ ይሸልመው ነበር (ከ1ገገ 2፥5 ጋር ያነጻ)።

እንደ ኢዮአብ ጨካኝና ንላፊነት የማይሰማው ያልነበረው ሰው ግን ከዚያ መቶ ጊዜ የሚበልጥ ብር ቢሰጠው እንኳ፤ “የንጉሡ ልጅ” አቤሌሎም ላይ እጁን ለማንሣት እንደማይጓጓ ነገረው። አቤሌሎም ላይ ጉዳት እንዳያደርሱ ዳዊት ለሦስቱ አዛዦች ሲናገር በሰራዊቱ መካከል ስለ ነበር፤ አሁን ደግሞ ይህንኑ ለኢዮአብ እያስታወሰው ነው። አቤሌሎምን ገድሎት ቢሆን ኖሮ፤ እንደ የእግዚአብሔር መልእክ፤ “በምድሪቱ ላይ የሚሆነውን ነገር ሁሉ” (14፥20) ከሚያውቀው ከዳዊት “ተደብቆ የሚቀር ነገር ስለ ሌለ” ዳዊት ማወቁ አይቀርም ነበር። ያኔ ደግሞ ኢዮአብ ለእርሱ አይከራከርለትም ነበር። ንጉሡ የልጁን ገዳይ መግደሉ በፍጹም አይቀርም (ከ1፥15፤ 4፥5-12 ጋር ያነጻ)። በቍጣ የገነፈለውና ትዕግሥት ያጣው ኢዮአብ ሌላ ሰው አቤሌሎምን እስኪ ገድለው መታገሥ እንደማይችል ተናግሮ የራሱን ርምጃ ለመውሰድ ወሰነ። ሦስት ጦር ይዞ ሄደና፤ “ወርውር” አቤሌሎም ልብ ላይ ተከላቸው። ለሞት በሚያደርስ ሁኔታ ቄስሎ እያለ ዐሥር የኢዮአብ ሰዎች ከበው አቤሌሎምን የመውጋትና የመግደሉን ተግባር ፈጸመ። ይህን ሲያደርጉ ሁኔታው ሲፈቅድ፤ (1ሳሙ 14፥13-14፤ 3፥4) ለመዋጋትና ለመግደል ዝግጁ ከሆኑ “ጋሻ ጀግራዎች” (23፥37) የሚጠበቀውን ተግባር እያከናወኑ ነበር። የአቤሌሎም ሞት በቤርሳቤህና በባልዋ በኦርዮ ላይ ከፈጸመው ንጢአት የተነሣ ዳዊት ያጣቸውን ልጆች ቍጥር ሦስት አደረገው።

አሁን የእስራኤል ንጉሥ በመሞቱ አዮአብ ቀንደ መለከት “ነፍቱ” ሰራዊቱን ሰበሰበ። የአቤሴሎም ሬሳ ጫካው ውስጥ በነበረ ትልቅ ጉድጓድ ውስጥ ተጥሎ በላዩ ትልልቅ ድንጋዮች ተከመሩበት።

ከአቤሴሎም ሰራዊት መካከል የተረፉ ሰዎች እየሸሹ ወደ የቤታቸው ሄዱ። የአቤሴሎም ውድቀት ታሪክ ያበቀው ስሙን ዘላለማዊ ለማድረግ የፈጸመውን ራስ ወዳድነት በዐጭሩ በማቅረብ ነው። አንዱ የሌላውን ያህል አሳዛኝ የሆኑ ሁለት የአቤሴሎም መታሰቢያዎች አሉ (የድንጋይ ክምር እና ሐውልት)።

17. ዳዊት ለአቤሴሎም ማልቀሱ (18÷19-19÷8)

19-23 የአቤሴሎም ጦር በዳዊት ሰራዊት ድል በመሆኑ በጣም የተደሰተው አኪማአስ ለንጉሡ ሄዶ እንዲናገር እንዲፈትድለት አዮአብን ጠየቀ። ወሬውን ለዳዊት መናገር የፈለገው፣ እርሱ ደስ እንደ ተሰኘ ሁሉ፣ ዳዊትም በጦርነቱ ውጤት ደስ ይሰኛል ብሎ በማሰቡ ነበር። እግዚአብሔር እርሱን ከዐመፀኞቹ የእስራኤል ሰራዊት እጅ ከመታደግ የበለጠ ዳዊትን ሌላ ምን ደስ ሊያሰኘው ይችላል?

ይሁን እንጂ አዮአብ ለንጉሡ መጥፎ ወሬ ይዞ መሄድ የፈለገውን መልእክተኛ ሕይወት ለአደጋ ማጋለጥ ስላልፈለገ፣ መጀመሪያ ላይ አኪማአስን መላክ አልፈለገም ነበር። ለዚህ ሥራ ምቹ የሆነ ሌላ መልእክተኛ ትዝ አለው፤ ይኸውም “ኩሻዊ” (በላይኛው የአባይ ወንዝ አካባቢ ወይም በመካከለኛውና ደቡባዊ ሜሶፓታሚያ የተወለደ ሰው) ነበር። ከእስራኤል ሕዝብ ጋር በነበራቸው ግንኙነት ኩሻውን ዐልፎ ዐልፎ ወዳጆች (ከኤር 38÷7-13፤ 39÷15-18 ጋር ያነጻ) ወይም የለየላቸው ጠላቶች ነበሩ (ከ2ዜና 14÷9-15 ጋር ያነጻ)። ስለሆነም፣ አዮአብ ይህን ሰው ያየውን ብቻ እንዲናገር በማስጠንቀቅ ወደ ዳዊት ላከው።

ተስፋ ያልቆረጠውና ምንም ዓይነት ፍርሀት ያላደረበት አኪማአስ ወሬውን ለዳዊት እንዲያደርስ በድጋሚ ፈቃድ ጠየቀ። ይሁን እንጂ፣ አዮአብ ይህን ወሬ በመናገር የሚያገኘው “ሽልማት” እንደማይኖር በማስረዳት ሐሳቡን እንዲቀይር አኪማአስን ለማሳመን ሞከረ። እስከ መጨረሻው የቆረጠው አኪማአስ ለሦስተኛ ጊዜ ፈቃድ ጠየቀ፤ በመጨረሻም አዮአብ ፈቀደለት። አኪማአስ በጣም ከመቸኩሉ የተነሣ ምንም እንኳ ከእርሱ በፊት ጉዞ የጀመረው ኩሻዊው ቢሆንም፣ እርሱ ከሄደበት መንገድ ይልቅ ጠመዝማዛ በሆነና በጣም ሩቅ በሆነ ሆኖም ለጉዞ በሚመች መንገድ በኩል ቀድሞት ይሮጥ ጀመር።

24-27 አሁን ሁኔታው እየተከናወነ ያለው ዳዊት ለጊዜው የእዝ ጣቢያ አድርጎት በነበረው በመሃናይም ነው። ዳዊት “በውስጠኛውና በውጭኛው” በሮች መካከል ምናልባትም ከጠባቂዎቹ ክፍሎች በአንዱ ተቀምጦ ከጦር ሜዳ የሚመጣ ወሬ እየጠበቀ ነበር። የከተማይቱ ግንብ አካል በሆነ ሰንት ጣራ ላይ ቆሞ የነበረ ጠባቂ ወደ አድማስ ሲመለከት አንድ ሰው እየሮጠ ወደ ከተማ ሲመጣ አየ። ጠባቂው ያየውን ከታች ለነበረው ለንጉሡ ሲናገር ንጉሡ፣ ሰውዬው ብቻውን ከሆነ “መልካም ወሬ ይዞ የመጣ መሆኑን አለበት” አለ። ትንሽ ቁየት ብሎ ጠባቂው አንድ ሌላ ሰው ሲሮጥ ያይና ይህንኑ ጉዳይ ለሚመለከታቸው ሁሉ ለሚያሳውቅ ከታች ለነበረው የከተማው በር ጠባቂ ተናገረ። ይኸው ሁኔታ ቢነገረውም፣ ንጉሡ የሰጠው መልስ ግን የመጀመሪያው ዐይነት ነበር።

የአኪማአስ ፈጣን ሯጭነት የተመሰከረለት፣ እርሱ ከመድረሱ በፊት ነበር፤ በጣም ቀርቦ ፊቱን ከማየቱ በፊት ቅጥር ጠባቂው ያወቀው በአሯሯ ስልቱ ነበር። በዚህ ጊዜ ዳዊት ለሦስተኛ ጊዜ የተናገረው አኪማአስን በሚመለከት፣ “መልካም ወሬ” ይዞ የሚመጣ “መልካም” ሰው ነው በማለት ነበር። ሆኖም፣ ይዘት የመጣው መልካም ወሬ አልነበረም።

28-33 አኪማአስ ወደ መሃናይም ሲመጣ የተለመደውን ዐይነት ሰላምታ በማቅረብ ንጉሡን አረጋጋ። “ወደ መሬት ለጥ ብሎ” ለንጉሡ ዳዊት እጅ ነሣ። ምስጋና በማቅረብ አኪማአስ የንጉሡን ጠላቶች እግዚአብሔር “አሳልፎ” እንደ ሰጠው ለዳዊት ተናገረ። ስለ አቤሴሎም ሲናገር፣ በድጋሚ፣ “ወጣቱ” በማለት ዳዊት ደኅና መሆኑን አጠንክሮ ጠየቀ። አቤሴሎም መሞቱን

ርግጠኛ ያልነበረው አኪማአስ ግን ትልቅ “ሁኳታ” ማየቱንና ያ ግን “ምን እንደ ሆነ” እንደማያውቅ ነበር የመለሰው። ለጥያቄው መልስ ያላገኘው ዳዊት አኪማአስ ፈቀቅ ብሎ ሁለተኛው መልእክተኛ አስኪመጣ ድረስ እንዲቈይ ነገረው።

ኩሻዊውም በብዙ መልኩ የአኪማአስን ዐይነት መልእክት ይዞ ደረሰ። ንጉሡ ስለ አቤሴሎም የመጀመሪያውን ጥያቄ ሲያቀርብለት ኩሻዊው አቤሴሎም መሞቱን ነገረው። ልጁን በሚመለከት ከነበረው ጭንቀት አንጻር ሞቱን ሲሰማ ዳዊት ያደረገው የሚጠበቅ ነበር። እጅግ ዐዘነ። ብቻውን ሆኖ ማልቀስ ስለ ፈለገ በከተማው ቅጥር በር ዐናት ላይ ወዳለው ቤት ሄዶ አለቀሰ። የዳዊት የልቅሶ ጩኸት ልቡ በሐዘን የተሰበረን አባት ሁኔታ የሚያሳይ ነበር፤ “በአንተ ፈንታ ምነው እኔ በሞትሁ ኖር!” አለ።

19÷1-4 አዮአብ የዳዊት የስለላ መረብ ተጠቃሚ እንደ መሆኑ መጠን ዳዊት ለልጁ ለአቤሴሎም ማዘኑን የኋላ ኋላ ሰማ። ብዙም ሳይቈይ የአዮአብ ሰራዊት በሙሉ ይህንኑ ሰሙ፤ እነርሱ ታላቅ፣ “ድል” ይሆናል ያሉት (በኔታ የተገኘ ድል) የሐዘን ምክንያት ሆነ። የደስታ በዓል ይደረጋል ብለው የጠበቁት ሰዎች ከጦር ሜዳ ሸሽቶ እንደሚያመልጥ ሰው እየተሸማቀቁ ወደ መሃናይም ገቡ። በዚሁ ጊዜ ዳዊት ፊቱን “ሸፍኖ” ስለ ሞተው ልጁ ማልቀሱን ቀጥሎ ነበር።

5-8 የዳዊት ጦር አዛዥ (አዮአብ) “የሚስቶቹንና የዕቁባቶቹን” ሕይወት ጨምሮ የእርሱንና ለእርሱ ውድና ቅርብ የሆኑትን ሰዎች ሕይወት ያዳኑ ሰዎችን በማሳፈሩ ዳዊትን ወቀሠው። አዮአብ ማስተላለፍ የፈለገው ዋናው መልእክት ግን ዳዊት የሚወዱትን የሚጠላ፣ የሚጠሉትን የሚወድ መሆኑን ነበር። ሌሎች ነገሮችን ጨምሮ በዚህ ዐውድ መሀረት፣ “መውደድ” ሲል ኪዳናዊ ታማኝነትንም ይመለከታል።

አዮአብ የተገነዘበው “የአዛዦቹና” የተከታዮቻቸው ሕይወት ለንጉሡ ምንም እንዳይደለ ነበር። እንዲያውም በእርሱ አስተሳሰብ ዳዊት የአቤሴሎም ሕይወት በሌሎቹ ሁሉ ሕይወት ቢለወጥለት ይወድ ነበር። አሁኑኑ ወደ ውጭ ወጥቶ ሕዝቡን ካሳበረታታ በዚያች ሌሊት አንድ ሰው እንኳ ለእርሱ ታማኝ እንደማይሆን ለዳዊት በመሐላ ተናገረ። በዚህ መልኩ የይሁዳ ሰራዊት ዳዊትን ከከዳ በሕይወቱ በሙሉ ከደረሰበት የበለጠ ችግር ይገጥመዋል።

ይሁን እንጂ ምንም እንኳ ቅር እያለው ቢሆንም፣ ጠንክር ባሉ የአዮአብ ቃላት ምክንያት ንጉሡ የተነገረውን ለማድረግ ተነሣሣ። ቀደም ሲል ዳዊት በመሃናይም በሮች አጠገብ የተቀመጠው የጦርነቱን ውጤት በመጠባበቅ ሲሆን አሁን ግን እንደ ንጉሥና እንደ ሰራዊቱ አዛዥ በመሆን መቀመጫውን ያዘ።

18 ዳዊት ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ (19÷9-43)

9-15^ሆ ምንም ዓይነት ደካማ ጉንቢና ሲኖረውም፣ ዳዊት ባለፈው ጊዜ ከከፋ ጠላቶቻቸው ከፍልስጥኤማውያን ያዳናቸው ጀግና መሆኑን አንዳንድ እስራኤላውያን በማንግት ለወገኖቻቸው እያሳሰቡ በነበረበት ጊዜ፣ በመካከላቸው ሞቅ ያለ ውይይት ተነሥቶ ነበር። አሁን ግን ገና ከአገር ውጪ ነበር። ይሁን እንጂ ምንም እንኳ አቤሴሎም ቢሞትም፣ ዳዊትን በኢየሩሳሌም ወዳለው ዙፋኑ የማይመልሱት ለምን እንደ ሆነ እስራኤላውያን ማወቅ ፈልገዋል።

ዳዊት ወዳጆቹ ወደ ሆኑት ወደ ካህናቱ ወደ ሳይቅና አብያታር መልእክት በመላክ (ከብዙ ዓመታት በፊት ወዳጆቹ እንደ ሆኑ የቆጠራቸው) የይሁዳ ሽማግሌዎች ንጉሡን ወደ ከተማው ለመመለስ ለምን የመጨረሻዎቹ እንደ ሆኑ እንዲጠይቁቸው ነገራቸው (ይህንን ማድረግ የሁሉም እስራኤላውያን ሙሉ ስምምነት አልነበረም)። ዳዊት በስፍራው ስላልነበረ በዚሁ ጊዜ እየተወራ ያለው ሁሉ ለእርሱ የሚደርሰው በመሃናይም ባለው ሰፈሩ ነበር። ሌላው ቢቀር በከፊል እንኳ በትውልዱ ምክንያት በእርሱና በይሁዳ ሽማግሌዎች መካከል ልዩ ቁርኝት መኖሩን ዳዊት ይገነዘባል፤ “ንጉሡን ለመመለስ እንዴት የመጨረሻ ሰዎች ትሆናላችሁ?” የሚለውን አጠራጣሪ ጥያቄውን በድጋሚ ያቀረበውም በዚህ ምክንያት ነበር።

በተጨማሪም ሳደቅና አብያታር የአቤሴሎም ሰራዊት አለቃና የዳዊት ሥጋ ዘመድ ለሆነው አሜሳይ (17፥25 ይመ) “አንተስ የዐጥንቴ ፍላጭ የሥጋዬ ቁራጭ አይደለህምን?” እንዲሉት ነግሮአቸዋል። ምንም እንኳን ኢየሱስም ከዳዊት ጋር ዝምድና ቢኖረውም (1ኛው 26፥6 ይመ)፣ ከአቤሴሎም ገዳዮች የነበረው በመሆኑ (ከ18፥14-15 ጋር ያነጻ)፣ በዳዊት ሰራዊት ላይ የነበረው የአለቃነት ሥልጣን አደጋ ላይ ነበር። ጠንክር ባለ መሐላ ጭምር (ከ3፥5 ጋር ያነጻ) ዳዊት በኢየሱስ ምትክ አሜሳይን የሰራዊቱ አዛዥ አደረገው።

ምንም እንኳን “የይሁዳን ሰዎች ልብ ሁሉ እንደ አንድ ሰው ልብ አድርገው” የሚረከው ዳዊት መሆኑን በርግጠኝነት ማወቅ ባይቻልም (አንዳንድ ጽሑፎች አሜሳይ ነው ይላሉ)፣ መጨረሻ ላይ ንጉሡ ከሰራዊቱ ሁሉ ጋር ወደ ኢየሩሳሌም እንዲመለስ ልከውበታል። ባቀረቡት ጥያቄ በመደሰት ዳዊት መሃናይምን ትቶ ወደ ዮርዳኖስ ወንዝ መጣ። “ንጉሡን ያመጡት” እስራኤል ወይስ የይሁዳ ሰዎች የሚለው ጥያቄ ቢያንስ ለጊዜው የይሁዳ ሰዎች ናቸው በሚለው ተቋቁቷል።

15^ኛ-23 ሆኖም፣ ሌሎች የተለያዩ ክልሎችም የዳዊትን ሞገስ ለማግኘት እየተፈክከሩ ነበር። ብንያማዊው ሳሚ፣ የሳኦል ልጅ ሜምሬቦስቴ፣ ገለጋዳዊው ቤርዜሊ፣ እነርሱን ከሚወክሉ ሰዎች የሆኑት ነበሩ። የይሁዳ ሰዎች ንጉሡን ዮርዳኖስን አሻግረው ሊያመጡት ፈልገዋል፤ እርሱም ከዚያ በመነሣት ተከታዮቹን እየመራ በድል አድራጊነት ወደ አገሩ ይገባል።

ብንያማዊው የብራቂም ሰው ሳሚ ከይሁዳ ሰዎች ጋር ዐብሮ ነበር። ቀደም ሲል ዳዊትን ሲራገምና ድንጋይ ሲወረውርበት የነበረው (16፥5-14) አሁን ግን ምሕረት እንዲያደርግለት ይለምናል። ከእርሱ ጋር አንድ ሺህ የሚሆኑ የአገሩ ሰዎች ብቻ ሳይሆኑ፣ “የሳኦል ቤተ ሰብ አገልጋይ ሲባ ከዐሥራ ዐምስት ወንዶች ልጆቹና ከሃያ አሽከሮቹ” (ከ9፥10 ጋር ያነጻ) ጋር ዐብረው ነበሩ። ሳሚና ዐብረውት የነበሩት የመጡት ንጉሡንና ቤተ ሰቡን በምዕራብ በኩል የዮርዳኖስን መልካ ሊያሻግሩት ነበር - “የሚፈልገውንም ሁሉ” ሊያደርጉለት ዝግጁዎች ነበሩ።

የሳሚ ታሪክ ቍ 18 ላይም ቀጥሏል። ዳዊትን በዮርዳኖስ ምሥራቅ በኩል አገኘውና ቀደም ሲል በደል መፈጸሙን መሉ በመሉ አምኖ፣ አሁን ግን በደሉን ሳይቁጥር ምሕረት እንዲያደርግለት ንጉሡን ለመገኘት፣ ከጥቂት ጊዜ በፊት ዳዊትን “አንተ የደም ሰው” እና፣ “አንተ ክፉ ሰው” (16፥7-8) በማለት ሲሰድበው ነበር፤ አሁን ግን “ጌታዬ ንጉሡ” በማለት በአክብሮት ጠራው። ከዚህ በፊት ያደረገው ተገቢ እንዳልነበር ተረድቶ ንጢአቱን ለመናዘዝ ዝግጁ ሆነ። በደሉቹ ያለፈ ጉዳይ በመሆናቸው ወዲያውኑ በሳኦል የሚረሳቸው ነበር።

ከዳዊት ሰራዊት አዛዦች አንዱ የነበረው አቢሳ ግን ይህን መስማት አልፈለገም። “በእግዚአብሔር የተቀባውን” በመራገሙ ሊገድለው ፈልጎአል፤ ይህም እንደዚህ ያለ ችኩልነት የአቢሳ ባሕርይ በመሆኑ ብቻ ሳይሆን ንጉሡን መራገም ከባድ ወንጀል ስለ ሆነም ጭምር ነበር።

ዳዊት የሰጠው መልስ ግን ቀደም ሲል በተመሳሳይ ሁኔታ ከሰጠው መልስ ጋር ቃል በቃል የሚመሳሰል ነበር (16፥10 ይመ)። በዚህ ጊዜ ሁኔታዎች ሁሉ በዳዊት ቍጥጥር ሥር ስለ ሆኑ፣ የሳሚ ዕጣ ምን መሆን እንዳለበት የሚወስነውም እርሱ ራሱ ነው። ምንም እንኳን በየነገሩን ደረጃ የሚመለከተው አቢሳን ቢሆንም፣ የዳዊት አነጋገር ኢየሱስንና አቢሳን በአንድነት ይመለከታል። እነርሱ “ጠላት”፣ ማለትም በዚህ ዐውድ መሠረት፣ “ከሳሽ” ሆነውበታል። አቢሳ ለንጉሡ መብት ተቈርቋል ለመሆን ለምን እንደ ፈለገ ለማወቅ ስለጓን አሁን ሰው መሞት አለበትን? የሚል የክርክር ጥያቄ አቀረበ። ወዲያውኑ ወደ ሳሚ ዘወር በማለት እንደማይሞት በመሐላ ጭምር ቃል ገባለት።

24-30 ዳዊትን ለመገናኘት ከመጡ ቍልፍ ሰዎች ሁለተኛውና መካከለኛው የሳኦል የልጅ ልጅ ሜምሬቦስቴ ነበር። ዳዊት ከኢየሩሳሌም ከተሰደደ ወዲህ ብዙ ዓመታት ዐልፈዋል፤ በዚህ ጊዜ ሁሉ ሜምሬቦስቴ ለእግሩ፣ ለጸሙ ወይም ንጉሥ ፊት የሚቀርብ እንግዳ በሚጠበቅበት አለባበስ ምንም ዐይነት ጥንቃቄ እላደረግም ነበር (ከ9፥7፣ 10-12 ጋር ያነጻ)። የታጠበና ገጽሕ

የሆነ ልብስ ለመልበስ አለመፈለጉ ንጉሡ ባልነበረበት ጊዜ ሁሉ፣ ሕጉ በሚጠይቀው መሠረት (ዘፀ 19፥10-14) ገጽሕ ሆኖ ለመገኘት አለመፈለጉን ያመለክታል። ከአቤሴሎም በሸሽበት ጊዜ ሜምሬቦስቴ ለምን ከእርሱ ጋር እንዳልመጣ ዳዊት ማወቅ ፈልጓል (ከ1ኛው 30፥22 ጋር ያነጻ)። ሜምሬቦስቴም ዐብሮት ለመሄድ ፍላጎት አንደ ነበረውና ዳሩ ግን ዐንኳሳ እንደ መሆኑ መጠን (5፥8፣ 9፥13 ይመ) አሳያውን የሚጭንለት ሰው ባለ መኖሩ እንደ ነበር ተናገረ። ምናልባትም ባለፈው ጊዜ ሲባ ወደ ዳዊት ካመጣቸው ብዙ አህዮች ውስጥ (16፥1-2) የሚምሬቦስቴ የግል መቀመጫ የነበረ ሊገኝበት ይችላል። ደግሞም በዳዊት ፊት ስሙን ስላጠፋ ሲባን ወቅሃታል።

ይሁን እንጂ፣ ዳዊት በሲባ አድራጎት እንደማይታለል ባለው እምነት ሜምሬቦስቴ ተጽናንቷል። ከዚህም በላይ ንጉሥ ዳዊት፣ “እንደ እግዚአብሔር መልአክ በመሆኑ፣ በምድሪቱ ላይ የሚሆነውን ነገር ሁሉ” ማወቅ ብቻ ሳይሆን (14፥20) በመለኮታዊ ጥበብ፣ “በጎውንና ክፉውን ይለያል” (14፥17)። ሳኦል የዳዊትን ሕይወት በጭካኔ ለማጥፋት ያለመታከት ጥረት ያደረገ እንደ መሆኑ መጠን፣ ሜምሬቦስቴ ራሱን ጨምሮ፣ የሳኦል ዘሮች ሞት እንደሚገባቸው ተናገረ። በአንጻሩ ግን ዳዊት ከገበታው ከሚመገቡት መሀል የመሆንን መብት ስለ ሰጠው ሜምሬቦስቴ ለንጉሡ ምስጋናውን ገልጿ (9፥7 ይመ)።

የዳዊት ምላሽ ቀደም ስል ለሜምሬቦስቴ መልሶት የነበረውን (9፥7) በኋላ ግን ለሲባ የሰጠውን (ከ16፥4 ጋር ያነጻ) ዕርሻ እርሱና ሲባ እንዲከፋፈሉ በማዘዝ ነበር። ዳዊት ይህን ክፍፍል ለሜምሬቦስቴና ከሲባ የተኛው ሐሰተኛ እንደ ነበር ለማወቅ ተጠቅሞበታል (1ኛ 3፥16-28)። ሜምሬቦስቴ ርስቱን በሙሉ ለሲባ ፈቀደለት፤ ስለዚህ ምናልባት ዕርሻውን መልሶ ሳይቀበል አልቀረም።

31-39 በዮርዳኖስ ዳዊትን ለመገናኘት ከመጡት ሦስት ተወካዮች ሦስተኛውና የመጨረሻው ገለጋዳዊው ቤርዜሊ ነበር። በአንዳንድ መልኩ ከሳሚ ወይም ከሜምሬቦስቴ ይልቅ የቤርዜሊ በዮርዳኖስ መገኘት የበለጠ አንድምታ ነበረው። ይህም ማንኛውም እስራኤላዊ ንጉሥ ቢቆጣጠራቸው ከፍተኛ ፋይዳ የሚኖራቸውን ከዮርዳኖስ ማይ የነበሩ አካባቢዎችን የሚወክል በመሆኑ ብቻ ሳይሆን፣ ዳዊትን በተመለከተ የተለየ ከበሬታ ስለ ነበረውና (ለማንያ ዓመቱ ነበር፤ ከመዝ 90፥10 ጋር ያነጻ) እርሱን ወደ ኢየሩሳሌም ለመመለስ በቂ ዐቅም ስላለው ጭምር ነው። ዳዊት በመሃናይም በስደት በነበረ ጊዜ (17፥27-29 ይመ) ከሌሎች ጋር በመሆን ለዳዊትና ለሕዝቡ የሚያስፈልጋቸውን ሁሉ ያመጣ ሰው ነበር። ሆኖም ቀደም ሲል ለንጉሡ የሚያስፈልገውን ሁሉ አድርጎ እንደ ነበር ሁሉ፣ አሁን ደግሞ እርሱ የቤርዜሊን የቸርነት ወርታ ለመመለስ ከእርሱ ጋር በኢየሩሳሌም እንዲቀመጥ ፈልጓል።

ቤርዜሊ ግን በሕይወት የሚኖርበት ዘመን በጣም ዐጭር በመሆኑ፣ ወደ ኢየሩሳሌም መሄዱ ምንም ትርጉም እንደማይሰጠው በመግለጽ አልተቀበለውም። ቀደም ሲል ኢታይ እንዳደረገው ሁሉ (15፥13-37) የቅርብ ጥበቃና እንክብካቤ የሚያስፈልገው መሆኑን በሚያመለክት መልኩ ቤርዜሊም በዳዊት ላይ ሽክም መሆን እንደማይፈልግ ተናገረ። እርሱ የፈለገው ዮርዳኖስን ተሻግሮ ከንጉሡ ጋር ዐጭር ርቀት ለመሄድና ወደ ሮግሊም ተመልሶ ሞቱን መጠበቅና ዘመዶቹ በተቀበሩበት መቃብር መቀበር ነበር። ንጉሡ ከፈለገ ከመኖሩ (ምናልባት ከቤርዜሊ ልጆች አንዱ) ዐብሮት ሊሄድና በቤተ መንግሥቱ ውስጥ የቤርዜሊ ምትክ ሊሆን ይችላል። ዳዊት በዚህ ሐሳብ በመስማማት በተጨማሪ ወዳጁ ቤርዜሊ የሚፈልገውን ሁሉ ለማድረግ ዝግጁ መሆኑን ነገረው።

የሚያስፈልገው ሁሉ ተሟልቶ ንጉሡና ሕዝቡ በፈልጎ ማይ ዮርዳኖስን ተሻገሩ። ቤርዜሊ ወደ ቤቱ ከመመለሱ በፊት ዳዊት “መረቀው”።

40-43 ዳዊትን የተከተለው አጀብ መላው የይሁዳ ሰራዊትና ግማሹ የእስራኤል ሕዝብ ያለበት ነበር። በሁለቱ ወገኖች መካከል የነበረ ግጭት እየተባባሰ የሄደው የይሁዳ ሰዎች ንጉሡን አጅበው ወደ ኢየሩሳሌም የመመለሱን መብት ለእስራኤላውያን ሳያካፍሉ፣ እነርሱን ለማግለል በንይል የማስገደድ ያህል ብቻቸውን እንደ ፈጸሙት በማሰብ አንዳንድ እስራኤላውያን የተሰማቸውን ቅርታ ለንጉሡ በማቅረባቸው

ነበር። የይሁዳ ሰዎች ለዚህ የተዘጋጀ መልስ ነበራቸው። ዳዊት ከእነርሱ ነገድ ነበር፤ ስለዚህም ለይሁዳ ሰዎች ተገቢ በሆነ ጉዳይ እስራኤላውያኑ ያን ያህል መናደድ አልነበረባቸውም።

የይሁዳ ሰዎች የንጉሡ ዘመዶች በመሆናቸው ያገኙት የተለየ ጥቅም አልነበረም። እንዲያውም ከንጉሥ የወሰዱት ምንም ነገር እንደሌለ ነበር አጥብቀው የተናገሩት።

ዳዊት የተቀዳጀው ድል

- በአስራኤል ሀገር ላይ ከሰነዝ በኋላ (2ኛው 5፡1-5) ዳዊት፦
1. የኢየሱብ-ወ-ደን አምባ ጽዮንን (ኢየሩሳሌምን) ያዘ። የዙፋን መቀመጫ ከተማ አደረጋት (2ኛው 5፡6-10)።
 2. የፊንቄያውያን ንጉሥ የጢርስ ኪራም የዳዊትን ንግሥና ተቀበለ (2ኛው 5፡11-12)።
 3. ፍልስጥኤማውያንን በብርቱ በመምታት የአስራኤልን ግዛት ለቅቀው እንዲጸጡና ዳግመኛ ማስፈራራታቸው እንዲያከትም አደረገ (2ኛው 5፡17-25፤ 8፡1)።
 4. ሞአባውያንን ገባር በማድረግ ከግዛቱ ሥር አደረገ (2ኛው 8፡2)።
 5. የአድርሳዛርን የድማስቆንና የመዓዛ ነገሥታትን አሸንፎ እንዲገብሩ አደረገ (2ኛው 8፡38፤ 10፡6-19)። የጌሹር ንጉሥ ተልማይ ዳዊት በኬብርን በሰነዝ ጊዜ የሰላም ስምምነት በማድረግ ልጁን መዓዛን ሚስት እንድትሆነው ሰጠው (2ኛው 3፡3፤ 1ዜና 2፡23)።
 6. አድማውያንን ገባር በማድረግ ከግዛቱ ሥር አደረገ (2ኛው 8፡13-14)።
 7. አሞናውያንን አሸንፎ በመንግስቱ ሥር እንዲተዳድሩ አደረገ (2ኛው 12፡19-31)።
 8. ቀድሞ ራሳቸውን ከአስራኤል ነጻ ያደረጉትንና ከአስራኤል ጋር ይዋጉ የነበሩትን ቀሪዎቹን የነኳንን ከተሞች እንዲገብሩ አድርጓል (እንደ ቤትላን፤ ሚጌይ ትናቅ ያሉ)።
- ዳዊት አማሌቃውያንን አስቀድሞ መትቶአቸው ስለነበር (1ኛው 30፡17) ጦርነቱ በኢየሱ ተጀመረው ውርስ መጠናቀቅና የአስራኤል ድንበር መከበር ፍጻሜ ሆኗል። እስራኤልንና ገባር አገሮችን የሚጠቀልሉ ግዛቱ በሰሜን ከኤፍራጥስ ወንዝ ለስከ ቀይ ባሕር ምሥራቃዊ ከፍል የሚያጠቃልል ነበር።

የአስራኤል ሰዎች ግን እንዲህ ያለውን ገለጻ አልተቀበሉም። ይሁዳ አንድ ነገድ ብቻ ሲሆን፤ እስራኤል ግን በጠቅላላው ግዛት ውስጥ ዐሥር ነገድ ነው፤ ስለዚህም ዐሥር “ድርሻዎች” ይኖሩታል። ስለሆነም ዳዊትን በተመለከተ ከይሁዳ ይልቅ እነርሱ የበለጠ መብት ያላቸው መሆኑ ምክንያታዊ መሆኑን አረጋገጡ። የይሁዳ ሰዎች በእነርሱ ላይ ይህን ያህል ንቀት ሊኖራቸው የቻለው ለምን እንደ ነበር ማወቅ ፈልገዋል፤ ስለሆነም ከይሁዳ ሰዎች ጋር በተነሣው አለመግባባት ዳዊትን በኢየሩሳሌም ወዳለው ተገቢ ቦታው ለመመለስ መጀመሪያ መናገር የሚችሉ እነርሱ መሆናቸውን ለይሁዳውያኑ በማሳሰብ ተናገሩ (ቀ. 20)።

ሆኖም፤ የአስራኤል ሰዎች አነጋገር የይሁዳ ሰዎች “የከረረ” መልስ እንዲሰጡ አድርጓቸዋል፤ ይህም የንጉሥ ሳኦልን ቁጣ አስመልክቶ (1ኛው 20፡10) ቀደም ሲል ዳዊት የነበረውን ፍራቻ የሚያንጸባርቅ ብቻ ሳይሆን፤ የይሁዳ ንጉሥ ከመሆኑ የተነሣ የመላው እስራኤልም ጭምር ንጉሥ መሆን ሲችል የሰሜኑን ነገዶች ያገለለው ርብሃም የወሰደውን የሞኝ ርምጃ በትንቢታዊ መልኩ የሚያሳይ ነበር (ከ1ኛው 12፡13 ጋር ያነጻ)።

19. ሳቤዔ ማመፁ (20፡1-22)

1-2 ሳቤዔ “ምናምንቴ” ነበር በሚል መግለጫ ተጀመረ፤ ብንያማዊ እንደ ነበር መነገሩ ከሰሜን መሆኑንና ምናልባትም ደግሞ የሳኦል ደጋፊ መሆኑን ለማመልከት ሊሆን ይችላል (ከ1ኛው 9፡1 ጋር ያነጻ)። ታሪኩ ከቀረበበት መንገድ ሳቤዔ የአቤሴሎምን የዐመፅ በትር ከወደቀበት አንጥቶ ዐመፅ ለመቀስቀስ የሚፈልግ ሰው እንደ ነበር ያመለክታል።

ሳቤዔ መለከት በመንፋት ለወደ ፊት ተገንጣዮች መቀስቀሻ የሚሆን ዐጭር ሆኖም ብርቱ ቃላት ተናገረ (1ኛው 12፡16)። እርሱም ሆነ ወገኖቹ ከዳዊት ዘንድ፤ “ድርሻ” እንደሌላቸውና “ከአሴይ ልጅ” “ርስት” እንደሌላቸው ተናገረ። ከእንግዲህ ዳዊትን በትዕግሥት የሚያልፍበት ጊዜ በማብቃቱ “እያንዳንድህ ወደ ድንኳንህ ተመለስ!” በማለት አዘዘ። ምንም እንኳን ዳዊት በአስራኤል እንዲነግሥ እግዚአብሔር የቀበው ንጉሥ ቢሆንም፤ ሳቤዔ ግን ዳዊት ለደቡብ ወገን እንደሚያደላ ዐስቧል፤ ስለዚህም የሰሜኑ ተወካዮች መገንጠልን እንዲደግፉ ጥሪ አቀረበ። የይሁዳ ሰዎች ከንጉሣቸው ጋር ቀርተው እርሱን እያጀቡ ኢየሩሳሌም ድረስ ሲሄዱ፤ “የአስራኤል ሰው ሁሉ” ግን ዳዊትን ከድቶ ሳቤዔን ተከተለ። ይሁን እንጂ ለአገሪቱ መገንጠል ጊዜው ገና ነበር።

3-7 አቤሴሎም በዐመፅ በተነሣ ጊዜ ዳዊት ከኢየሩሳሌም ከመሰደዱ በፊት ቤተ መንግሥቱን እንዲጠብቁ ዐሥር ዕቅባቶችን ትቶ ሄደ ነበር። ሲመለስ ግን ከእስር ባልተሻለ ሁኔታ ዕቅባቶቹ ሁሉ በአንድ ቤት ውስጥ እንዲጠበቁ አደረገ። አቤሴሎም ከእነርሱ ጋር እንደ ተኛ ዳዊት (16፡21-22 ይመ) ዐብርካቸው አልተኛም። ዕድሜ ልካቸውን በመበለትነት እንዲያሳልፉ ተደረገ።

ዳዊት የወሰደው ሁለተኛ ርምጃ በሦስት ቀን ውስጥ መላው ይሁዳ (ለወታደራዊ ጉዳይ) ወደ እርሱ እንዲመጣ እንዲናገር አዲሱን የጦር አዛዥ አሜሳይን ማዘዝ ነበር፤ አሜሳይ ራሱም መገኘት ነበረበት። አሜሳይ ግን ከተፈለገው ጊዜ በላይ ወሰደ። ዳዊት ትዕግሥቱ በማለቱ (ምናልባትም ይከዳኛል ብሎ በመፍራቱ)፤ ትእዛዙን ለሌላው የጦር አዛዥ ለአቤሳ ሰጠ።

ሳቤዔ የተመኘውን እንዲያደርግ ዕድል ካገኘ፤ ሊኖር የሚችለውን አደጋ ከተናገረ በኋላ ሳቤዔ ወደ ተመሸገች ከተማ ገብቶ ከማምለጡ በፊት ሰራዊቱን ሁሉ አሰባስቦ ሳቤዔን እንዲያሳደድ ዳዊት ለአቤሳ አጠንክሮ ነገረው።

ዳዊት በዕቅዱ አያሕብን አለማካተቱ ግምት ውስጥ መግባት ያለበት ነው (19፥13 ይመ)። በዚህ ጊዜ “የኢዮአብ ሰዎች” እንደ ከሊታውያንና ፈሊታውያን (የዳዊት የቅጥር ወታደሮች) “ሌሎች ንያላን ጦረኞች” ሁሉ (እነዚህም የቅጥር ወታደሮች ሊሆኑ ይችላሉ)፤ “በአቤሳ አዛዥነት” ሥር ነበሩ። በዚህ መልኩ የተጠናከረው የአቤሳ ሰራዊት የአሁኑ ተግባር ሳቤዔን ማሳደድ ነበር።

8-13 የአሜሳይ ሞት በምዕራፍ 2-4 ተዘግበው የምናገኛቸው ሌሎች ታሪኮችን ያስታውሰናል። አሜሳይ የኋላ ኋላ በገባዎን ከአቤሳ ወታደሮች ጋር ተገናኘ። አያሕብም በዚያ ነበር፤ “የጦር ሜዳ ልብሱን ለብሰ” ሰይፉን በሰገባው በወገቡ ታጥቆ ነበር። ሰይፉ ተሸፍኖ ስላልነበር ማንም በቀላሉ ማየት በሚችለው ቦታ ላይ ነበር።

ኢዮአብ ወደ ፊት ራሙድ በማለት ሆነ ብሎ ሰይፉ ከሰገባው ወጥቶ እንዲወድቅ አደረገ። እንዲህ ያለ ሁኔታ የገጠመው ማንኛውም ሰው እንደሚደርገው ሁሉ፤ የወደቀውን ሰይፍ በማንግት በግራ እጁ ይዞ አሜሳይን ወንድሜ ብሎ በመጥራት ሰላም ለማለት ወደ ፊት ሄደ። የሚስም መስሎ “ኢዮአብ በቀኝ እጅ የአሜሳይን ጢም ያዘ”፤ ያን ያደረገው ሊገድለው ነበር። አሜሳይ “በድንገት” የወደቀው ሰይፍ ተንኮል ይኖርበታል ብሎ ሰላሳሰበ ይህን ያህል አልተጠነቀቀም ነበር። ኢዮአብ በድንገት ሰይፉን “ሆዱ” (2፥23፤ 3፥27፤ 4፥6 ይመ) ላይ ሻጠበትና፤ አሜሳይ ወዲያውኑ ሞተ። ከዚያ በኋላ አያሕብና አቤሳ ሳቤዔን ማሳደድ ቀጠሉ።

ከኢዮአብ ሰዎች አንዱ እንዲያሳድዱ ጓደኞቹን ያደፋፈረው ፊት ለተነሣው ኢዮአብ ታማኝ መሆኑን ለዳዊት ታማኝ ከመሆን ጋር በማያያዝ ነበር። የአሜሳይ ራሳ በደም ተጨማልቆ መንገድ መሐል ወድቆ ነበር፤ ይህም ባልተፈለገ ሁኔታ የጉዞ ፍጥነታቸውን የሚያዘገይ ነበር። ሰውዬው ይህን በማየቱ ራሳውን ወደ ዕርሻው ፈቀቅ በማድረግ በጨርቅ ሸፈነው። በመጨረሻም ሰዎቹ ሁሉ ከኢዮአብ ጋር ሆነው ሰቤዔን ማሳደድ ያዙ።

14-22 የሳቤዔ መሸነፍና እርሱን ለማጨናገፍ ዳዊት ያደረገው ተጓዳኝ መከራ (ቍ 3-7) በሁለት ተመጣጣኝ ባልሆኑ ክፍሎች ተከፍሎአል። የመጀመሪያው (ቍ 14-15) አቤል ቤትማዓካ በጨካኝ ኢዮአብ ስለ መያዝ የተነገረው ነው። ሁለተኛው ታሪክ ደግሞ (ቍ 16-22) በአቤል ቤትመዓካ የነበረችው ጥበበኛና አስተዋይ ሴት ያደረገችውን የሚገልጽ ሲሆን፤ እርሱም አነስተኛ የሚመስለው የበለጠ መሆኑን የሚያሳይ ሐቅ ነው።

አገር የመገንጠል ዐላማውን ለማሳካት ርዳታ ማሳባሰብ እየሞከረ የነበረው ሳቤዔ በመላው እስራኤል ሲያልፍ በመጨረሻ ወደ አቤል ቤትመዓካ እስኪደርስ ድረስ፤ ሁሉም ከአሳዳጆቹ አንድ ርምጃ ወደ ፊት ቀድሞ ይጓዝ ነበር። ከተማዬቱ የምትገኝ ው ሰሜናዊው ጫፍ ማለቂያ ላይ ስለ ነበር፤ እዚያ ለመድረስ ሳቤዔ በእስራኤል ሁሉ ማለፍ ነበረበት። ይሁን እንጂ፤ ከእርሱ ጋር እንዲሰለፉ ማድረግ የቻለው “በክሪያውያንን” ብቻ ነበር። ኢዮአብን ለመከተል ዝግጁ ከነበሩት ጋር ሲነጻጸር (ቍ 11) ሳቤዔን ተከትለው የነበሩ ሰዎች ቍጥር እጅግ ዝቅ ያለ ነበር።

ከተማን በቍጥጥር ሥር ማድረግን በተመለከተ ሁሉም ወኔና ክፍ ያለ ተነሣሽነት የነበረው ኢዮአብ (ከ11፥1 ጋር ያነጻ)፤ ሰራዊቱን እየመራ በአቤል ቤትመዓካ የነበረውን ሳቤዔን ለመያዝ ገሠገሠ። አጥቂዎቹ የከተማዬቱን ቅጥር ለመናድ እንዲችሉ ዙሪያውን የዐፈር ድልድል ሠሩ።

በዚህ ጊዜ አንዲት ስሟ ያልተጠቀሰ “ብልሃ ሴት” ብቅ አለች። ከተማው ውስጥ ሆና (ምናልባት ከቅጥሩ ጫፍ ላይ) ትዕግሥት እንዲያደርጉና ኢዮአብን ማናገር እንደምትፈልግ ጠየቀች። ማንነቱን ካረጋገጠችና ሙሉ በሙሉ ትኩረቱን ካገኘች በኋላ ሴትየዋ በትሕትና ራስዋን “አገልጋይህ” በማለት ጠራች። እርሱም የምትነግረውን እየሰማ መሆኑን ገለጸ።

አስተዋዩቱ ሴት የከተማዬቱን፤ የዜጎችንና የራስዋን ማንነት በመግለጽ ጥበበኞች ብቻ ሳይሆኑ የሰላም ሰዎችም መሆናቸውን አመለከተች። ስለዚህም ከተማዬቱን በመክበብና፤ “የእስራኤል እናት” (ከመላ 5፥7 ጋር ያነጻ) የሆነችውን ከተማ ለማጥፋት በመፈለጉ አያሕብን ወቀሠች። ኢዮአብ፤ “የእግዚአብሔርን ርስት” ለመጥጥ የፈለገው ለምን እንደ ሆነ ማወቅም ፈልጋለች፤ ይህ አባባል የእስራኤልን ምድር ወይም ሕዝብ ወይም ደግሞ የአቤል ቤት መዓካ ሰዎች በዚያ ምድር ያላቸውን ድርሻ የሚያመለክት ሐረግ ሊሆን ይችላል።

በሴትየዋ ቅንነትና ምክንያታዊነት የተገረመው ኢዮአብ ተጸጸተ። ከተማዬቱን የማጥፋት ምንም ዐይነት ፍላጎት እንደሌለውም አጥብቆ ተናገረ። የእርሱ ፍላጎት፤ “የከራብታማው የኤፍሬሙ አገር” ሰው ነው የሚለውንና በንጉሥ ዳዊት ላይ ያመፀውን ሳቤዔን መያዝ እንደ ሆነ አረጋገጠላት። የአቤል ሰዎች ሳቤዔን ከሰጡት እርሱና ዐብረውት ያሉ ሰዎች ከተማዬቱን ትተው እንደሚሄዱ ኢዮአብ ለአስተዋይዋ ሴት ነገራት። የሳቤዔ ራስ በግንቡ በኩል እንደሚወረወርለት ለኢዮአብ ቃል ከገባች በኋላ ሴትየዋ የተማከረችውን ለከተማዬቱ ሰዎች ነገረችታት። እነርሱም አስተዋይነቷን በሚያሳይ ምክሯ በመደነቅ የሳቤዔን ራስ ቈርጠው ለኢዮአብ ወረወሩለት። በአቤል ከነበረችው ብልሃ ሴት ምክር የተነሣ የሳቤዔ ዐመፅ ይህን በመሰለ አሳፋሪ ሁኔታ አበቃ። ኢዮአብም ከተማዬቱን መክበብ ትቶ ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ። በዚህም የዳዊት መዋዕል ነገሥት የሚባለው ታሪክ (9፥1-20:26) ወደ ፍጻሜው ደረሰ።

20. የዳዊት ሹማምት (20፥23-26)

23-26 የሹማምቱ ዝርዝር ዳዊት “በመላው እስራኤል በነገሠ ጊዜ” በሚል ዐረፍተ ነገር አለመጀመሩ (ከ8፥15-18፤ ከ1ገገ 4፥2-6 ጋር ያነጻ)፤ በአቤሌሎምና በሳቤዔ ዐመፅ ማግስት የዳዊት አቋም መዳከሙን የሚያመለክት ሊሆን ይችላል። በዚህ ጊዜ ኢዮአብ ሥልጣኑን የሚቀናቀኑ ሁሉ ተወግደው ስለ ነበር፤ “በእስራኤል ሰራዊት ሁሉ ላይ” የበላይ ሲሆን በናያስ ደግሞ (አቤሳ ሳይሆን ቍ 7) የቅጥር ወታደሮች፤ በነበሩት ከሊታውያንና ፈሊታውያን ላይ አለቃ ሆኖ ነበር።

አደኒራም የተባለው ዐዲስና ተስፋ የሚጣልበት ሰው በቤተ መንግስቱ አስተዳደር መታየት ጀመረ፤ በብሔራዊ የሥራ ዕቅድ መሠረት (ዘጸ 20፥10-11) የጦር እስረኞችን ወደ ግዳጅ ሥራ የሚያሰማራውን ተቋም የሚመራው ይህ ሰው ነበር።

ኢዮሳፍጥ የዳዊት ታሪክ ጸሐፊ ሲሆን (8፥16 ይመ)፤ ሱሳ ግን በሰራያ ምትክ ጸሐፊ ሆኗል። አያዕራዊው ዒራስ፤ “የዳዊት አማካሪ” በሚሆን መልኩ፤ “ካህን” ነበር ሊባል ይቻላል (8፥18 ማብ ይመ)።

፪. መደምደሚያ (21፥1-24፥25)

የ1ኛና 2ኛ ሳሙኤል ዋናው ዐቢይ ሐሳብ በዐሥራ አንደኛ ው ዓቅክ የእስራኤል ንጉሣዊ አገዛዝ መጀመር ነው (ቀዳሜ ታሪኩ፤ አጀማመሩ፤ አመሠራረቱና እየጠነከረ መሄዱ)። የሳሙኤል ምስፍና (ፈራጅነት) የሳኦልና የዳዊት ግዛት ዘመንን ያካተተው የ2ሳሙኤል መጨረሻ አራት ምዕራፎች ለሁለቱ የሳሙኤል መጻሕፍት በሙሉ እንደ መግቢያ በመሆን ያገለግላሉ።

ሀ. እግዚአብሔር በእስራኤል መቁጣቱ (21፥1-14)

1-4 በጥንቱ ዓለም ረጅም ቄይታ የነበራቸው የረኃብ ዓመታት በየጊዜው የሚከሠቱ ችግሮች ነበሩ፤ ስለዚህም በዳዊት አርባ የሥልጣን ዓመታት ቢያንስ አንድ ከባድ የረኃብ ዘመን መኖሩ ሊያስገርመን አይችልም ማለት ነው። ብዙ ጊዜ የእግዚአብሔር ሕዝብ መከራቸውን እስኪያውቁ ድረስ ወደ እርሱ መጸለይ የማይፈልጉ ስለ ነበር (ሆሴ 5፥15)፤ ምናልባትም በእስራኤል ላይ ከባድ ጥፋት እስኪመጣ ድረስ (ቍ 1) ዳዊት የእግዚአብሔርን ፊት ሳይፈልግ ረጅም ጊዜ ዐልፎ ሊሆን ይችላል። አሁን ግን ዳዊት ምናልባት ወደ መገናኛው ድንኳን በመግባት ወደ እግዚአብሔር ዙፋን ቀርቦ ለሕዝቡ ምሕረትንና ረድኤትን ለመለመን መጥቷል።

የእግዚአብሔር መልስ የመጣው ብዙም ሳይቆይ ነበር፤ በግዛት ዘመኑ ብዙ ደም በማፍሰሱ ተወቃሽ ሳኦል ነበር (ከዘኁ 35፥33፤ ከዘዳ 19፥10 ጋር ያነጻ)። ገበያናውያንን በመግደል ከዘመናት በፊት ኢያሱ ከእነርሱ ጋር ያደረገውን ውል አፍርሷል (ኢያ 9፥16)። ከዚህ ውል አንዱ እስራኤላውያን፤ “በሰላም እንዲኖሩ” ሊፈቅዱላቸው የሚገባ መሆኑ ነበር (ኢያ 9፥15፤ 20-21)። ዳዊት ይህን ሳኦል ያደረሰውን በደል ለማስተካከል ስለ ፈለገ ስለ ጉዳዩ ከእነርሱ ጋር ለመነጋገር ጥሪ አቀረበላቸው።

ጉዳዩን ለማቃናት በማሰብ፤ “ማስተሰረያ” ይሆን ዘንድ እንዲያደርግላቸው የሚፈልጉት ነገር ካለ ዳዊት ገባዎናውያንን ጠየቀ። ገባዎናውያን ንግግራቸውን የጀመሩት ከሳኦል ዘሮች ገንዘብ ለመጠየቅም ሆነ ማንም እስራኤላዊ እንዲገደል ፍላጎት እንደሌላቸው ለዳዊት በመግለጽ ነበር። የመጀመሪያውን ጥያቄ ሰፋ በማድረግ ዳዊት፤ ታዲያ ምን ላድርግላችሁ? በማለት በጠየቃቸው ጊዜ ነበር ገባዎናውያኑ የሚፈልጉትን በትክክል የነገሩት።

5-6 ገባዎናውያኑ ለበቀል የሚፈልጉት አንድ ሰው ብቻ ነበር፤ አሁን ግን እርሱ በመጥቱ ትኩረታቸውን በዘሮቹ ላይ አድርገዋል። ስለዚህም፤ ከሳኦል ዘሮች ሰባት ወንዶች ልጆች እንዲሰጣቸው ጠየቁ፤ ሰባት ቊጥር ካግደው በሙሉ መክፈሉን ያመለክታል (1ኛው 2፥5 ይመ)። በደም የጨቀየው የሳኦል እጅ የሚገባውን በቀል ማግኘት ይኖርበታል (ከዘኁ 35፥33 ጋር ያነጻ)። ምናልባት የእግዚአብሔር በረከት ይደርስላቸው ዘንድ ሰባቱ ወንዶች ልጆች መገደልና፤ “በእግዚአብሔር ፊት” በግልጽ መታየት ይኖርባቸዋል። በጣም የሚገርመው ድርጊቱ የሚፈጸመው፤ “ገባዎናውያንን የገደለው” (ቊ 1) ትውልድ አገር በሆነችው፤ “በጊብዓ” መሆኑ ነበር። ዳዊት የጠየቁትን አደረገላቸው።

7-9 ከረጅም ዓመታት በፊት በዳዊትና በሳኦል ልጅ በዮናታን መካከል (1ኛው 20፥42) “በእግዚአብሔር ፊት በተደረገው መሐላ” ምክንያት ጉሡ የዮናታንን ልጅ ሜምሬስቲን ከሞት አተረፈ፤ በዚህ ጊዜ የዚህ ሰው የወደ ፊት ሕይወት አስተማማኝ ሆኖ ነበር። ምንም እንኳን ከዚህ በኋላ በብሉይ ኪዳን ውስጥ ስሙ ሲነሣ ባንመለከትም፤ ስሙ ሞክሼውና የዳዊት ዕቁባት የነበረችው፤ “የኢዮሄል ልጅ ሪጽፋ” (3፥7) ወንድ ልጅ ለገባዎናውያን ተላልፈው ከሚሰጡ ሰባቱ የሳኦል ዘሮች አንዱ ሆኖ ነበር። የተቀሩት ስድስቱ የሪጽፋ ልጅ ሂርሞንና የሳኦል ሴት ልጅ የሜሮብ ዐምስት ልጆች ነበሩ (1ኛው 14፥49፤ 18፥19)።

ዳዊት ሰባቱን ሰዎች ለገባዎናውያን አሳልፎ ከሰጠ በኋላ፤ ሰባቱን ሰዎች ሰው ሁሉ ማየት በሚችሉበት በኩረብታ ላይ “በእግዚአብሔር ፊት ሰቃሏቸው።” ጊዜው የገብስ ዐጨዳ የሚጀመርበት ጊዜ እንደ ነበር በጥንቃቄ ተገልጿል (ሚያዚያ ማብቂያ አካባቢ)።

10 ሁለት ልጆችን ያጣችው ሪጽፋ (ከቊ 8 ጋር ያነጻ) ማቅ ወስዳ (የሐዘኗን ከባድነት ለማሳየት ከ3፥31 ጋር ያነጻ) ላልተወሰነ ጊዜ ሌትም ሆነ ቀን ማረፊያዋ እንዲሆን አነጠፈችው። ሌላው ቢቀር ቢያንስ “ዝናብ” ማለትም ጊዜውን ያልጠበቀ የጸደይና የክረምት መጋጠሚያ ካፊያ እስኪዘንብ ድረስ እዚያ ለመሆን ወስናለች። የሳኦል በደል ሙሉ በሙሉ መሰረይ ምልክት የሆነው የድርቅ ጊዜ እስኪያበቃ ድረስ የልጆቿንና የተቀሩትን ዐምስት ሰዎች አካል በዚያ ሁኔታ መተው አልፈለገችም ነበር። ከዚያም በተረፈ፤ “የሰማይ ወፎች” እና የዱር አራዊት ራሳዎቹን እንዲመገቡ መተው በእነርሱ ላይ የሚፈጸም ከልክ ያለፈ ግፍ እንደ ሆነ ቁጠረችው።

11-14 ሪጽፋ ያደረገችውንና ምናልባትም የሰባቱ የሳኦል ዘሮች ሬሳ ተገቢ የቀብር ሥርዐት እንዲፈጸምላቸው ሆነ ብላ የወሰደችውን ርምጃ በሰማ ጊዜ ዳዊት ልቡ ተነክቶ የእርሷን ምሳሌነት ተከተለ። የሳኦልና የዮናታንን ዐፅም ከአገሬው ሰዎች ተቀብሎ ለማምጣት ወደ ኢያቤስ ገለጻድ ረጅም ጉዞ አደረገ፤ ከቤትሳን “አደባባይ” በድብቅ ከወሰዱ በኋላ (1ኛው 31፥8-13) እዚያ ቀብረዋቸው ነበር (2፥4 ይመ)። ዐጽምን ከመቃብር አውጥቶ እንደገና መቅበር በጥንት ዘመን እንግዳ ነገር

አልነበረም (ከዘዳ 50፥25-26፤ ከዘፀ 13፥19፤ ከኢያ 24፥32 ጋር ያነጻ)፤ አሁን ደግሞ ዳዊት ለሳኦልና ለዮናታን ዐፅም ክብር ያለው የቀብር ሥርዐት ለማድረግ ዐስቧል። በሳኦልና በዮናታን መቃብር አጠገብ (ወይም ከእነርሱ ጋር) እንዲያደርፍ የተገደሉትን ሰባት ወንዶች የሳኦል ዘሮች ዐፅም ከየቦታው ሰበሰቡ። ሳኦልና ልጁ ዮናታን በዚህ መልኩ ወደ መጨረሻ ማረፊያቸው፤ “በሳኦል አባት በቂስ” መቃብር ውስጥ ዐረፉ።

እግዚአብሔር በምድሩ ላይ ዝናብ በማዝነብ በድርቁ ምክንያት የመጣው “ራብ” (ቊ 1) አበቃ። የሰባቱ ሰዎች መገደል ለሳኦል ንጢአት ስርዮት እንዲሁም ለመለኮታዊው ቊጥር መመለስ ምክንያት ሆኗል።

ለ. የዳዊት ጀግኖች (21፥15-22)

15-17 በተባበረው ንጉሣዊ አገዛዝ ዘመን የመጀመሪያዎቹ ዓመታት በእስራኤልና የረጅም ጊዜ ጠላት በነበሩት በፍልስጥኤማውያን መካከል ብዙ ጊዜ ጦርነት መደረጉ እንግዳ አልነበረም። ዳዊትና ሰዎቹ በየጊዜው ከዋና ከተማው ወርደው ከኩረብታ ግርጌ ሜዳ ላይ ወደ ነበረችው ፍልስጥኤም መሄድ ነበረባቸው። በዚህ ጊዜ ረጅሙ መንገድና ከባዱ ጦርነት ዳዊትን “አድክሞት” ነበር።

ይሸቢብናብ ባገኘው አጋጣሚ ተጠቅሞ ዳዊትን መግደል ፈለገ። የያዘው የናስ ጦር ክብደት በብዙዎች ዘንድ ያልተለመደ ቁመናና ብርታት የነበረው ሰው መሆኑን ያመለክታል። ይሁን እንጂ፤ ይሸቢብናብ፤ “የጽሩያ ልጅ አቢሳን” የመሰለ ከባድ ባለጋራ ገጠመው፤ ፍልስጥኤማውያን በመግደል ዳዊትን፤ “ታደገው”፤ ንጉሡ ምን ያህል ለአደጋ ተጋልጦ እንደ ነበር ያስተዋሉት ሰዎቹ ከእንግዲህ እርሱ ከእነርሱ ጋር ዐብሮ ወደ ጦርነት መውጣት እንደሌለበት በመሐላ አረጋገጡለት። የእስራኤል “መብራት” የሆነውና በእግዚአብሔር ረድኤት ለምድሪቱ ሁሉ የብልጽግናንና የሰላምን ብርሃን ያስገኘው ዳዊት፤ “እንዳይጠፋ” (ቊ 14፥7 ይመ) የሚቻላቸውን ሁሉ ማድረግ ፈልገዋል። ዳዊት በመብራት ምሳሌነት መነገሩ ምናልባት መገናኛው ድንኳን ውስጥ ከነበረው ባለ ሰባት ቅርንጫፍ የመብራት መቅረዝ የተወሰደ ሊሆን ይችላል።

18 “ጉብ” በተባለ ስፍራ (ምናልባት “የካህነት ሰፈር” የነበረው “ናብ”፤ ሳኦል የዚህን ስፍራ ሰዎች ገድሎ እንደ ነበር ይታወቃል፤ 1ኛው 21፥1፤ 22፥18-19) ሌላ ጦርነት እየተደረገ ነበር። ከራፋይም ዘሮች አንዱ የሆነው ሳፍ ከዳዊት ጀግኖች አንዱ በነበረው በኩረታዊው ሴኮይል ተገደለ (ከ2ኛው 23፥27 ጋር ያነጻ)።

19 ጊዞር (ጉብ) በተባለ ስፍራ በፍልስጥኤማውያን ላይ ሦስተኛ ጦርነት ተደረገ ። በዚህ ጊዜ የነበረው እስራኤላዊ ጀግና፤ “የዋዓራዓርጌም ልጅ ኤልያናን” ነበር (ከዘዜና 20፥5 ጋር ያነጻ)። የእሴይ ልጅ ዳዊት ጉልያድን ከመግደሉ አንጻር (ከ1ኛው 17፥51፤ 57፤ 18፥6፤ 19፥5፤ 21፥9 ጋር ያነጻ) የመጀመሪያው ቅጂ ኤልያናን የጉልያድን ወንድም መግደሉን የሚያመለክት ይመስላል (ዘዜና 20፥5)። በእጅ ጽሑፍ ሲገለበጥ ግን በጊዜ ብዛት በሆነ መንገድ ስሕተት ሊፈጠር ቻለ። የጉልያድ ወንድም የነኛ መሣሪያ፤ “የጦሩ ዘንግ እንደ ሸማኔ መጠቅለያ” መሆኑ ስለ ራሱ ስለ ጉልያድ ከተነገረው ጋር ይመሳሰላል (1ኛው 17፥7 ይመ)።

20-21 በፍልስጥኤማውያን ላይ አራተኛው ጦርነት የተደረገው ከጊዘር ዐሥራ ሁለት ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ ከነበረችው ጌት በምትባለው የጉልያድ ትውልድ አገር ውስጥ ነበር። እጅና እግሮቹ ላይ ስድስት ስድስት ጣቶች የነበሩት ስሙ ያልተጠቀሰ ግዙፍ የራፋይም ሰው (ከዘኁ 13፥32፤ ከዘዜና 11፥23፤ ከኢሳ 45፥14 ጋር ያነጻ) እስራኤልን እየተገዳደረ ነበር (1ኛው 17፥10 ይመ)። ይሁን እንጂ የዳዊት ወንድም ልጅ ዮናታን ገደለው።

22 ስለዚህም የዳዊት ሰዎች “አራት” የራፋይም ዘሮችን ገድለዋል ማለት ነው። ምንም እንኳን ጽሑፉ ዳዊት በግል ጦርነት እንደ ገጠማቸው ባያመለክትም፤ ንጉሥ በመሆኑና ሰዎቹም ይንቀሳቀሱ የነበረው በእርሱ ትእዛዝ በመሆኑ እነርሱን የመግደል ክብር ተካፋይ ሆኗል።

ሐ. የዳዊት የምስጋና መዝሙር (22፥1-51)

1 መዝ 18 እና ምዕ 22 ተመሳሳይነት ስለሰጡት በሁለቱም መጽሐፍት ውስጥ ያሉት መዝሙሮች ከዳዊት የመነጨ መሆናቸውን ያመለክታል። እጅግ ገናና የሆነው አምላክ ከዳዊት ዝማራን መቀበል በእጅጉ ይገባዋል።

የእግዚአብሔር ሕዝብ ከጠላቶቻቸው ያዳናቸው የቃል ኪዳነ ታቦት (1ኛው 4፥3 ጋር ያነጻ) ወይም የእስራኤል ንጉሥ እንደ ነበር የማመን ዝንባሌ ቢኖራቸው እንኳ፤ ዳዊት ግን “የታደገው” እግዚአብሔር መሆኑን በሚገባ ያውቃል። መዝሙሩ ለመጀመሪያ ጊዜ ጥቅም ላይ መዋል የጀመረው መቼ እንደ ነበር በትክክል ባይታወቅም፤ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ቃል ኪዳን ማድረጉን በነቢዩ ናታን በኩል ከነገረው በኋላ ሊሆን እንደሚችል ይታሰባል።

2-4 በመግቢያው የምስጋና ቃላቱ አማካይነት ዳዊት ጌታ ለእርሱ የሚያስፈልገው ሁሉም ነገር መሆኑን በርግጠኝነት ይናገራል። የእግዚአብሔርን ዘጠኝ የጠባቂነት ባሕርያት፤ እያንዳንዳቸው ሦስት ባሕርያቱን ባካተቱ ሦስት ምድቦች አስቀምጧል፤ “ዐለቱ”፤ “ዐምባዬ”፤ “ታዳጊዬ”፤ “ዐለቱ”፤ “ጋሽዬ” “የድንቴ ቀንድ”፤ “ጠንካራ ምሽጊ”፤ “መጠጊያዬ”፤ “አዳኝ” የሚሉት ናቸው።

እግዚአብሔር አንደ “ጋሽ” ዳዊትን ከጠላቶቹ ማዳን ብቻ ሳይሆን፤ ለሚታመኑበት ሁሉ (ቍ31) ዋስትና ይሆንላቸዋል። “ምሽግ” ጠላት ዘልቆ መግባት የማይችልበት የተከለለ ቦታ ሲሆን በመዝሙሮች ውስጥ እግዚአብሔር በተደጋጋሚ በዚህ ስም ተጠርቷል (ለምሳሌ፤ ከመዝ 9፥9፤ 59፥9፤ 16፥17 ጋር ያነጻ)። ስለሆነም እርሱ የምርጦቹ “መሸሽጊያ” ነው። እግዚአብሔር፤ “ከንጋሪዎች ሰዎች” እርሱን የማዳን ታላቅ ንግድ ያለው መሆኑን ዳዊት በዚህ ቅኔ መደምደሚያ በድጋሚ የሚያነሣው ዐቢይ ሐሳብ ነው (ቍ 49)። እግዚአብሔር ሕዝቡን ከጠላቶቻቸውና ካሉበት ችግር በማውጣት የሚያድናቸውና ድል የሚሰጣቸው መሆኑ በሳሙኤል መጽሐፍት በተደጋጋሚ የሚወጣ ዐቢይ ሐሳብ ነው። ለማዳን ብርቱ ስለ ሆነው አምላክ በስፋት ከገለጸ በኋላ ዳዊት፤ የዕለት ተዕለት ልምዱ ስለ ሆነ ጉዳይ ሲናገር፤ “እግዚአብሔርን አጠራለሁ” ይላል፤ ይህም በየትኛውም ጊዜና ቦታ ካሉ ቅዱሳን ጋር የሚጋራው ልምድ ነው። እንዲህ ያለው ምስጋና የሚገባው አምላክ ዞሮ ዞሮ ሕዝቡ ከጠላቶቻቸው እንደሚድኑ ዋስትና በመስጠት ይታወቃል (ከዘኁ 10፥9 ጋር ያነጻ)።

5-7 ዳዊት እግዚአብሔርን ከሚያመሰግንበት ምክንያቶች አንዱ፤ ከጠላቶቹ ያዳነውና የታደገው እርሱ መሆኑ ነው። በውሀም ሆነ በምድር ምሳሌነት ቢነገር፤ “ሞት” ዳዊትን ሊያስጥመው ተቃርቦ ነበር። “ማዕበል” የእግዚአብሔር ፍርድ ማስፈጸሚያ መሆኑ በሌሎች የመዝሙር ጽሑፎችም ተደጋግሞ ተጠቅሷል (ከመዝ 42፥7፤ 88፥7 ጋር ያነጻ)። “አስጠመኝ” እና “ተጠመጠመብኝ” የተሰኙት ከባሕርም ሆነ (ዮና 2፥5) ከደረቁ ምድር ጋር በተያያዘ መልኩ ጥቅም ላይ ውለዋል (መዝ 40፥12፤ 116፥3፤ ከመዝ 22፥12፤16፤ 49፥5፤ 118፥10-12)። “በረታብኝ” የሚለው በመጽሐፈ ኢዮብ እንደ መለኮታዊ ፍርድ መገለጫ በተደጋጋሚ ጥቅም ላይ ውሏል (ከ3፥5፤9፥34፤ 13፥11፤21 ጋር ያነጻ)፤ በዳዊት ላይ የሞት ወጥመድ እንደ ተጋረጠ ሁሉ፤ ኢዮብም የመከራ ቀኖች ገጥመውት ወይም ተጋርጠውበት ነበር (ከ30፥27 ጋር ያነጻ)።

ቍ 6 ላይ ሞት ማጥቃት የፈለገውን ለመያዝ ወጥመዱን ዘርግቶ በሚጠባበቅ አዳኝ ተመስሏል። ለሁሉም ነገር ብቁ የሆነውን አምላክ (ቍ 2-3) በዕድሜ ዘመናችን እንደምንጠራ ሁሉ፤ ብዛት ያላቸው የተለያዩ ስማቸው የማይታወቅ አደገኞች ችግሮች ሲጋርጡብንም የእግዚአብሔርን ስም መጥራት ይኖርብናል። “በጨነቀው” ጊዜ ዳዊት ወደ ማን ዘወር ማለት እንዳለበት ያውቅ ነበር (ከመዝ 66፥14፤ 102፥2 ጋር ያነጻ)። ከሰማያዊ ማደሪያው፤ “ከመቅደሱ” እግዚአብሔር የዳዊትን ድምጽ ሰማ፤ እንዲረዳው ያቀረበውም ጩኸት ከጆሮው ደረሰ።

8-16 እግዚአብሔር ከጠላቶቹ ስላዳነው ዳዊት ባቀረበው ምስጋና መሐል እግዚአብሔር በአስደናቂ ሁኔታ ራሱን

መግለጡ ይገኝበታል። “የምድር መሠረቶች” “ለሰማይ መሠረቶች” ምላሽ ሰጡ፤ ይህም በዚህ በግዙፉ አጽናፈ ዓለም ያለውን የእግዚአብሔርን ታላቅነት ያስታውሰናል። የምዕራፉ መክፈቻ ክፍል ያተኩረው በእግዚአብሔር ግርማና ክብር ላይ ቢሆንም፤ የእርሱ መገለጥ ደግሞ ሁሉን ቻይነቱን ያመለክታል።

መለኮት ራሱን የገለጸበት ቅኔያዊ ቋንቋ በምድር መናወጥና ማእበልን በመሳሰሉ ተፈጥሮአዊ ክሥተቶች ውስጥ ይታያል። ከእግዚአብሔር ንግድ የተነሣ ምድር መንቀጥቀጥና መናወጥ በጣም የተለመደ ጭብጥ ሐሳብ ነው። ለምድር መንቀጥቀጥ ተገቢ ምላሽ የሆነው “የሰማይት መሠረቶች ተናጉ” የሚለው አነጋገር ነው። እግዚአብሔር በሕዝቡ ጠላቶች ላይ ሲቈጣ (ከ1ኛው 14፥15 ጋር ያነጻ)፤ ምድርም ሆነች ሰማይ ይናወጣሉ (ከኢሳ 13፥13 ጋር ያነጻ)። ኢሳይያስ በራእይ፤ ጭስና እሳት ያለው መሠዊያ ተመልክቶ ነበር (ከኢሳ 6፥4፤ 6 ያነጻ) በዚህ ዐውድ ግን፤ “ጢስ” የሚለው ጥቅጥቅ ባለ ደመና “እሳት” እና “ፍም” የሚለው ደግሞ፤ “በመብረቅ ብልጭታ” ተገልጧል። ከእግዚአብሔር “አፍንጫ” - “ጢስ” መውጣቱ የሚያመለክተው በጠላቶቹ ላይ የሚመጣውን መለኮታዊ ፍርድ ሲሆን (ከኢሳ 65፥5 ጋር ያነጻ) “የእሳት ፍም” ደግሞ በምሳሌያዊ መልኩ፤ መለኮታዊ ቅጣትን ይወክላሉ (ከሕዝ 10፥2 ጋር ያነጻ)።

እግዚአብሔር በግርማ ሲገለጽ፤ “ሰማይትን ሰንጥቆ ወረደ” (ከመዝ 144፥5 ጋር ያነጻ)። እግዚአብሔር ከሰማይ ሲወርድ ሁኔታው እጅግ ያስፈራል (ከዘፀ 19፥11፤18፤20፤ ከነህ 9፥13 ጋር ያነጻ)። ምንም እንኳ ዐልፎ ዐልፎ ለመታደግና ለማዳን ቢወርድም፤ ብዙ ጊዜ ግን የእግዚአብሔር ከሰማይ መውረድ የሚያመለክተው ፍርድን ነው (ከዘፍ 11፥5፤ 18፥21፤ ከኢሳ 31፥4፤ 64፥1፤3፤ ከሚክ 1፥3 ጋር ያነጻ)። በእንዲህ ያለው ጊዜ “አግሩ” - “ጥቅጥቅ ደመና” ላይ ይሆናል፤ ይህም ከባድ መብረቅና ብልጭታ ያለበት ጥፋት በሚያስፈራ ሁኔታ እየመጣ ለመሆኑ አመልካች ነው (ከዘዳ 4፥11፤ ከመዝ 97፥2-4 ጋር ያነጻ)።

አንድ ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ፤ “ኪሩቤል” እግዚአብሔር፤ “ተቀምጦ” የሚበርርባቸው መሣሪያዎች ናቸው። ከቃል ኪዳነ ታቦት በላይ ያሉት ኪሩቤል (ክንፋማ የመለከት ምስል) እግዚአብሔር በላይ ተቀምጦ ሕዝቡን እየገዛ ያለበትን ዙፋን የሚሸከመ ከሆነ (ኢሳ 6፥2፤ 1ኛው 4፥4)፤ በነፋስ ክንፍ በተመሰለው መለኮታዊ መገለጥ ደግሞ፤ ኪሩቤል በሰማይ ላይ በሚወረወርና ሠረገላውን በሚደግፍ (በሚያንቀሳቅስ) ፈጣን ደመና ተመስለዋል (መዝ 68፥4፤33)።

በመካከለኛ ጥቅስ (ቍ 12) ያለውን መለኮታዊ መገለጥ ጨለማ ሽፍኖታል። የነፋስና የዝናም አምላክ በደመና ማዕበል ውስጥ እንደሚኖር ተመስሏል፤ ይህ፤ “ማደሪያው” ሲሆን በዚያ ሆኖ ድምፁን፤ “ያስተጋባል።” ከጨለማው አንጻር እግዚአብሔርን የሚከብ የሀልዎቱ “ደማት ብርሃን” ይኖራል (ሕዝ 1፥4፤ 27)። መብረቅ፤ ብልጭታና የሚያስከትሉት ውጤት ይህንን መለኮታዊ መገለጥ ይከብታል፤ የመጨረሻዎቹ ሦስት ጥቅሶች እነዚህ ነገሮች ብቸኛ የእግዚአብሔር ስም መገለጫዎች መሆናቸውን ያመለክታሉ።

“ከመብረቅ ብልጭታ” ጋር በተያያዘ መልኩ፤ “ፍላጻ” በዕንባቆም 3፥9 እና በዘካርያስ 9፥14 ተጠቅሷል (ከ3፥11 ጋር ያነጻ)። ከመብረቅ ጋር በተያያዘ መልኩ ብልጭታ ብዙ ጊዜ ከመለኮታዊ መገለጥ ጋር ተያይዞ ይነሣል (ከዘፀ 19፥16፤ ከመዝ 77፥18፤ ከሕዝ 1፥13-14 ጋር ያነጻ)። በሳሙኤል ዘመን መብረቅ ፍልስጥኤማውያንን እንደ አወካቸው ሁሉ (1ኛው 7፥10)፤ የዳዊትንም ጠላቶች መብረቅ አውከላቸዋል።

ተፈጥሮአዊ ክሥተቶችን አስመልክቶ አጽንዖት የሰጠው የመለኮታዊው መገለጥ የመዝጊያ ጥቅስ (ቍ 16) በጅማራው ላይ የቀረበውን በድጋሚ ያነሣል (ቍ 8)። ቍጥር 8 ላይ ሰማይ ለምድር መልስ ሰጥቶ ነበር፤ ቍጥር 16 ላይ ደግሞ “ምድር” - “ለባሕር” መልስ መስጠቷን እንመለከታለን። የሰማይና የምድር መሠረቶች የቱንም ያህል የጸኑ ቢሆንም፤ በሰማይና በምድር ጌታ በሉዓላዊ ፈቃዱ መሠረት ሊያናወጣቸው ይችላል (ከመዝ 82፥5 ጋር ያነጻ)። ከአፍንጫው፤ “ከሚወጣው ከእስትንፋሱ ቍጣ” የተነሣ ጽኑ መናጋትና መጋለጥ ይሆናል፤ ይህም

የመለኮታዊ ቊጣ መገለጫ ነው (ከዘፀ 15፥7-8፤ ከኢዮ 4፥9 ጋር ያነጻ)። የቊጣው አመልካች የሆነው የእግዚአብሔር ተግባር የመለኮታዊው መገለጥ መደምደሚያ ነው።

17-20 ዳዊት ከጠላቶቹ ስለ መዳኑ ያቀረበውን አጠቃላይ ገለጻ የሚያበቃው (ቊ 5-20) ራሱን የሚገልጥ፤ ሁሉን ቻይና በአጽናፈ ዓለሙ ሉዓላዊ ሥልጣን ያለው አምላክ ከሰማይ ወርዶ በዚህ ምድር እንደ ታደገው በማስረዳት ነው። እግዚአብሔር እጁን ዘርግቶ ዳዊትን “ከጥልቅ ውሆች” ውስጥ አወጣው፤ ጥልቅ ውሆ ጥፋት የሚያስከትል አስፈሪ አደጋ መገለጫ ነው (ከመዝ 32፥6፤ 144፥7 ጋር ያነጻ)።

የዳዊት ጠላቶች ብርቱ ቢሆኑም፤ እርሱን ካዳነው ከእግዚአብሔር ጋር መወዳደር አይችሉም። ስለ መከራ ቀን ሲናገር ስለ መለኮታዊ ፍርድ፤ ቅጣትና በቀል ለመናገር በሌላ ቦታ በተጠቀመባቸው የተለመዱ መግለጫዎች እየተጠቀመ ነበር (ከዘዳ 32፥35፤ ከኢዮ 21፥30 ጋር ያነጻ)። በጥንት ዘመን አንድ በወንጀል የተጠረጠረ ሰው ወንዝ ውስጥ ይወረወርና እየዋኘ ወደ ዳር ለመውጣት የሚያደርገው ሙከራ ቢሳካለት ወይም ባይሳካለት ለንጹሕነት ወይም ለበደለኛነቱ እንደ መለኮታዊ ፍርድ መለኪያ ይቆጠር ነበር፤ ይህ፤ “የወንዙ ፍርድ” በመባል በብዙዎች ዘንድ የሚታወቅ ሲሆን፤ ዳዊት እንደ ዳራ የተጠቀመው በዚሁ ፍርድ ሥርዐት ሊሆን ይችላል። በዚህ ዐውድ መሠረት እንዲህ ያለው ግንኙነት የሚጠናከረው ዳዊትን ሥጋት ላይ የጣለው፤ “ጥልቅ ውሆ” የሚለውና፤ “የመከራዬ ቀን” የሚለው ሁኔታ በነበራቸው ርቀት ወይም ቅርብነት ነው። በእያንዳንዱ መከራና ችግር ውስጥ እግዚአብሔር ለዳዊት፤ “ደጋፊ” ሆኖለታል።

እግዚአብሔር ዳዊትን ካለፈበት መከራ ሁሉ ማውጣቱ (መዝ 66፥12) ጠላት ሊያደርስባቸው ካቀደው የከፋ አደጋ ሁሉ፤ ምርጦቹን “ነጻ” የሚያወጣ መሆኑን ያመለክታል (ቊ 49)።

21-25 እግዚአብሔር በዳዊት “ደስ መሰኘቱ” (ቊ 20) ከእርሱ ለሚመጣው ድኑነት መሠረት ወደ ሆኑ ሁለት ነገሮች ይመራናል፤ እነርሱም እግዚአብሔር ያዳናቸው ሰዎች ጽድቅ (ቊ 21-25) እና የራሱ የእግዚአብሔር ፍትሕ (ቊ 26-30) ናቸው። ዳዊት የእርሱ ጽድቅ በእግዚአብሔር ዘንድ ሞገስ ለማግኘት እንዳስቻለው እየተናገረ ነውን? በፍጹም እንደዚያ ማለቱ አይደለም። በራሱ መንገድ ለነገሮች መፍትሔ ከመፈለግ ይልቅ ዳዊት፤ “የእግዚአብሔርን መንገድ ጠበቀ”፤ ከዚያም በጠላቶቹ ላይ መለኮታዊ ፍርድ እስኪገለጽ ድረስ ቁየ፤ እዚህ ላይ የእጅ፤ “ንጹሕና” በግብረ ገባዊና መንፈሳዊ መልኩ (ከመዝ 24፥4 ጋር ያነጻ) የቀረበ ቢሆንም፤ እጆቹን “በልዩ መታጠቢያ” ከመታጠብ (ከኢዮ 9፥30 ጋር ያነጻ) የተወሰደ ፈሊጣዊ አነጋገር ነው። እግዚአብሔር ለሰዎች በጽድቃቸው መሠረት “በድራትን” የሚከፍላቸው የመሆኑ እውነታ ንጉሥ ከመሆኑ ረጅም ጊዜ በፊት ዳዊት ሲከተለው የኖረው መርሕ ነው (ከ1ኛሙ 26፥23 ጋር ያነጻ)።

“ከሥርዐቱ” ዘወር በማለት እንዳይፈተን (ከቊ 23፤ ከ1ኛ 11፥11 ጋር ያነጻ) ዳዊት የእግዚአብሔርን ሕግ በፊቱ ለማኖር ወስኗል። በእግዚአብሔር ፊት “ያለ ነውር” እንደ ተመላለሰ የሰጠው ምስክርነት እግዚአብሔር ለታማኞች ታማኝ ይሆንላቸዋል (ቊ 26) በሚል መልኩ ብቻ ሳይሆን፤ በዳዊት ግንዛቤ መሠረት መንገዱ “ፍጹም” የሆነ አምላክ (ቊ 31) እርሱ የመረጣቸውን ሰዎች መንገድ ፍጹም የሚያደርግላቸው መሆኑም ጭምር (ቊ 33) የኋላ ኋላ ጠንክር ባለ ሁኔታ ተወሥኗል።

26-30 ለእግዚአብሔር ማዳን መሠረት የሆነው ሁለተኛው ዐቢይ ምክንያት በተግባር የሚገለጥ የእርሱ ፍትሕ ነው። እርሱ የገለጠላቸውን ኪዳናዊ ፍቅር ለተቀበሉ፤ “ታማኞች” እግዚአብሔርም እንዲሁ ታማኝ ይሆንላቸዋል። በእግዚአብሔር ዐይኖች ፊት ፍጹም ለተደረጉ “ቅኖች” እግዚአብሔር እንዲሁ ቅን ይሆንላቸዋል። “ለንጹሐን” እግዚአብሔር ንጹሕ ይሆንላቸዋል። በአንጻሩ ግን ቃላቸውን፤ “ለሚያጣምመ” እና፤ ቅኖች የሚጠመዱበትን ወጥመድ ለሚያኖሩ እግዚአብሔር፤ “ጠማማ” ይሆንባቸዋል። በመዝሙሩ አንጓ ላይ ዳዊት እርሱ

(አምላኩንም ጨምሮ) “ታማኝ”፤ ቅን እና ንጹሕ ሲሆን ጠላቶቹ ግን፤ “ጠማሞች” መሆናቸውን በርግጠኛነት ይናገራል።

በእግዚአብሔር በሚታመኑትና በማይታመኑት ሰዎች መካከል ያለው ንጽጽር ቊ 28 ላይ ዐጠር ባለ ቃል ቀርቧል። ዳዊት እግዚአብሔርን በሁለተኛ ምድብ ተወላጠ ስም በመግለጽ እርሱ፤ “ትሑታንን” ሲያድን “ትዕቢተኞችን” ግን ዐይኑ ያዋርዳቸዋል ይላል። ዳዊት የእስራኤል “መብራት” ሆኖ (21፥17 ይመ) የእግዚአብሔር ክብር ብርሃን መንጸባረቂያ ብቻ ሲሆን እግዚአብሔር ለራሱ ለዳዊት “መብራት” ነው (ከመዝ 18፥28 ጋር ያነጻ)።

እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር እስከ ሆነ ድረስ ዳዊት እንደሚያሸናፍ ይገነዘባል። የቊጥር 30 ሁለተኛው መሥመር፤ “ቅጥሩን ዝቅ” ማድረግ የሚል ትርጉም ያለው እንደ መሆኑ መጠን (ከማሕ 2፥8፤ ከኢሳ 35፥6) (“ሰራዊት ላይ ወደ ፊት ገፍቼ እሄዳለሁ”) ከሚለው ይልቅ “በአምላኬም ንይል ቅጥሩን እዘላለሁ” የሚለው የዐዲሱ መደበኛ አማራጭ ትርጉም የበለጠ የሚስማማ አባባል ይሆናል።

31-37 የእግዚአብሔርን ማዳን ሥራ የሚያብራራው የመዝሙሩ ሦስተኛ ዐቢይ ክፍል (ቊ 31-46) የሚጀምረው ጌታ ለአገልጋዩ ለዳዊት ንይልን የሚሰጥ መሆኑን በማሳየት ነው። የእግዚአብሔር ስም ፊት ለፊትና መካከለኛ ቦታ ላይ ተቀምጧል። ሥራዎቹና መንገዶቹ “ፍጹም” የሆኑ አምላክ በጠላቶቹ ላይ የሚኖረው ድል ይረጋገጥ ዘንድ የሚያስፈልገውን ሁሉ በመስጠት የዳዊትን መንገድ፤ “ፍጹም” ያደርጋል። በእሳት ወላፊን ተፈትኖ እንደሚጠራ የከበረ ድንጋይ (መዝ 119፥40) ቃሉ ንጹሕ የሆነው እግዚአብሔር፤ በእርሱ ለሚታመኑበት ሁሉ “ጋሻ” ይሆንላቸዋል።

ማንም ሊቋቋመው የማይቻለውና ሁሉን ቻይ የሆነው የእግዚአብሔር ችሎታ አቻ የሌለው ከመሆኑ ጋር ተያይዞአል። ዳዊት በክርክር ቋንቋ ያቀረባቸው ሁለት ጥያቄዎች በማያወላውል መልኩ፤ “ማንም የለም” የሚል አሉታዊ መልስ የሚጠብቁ ናቸው። “ከእግዚአብሔር በቀር” አምላክ የለም፤ ከአምላካችን በቀር “ዐለት” የለም። በልዩ ሁኔታ ከውድድር በላይ የሆነው ጌታ የሚቋቋመው የለም።

ቀጥሎ ዳዊት ለጦርነት ዝግጁ ያደረገውን እግዚአብሔርን ያመሰግናል። ጌታ “ንይልን አስታጥቅታል፤” በእካል፤ በአእምሮና በመንፈስ ብርቱ አድርጎታል።

እውድቃሉ በማለት እንዳይፈራ፤ “ከከፍታዎች” ላይ ጸንቶ መቆም እንዲችል፤ የብሆርን እግሮች ጥንካሬ ስለ ሰጠው፤ ዳዊት እግዚአብሔርን ያመሰግናል (ከዘዳ 32፥13፤ ከኢሳ 58፥14፤ ከዕን 3፥19 ጋር ያነጻ)። ከዚህም በላይ ጌታ፤ “እጆቹን ለጦርነት ያሠለጥናል” ይላል፤ የናሱን ቀስት መገተር እንዲችል፤ እግዚአብሔር ክንዶቹን ያጠነክራል።

እግዚአብሔር ንይል ሰጪ ስለ መሆኑ የሚያቀርባቸው ሁለት የመጨረሻ ቊጥሮች፤ በቀጥታ ጌታን የሚመለከቱ ናቸው። ለዳዊት ድል ዋስትና የሚሆን ጋሻ ሰጥቶታል፤ ዳዊትን ከፍ ለማድረግ ራሱን ዝቅ አድርጎለታል። እግሮቹ እንዳይሰነክሉ፤ ከዳዊት እግሮች በታች መንገዱን አስፍቶለታል።

38-43 በእግዚአብሔር የሚያስፈልገውን ብርታት ካገኘና በሚገባ ከታጠቀ በኋላ (ቊ 31-37) ዳዊት በእግዚአብሔር ርዳታ ጠላቶቹ ላይ ድልን ለመቀዳጀት ቻለ። ያገኘው ድል ምን ያህል አስተማማኝ እንደ ነበር ለመናገር ሙሉ በሙሉ ጠላትን ከማጥፋት ጋር የተያያዙ የዕብራይስጥ ግሶችን ሁሉ ተጠቅሞባቸዋል።

እግዚአብሔር ዳዊትን “በንይል አስታጠቀው”፤ በፍጹም መገዛት “በፊቱ ይዋረዱ” ዘንድ ጠላቶቹን በእግሩ ሥር፤ “አንበረካቸው” (ከመዝ 17፥13 ጋር ያነጻ)። ከእንግዲህ የዳዊት ጠላቶች በፍጹም “ተመልሰው መቆም” አይችሉም። በዳዊት እግሮች “በታች” መንገድን ያሰፋው እግዚአብሔር ከሆነ (ቊ 37)፤ ጠላቶቹንም ከእግሩ በታች የጣለለት እግዚአብሔር ከሆነ እንግዲያውስ በእርሱ ፊት እንዲንበረከኩ ያደረጋቸው ጌታ ራሱ

መሆኑን ዳዊት የሚመስክረው በታላቅ ደስታ ነው። እግዚአብሔር የዳዊት ጠላቶች ወደ ኋላ ዞረው እንዲሸኹ አድርጓል፤ ስለዚህም ዳዊት ጠላቶቹን ማጥፋት ችሏል።

ጠላቶቹ ከዳዊት ጥቃት ማረፊያ ቢፈልጉም፤ “የሚረዳቸው ግን አልነበረም። ጠላቶቹን ማምለጫ ስፍራ በማሳጣት ዳዊት በምድር ላይ እንዳለ ትቢያ አደቃቃቸው። መንገድ ላይ እንዳለ ጭቃ በእግሮቹ ረገጣቸው (ከሕዝ 6፥11፤ 25፥6 ጋር ያነጻ)። ይህን በሚመስል መልኩ የዳዊት ጠላቶች የውርደትና የንቀት ምሳሌ ሆኑ።

44-46 እንደ ገና ዳዊት በጠላቶቹ ላይ ድል ስላቀዳጀው ክብሩን ለእግዚአብሔር ሲሰጥ እንመለከታለን። “በሕዝቡ ከተቃጣሪዎች” (“በሕዝቡ” ማለትም “ከጠላቶቹ” ቢባል የተሻለ ትርጉም ይሆን ነበር) ከሚለው ጥቃት፤ “ያዳገው” እግዚአብሔር መሆኑን ይገነዘባል።

ዳዊት የተቀዳጀው ድል ብዙ “የማያውቀው ሕዝብ” እንዲገዛለት ምክንያት ሆኗል። የእግዚአብሔር ጠላቶች በፊቱ “እንደሚንቀጠቀጡ” ሁሉ፤ በዳዊት ቊጥጥር ሥር የነበሩ ባዕዳን እግዚአብሔር ወደ ቀጣው ሰው “እየተንቀጠቀጡ” የማይመጡበት ምክንያት አይኖርም። “እንደ ሰው” ወዲያውኑ ይታዘዙለታል። የዳዊት ኀይልና ታዋቂነት በአገሪው ሰውም ሆነ በባዕዳን ዘንድ ፍርሀት አሳድሯል። ማድረግ የሚችሉት፤ “እየተንቀጠቀጡ ከምሽጋቸው” መውጣት ብቻ ነው። ሙሉ በሙሉ ስለ ተዋረዱ በዳዊት ግዛት ውስጥም ሆነ አካባቢ ያሉ ሕዝብ በእርሱና በአምላኩ ፊት ይርበደበዳሉ።

47-51 “እግዚአብሔር ሕያው ነው!” የሚለው ከዐሠርት ዓመታት በፊት ዳዊት፤ “ሕያው እግዚአብሔር” በማለት ስለ እግዚአብሔር የሰጠውን ገለጻ ያስተጋባል (1ሳሙ 17፥26 ይመ)። የቀሩትን እግዚአብሔርን ከፍ ከፍ የሚያደርጉትን ቃላት የሚያመነጨው ከዚህ እውነት በመነሣት ነው። “ዐለት” የሆነው ሁሉን ቻይ አምላክ ላይ በማተኮር ዳዊት በጣም በተለመደ የምስጋና ቃል ይጀምራል፤ ይህም ለዳዊት ዐዲስ ነገር አይደለም (1ሳሙ 25፥32 ይመ)። እርሱ ራሱ ከፍ ከፍ ያለው አምላክ፤ አገልጋዩን ዳዊትን ከፍ ከፍ አደረገው። “ዐለት” የሚለውና ስለ እግዚአብሔር “ማዳን” የሚያመለክት ቃላት ታላቅ ኀይሉ የሚሠራው ከሚያድነው ጸጋው ጋር በአንድነት መሆኑን ለእግዚአብሔር ሕዝብ ያሳስባሉ። እግዚአብሔር ለመረጠው ንጉሥ፤ “ሲቀል” አሕዛብን ከእግሮቹ በታች ያደርግለትና እርሱን ከጠላቶቹ ነጻ ያደርገዋል። በርግጥ ዳዊት “ከጠላቶቹ” በላይ ከፍ ብሏል (መዝ 140 1፡ 4፡ 11)።

እግዚአብሔር ላደረገለት ሁሉ ተገቢውን ዋጋ መክፈል እንደማይችል ዳዊት ይገነዘባል፤ ስለዚህም በቀጥታ ለእግዚአብሔር በመናገር፤ “በመንግሥታት መካከል” እንደሚያመለክትውም፤ ብቻውን ምስጋና የሚገባውን “ስም” እንደሚያመለክት ይናገራል (መዝ 8፥1-9 ይመ)። አሕዛብ ዳዊት በሚያቀርበው ምስጋና እንደሚሳተፉ በሮሜ 15፥9 ላይ ከ2ሳሙ 22፥50 የጠቀሰው የሐዋርያው ጳውሎስም ጽኑ እምነት ነበር።

ዳዊት የሚደመድመው በተጓዳኝነት ስለ እግዚአብሔር “ንጉሥ” እና እግዚአብሔር “ስለ ቀጣው” ሰው በማመልከት ነው። ጌታ ለንጉሡ ታላቅ ድልን ይሰጠዋል፤ እርሱ ለቀጣው ማለትም፤ ለዳዊትና ከእርሱ በኋላ ለሚመጡ ዘሮቹ ደግሞ፤ “የማይለወጥ ፍቅሩን” ያሳያቸዋል። ለዳዊት የተገባለት ተስፋ ይህ የማይለወጥ ፍቅር ለዳዊትም ሆነ ከእርሱ በኋላ ለሚነሡ ዘሮቹ የማይቀጥር በረከት እንደሚያስገኝላቸው ያረጋግጣል (7፥15 ይመ)። “የቃል ኪዳን መልእክተኛ” (ሚል 3፥1)፤ የእግዚአብሔር ተወካይ የሆነው መሲሕ የዳዊትን ኪዳን በማረጋገጥ ያጸናል፤ የጌታ መሲሐዊ አገልጋይ ራሱ፤ “ለሕዝቡ ኪዳን” ይሆናል (ኢሳ 42፥6፤ 49፥8)፤ እርሱም ለዘላለም እንደሚነግሥ ንጉሥ ለዳዊት የተገባለትን ተስፋ ይፈጽማል (ከኢሳ 9፥7፤ ከሉቃ 1፥31-33 ጋር ያነጻ)። ስለሆነም ይህ እጅግ ውብና ጥልቅ የሆነው፤ የተለየ ፋይዳና እርካታ የሚያስገኘው (ዳዊት መዝሙር፤ የጀመረው “እግዚአብሔር” (ቊ 2) (ዘለዓለማዊው) በማለት መሆኑና የሚጨርሰው፤ “ለዘላለም” (ቊ 51) በሚል ቃል መሆኑ አስገራሚነቱን ያጉላዋል።

መ. የዳዊት የመጨረሻ ቃል (23፥1-7)

1 “የመጨረሻ ቃል” የሚለውን ሐረግ ዳዊት በሕይወት ዘመን ማብቂያ ላይ የተናገረው የመጨረሻ ቃል በሚል መልኩ ልንወሰድ አይገባም፤ ሆኖም “የመጨረሻው ኑዛዜና ውል” በሚል ወይም ይህን በሚመስል መልኩ ጥቅም ላይ እንደ ዋለ የሚጠረጠር አይደለም። ከቊ 1-7 ያለው ለእስራኤል የሚያሳተፋልውን የመጨረሻ ቅርስ በማጠቃለያ መልክ ያቀርባል።

ዳዊት የሚጀምረው ቅኔው እግዚአብሔር በእርሱ በኩል የተናገረው መሆኑን በማስተዋወቅና ስለ ራሱ ሰፋ ያለ ገለጻ በማቅረብ ነው። ራሱን፤ “የአሴይ ልጅ” በማለት ከጠራ በኋላ እጅግ ታላላቅ ሦስት መጠሪያዎችን የራሱ ያደርጋል፤ ሁለቱ ስላገኘው ስኬት ለእግዚአብሔር ክብርን የሚሰጡ ናቸው። ዳዊት ራሱን የሚመለከተው ልዑል አምላክ ከፍ እንዳረገው፤ የያዕቆብ አምላክ እንደ ቀጣው (ከመዝ 20፥1፤ 24፥6) እና፤ “የእስራኤል ተወዳጁ ዘማሪ” እንዲሆን እግዚአብሔር የመደበው ሰው እንደ ሆነ ነው።

2-4 ቀጥሎ ዳዊት ወደ እርሱ የመጣው መገለጥ ከመለከት የተገኘ መሆኑን ያመለክታል። “የእግዚአብሔር መንፈስ” በእርሱ በኩል ተናግሮ መቀበል የሚገባውን መልእክት ሰጠው። ዳዊት የእግዚአብሔር “ቃል” በአንደበቱ እንደ ነበርና (ከመዝ 139፥4 ጋር ያነጻ) ታላቁ “የእስራኤል ዐለት” እንደ ተናገረው ይገነዘብ ነበር።

“በጽድቅ የሚገዛ” የሚለው በዳዊት በኩል የታየው የጌታ ነጋሢነት መግለጫ ነው። “ፈሪህ እግዚአብሔር” የሚለው፤ “ሃይማኖትን/ መንፈሳዊነትን” አስመልክቶ መሠረትነት ያለው ሐሳብ ሲሆን፤ በጥንት እስራኤል የማንኛውም ጥበብ ምንጭ እንደ ሆነ ይታሰብ ነበር (1ሳሙ 12፥14 ይመ)። ስለሆነም በፈሪህ እግዚአብሔር የሚያስተዳድር፤ “በጽድቅ” ወይም “እንደ ጸድቁ” ያስተዳድራል፤ ይህም ግልጽ የሆነ መሲሐዊ አንድምታ አለው (ከኤር 23፥5፤ ከዘካ 9፥9 ጋር ያነጻ)።

የቊጥር 4 መጀመሪያው ግማሽ ክፍል የጸድቅ አገዛዝን የፀሐይ ብርሃን ከሚሰጠው ጥቅም ጋር፤ ሁለተኛውን ግማሽ ደግሞ፤ ምድርን ፍሬያማ ከሚያደርግ ዝናብ ጋር በማነጻጸር አቅርቧል። በብዙ መልኩ ዐይነተኛው መሪ፤ “ከጽድቅ” ጋር መመሳሰሉን ከሚናገረው ከመዝሙር 72 ጋር ይመሳሰላል (72፥1-2) እንደ “ፀሐይ” ከትውልድ እስከ ትውልድ ይኖራል (ቊ 5)፤ ምድርን እንደሚያጣጣ “ዝናብ” ይሆናል (ቊ 6)። ጸድቅ ንጉሥ ከንጋት በኋላ ወዲያውኑ ጠዋት በማለዳ እንደሚወጣ የመጀመሪያ ብርሃን ነው (ከ17፥22፤ ከ1ሳሙ 14፥36 ጋር ያነጻ)።

የብርሃን ምሳሌነት እስከ ቊጥር 4 መጨረሻ ግማሽ ድረስ ቀጥሎአል፤ ሆኖም አሁን ከመብረቅ ጋር ከሚወጣ ብልጭታ ወይም የብርሃን ጸዳል ጋር ያያይዘዋል። ዝናብ ምድር ሃር እንድታበቅል እንደሚያደርግ ሁሉ (ከዘካ 32፥2 ጋር ያነጻ) የጸድቅ ንጉሥም መልካም አስተዳደር ሕዝቡ ፍሬያማ እንዲሆን ያደርጋል (ከመዝ 72፥6-7 ጋር ያነጻ)። የዐይነተኛ ንጉሥ መኖር ጤናና ብልጽግናን የሚያስገኝ ከሆነ፤ ንጉሣዊ አስተዳደር አለመኖሩ ደግሞ ረኅብና ድርቅን ያስከትላል።

5 የጽድቅ አገዛዝ ስለሚያስከትለው በረከት እግዚአብሔር የተናገረው ቃል ድፍረት ሆኖለት፤ ዳዊት ስለ ራሱ “ቤት” (ቤተ ሰቡንና ሥርወ መንግሥቱን)፤ እግዚአብሔር ከእርሱ ጋር ስለ አደረገው ዘላለማዊ ኪዳን፤ ስለ ድነቱ ከፍጻሜ መድረስና ስለ ምኞቱ ሁሉ መፈጸም በአዎንታዊ ሁኔታ ይናገራል። “ቤቱ” በእግዚአብሔር ፊት ለዘላለም እንደሚጸና አምኖ ስለ ነበር (7፥26)፤ አሁን ደግሞ ቤቱ - “በእግዚአብሔር ዘንድ ትክክል” ስለ መሆኑ ርግጠኛ ሆኖአል።

6-7 አሁን ደግሞ ዳዊት ስለ “ክፉ ሰዎች” ዕጣ ፈንታ ይገልጻል፤ መከላከያ በሌለው እጅ ሲያዝ ጉዳት እንደሚያስከትል እሾኽ ይወገዳሉ። እሾኽ የሚነካ ሰው በእጁ ሳይሆን በብረት ወይም “በጦር ዘንግ” እንዲጠቀም ይመከራል፤ ሁለቱም ጠላትን ለማጥቃት የሚያገለግሉ የውጊያ መሣሪያዎች

ናቸው። ሌላው እሾኽን (ወይም ጠላትን) የማጥፊያ መንገድ “ባለብት ቦታ” በእሳት ማቃጠል ነው። ክፉዎች፣ “ሲጣለ” በአምላክ የተቀባወ መሲሕ “ከፍ ከፍ” ይላል (ቍ 1)።

ይህን በመሰለ መልኩ የዳዊት የመጨረሻ ቃል (ቍ 1) ተፈጸመ። ከሌሎች ቅኔዎች ጋር በአንድነት በሌሎች ቅዱሳት መጻሕፍት አቻ የማይገኝላቸው ልዩ ልዩ ዝማሬዎች ሆነዋል። ዐይነተኛው የእስራኤል ዘማሪ በርግጥም የተወደደ ዘማሪ ነው።

ሰ. ኀያላን የዳዊት ሰዎች (23÷8-39)

8-12 በዜና 11÷10-41 ያለው ተጓዳኝ የዳዊት ኀያላን ሰዎች፣ “መንግሥቱ በምድሪቱ ሁሉ ትሰፋ ዘንድ” እንዳስቻሉት ያመለክታል። ዐውዱ የሚናገረው ዳዊት ሰባት ዓመት በክብርን ከገዛ በኋላ (ዜና 11÷1-3) ኢየሩሳሌምን በመያዝ (ዜና 11÷4-9) የመላው እስራኤል ንጉሥ እንዲሆን ስለ መቀባቱ እንደ መሆኑ መጠን፣ ቍ 8-39 የእስራኤል ንጉሥ ከመሆኑ አስቀድሞ በጣም የተዳራጀ ወታደራዊ ኀያል እንደ ነበረው የሚያመለክት መሆኑ ግልጽ ነው። “ኀያላን ሰዎች” የሚለው ያልተለመደ ዐይነት ጥንካሬና ድፍረት ያላቸው ወታደሮችን የሚያመለክት አጠቃላይ አነጋገር ነው (ከ1ሳሙ 2÷4 ጋር ያነጻ።)

በመጀመሪያ የተጠቀሰው ያሽብዓም ነው (ዜና 11÷11)። ከሌሎች መካከል፣ በረጅሙ የዳዊት ግዛት ዘመን “የሦስቱ አለቆች አለቃ” ነበር። በዳዊት ወታደራዊ አስተዳደር መሠረት ከአራት መቶ እስከ ስድስት መቶ ሰዎችን የሚያካትት መደበኛ ክፍለ ጦር ሦስት ክፍሎች ነበሩት፤ ሁለቱ ተዋጊ ምድቦች ሲሆኑ፣ አንዱ ግን መሣሪያዎችን ይጠብቅ ነበር (1ሳሙ 25÷13፤ 30÷9-10 ይመ)። እንደ አቢሳ ሁሉ (ከቍ 18 ጋር ያነጻ) ጀግናው የሱብ “ጦሩን ሰብቆ” በአንድ ጊዜ ውጊያ ብዙዎችን ገደለ።

ከያሽብዓም ቀጥሎ ያለው ደግሞ፣ “ከሦስቱ ኀያላን” ሁለተኛ የነበረው አልዓዛር ነው። እርሱም በትውልድ ክብንያም ወገን ነበር። ከፍልስጥኤማውያን ጋር በተደረገ ሁለተኛ ጦርነት እስራኤላውያን ሲሸሹ አልዓዛር ግን “የቆመበትን ስፍራ አልቀደም”፤ ከዳዊት ጋር ሆኖ ጠላትን አስጨነቀ። አልዓዛር ከፍልስጥኤማውያን ጋር የተዋጋው አጁ አስኪዝልና ከሰይፉ ጋር እስኪጣበቅ ድረስ ነበር። ያም ሆነ ይህ በዚህ ሁኔታ እግዚአብሔር ለሕዝቡ “ታላቅ ድል” ሰጠ።

“ከሦስቱ ኀያላን ሰዎች” ሦስተኛውና የመጨረሻው “የአጌ ልጅ ሣማ” ነበር። ከፍልስጥኤማውያን ጋር በተደረገ ሌላ ጦርነት የእስራኤል ሰራዊት ልብ እጅግ ርዶ ነበር፤ አሁንም ፍልስጥኤማውያን “ምስር” በሞላበት ዕርሻ “በአንድነት ተሰብስበው” ሳሉ (ቍ 13) እስራኤላውያን ሸሹ። በመለኮታዊ ርዳታ በመታመን ሣማ ጦርነቱን ተቁቁሞ ጠላትን አሸነፈ።

13-17 ዳዊትና ሦስቱ ኀያላን ሰዎች በዓዶላም ዋሻ የሠሩት ታሪክ በመላው የታሪክ ዘገባ ውስጥ በጣም ከታወቁትና ከተወደዱት መካከል አንዱ ነው። ታማኝነትና ራስን የሚያስክድ ጀግንነት በምስጋናና ራስን ዝቅ በሚያደርግ ጨዋነት የታጀበ ነበር፤ ውጤቱም የአራቱን ሰዎች እጅግ ተደናቂ የባሕርይ ጥራት የሚገልጽ የታሪክ ዘገባ ሆነ።

“ሠላሳዎቹ አለቆች” ዳዊት በጸግላግ በነበረ ጊዜ (ከ1ሳሙ 27÷6-12፤ 29÷1-30÷26 ጋር ያነጻ) እያደገ ይሄድ የነበረው የሠላሳዎች (ቍ 23-24) ወታደራዊ ኀያል አካል እንደ ነበሩ ጥርጥር የለውም። ቀደም ሲል ሠላሳዎቹ ከዳዊት በታች ሆነው ጠንካራ እዝ አቋቁመው ነበር። የፍልስጥኤም ሰራዊት በራፋይም ሽለቆ (5÷18 ይመ) ሰፍሮ በነበረ ጊዜ ሦስቱም ዳዊት ወዳለበት “የዓዶላም ዋሻ” መጡ (1ሳሙ 22÷1)።

የዳዊት ትውልድ ቦታ በሆነችው በቤተ ልሔም ይሁዳ (1ሳሙ 16÷1፤ 17÷12 ይመ) የፍልስጥኤማውያን ሰራዊት “ሰፍሮ” ነበር። በውሃ ጥም ጉሮሮው ደርቆ የነበረው ዳዊት በልጅነት ዘመኑ የውሃ ጥምን ያረካባት ከነበረች በቤተ ልሔም መግቢያ አጠገብ ከነበረች ምንጭ ውሃ ቢመጣለት እንደሚወድ ተናገረ። ሦስቱ የዳዊት ኀያላን በጣም ታማኝ ከመሆናቸው የተነሣ ምኞቱን እንደ ትእዛዝ ቈጠሩት፤ ሊገጥማቸው የሚችለውን ችግር ግምት ውስጥ ሳያስገቡ ከዓዶላም ቤተ ልሔም ድረስ ዐሥራ ሁለት ኪሎ ሜትር ተጉዘው፣ በፍልስጥኤማውያን

ሰራዊት መካከል ሰንጥቀው በማለፍ ከምንጩ ውሃ ቀድተው ወደ ዳዊት መጡ።

ውሃውን በመጠጣት ፈንታ ዳዊት መሥዋዕት አድርጎ (ከዘፍ 35÷14፤ ከዘኁ 28÷7 ጋር ያነጻ) በእግዚአብሔር ፊት “አፈሰሰው”። ጥሙን ከማርካት ይልቅ ሕይወታቸውን ለአደጋ አጋልጠው ያመጡለትን ሰዎች ደም የመጠጣት ያህል መስሎ ስለ ታየው፣ እንዲህ ያለውን ነገር ማሰብ እንኳ እንደማይፈልግ አጥብቆ ተናገረ። እነዚህ ጀግና ተዋጊዎች ያደረጉት ከትውልድ እስከ ትውልድ ሲታሰብ ይናገራል።

18-23 “የጽሩያ ልጅ የኢዮአብ ወንድም አቢሳ” በጀግንነቱና በጦረኛነቱ በጣም ይታወቅ ነበር (1ሳሙ 26÷6፤ 2ሳሙ 2÷18፤3÷30፤ 16÷9፤ 18÷2፤ 19÷21፤ 21÷17 ይመ)። እንደ ያሽብዓም ሁሉ አቢሳ “የሠላሳዎቹ” ሳይሆን፣ “የሦስቱ አለቆች አለቃ” ነበር። ከዚህም በላይ እንደ ያሽብዓም አቢሳ ብዙ ሰዎችን ገድሏል። ዐልፎ ዐልፎ ያሳየው ድፍረትና ጀግንነቱ የሦስቱን ያህል ዝና እንዲናረውና እንዲያውም ከሦስቱ ይልቅ እጅግ የከበረ እንዲሆን አስተዋፅኦ አድርጓል። ከእነርሱ መካከል የነበረ ባይሆንም አዛዦቸው ሊሆን ቻለ።

“የዮዳሄ ልጅ በናያስ” ታላቅ ጂብዱ የፈጸመ “ጉበዝ ተዋጊ” ነበር። “ሁለት በጣም የታወቁ” የሞዓብ ሰዎችን ገደለ፤ በጣም ከባድ ሁኔታ በገጠመው ጊዜ አንበሳም ገድሏል (1ሳሙ 17÷34-37 ይመ)። በናያስ ከፈጸመው ጂብድ በጣም የሚገርመው በጣም ግዙፍ ከነበረው ግብፃዊ ጋር መጋጠሙ ነው። በትር ብቻ በመያዝ ከግብፃዊው እጅ ጦሩን ነጥቆ በገዛ ጦሩ ገደለው። ለተወሰነ ጊዜ በናያስ፣ “በሦላሳዎቹ ላይ” አለቃ ስለ ነበር (ዜና 27÷6)፤ ከሠላሳዎቹ ይልቅ እጅግ የከበረ መሆኑ የሚገርም አይሆንም (ቍ 13)። ንጉሥ ዳዊት በናያስን “የክብር ዘቦቹ” አለቃ አድርጎ ሾመው፤ በሳኦል ዘመን አንድ ወቅት ላይ ዳዊትም የዚህ ዐይነት ሥልጣን ነበረው (1ሳሙ 22÷14)።

24-39 የታዋቂ ጦረኞችን ዝርዝር የያዘው መዝገብ የዳዊት ኀያላን ሰዎች ስም ካለባቸው ሁለት ዋና ዋና ዝርዝሮች ሁለተኛው ነው። የመጀመሪያው፣ ሦስቱ ላይ የሚያተኩር ሲሆን (ቍ 8-23) ሁለተኛው፣ በሠላሳዎቹ ላይ ያተኩራል።

በዜና 11÷26-41 ያለው ተጓዳኝ በመጽሐፈ ሳሙኤል በተለይም የመጨረሻዎቹ ጥቂት ቍጥሮች ይለያል። አብዛኞቹ ልዩነቶች የፊደል ግድፈቶችና ጽሑፉ ሲገለበጥ የተፈጠሩ ስሕተቶች ናቸው።

ከቁጥር 24-39 ያሉ አንዳንድ ስሞች በጣም የሚታወቁ ናቸው፣ አንዳንዶቹ የሚታወቁት በጥቂቱ ነው፤ አንዳንዶቹ ጨርሶ አይታወቁም። የኢዮአብ ወንድም አሣሄል የሳኦል ወንድም ልጅ (ከ1ሳሙ 14÷50-51 ጋር ያነጻ) በነበረው በአቤኔር ተገድሏል (ከ2÷23 ጋር ያነጻ)። የዱዱ ልጅ ኤልያናን የጉልያድን ወንድም የገደለው ኤልያናን አይደለም (ከ21÷29 ጋር ያነጻ)። በተመሳሳይ ሁኔታ አርዳዊው ሣማ፤ ሣማ በመባል ከሚታወቁ ሌሎች መሪዎች ጋር ማምታታት የለብንም (ቍ 11 ይመ)።

የተለየ ትኩረት የሚያሻው “የጊሎናዊው የአኪጦፌል ልጅ ኤሊአም” የሚለው ዝርዝር ነው (ቍ 34)። የቤርሳቤህ አባት (11÷3 ይመ) ኤሊአም የዳዊት አማካሪ የነበረውና በኋላ ከድቶ ወደ አቤሴሎም የገባው (15÷12 ይመ) የአኪጦፌል ልጅ ነበር፤ ምናልባትም እንዲህ ያደረገው ዳዊት በአኪጦፌል የልጅ ልጅ ላይ በፈጸመው ንጢአት ምክንያት ሊሆን ይችላል።

የኢዮአብ ወንድም አሣሄል በአቤኔር እጅ የሞተው ያለ ጊዜው ነበር ከተባለ (ከ2÷23 ጋር ያነጻ)፤ ከጢያዊውን አርዮን (ቍ 39) አሳዛኝ በሆነ ሁኔታ የገደለው ዘማዊው ንጉሥ ንጢአቱን የሚሸፍንበት ሌላ መንገድ በማጣቱ ነበር ማለት ይቻላል (11÷14-17 ይመ)። “በኬጢያዊው በአርዮ ላይ ካደረሰው በደል በቀር” (1ገገ 15÷5) ዳዊት በማንኛውም የሕይወት ገጽታው የእግዚአብሔርን ፈቃድ ማድረግ የሚወድ ዐይነተኛ ንጉሥ መሆኑን ማንም መጠራጠር አይችልም።

ፈ. እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ተቈጣ (24፥1-25)

የሳሙኤል መጻሕፍት የሚያበቁት ዳዊት የእስራኤልን ሰራዊት እንዲቆጥሩ በማዘዝ እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ፍርድ ማውረዱን በመዘገብ ነው፤ በድጋሚ ትኩረታችን በእርሱ ላይ እንዲሆንና ጅብደኛነቱን ትዕቢቱን ብቻ ሳይሆን ራሱን ማዋረዱንና መጸጸቱን የሚያሳይ በመሆኑ ታሪኩ በዚህ መልክ ማብቃቱ ተገቢ ነው።

1-9 በግልጽ ባልታወቀ ንጢአት ምክንያት እግዚአብሔር፤ “በእስራኤል ላይ እጅግ ተቈጣ”። ከቊጥር 1 እንደምንመለከተው እንዲህ እንዲያደርግ “ያነሣሣው” እግዚአብሔር ከሆነ፤ ከዚህ ጋር ተዛማጅ ከሆነው ዘከርያ 21፥1 የምንመለከተው ግን ያነሣሣው ሳይሆን እንደ ነበር ነው። ስለዚህም እስራኤልንና ይሁዳን “ቊጥር” ብሎ ዳዊትን ያነሣሣው በሰይጣን አማካይነት እግዚአብሔር ነበር ማለት ነው። በመሠረቱ ሕዝብን መቊጠር በራሱ ንጢአት አይደለም (ከዘፀ 30፥11-12፤ ከዘኁ 1፥1-2 ጋር ያነጻ)። ታዲያ ዳዊት እንዲህ ማድረጉ እንደ በደል የተቆጠረው ለምን ነበር? ሕዝብን በመቊጠሩ ዳዊት እግዚአብሔር የገባለትን ተስፋ ለመፈጸም ታማኝ መሆኑን ጥያቄ ውስጥ እያስገባ ነበር፤ ድርጊቱ በእምነት ሳይሆን፤ በማየት የመመላለስ ያህል ነበር።

በመላው እስራኤል ሄደው ምን ያህል “ተዋጊዎች” እንዳሉ እንዲቆጥሩ ዳዊት ኢዮአብንና ከእርሱ ጋር የነበሩ የጦር አለቆችን አዘዘ። ሁኔታው ምዝገባም የሚያካትት ስለ ነበር እንዲሁ ሕዝብን ከመቊጠር ባሻገር ወታደራዊ ዐላማ ነበረው ለማለት ይቻላል።

የዳዊት ድብቅ ዐላማ ግልጽ የሆነለት ኢዮአብ፤ ወዲያውኑ ቅርታውን ገለጸ። እግዚአብሔር የሰራዊቱን ቊጥር መቶ ዕጥፍ እንዲያበዛና የዳዊትም ዐይን ይህን ለማየት እንዲበቃ ምኞቱን እየገለጸ፤ ንጉሡ ለምን ይህን ማድረግ እንደ ፈለገ መናገሩ በውስጡ የነበረውን ቅርታ ያመለክታል። ዳዊት መውሰድ የፈለገው የስሜት ርጃጃ “በእስራኤል ላይ በደል” እንደሚያመጣ ኢዮአብ ርግጠኛ ነበር (ዘከርያ 21፥3)። ንጉሡ ግን መስማት አልፈለገም። የዳዊትን ሐሳብ ማስለወጥ ያልቻለው ኢዮአብ የታዘዘውን ለመፈጸም ሄደ።

ዳዊት አሸንፎ የያዛቸው ከተሞች በዚህ ሕዝብ ቁጠራ አልተካተተም። ኢዮአብ ዐብረውት የነበሩ ሰዎች መሪ እንደ መሆኑ መጠን የሥራቸውን ውጤት ለንጉሡ አሳወቀ። “ሰይፍ መምዘዝ” የሚችሉ “ብቃት ያላቸው ሰዎችን” ብዛት አሳወቀ። ኢዮአብ ባቀረበው ገለጻ የተጠቀሱ የተዋጊዎቹ ብዛት በዘከርያ 21 ካለው የተለየ ነው። በቊጥር 9 መሠረት በእስራኤልና በይሁዳ ያሉት ተዋጊዎች ጠቅላላ ቊጥር በእስራኤል 800,000፤ በይሁዳ ደግሞ 500,000 ሲሆን፤ በዘከርያ 21፥5 ላይ ግን 1,000,000 እና 470,000 ናቸው። ልዩነት ሊኖር የቻለው ቊጥር 9 የሚናገረው፤ “በእስራኤል” ስላሉት ብቻ ሲሆን፤ ዘከርያ 21፥5 ግን፤ “በመላው እስራኤልም” ያሉትን የሚያጠቃልል ሲሆን ይችላል፤ ስለሆነም ዘከርያ 288,000 የሚሆነውን መደበኛ ሰራዊት ጭምር በማካተቱ ቊጥሩ በጣም ከፍ ብሏል። ቊጥር 9 ላይ የተጠቀሰውን በይሁዳ ያለውን 500,000 በተመለከተም 2ሳሙኤል ላይ ያለው ከ - እስከ የሚል የግምት ቊጥር ሲሆን፤ በዘከርያ ላይ ያለው ግን ትክክለኛ ቊጥር ነው ማለት ይቻላል።

ሁለተኛው ችግር የቊጥሮቹን እጅግ መብዛት የሚመለከት ነው። ይህን አለመጣጣም በተመለከተ ሰፊ ያለ ማብራሪያ ለማግኘት የዘኁልቁን መግቢያ ይመለከታል።

10-17 የኋላ ኋላ ዳዊት በእስራኤል ውስጥ ያሉ ተዋጊዎች ብዛት እንዲቆጠሩ የሰጠው ትእዛዝ “አስጸዳፈ” (ዘከርያ 21፥6) የሆነው በኢዮአብ ዘንድ ብቻ ሳይሆን፤ “በእግዚአብሔርም ፊት የተጠላ” (ዘከርያ 21፥7) መሆኑን ሲገነዘብ ዳዊት “ተጸጸተ”። ሆኖ ብሎ በእግዚአብሔር ማመፁን በመገንዘብ (ከመዝ 19፥13 ጋር ያነጻ) ዳዊት “እግዚአብሔርን በጣም በድያለሁ” በማለት ንቅሐ ገባ (12፥13 ይመ)። በዚህ ጊዜ ስለ ንጢአቱ ስርየት በነበዩ በኩል ቃል እስኪመጣለት ድረስ ሳይጠበቅ፤ “የፈጸምኩትን ታላቅ የስንፍና ሥራ” በማለት በደሉን ይቅር እንዲለው እግዚአብሔርን ለመነ።

ምንም እንኳን ከእግዚአብሔር ዘንድ ምሕረት ማግኘቱን ለማረጋገጥ የነበረ መምጣት ባያስፈልገውም፤ የወደፊቱን አማራጭ በተመለከተ ዝርዝር ለማግኘት የነበረ መምጣት ያስፈልገው ነበር። በአስቸጋሪ ሁኔታዎች ወቅት የእግዚአብሔር ቃል ወደ ነቢያቱ ወደ ሳሙኤልና ወደ ናታን እንደ መጣ ሁሉ፤ የዳዊት ባለ ራሕይ ወደ ነበረው ወደ ነቢዩ ጋድም መጣ።

ለዳዊት የቀረቡ “ሦስት ምርጫዎች” “ሦስት መቅሠፍቶች” ሆኑ፤ እነርሱም፤ “የሦስት ዓመት ራብ” “ሦስት ወር ከጠላቶቹ መሸሻ” እና “የሦስት ቀን ቸነፈር” ነበሩ። የተሰጠው ጊዜ መጠን ርዝመቱ እየቀነሰ ሲሄድ ለእያንዳንዱ የጊዜ መጠን የተመደበው ቅጣት ክብደት እየጨመረ የሚሄድ ነበር። ያም ሆኖ ግን ምርጫውን ማድረግ ያለበት ዳዊት ነበር። ነቢዩ ጋድ መልሱን ወደ እግዚአብሔር ከማድረሱ በፊት ዳዊትን፤ “አስበህበት ወስን” አለው።

ዳዊት ከሦስት ክፉ ነገሮች አንዱን መምረጥ ስለ ነበረበት “እጅግ ተጨነቀ።” ሆኖም የእግዚአብሔር ሕዝብ እንደሚመለከቱት፤ “ምሕረቱ ታላቅ” በመሆኑ (ነህ 9፥19፡ 27፡ 31፤ መዝ 119፥156)፤ ዳዊት በሰዎች እጅ ከመውደቅ ይልቅ፤ በእግዚአብሔር እጅ መውደቅን መረጠ። ዳዊት የመረጠው የሦስት ቀን ቸነፈርን ነበር።

በቸነፈር አማካይነት የወረደው መለኮታዊ ፍርድ የመጣው ብዙ ሳይቆይ ነው። በዚያው ቀን፤ “ጠዋት” ጀመረ። በጠቅላላው፤ “ሰባ ሺህ ሰው አለቀ።” ዳዊት ድል በማድረግ ላይ ብቻ በማተኩር ወታደራዊ ንይሉን ለማጠናከር ሲል ቁጠራውን ያዘዘ ከሆነ (ቊጥር 2)፤ የእግዚአብሔር ምላሽ ያልተጠበቀ አልነበረም።

በርግጥ የቸነፈሩ ምስኪን ተጠቂዎች የነበሩት እነማን ናቸው? ዐዲሱ መደበኛ የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም ተጠቂዎችን እስራኤላዊ “ሕዝብ” ይላቸዋል። ዐውዱን መሠረት በማድረግ ካየነው ግን ይህ ቃል፤ “ሰይፍ መምዘዝ የሚችሉ ብቃት የነበራቸው ሰዎች” በመባል ሊተርጎም ይችላል (ከቊጥር 9 ጋር ያነጻ)።

ቸነፈሩ የመጣው፤ “በእግዚአብሔር መልአክ” አማካይነት ነበር። በዕብራይስጥ “መልአክ” የሚለው ቃል “መልአክተኛ” ማለትም ጭምር ስለ ሆነ፤ እዚህ ላይ የእግዚአብሔር መልአክ ሲል የሰማያዊው ንጉሥ ድጋፍ ያለውና በእርሱ ስም ማንኛውንም ነገር ለመናገርና ለማድረግ ሥልጣን ያለው የተለየ መልአክተኛ ማለት ነው። ስለሆነም የእግዚአብሔር መልአክ ሲገለጥ፤ በእርሱ አማካይነት እግዚአብሔር ራሱ ተገኝቷል ማለት ነው። እንዲህ ሲባል ግን መልአክና እግዚአብሔር አንድ ናቸው ማለት አይደለም፤ ቊጥር 16 ሁለቱ የተለያዩ መሆናቸውን በግልጽ ያሳያልና።

በተቀሩት የአገሪቱ ክፍሎች ውስጥ ብዙዎችን ካጠፋ በኋላ መልአኩ ዋና ከተማዋን ለማጥፋት እጁን ዘረጋ። ይሁን እንጂ እዚህ ላይ የፍርዱ ከባድነት እግዚአብሔርን “ስላሳዘነው” “በቃ” አለው።

ዳዊት ሕዝቡን በማጥፋት ረገድ መልአኩንና እርሱ ያደረሰውን ጥፋት በተመለከተ ጊዜ በጣም ዐዘነ። በዚህም ጊዜ ንጢአቱንና በደሉን ተናዘዘ። እየጠፋ ያሉት ምንም በደል የሌለባቸው፤ “በጎች” መሆናቸውንና ለእነርሱ ኅላፊነት መውሰድ ያለበት እርሱ መሆኑ ተሰማው። ቃል በቃልም ሆነ በምሳሌያዊ መልኩ ዳዊት፤ “ለበጎች” ያለው ፍቅርና ክብካቤ ታሪኩ በሳሙኤል መጻሕፍት መጀመሪያ ከቀረበበት ጊዜ አንጥሮ እስከ መጨረሻው ድረስ የእርሱ የተለየ ባሕርይ ሆኗል። ሕዝቡ ሲያልቅ ከማየት ይልቅ፤ የእግዚአብሔር ቊጥር በእርሱና በቤተ ሰቡ ላይ እንዲሆን ለመነ።

የእግዚአብሔር መልአክ በኢየሱሳዊው በእርሱ ዐውድማ አጠገብ መቆሙ ለታሪኩ የተለየ ፋይዳ ያሰጠዋል። በጥንት ዘመን ዐውድማ የመንጸት ስፍራ እንደ ሆነ ይታሰብ ነበር።

18-25 ለዳዊት አፋጣኝ ጸሎት መልስ ለመስጠት የእግዚአብሔር መልአክ (ዘከርያ 21፥18)፤ ዳዊት ወደ ኦርና ዐውድማ እንዲሄድ እንዲነገረው ነቢዩ ጋድን አዘዘ። በዚያ ቦታ ዳዊት ለእግዚአብሔር መሠዊያ መሥራት ነበረበት። ዳዊት

በታዘዘው መሠረት ወጣ። ኦርና ከዐውድማው ተነሥቶ ወደ ዳዊት መጣ፤ አክብሮቱንም ለማሳየት “ወደ መሬት ለጥ ብሎ” እጅ ነሣ፤ ራሱን የዳዊት “አገልጋይ” በማለት ነበር የጠራው።

ወደዚያ የመጣው ለምን እንደ ነበር ኦርና ላቀረበው ጥያቄ ለእግዚአብሔር መሠዊያ “እንድሠራ” በማለት ከእርሱ ዐውድማውን ለመግዛት እንደ ሆነ ተናገረ። “የሚቃጠል መስዋዕትና የኅብረት መስዋዕት” መለኮታዊውን ቊጣ ያስታግሣል፤ ቸነፈሩንም እንዲቆም ያደርጋል (ከዘኁ 25፥7-8፤ ከመዝ 106፥30 ጋር ያነጻ)።

“በሬዎች” እንደ መጓጓዣ እንስሳት ቢያገለግሉም (ከ6፥6 ጋር ያነጻ)፤ ለሚቃጠል መስዋዕትና ለኅብረት መስዋዕት መቅረባቸው የተለመደ ነበር። የመውቂያ ዕቃና የበሬ ቀንበር ለኑሮው የሚያስፈልጉት ነገሮች ቢሆኑም፤ ኦርና እነርሱን ላቅ ላለ ዐላማ ለዳዊት ለመስጠት ዝግጁ ነበር፤ እግዚአብሔር የዳዊትን መስዋዕት እንደሚቀበል ያለውንም ተስፋ ገለጸ።

ኦርና ላቀረበው የልግስና ስጦታ (የሚሰጠው በደስታ መሆኑ ቢታወቅም)፤ ዳዊት እንደ ተለመደው የሰጠው መልስ “ለአምላኬ ለእግዚአብሔር የሚቃጠል መስዋዕት ያለ ዋጋ አላቀርብም” የሚል ነበር። “እንዲህም አይሆንም” በማለት ለዐውድማው መክፈል እንዳለበት ጠንክር አድርጎ መናገሩ ያለውን ሥልጣን ያመለክታል።

ለኦርና ዐውድማና ለበሬዎቹ መግዣ የሚሆን “ዐምሳ ሰቅል ብር” ለመክፈል ዳዊት ሲሰማ ድርድሩ አበቃ፤ የመጽሐፈ ዜና መዋዕል ዚጋቢ ግን ይህንኑ መጠን፤ “ስድስት መቶ ሰቅል ወርቅ” በማለት የጻፈው መላውን የቦታውን ዋጋ ጨምሮ ሊሆን እንደሚችል ጥርጥር የለውም።

የእስራኤልና የይሁዳ ንጉሥ ዳዊት ዐውድማውን ገዝቶ በቦታው ላይ መሠዊያ ሠራ። ከዚያም በኋላ ከእግዚአብሔር ዘንድ ምሕረት እንዲያገኝ መስዋዕት አቀረበ። እግዚአብሔርም፤ “ስለ ምድሪቱ ያቀረበውን ጸሎት ሰማ።” የእግዚአብሔር መልአክ “ለይፉን ወደ አፎቱ” ሲመልስ (1ዜና 21፥27) ቸነፈሩ “ቆመ”።

ምንም እንኳ ዳዊት በኢያቡሳዊው በኦርና ዐውድማ ላይ መሠዊያ በመሥራት ቢወስንም፤ ልጁ ሰሎሞን በዚያ ቦታ ቤተ መቅደስ ይሠራል (ከ1ዜና 22፥1 ጋር ያነጻ)፤ ያ ቦታ ያለው ሞሪያም በሚባል ተራራ ላይ ነው (ከ2ዜና 3፥1፤ በተጨማሪም ከዘኁ 22፥2 ጋር ያነጻ)።

ብሉይ ኪዳን በዐዲስ ኪዳን ውስጥ

የብሉይ ኪዳን ክፍል	የዐዲስ ኪዳን ክፍል	ርእስ ነገሩ
2ሳሙ 7፥14	2ቆሮ 6፥18፤ ዕብ 1፥5፤ ራእ 21፥7	አባትና ልጅ
2ሳሙ 22፥50	ሮሜ 15፥9	ምስጋና በሕዝቦች መካከል